

РАМКА ЗА ПРИОРИТЕТНИ ДЕЙСТВИЯ (РПД) ЗА НАТУРА 2000 В БЪЛГАРИЯ

**съгласно член 8 от Директива 92/43/ЕИО на Съвета за опазване
на естествените местообитания и на дивата флора и фауна
(Директивата за местообитанията)
за *многогодишната финансова рамка* за периода 2021—2027 г.**

Адрес за връзка: Министерство на околната среда и водите

1000, гр. София, бул. „Кн. М. Луиза“ 22

Ел. поща: m.kalugero@moew.government.bg

Съдържание

А. Въведение	4
А.1 Общо въведение.....	4
А.2 Структура на сегашния формат на РПД	5
А.3 Въведение към конкретната РПД на България.....	6
Б. Резюме на приоритетните потребности от финансиране за периода 2021—2027 г. .	13
В. Актуално състояние на мрежата „Натура 2000“	15
В.1. Статистика за зоните от мрежата „Натура 2000“	15
В.2. Карта на мрежата „Натура 2000“ в България.....	16
Г. Финансиране от ЕС и национално финансиране на мрежата „Натура 2000“ в периода 2014—2020 г.	18
Г.1 Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР).....	20
Г.2 Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)/Кохезионен фонд (КФ).....	28
Г.3 Европейски фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР).....	43
Г.4 Програма LIFE.....	50
Г.5 Други фондове на ЕС, включително Европейското териториално сътрудничество (Interreg)	52
Г.6 Друго (най-вече национално) финансиране за „Натура 2000“, екологосъобразна инфраструктура и опазване на видове в периода 2014—2020 г.....	55
Д. Приоритетни мерки и потребности от финансиране за периода 2021—2027 г.....	56
Д.1. Хоризонтални мерки и административни разходи, свързани с „Натура 2000“	56
Д.1.1. Определяне на обекти и планиране на управлението	56
Д.1.2. Управление на обекти и комуникация със заинтересованите страни	61
Д.1.3. Мониторинг и докладване.....	65
Д.1.4. Оставащи пропуски в знанията и потребности от научни изследвания	67
Д.1.5. Мерки за комуникация и повишаване на осведомеността, образование и достъп на посетители във връзка с „Натура 2000“	70
Д.1.6. Препратки (за хоризонтални мерки и административни разходи, свързани с „Натура 2000“).....	73
Д.2. Свързани с обекти мерки за запазване и възстановяване в рамките на „Натура 2000“ и извън нея.....	74
Д.2.1. Морски и крайбрежни води.....	74
Д.2.2. Степни местности и зони с храстовидна растителност.....	82
Д.2.3. Тресавища, калища, мочурища и други влажни зони.....	89
Д.2.4. Пасища.....	94

Д.2.5. Други агроекологични системи (включително обработваеми земи)	108
Д.2.6. Гори и гористи местности.....	117
Д.2.7. Скални местообитания, дюни и зони с рядка растителност	131
Д.2.8. Сладководни местообитания (реки и езера).....	137
Д.2.9. Други (пещери и др.).....	152
Д.2.10. Препратки към свързани с обекти мерки за запазване и възстановяване в рамките на „Натура 2000“ и извън нея	155
Д.3. Допълнителни мерки за конкретни видове, които не са свързани със специфични екосистеми или местообитания	155
Д.3.1. Мерки и програми за конкретни видове, които не са посочени другаде	155
Д.3.2. Превенция, смекчаване или компенсиране на щети, причинени от защитени видове.....	162
Д.3.3. Препратки към допълнителни мерки за конкретни видове, които не са свързани със специфични екосистеми или местообитания	164
Е. Допълнителна добавена стойност на приоритетните мерки.....	166

A. Въведение

A.1 Общо въведение

Рамките за приоритетни действия (РПД) представляват инструменти за стратегическо многогодишно планиране, чиято цел е да осигурят всеобхватен преглед на необходимите мерки за изграждането на мрежата „Натура 2000“ в целия ЕС и свързаната с нея екологосъобразна инфраструктура, като се уточняват потребностите от финансиране за тези мерки и се свързват със съответстващите програми на ЕС за финансиране. В съответствие с целите на Директивата на ЕС за местообитанията¹, на която е основана мрежата „Натура 2000“, мерките, които трябва да бъдат определени в РПД, са предвидени основно за *запазване или възстановяване на благоприятен природозащитен статус на естествените местообитания и видовете от интерес за ЕС, като същевременно се вземат под внимание икономическите, социалните и културните изисквания, както и регионалните и местните особености.*

Правното основание за РПД е член 8, параграф 1 от Директивата за местообитанията², съгласно който държавите членки са длъжни да предават на Комисията и преценките си относно финансовото участие на Европейския съюз, което считат за необходимо за изпълнение на следните си задължения във връзка с мрежата „Натура 2000“:

- ✓ да определят необходимите консервационни мерки, които при необходимост включват подходящи планове за управление, специално разработени за териториите или включени в други развойни планове,
- ✓ да определят подходящи мерки от правно, административно и договорно естество, които да отговарят на екологичните изисквания на типовете естествени местообитания от приложение I и видовете от приложение II, срещащи се в тези райони.

Поради това рамките за приоритетни действия са насочени към определянето на финансовите нужди и приоритетите, които са пряко свързани със специфичните консервационни мерки, установени за обектите по „Натура 2000“, така че да се постигнат консервационните цели на равнището на защитената зона за съответните видове и типове местообитания, за които са определени обектите (както се изисква съгласно член 6, параграф 1 от Директивата за местообитанията). Предвид факта, че мрежата „Натура 2000“ включва и специалните защитени зони (Special Protection Areas — SPA), определени съгласно Директива 2009/147/ЕИО³ (Директивата за птиците), тук се отчитат и финансовите нужди и приоритетните мерки във връзка с видовете птици в SPA.

В своите РПД държавите членки се приканват да представят и допълнителни мерки и финансовите си нужди във връзка с по-широкообхватна екологосъобразна инфраструктура (ЕИ)⁴. Такива мерки за екологосъобразна инфраструктура трябва да бъдат включени в РПД, когато допринасят за екологичната съгласуваност на мрежата „Натура 2000“, включително в трансграничен контекст, както и за запазването или възстановяването на благоприятен природозащитен статус на целевите видове и местообитания.

В своя Специален доклад № 1/2017 относно мрежата „Натура 2000“⁵ Европейската сметна палата заключи, че първите приключени РПД (за МФР за периода 2014—2020 г.) не предоставят реално описание на действителните разходи за мрежата „Натура 2000“. Поради

¹ Директива 92/43/ЕИО на Съвета от 21 май 1992 г. за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:01992L0043-20130701>

² Член 8, параграф 1: „заедно с предложенията за области, които могат да бъдат определени за специално защитени зони с приоритетни типове местообитания и/или приоритетни видове, държавите членки предават на Комисията и преценките си относно финансовото участие на Общността, което считат за необходимо за изпълнение на задълженията, произтичащи от член 6, параграф 1.“

³ Директива 2009/147/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 30 ноември 2009 г. относно опазването на дивите птици <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32009L0147>

⁴ Екологосъобразната инфраструктура се определя като „стратегически планирана мрежа на естествени и полуестествени райони и други елементи на околната среда, която е конструирана и се управлява така, че да осигурява най-разнообразни екосистемни услуги“.

⁵ Специален доклад № 1/2017: Необходими са повече усилия за осъществяване на пълния потенциал на мрежата „Натура 2000“ <https://www.eca.europa.eu/bg/Pages/DocItem.aspx?did=40768>

това в доклада бе подчертана необходимостта да се актуализира форматът на РПД и да се предоставят допълнителни насоки за подобряване на качеството на информацията, която държавите членки представят в своите РПД. В неотдавнашния План за действие на ЕС за природата, хората и икономиката⁶ се поема ангажимент за осъществяването на този процес с цел да се гарантира, че държавите членки представят по-надеждни и хармонизирани предварителни оценки на своите потребности от финансиране във връзка с мрежата „Натура 2000“.

В своите заключения относно този План за действие⁷ Съветът на Европейския съюз признава необходимостта допълнително да се подобри многогодишното финансово планиране на инвестициите в околната среда и изразява съгласие, че РПД трябва да се актуализират и подобрят. Фактът, че е важно да се подобри прогнозирането на финансовите нужди за „Натура 2000“ преди следващата многогодишна финансова рамка на ЕС е отчетен и в резолюция на Европейския парламент⁸.

A.2 Структура на сегашния формат на РПД

Сегашният формат на РПД е предназначен да осигурява надеждна информация относно приоритетните потребности от финансиране във връзка с „Натура 2000“, така че да бъдат включени в съответните инструменти на ЕС за финансиране съгласно следващата многогодишна финансова рамка (МФР) за периода 2021—2027 г. За тази цел в РПД е необходимо ниво на разбивка на финансовите нужди, която да даде възможност за ефективно разпределяне на финансирането за Натура 2000 по линия на съответните фондове на ЕС за МФР за периода 2021—2027 г. Предвид тази цел, в РПД също така се отчита опитът, придобит досега от държавите членки и регионите в ЕС във връзка с МФР за периода 2014—2020 г.

Важен елемент от сегашния формат на РПД е изискваната разбивка в широкообхватни екосистемни категории на мерките за опазване и възстановяване, свързани с „Натура 2000“ и с екологосъобразната инфраструктура. Предложената екосистемна типология от 8 класа до голяма степен е основана на типологията MAES (картографиране и оценка на екосистемите и техните услуги), която бе създадена като концептуална основа за общоевропейска оценка на екосистемите⁹. На уебсайта на Европейската агенция за околна среда е налична за сваляне всеобхватна база данни, в която отделните видове и типове местообитания от значение за ЕС са разпределени в екосистемите по MAES¹⁰. Препоръчва се разпределянето на мерките и разходите към определени видове екосистеми като цяло да следва тази типология.

Представянето на приоритетните мерки и разходите по настоящата РПД изисква да се прави разграничение между текущи и еднократни разходи. Докато текущите разходи обикновено са свързани с повтарящи се мерки, които трябва да се продължават в дългосрочен план (например разходи за персонал за управлението на обекти, годишни плащания на земеделски стопани за агроекологични мерки за пасища и др.), еднократните разходи обикновено са свързани с еднократни действия, като например проекти за възстановяване на местообитания, големи инфраструктурни инвестиции, закупуване на стоки за дълготрайна употреба и др. Правилното разпределяне на разходите в съответната категория („текущи“ спрямо „еднократни“) ще бъде от изключително значение за правилното разпределяне на мерките по различните фондове на ЕС.

На последно място, приоритетните мерки по настоящата РПД ще допринесат не само към специфичните цели на директивите на ЕС в областта на околната среда, но и ще осигурят важни социално-икономически и свързани с екосистемните услуги ползи за обществото. Примерите за такива ползи могат да включват смекчаване на последиците от изменението на климата и адаптиране към него или други екосистемни услуги, например свързани с туризъм и

⁶ COM(2017) 198 final: План за действие за природата, хората и икономиката <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0198&rid=1>

⁷ <http://www.consilium.europa.eu/bg/press/press-releases/2017/06/19/conclusions-eu-action-plan-nature/>

⁸ Резолюция на Европейския парламент от 15 ноември 2017 г. относно План за действие за природата, хората и икономиката (2017/2819(RSP)) <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&language=BG&reference=P8-TA-2017-0441>

⁹ <https://biodiversity.europa.eu/maes>

¹⁰ Връзки на видове и на типове местообитания с екосистемите по MAES <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/linkages-of-species-and-habitat#tab-european-data>

култура. Комисията вече представи преглед на ползите от екосистемните услуги, свързани с „Натура 2000“¹¹.

Този аспект следва да се изтъква, където е възможно, за да се популяризират и оповестяват широкообхватните ползи за обществото от финансирането в областта на околната среда и биологичното разнообразие.

А.3 Въведение към конкретната РПД на България

Основните функции по изграждането и управлението на мрежата Натура 2000 в България се осъществяват от централни органи на изпълнителната власт. Отговорността за изграждането на мрежата е вменена на Министъра на околната среда и водите, който:

- 1) Осигурява процеса по идентификация и оценка на потенциалните територии от мрежата и включването им в списък на защитените зони;
- 2) Осигурява конституирането и функционирането на специализиран консултативен орган, който разглежда списъка на защитените зони преди внасянето му за одобрение в Министерски съвет (МС). Това е Националният съвет по биоразнообразие (НСБР), в чийто състав участват представители на министерството на околната среда и водите (МОСВ), на други министерства и ведомства, на научни и академични институции и неправителствени организации;
- 3) Обезпечава провеждането на информационни кампании сред широката общественост за разясняване предназначението и целите на защитените зони (съвместно с Министъра на земеделието, храните и горите - МЗХГ);
- 4) Води комуникацията с Европейската комисия относно списъка на защитените зони, определени по **Директивата за местообитанията**;
- 5) Обявява със заповед защитените зони.

Основните функции по управлението на мрежата на национално ниво и на защитените зони също са концентрирани в Министъра на околната среда и водите и ръководеното от него министерство. Министърът:

- 1) Разработва стратегически документи за опазване на биологичното разнообразие;
- 2) Координира дейностите на други държавни органи и лица по опазване на биологичното разнообразие;
- 3) Установява активни и превантивни мерки за управление на зоните, включително като възлага разработването и утвърждава планове за управление;
- 4) Предоставя правото за прилагане на активни мерки за управление на зоните на неправителствени и други организации, разработва и прилага механизми за стимулиране прилагането на такива мерки от страна на заинтересованите лица - неправителствени организации, собственици, ползватели
- 5) Финансира дейности във връзка с изграждането и управлението на мрежата;
- 6) Организира система за мониторинг на състоянието на биологичното разнообразие (НСМСБР), бази данни и публични регистри за защитените зони и промените в тях;
- 7) Изготвя годишни отчети за състоянието на биологичното разнообразие и организира докладването по реда на **Директивата за птиците и Директивата за местообитанията**;
- 8) Организира осъществяването на контрол върху изпълнението на мерките за управление на зоните и осъществява предварителен контрол за съвместимост на инвестиционни предложения, планове и проекти с предмета и целите на защитените зони.

Във вътрешноорганизационен план, изпълнението на посочените функции се осигурява от специализираната администрация на МОСВ в лицето на дирекция „НСЗП“, като изключения са налице по отношение на:

¹¹ <http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/>

- 1) Функционирането на НСМСБР, което е отговорност на Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС) към Министъра на околната среда и водите;
- 2) Докладването по реда на директивите, за което също са вменени функции на ИАОС;
- 3) Финансирането на дейности по управление на мрежата и управлението на зоните, за което са отговорни различни организационни единици, според източника на финансиране.

Министерският съвет (МС) създава основната подзаконова нормативна база за управлението на мрежата и на защитените зони, контролира работата на Министъра и взема крайното стратегическо решение за това кои територии да бъдат включени в мрежата. МС приема основните стратегически документи, свързани с опазването на биологичното разнообразие в страната.

Управленски функции по отношение на мрежата са вменени и на други централни органи на изпълнителната власт: Министъра на земеделието, храните и горите, Министъра на регионалното развитие и благоустройството, и др. Основна тяхна роля е да интегрират опазването на биологичното разнообразие във всички секторни планове, проекти, програми, политики и стратегии. Вменена им е и функцията да организират ресорните системи за мониторинг на биологичното разнообразие.

Законът за биологичното разнообразие (ЗБР) отрежда на ресорните министерства роля във връзка с управлението на защитените зони: прилагане на активни мерки за управление на зоните (вкл. чрез разработване и внедряване на планове за управление); осъществяване на контрол върху дейността на собствениците и ползвателите на земи в рамките на защитените зони. В качеството си на Управляващи органи по финансиращи програми, специализирани администрации на министерствата осъществяват функции по финансиране на активни мерки за управление на зоните в „Натура 2000“.

Регионалните структури на МОСВ изпълняват предимно контролни функции във връзка със спазването на режимите в защитените зони и с опазването на местообитанията/видовете – включително превантивен контрол за съвместимост на инвестиционни предложения, планове и проекти с предмета и целите на защитените зони. С осъществяването на текущ контрол са натоварени и регионални органи в системата на МЗХГ.

Нормативната рамка (Закон за защитените територии - ЗЗТ) урежда създаването и функционирането на специализирани структури в системата на МОСВ и МЗХГ за управление на местно ниво на защитените зони, чиито граници съвпадат изцяло или частично с граници на защитени територии – Дирекциите на национални паркове, съответно - Дирекциите на природни паркове. Директорите на дирекциите имат детайлно регламентирани функции във връзка с всички аспекти на управлението на защитените територии. Не са предвидени административни органи и структури на местно ниво, които да са натоварени с функции по същинско управление на защитените зони, които не съвпадат със защитени територии.

Участието на обществеността в процесите по изграждане и управление на мрежата е обезпечено чрез предоставяне на правна възможност за различни обществени организации да отправят предложения за териториите, предмет на проучване, с цел включване в мрежата, да вземат участие в НСБР, да разработват планове за управление на защитени зони, да участват в разработването на национални стратегически документи, да изпълняват консервационни дейности. ЗБР си служи с непрецизни понятия за обозначаване на юридическите лица, които се ползват от посочените възможности. Всички физически и юридически лица имат право да депозират становища по отношение на превантивните мерки, установявани от Министъра на околната среда и водите за зоните, както и да вземат участие в НСМСБР. Доколкото отсъстват местни структури, които да координират процесите по управление на защитените зони, отсъстват и нормативно разработени механизми за въвлечане в тези процеси на основните заинтересовани лица на територията на зоните.

Налице са голям брой структури, които формално участват в изграждането и управлението на мрежата Натура 2000. В някои случаи техните правомощия се препокриват, в други - няма компетентна структура. Липсва институционална рамка, дефинираща ясно правомощията и задълженията на отделните институции, обхващащи целия процес по управление на Натура 2000, както и комуникацията между тях. Структурата и функциите на НСБР е необходимо да бъдат преразгледани, доколкото характера на такъв един орган трябва да бъде по-скоро консултативен, с фокус подобряването на нормативната и законодателна уредба, с цел правилното прилагане на политиките по Натура 2000. В обобщение, нормативно-правната рамка в областта на Натура 2000 е сложна, обемна и неясна, което създава проблеми при

нейното прилагане, вкл. в съдебната практика.

Предвид посоченото по-горе, през 2017 г. Дирекция „Национална служба за защита на природата“ в администрацията на МОСВ изпълни проект „Управленски подход за мрежата „Натура 2000“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014-2020 г.“. В рамките на проекта са разработени:

- ✓ Управленски подход и организационна структура за управление на мрежата Натура 2000, на национално и на регионално ниво – определени са органите за управление на двете нива, техните функции и отговорности, необходимия експертен състав, необходимите ресурси за прилагане на подгода, за 10 годишен период, предложения за промени в нормативната база, във връзка с въвеждането на подхода;
- ✓ Четиристепенен подход за определяне на целите на Натура 2000.

Целите на опазване могат да бъдат постигнати чрез прилагане на мерки, съгласно изискванията на двете природозащитни директиви. В тази връзка, целите следва да бъдат прецизно определени и основани на надеждни научни данни, за да се постигне необходимата увереност при планиране и изпълнение на подходящите мерки за поддържане или подобряване на нивото на степента на опазване на целевите обекти (в съответствие със СДФ), както и поддържане или подобряване на тяхното природозащитно състояние на национално/биогеографско ниво.

Четиристепенният подход за определяне на целите, включва следните нива:

- ✓ *Първо ниво* конзервационни цели – определят се на ниво биогеографски район (за пр. местообитания и видове предмет на опазване по Директива за местообитанията) и на национално ниво (за видовете птици, предмет на опазване по Директива за птиците);
- ✓ *Второ ниво* конзервационни цели – определят се на ниво мрежата Натура 2000;
- ✓ *Трето ниво* конзервационни цели – определят се на ниво защитена зона;
- ✓ *Четвърто ниво* конзервационни цели – определят се на ниво конкретни територии от защитената зона (находища), където съответният вид или тип природно местообитания е разпространен.

В организационен план, определянето на конзервационните цели на първите три нива води до разработването на национален **Документ за целите на Натура 2000**, а конзервационните цели на четвърто ниво следва да бъдат разработени в планови документи, обхващащи всички защитени зони от Българската екологична мрежа.

Документът за целите на Натура 2000 е разработен през 2019 г., съгласно възприетия Четиристепенен подход за определяне на целите. **Документът за целите на Натура 2000 е ключов за управлението на мрежата**. Основната му философия включва три елемента: **Яснота, Указания и Гъвкавост**.

Яснота

Основната цел на мрежата Натура 2000 е да опазва биоразнообразието в Европа. Следователно, видовете и типовете природни местообитания, попадащи в обхвата на това задължение, следва да бъдат поддържани или приведени в „благоприятно природозащитно състояние“ на биогеографско/ национално ниво.

В тяхната цялост, **целите представляват приноса на България към европейската мрежа Натура 2000**. В това отношение са направени редица избори, които се основават на осем водещи принципа, използвани при определянето на целите за Натура 2000 и обобщени по-долу:

- ✓ *Принцип 1:* Управлението на мрежата следва да допринесе за подобряване/поддържане на благоприятно природозащитно състояние на видовете и природните местообитания на национално/биогеографско ниво.
- ✓ *Принцип 2:* Ефективното управление на защитените зони следва да се основава на достоверни научни данни и анализи, и подкрепи от опит, базиран на успешни практики в Европейската мрежа. Прилаганият научен подход е гарант за определяне на адекватни и постижими цели, избор и прилагане на мерки, с устойчив резултат, създаване на доверие и увереност в управление на мрежата у всички заинтересовани страни.
- ✓ *Принцип 3:* Повече усилия към онези видове и типове местообитания, за които страната

има по-ключова роля и към тези, чието оцеляване е сериозно застрашено. Това ще осигури приноса на България за постигане на целите на Европейската мрежа.

- ✓ *Принцип 4:* В Натура 2000 всички икономически и социални дейности са възможни, при спазване на изискванията на двете природни директиви. Това дава възможности и за устойчиво развитие на териториите.
- ✓ *Принцип 5:* Общите цели трябва да бъдат постигнати, чрез залагане на реалистични конкретни цели и съответните мерки за постигането им, които трябва да бъдат определяни с участието на всички засегнати заинтересовани страни.
- ✓ *Принцип 6:* Собственикът/ползвателят е най-добрият стопанин на територията и той следва да играе главна роля в постигане на целите на територията.
- ✓ *Принцип 7:* Защитата на околната среда е обща задача за правителствата, гражданското общество и икономическите оператори, осъществявана чрез сътрудничество между тях.
- ✓ *Принцип 8:* Информираността и убедеността на цялото общество за ползите от Натура 2000 е основен фактор за постигане на съвместяване между природата и икономическото развитие.

Природозащитните цели трябва да насочват усилията за опазване и управление в зоните, като едновременно оставят място за местен подход. В това отношение, балансът между „Указания“ и „Гъвкавост“ е важна отправна точка при формулирането на природозащитни цели на ниво защитена зона.

Документът дава яснота кои са целите на трите нива (биогеографско/ национално, ниво мрежа Натура 2000 и зоново), чрез постигането на които България ще изпълни своите ангажименти в областта на Натура 2000, като държава членка на ЕС.

Указания

Документът за целите дава насоки за разработването на Националната рамка за приоритетни действия за Натура 2000 (НРПД). Планираните в НРПД мерки следва да осигурят изпълнението на заложените в Документа цели.

Документът за целите дава също така указания за изготвянето на плановете за управление на Натура 2000. Той определя кои са целеви обекти, мерки за които приоритетно следва да се включат в тези плановете.

Периодът на действие на Документа е съизмерим с този на посочените два типа документи (НРПД и плановете за управление на Натура 2000). Той дава указания към кои видове/природни местообитания следва приоритетно да бъдат насочени усилията през следващите 6 години.

Указанията се дават чрез определяне на база на анализи, дали целта се отнася само за поддържане на съществуващото положение или за неговото подобряване. Посочва се, въз основа на целите за Натура 2000 на биогеографско/ национално ниво и на оценка на ситуацията в конкретните зони, дали приносът на конкретната зона е достатъчен (цел за поддържане) или зоната следва да увеличава приноса си в дългосрочен план (цел за подобряване), за да бъде постигната целта на биогеографско/ национално ниво.

На следващо място, Документът за целите дава отговор и на въпроса, свързан с ефикасността на прилагане на мерките – изпълнението на какъв тип мерки в кои зони ще доведе до постигането на бърз и траен резултат, с най-малко времеви и финансови ресурси. Това се отнася в най-голяма степен до онези целеви обекти, при които на база на анализ на заплахите и тенденциите е установено, че има вероятност състоянието им силно да се влоши през следващите 10 години.

Гъвкавост

Важен елемент на философията на Документа за целите на Натура 2000 е това, че обхватът, мястото и периодът за реализация на мерки за постигане на заложените цели се разработват по-подробно в плановете за управление на Натура 2000.

Степента на свобода за по-детайлна интерпретация зависи от естеството на типа природно местообитание или вида. Ако местообитанията или видовете предявяват много специфични изисквания към околната среда, тази свобода е по-ограничена.

В плановете за управление на Натура 2000 ще се определя, съгласувано със заинтересованите страни и органите за управление на мрежата Натура 2000 на регионално

ниво, и на базата на допълнителна по-прецизна информация, какви мерки следва да бъдат изпълнени за постигане на природозащитните цели. Във връзка с локализацията на природозащитните цели, планът за управление трябва да определи къде е най-доброто място за прилагане на тези мерки.

НРПД 2021-2027 г. е разработена на базата на:

- ✓ Преглед на изпълнението на мерките от НРПД 2014-2020 г.;
- ✓ Преглед на докладването през 2019 г. по Директива за местообитанията и Директива за птиците;
- ✓ Документ за целите на Натура 2000;
- ✓ Налични планове за управление на защитени зони/територии и планове за действие за видове;
- ✓ Налична статистическа информация за защитените зони, съществуващи проучвания и анализи, научни публикации;
- ✓ Преглед на насоките на ЕК за разработване на НРПД 2021-2027 г.;
- ✓ Действащо законодателство в България по отношение опазването на биологичното разнообразие и Натура 2000;
- ✓ Стратегията на ЕС за биологичното разнообразие за 2030 г. (Biodiversity-the need for urgent action);
- ✓ Предложение за РЕГЛАМЕНТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА за установяване на правила за подпомагане за стратегическите планове, които трябва да бъдат изготвени от държавите членки по линия на Общата селскостопанска политика (стратегическите планове по ОСП) и финансирани от Европейския фонд за гарантиране на земеделието (ЕФГЗ) и от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР), и за отмяна на Регламент (ЕС) № 1305/2013 на Европейския парламент и на Съвета и Регламент (ЕС) № 1307/2013 на Европейския парламент и на Съвета;
- ✓ Предложение за РЕГЛАМЕНТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА за определяне на общоприложими разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд+, Кохезионния фонд, Европейския фонд за морско дело и рибарство, както и финансови правила за тях и за фонд „Убежище и миграция“, фонд „Вътрешна сигурност“ и инструмента за управление на границите и визите;
- ✓ Предложение за РЕГЛАМЕНТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА относно Европейския фонд за морско дело и рибарство и за отмяна на Регламент (ЕС) № 508/2014 на Европейския парламент и на Съвета;
- ✓ Предложение за РЕГЛАМЕНТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА относно Европейския фонд за регионално развитие и относно Кохезионния фонд;
- ✓ Законодателни документи, стратегии и планове на ЕС и България, свързани с климата, кръговата икономика и ресурсната ефективност, зеленият и приобщаващ растеж и др.

Предвид факта, че към момента на разработване на НРПД 2021-2027 г. плановете за управление на Натура 2000 все още не са разработени (налични са ограничен брой планове за малка част от защитените зони), при разработването на НРПД са отчетени препоръките за определяне на целите/мерките на ниво защитена зона, изготвени при разработването на Документа за целите, наличните планове за управление на защитени територии/зони, както и други стратегически/планови документи в тази област. Извършен е анализ на налична научна информация и извършени проучвания. Където е приложимо, използвана е и експертна оценка.

Посочените площи на прилагане на мерките са изчислени на базата на Документа за целите на Натура 2000, в който са определени цели за подобряване на природозащитното състояние на видове и природни местообитания на ниво защитени зони. Интервенции са планирани за защитените зони, където прилагането на мерки се очаква да бъде най-ефективно и ефикасно. По този начин се очаква, че подобрението, постигнато на ниво защитена зона трябва да допринесе за подобряване на състоянието на целевите обекти на биогеографско/национално ниво, доколкото много голям процент от площта на разпространение на целевите обекти

попада в защитените зони (напр. при основната част от тревните природни местообитания в Натура 2000 попада над 80% от тяхната площ). Следва обаче да се има предвид, че прилагането на мерките в рамките на Общата селскостопанска политика зависи изцяло от мотивацията и желанието на частни собственици на земи. В този контекст, възможно е интервенциите да не могат да се приложат в техния пълен обем, а само в границите на защитените зони от Натура 2000. При последващ преглед на изпълнението на НРПД 2021-2027 г. ще бъде направена оценка на напредъка в прилагането на посочените интервенции, като при необходимост и идентифицирана възможност, техният обхват ще бъде разширен и извън територията на мрежата Натура 2000.

НРПД 2021-2027 г. е разработена от екип от учени от Института по биоразнообразие и екосистемни изследвания към Българска академия на науките (ИБЕИ-БАН), юристи, икономисти, ГИС експерти, експерти по работа със заинтересованите страни. С цел по-добро разбиране на обхвата и същността на разработените мерки, същите са детайлно развити в приложение към НРПД 2021-2027 г. Разработените мерки са обсъдени широко в работни групи от заинтересовани страни на три етапа:

- ✓ Концепция за разработване на мерките от НРПД 2021-2027 г.;
- ✓ Първи вариант на мерките;
- ✓ Финален вариант на мерките.

Заинтересованите страни включват:

- ✓ Структури в МОСВ;
- ✓ Други държавни администрации, имащи отношение към управление на територии в Натура 2000;
- ✓ Областни администрации;
- ✓ Национално сдружение на общините в Р България (НСОРБ);
- ✓ Работодателски и секторни организации;
- ✓ Организации на собственици/ползватели на земи и имоти в Натура 2000, на национално ниво;
- ✓ Научни организации;
- ✓ Природозащитни организации на национално ниво;
- ✓ Управляващи органи на програмите за финансиране;
- ✓ Централно координационно звено в администрацията на Министерски съвет.

Националната рамка за приоритетни действия за Натура 2000 отчита необходимостта от опазване и развитие на биосферните паркове в страната по Програмата „Човекът и биосферата“ на ЮНЕСКО и допринася за взаимодействието между културното и природно наследство.

Биосферните паркове, обявени през 2017 г. от Междуправителственият координационен съвет по Програмата „Човекът и биосферата“ на ЮНЕСКО (МАВ - ICC) в съответствие с изискванията и принципите на Севилската стратегия се припокриват с мрежата Натура 2000.

На територията на Биосферен парк „Централен Балкан“ попадат изцяло или частично следните защитени зони:

- ✓ BG0000494 „Централен Балкан“; BG0002128 „Централен Балкан буфер“; BG0002054 „Средна гора“; BG0002110 „Априлци“; BG0002111 „Велчево“; BG0002109 „Васильовска планина“; BG0002088 „Микре“ за опазване на дивите птици
- ✓ BG0000190 „Витата стена“, BG0000192 „Река Тунджа 1“, BG0000261 „Язовир Копринка“, BG0000263 „Скалско“, BG0000275 „Язовир Стамболийски“, BG0000494 „Централен Балкан“, BG0000429 „Река Стряма“, BG0000615 „Деветашко плато“, BG0000616 „Микре“ и BG0000618 „Видима“ за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна.
- ✓ На територията на Биосферен парк „Сребърна“ попадат изцяло или частично следните

защитени зони:

- ✓ BG0002062 „Лудогорие“; BG0000241 „Сребърна“; BG0002039 „Хърсовска река“ за опазване на дивите птици
- ✓ BG0000106 „Хърсовска река“, BG0000168 „Лудогорие“, BG0000169 „Лудогорие - Сребърна“, BG0000241 „Сребърна“, BG0000530 „Пожарево-Гарван“, BG0000534 „Остров Чайка“ за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна.

На територията на Биосферен парк „Червената стена“ попадат изцяло или частично следните защитени зони:

- ✓ BG0002073 „Добростан“; BG0002015 „Язовир Конуш“ за опазване на дивите птици
- ✓ BG0000194 „Река Чая“, BG0000436 „Река Мечка“, BG0000437 „Река Черкезица“, BG0000438 „Река Чинардере“, BG0001030 „Родопи-Западни“, BG0001031 „Родопи-Средни“ за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна.

На територията на Биосферен парк „Узунбоджак“ попадат изцяло или частично следните защитени зони: BG0002040 „Странджа“ за опазване на дивите птици и BG0001007 „Странджа“ за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна.

Освен планираните мерки за възстановяване и опазване на ключови природни местообитания и видове, НРПД планира мерки за сътрудничество и споделяне на информация, опит и добри практики, включително на трансгранично ниво. Планирани са и мерки за повишаване на знанията, както на възрастни, така и за подрастващи, за мрежата Натура 2000 като част от природното наследство на страната.

НРПД включва мерки насочени към изпълнение на национални ангажименти, включително задължението за определяне на специфични за защитените зони от Натура 2000 подробни цели и мерки на опазване, с което ще отговори на процедура за нарушение № 2018/2352 срещу България за неизпълнение на задълженията на страната съгласно чл. 4, пар. 4 и чл. 6 от Директивата 92/43/ЕИО на Съвета от 21 май 1992 година за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна (Директива за местообитанията) и поети ангажименти от Република България за съобразяване с Решението на Съда на Европейския съюз от 14 януари 2016 г. по дело С-141/14. като необходимостта от изпълнение на плана за действие за червеногушата гъска и др.

НРПД е обвързан със следните Цели за устойчиво развитие на ООН:

- ✓ Цел 13 „Предприемане на спешни действия за борба с изменението на климата и неговите последици“;
- ✓ Цел 15 „Опазване, възстановяване и насърчаване на устойчивото използване на сухоземните екосистеми, устойчиво управление на горите, борба с опустиняването, спиране и обръщане на процеса на деградация на земите и предотвратяване загубата на биологично разнообразие“.

Отчетени са всички предложения на заинтересованите страни по НРПД 2021-2027 г., които са публикувани в регистър. Същият е публично достъпен, заедно с Първи вариант на НРПД 2021-2027 г. и детайлното описание на мерките в нея

(<http://natura2000.moew.government.bg/Home/CmsDocument/3109>).

Б. Резюме на приоритетните потребности от финансиране за периода 2021—2027 г.

Приоритетни потребности от финансиране за периода 2021—2027 г.

		Годишни текущи разходи (евро/година)	Еднократни разходи/разходи за проекти (евро/година)
1.	Хоризонтални мерки и административни разходи, свързани с „Натура 2000“		
1.1.	Определяне на обекти и планиране на управлението	0,00	3 235 714,29
1.2.	Управление на обекти и комуникация със заинтересованите страни	2 028 571,43	2 028 571,43
1.3.	Мониторинг и докладване	1 457 142,86	0,00
1.4.	Оставащи пропуски в знанията и потребности от научни изследвания	0,00	1 474 285,71
1.5.	Мерки за комуникация и повишаване на осведомеността, образование и достъп на посетители във връзка с „Натура 2000“	0,00	4 741 428,57
	Междинен сбор	3 485 714,29	11 480 000,00
2.a	Свързани с обекти мерки за запазване и възстановяване по „Натура 2000“		
2.1.a	Морски и крайбрежни води	869 328,57	227 857,14
2.2.a	Степни местности и зони с храстовидна растителност	900 000,00	0,00
2.3.a	Тресавища, калища, мочурища и други влажни зони	79 320,00	22 285,71
2.4.a	Пасища	26 962 800,00	7 579 428,57
2.5.a	Други агроекологични системи (включително обработваеми земи)	31 530 000,00	0,00
2.6.a	Гори и гористи местности	11 611 428,57	317 914,29
2.7.a	Скални местообитания, дюни и зони с рядка растителност	288 000,00	344 000,00
2.8.a	Сладководни местообитания (реки и езера)	2 021 428,57	3 235 100,00
2.9.a	Други	0,00	55 714,29
	Междинен сбор	74 262 305,71	11 782 300,00
2.б	Допълнителни мерки за екологосъобразна инфраструктура извън рамките на „Натура 2000“ (допълнително подобряване на съгласуваността на мрежата „Натура 2000“, включително в трансграничен контекст)		
2.1.б	Морски и крайбрежни води	0,00	0,00
2.2.б	Степни местности и зони с храстовидна растителност	0,00	0,00
2.3.б	Тресавища, калища, мочурища и други влажни зони	0,00	0,00
2.4.б	Пасища	0,00	0,00
2.5.б	Други агроекологични системи (включително обработваеми земи)	0,00	0,00
2.6.б	Гори и гористи местности	0,00	0,00
2.7.б	Скални местообитания, дюни и зони с рядка растителност	0,00	0,00
2.8.б	Сладководни местообитания (реки и езера)	0,00	0,00
2.9.б	Други (пещери и др.)	0,00	0,00
	Междинен сбор	0,00	0,00

3.	Допълнителни мерки за конкретни видове, които не са свързани със специфични екосистеми или местообитания
3.1.	Мерки и програми за конкретни видове, които не са посочени другаде
3.2.	Превенция, смекчаване или компенсиране на щети, причинени от защитени видове
	Междинен сбор

Годишни текущи разходи (евро/година)	Еднократни разходи/разходи за проекти (евро/година)
0,00	1 055 000,00
98 571,43	172 142,86
98 571,43	1 227 142,86

Общо за годината
Общо (2021—2027 г.)

77 846 591,43	24 489 442,86
716 352 240,00	

В. Актуално състояние на мрежата „Натура 2000“

В.1. Статистика за зоните от мрежата „Натура 2000“

НАТУРА 2000 е общеевропейска мрежа, съставена от защитени зони, за да осигури дългосрочното оцеляване на най-ценните и застрашени видове и природни местообитания за Европа в съответствие с основните международни договорености в областта на опазването на околната среда и биологичното разнообразие.

Местата, попадащи в екологичната мрежа, се определят в съответствие с две от директивите на Европейския съюз в сферата на околната среда – Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (наричана накратко Директива за хабитатите) и Директива 79/409/ЕС, кодифицирана чрез Директива 2009/147/ЕС, за опазването на дивите птици (наричана накратко Директива за птиците).

Съгласно Закона за биологичното разнообразие в България се обявяват защитени зони, като част от националната екологична мрежа. Това са места от територията и акваторията на страната, които отговарят на изискванията за наличие на важни за биологичното разнообразие растителни и животински видове, включително птици, както и типове природни местообитания, включени в анексите на Директивата за местообитанията и Директивата за птиците. Списъците с природните местообитания и видовете, включително птици, за чиито местообитания се определят защитени зони, са изброени в Приложения 1 и 2 на Закона.

Процесът по създаване на екологичната мрежа НАТУРА 2000 в България започва през 2002 г. с приемането на Закона за биологичното разнообразие, който въвежда нормите на двете европейски директиви.

Понастоящем в България са определени 233 защитени зони от Натура 2000, съгласно Директивата за местообитанията, наричани SCI (Sites of Community Importance), покриващи 30.3 % от територията на страната. 13 SCI защитени зони от Натура 2000 се припокриват със Special Protection Areas (SPA) – защитени зони от НАТУРА 2000 по Директивата за птиците.

От 233 зони по Директивата за местообитанията, 3 са изцяло с морска акватория (BG0001500 „Аладжа банка“, BG0001501 „Емона“, BG0001502 „Отманли“) с обща площ 560,24 км², а 14 включват в границите си и морска акватория (BG0000154 „Езеро Дуранкулак“, BG0000621 „Езеро Шабла – Езерец“, BG0000573 „Комплекс Калиакра“, BG0000103 „Галата“, BG0000116 „Камчия“, BG0000100 „Плаж Шкорпиловци“, BG0001004 „Емине – Иракли“, BG0000574 „Ахелой - Равда – Несебър“, BG0000620 „Поморие“, BG0000271 „Мандра-Пода“, BG0000242 „Залив Ченгене скеле“, BG0000146 „Плаж Градина - Златна рибка“, BG0001001 „Ропотамо“, BG0001007 „Странджа“).

Обща площ на SCIs: 33 679.16 км²

В България са определени 120 защитени зони от НАТУРА 2000, съгласно Директивата за птиците, покриващи 23.1% от общата територия на страната. 14 зони включват в границите си и морска акватория (BG0000152 „Поморийско езеро“, BG0000156 „Шабленски езерен комплекс“, BG0000242 „Залив Ченгене скеле“, BG0000271 „Мандра-Пода“, BG0002041 „Комплекс Ропотамо“, BG0002043 „Емине“, BG0002044 „Камчийска планина“, BG0002045 „Комплекс Камчия“, BG0002050 „Дуранкулашко езеро“, BG0002051 „Калиакра“, BG0002060 „Галата“, BG0002077 „Бакърлъка“, BG0002082 „Батова“, BG0002097 „Белите скали“).

Обща площ на SPAs: 25 620.61 км²

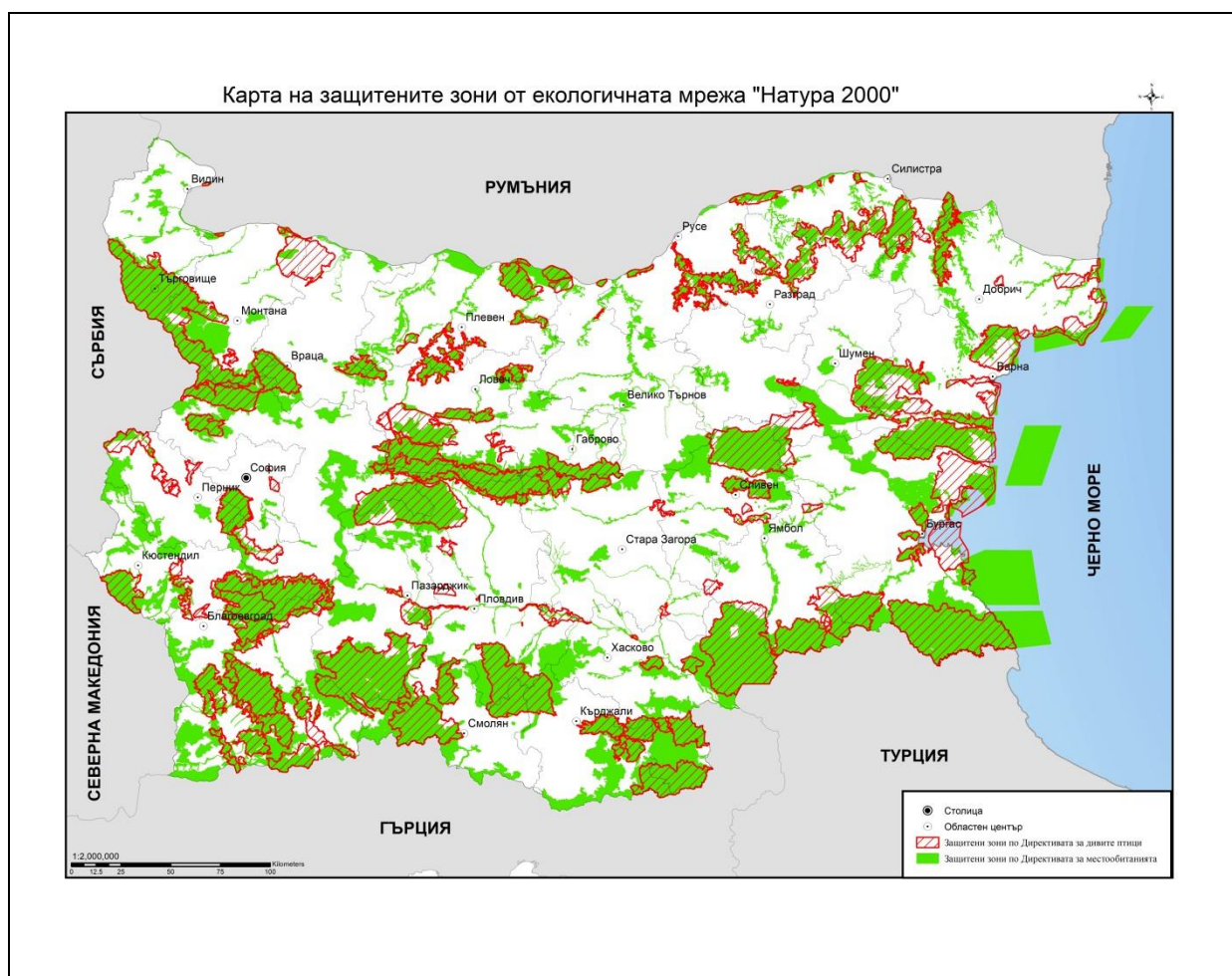
Общата площ на защитените зони от Натура 2000 за птиците (SPA) и защитените зони от Натура 2000 за местообитанията (SCI) при отчитане на припокриването, включително акватория е **41 558,39 км²**, покриващи **около 34.9% от територията на страната**.

Сухоземната площ на защитените зони от Натура 2000 за птиците (SPA) и защитените зони от Натура 2000 за местообитанията (SCI) при отчитане на припокриването е **38 737,04 км² (без акватория)**.

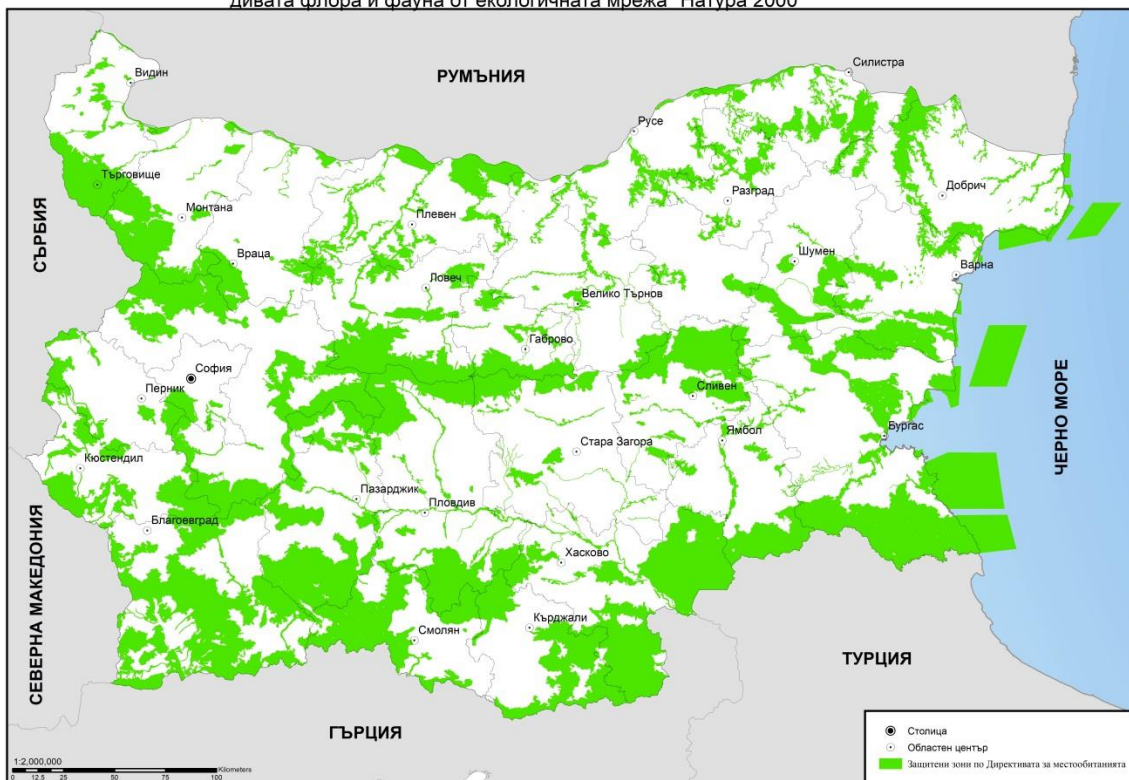
Общо Натура 2000 акватория: 2821.35 км².

Име на региона	Данни за зоните по „Натура 2000“ по държава — членка на ЕС (в km ²)						Дял (в %) от площта, обхванат от:		
	Земни			Морски			330	SPA	Натура 2000
	330	SPA	Натура 2000	330	SPA	Натура 2000	330	SPA	Натура 2000
Регион А - България	33 679.16	25 620.61	38 737,04	2 477.07	544.89	2 821.35	30.3%	23.1 %	34.9%
Регион Б									
Регион В									
и др.									
Общо									

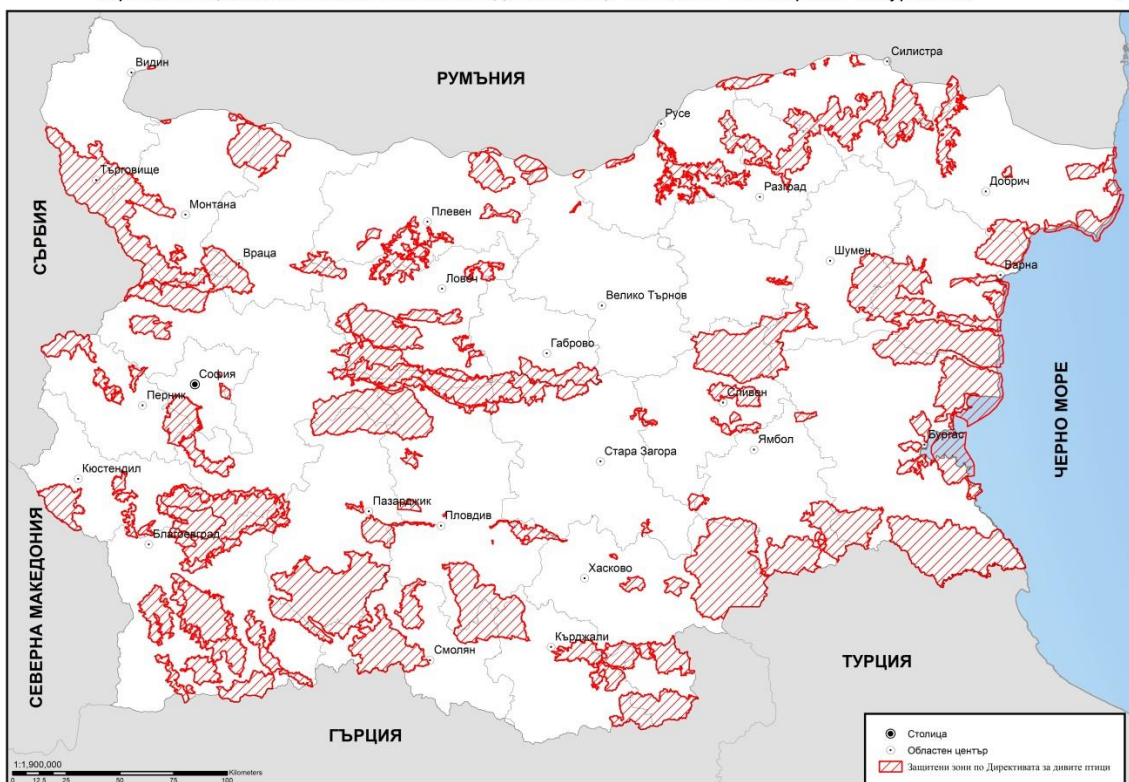
В.2. Карта на мрежата „Натура 2000“ в България

Карта на защитените зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна от екологичната мрежа "Натура 2000"

Карта на защитените зони за опазване на дивите птици от екологичната мрежа "Натура 2000"

Г. Финансиране от ЕС и национално финансиране на мрежата „Натура 2000“ в периода 2014—2020 г.

В контекста на възприетия от Комисията нов подход за планиране на финансовите ресурси за целите на Натура 2000 през програмен период 2014-2020 г., средствата за управление и изпълнение на дейностите по Натура 2000 са интегрирани по-всеобхватно в националните програми: Програма за развитие на селските райони 2014-2020 (ПРСР), Програма за морско дело и рибарство (ПМДР), ОП „Околна среда“ 2014-2020 (ОПОС), ОП „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020 (ОПИК), ОП „Транспорт и транспортна инфраструктура“ (ОПТТИ), ОП „Региони в растеж“ (ОПРР), ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ (ОПНОИР), ОП „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020 (ОПРЧР) и ОП „Добро управление“ (ОПДУ). Както и през предходния период, програмите съдържащи мерки директно насочени към НАТУРА 2000 са ПРСР, ОПОС и ПМДР, но по-таргетирана към целите на Натура 2000 е и финансовата подкрепа по линия на ОПИК, ОПТТИ и ОПРР.

Финансирането в рамките на ПРСР в настоящия програмен период по линия на Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони е от съществено значение за подпомагане на земеделските производители в дейностите по устойчиво управление на мрежата Натура 2000. **Мярка 12 - „Плащания за Натура 2000 и Рамковата директива за водите“** от ПРСР осигурява директно подпомагане на земеделски стопани, които стопанисват земеделски земи, включително ливади и пасища от горски територии в обхвата на защитените зони, обявени по реда на Закона за биологичното разнообразие. Компесаторното плащане е за извършените разходи и претърпени загуби от спазване на забраните и ограниченията за извършване на земеделска дейност съгласно заповедите за обявяване на съответните защитени зони. Допълнително ПРСР през периода 2014-2020 осигурява по-интегрирана подкрепа за инвестиции в иновации и околна среда, включително при отчитане на специфичните нужди на териториите по НАТУРА 2000, както и смекчаване и адаптиране на последиците от изменението на климата. **Мярка 10 "Агроекология и климат"** цели опазване на биологичното разнообразие и защита, поддържане и възстановяване на благоприятния статус на местата от Натура 2000, преди да са влезли в сила задължителните ограничения, наложени от плановете им за управление и заповедите за обявяването им, издадени съгласно Директива 92/43/ЕИО на Съвета от 21 май 1992 г. за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна (ОВ L, бр. 206 от 22 юли 1992 г.). В мярката са включени и под-мерки насочени към поддържане на местообитанията на зимуващите видове гъски (включително червеногуши видове гъски) и ливаден блатар в обработваеми земи с орнитологично значение, както и такива за поддържане на местообитанията на Царски орел и Египетски лешояд в обработваеми земи с орнитологично значение. Съществен принос за подобряване на местообитания и за опазване на дивите птици дава и **Мярка 11 „Биологично земеделие“**.

Възможностите за финансиране на дейностите по НАТУРА 2000 от **Европейския фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР) за периода 2014-2020 чрез ПМДР** са насочени към опазване на биоразнообразието в морските и крайбрежни зони, като се обръща по-голямо внимание на достъпа до финансиране и цялостната атрактивност на мерките, които в България са по-слабо популярни и почти неизползвани през периода 2007–2013 г. ПМДР осигурява възможности за финансиране, насочени към устойчиво управление на морските екосистеми и на екосистемите, свързани с аквакултурите, подкрепа за управлението, възстановяването и наблюдението на зоните НАТУРА 2000, включително чрез насърчаване участието на рибарите и други ключови участници в тези дейности, както и прилагане на методи за производство на аквакултури, съвместими с опазването на НАТУРА 2000.

Кохезионният и Структурните фондове на ЕС чрез подкрепата, предоставяна по линия на ОПОС, ОПИК, ОПТТИ и ОПРР предоставят по - широк кръг от мерки, свързани с ефективното управление на НАТУРА 2000. Тези програми подпомагат изпълнението на мерки за разработване и изпълнение на плановете за управление на НАТУРА 2000, подобряване на базата от познания, изграждане на капацитет на органите за управление, инвестиции в зелена инфраструктура, устойчив туризъм, както и подкрепа за внедряване на енергийно ефективни мерки и дейности за постигане на ресурсна ефективност, които имат пряко отношение към дейностите по НАТУРА 2000.

В контекста на подкрепата на ЕС за преминаване към ниско въглеродна и екологично устойчива икономика при ефективно използване на ресурсите, **ОПНОИР и ОПРЧР** предоставят възможности чрез реформа на системите за образование и обучение, адаптиране и

усъвършенстване на уменията, повишаване на квалификацията на работната сила, както и създаване на нови работни места в сектори, свързани с околната среда и енергетиката, които могат да подкрепят изграждането на квалифицирани кадри за НАТУРА 2000.

Друг ключов инструмент за насърчаване на дейностите по НАТУРА 2000 продължава да е програмата за околна среда и климат **LIFE**, по който се предоставя подкрепа за конзервационни дейности, изграждане на партньорства между ключови сектори, участващи в управлението на НАТУРА 2000, както и за формиране на общо разбиране за собственост на местно ниво. Инструментът продължава да изпълнява ролята на катализатор за насърчаване на практическите решения при управление и възстановяване на НАТУРА 2000. През настоящия програмен период продължават да се използват и възможностите за финансиране по програмите за трансгранично сътрудничество, както и Българо-швейцарската програма за сътрудничество, Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство, Норвежката програма, финансирането по линия на Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда, както и различни форми на публично-частно партньорство.

Информация за степента на използване на средствата по отделните инструменти, е представена в таблиците по-долу.

Г.1 Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР)

Общо предвидени средства от ЕЗФРСР за държавата членка/региона: 2 366 716 966,00 евро.

Съгласно Програмата за развитие на селските райони 2014-2020 г. (ПРСР - консолидирана версия след третото одобрено изменение на програмата¹²) общо предвидените средства от ЕЗФРСР за България за програмен период 2014-2020 г. са в размер на 2 366 716 966,00 евро.

Информация за финансирането по линия на ЕЗФРСР за мерките, имащи отношение към дейностите, свързани с НАТУРА 2000 (в евро) е представена в следващата таблица.

Данните за общо предвидените понастоящем средства за съответните мерки по линия на ЕЗФРСР и националния бюджет са съгласно одобрената трета версия на ПРСР 2014-2020 г., както и съгласно публичната информация за изпълнението на програмата към 31.12.2019 г. (<https://www.d fz .bg/bg/prsr-2014-2020/prsr--2014-2020-pulic>¹³).

В колона „Предвидени понастоящем средства за действия или подмерки от значение за „Натура 2000““ са включени данни за договорените средства от бюджета на ЕЗФРСР, и съответно от националния бюджет към 31.12.2019 г. по отделните мерки на ПРСР в настоящия програмен период, свързани с НАТУРА 2000. Съответно в колона „Настоящи разходи за действия или подмерки от значение за „Натура 2000““ са представени данни за изплатените суми към 31.12.2019 г. от ЕЗФРСР и националния бюджет.

Мярка	Общо предвидени понастоящем средства за мярката по ЕЗФРСР		Предвидени понастоящем средства за действия или подмерки от значение за „Натура 2000“		Настоящи разходи за действия или подмерки от значение за „Натура 2000“		Забележки (целесъобразност, опит към настоящия момент, предизвикателства за следващия период)
	От ЕС	Национални	От ЕС	Национални	От ЕС	Национални	
М4 Инвестиции и във физически активи	644 529 369	131 518 334	527 171 129	107 592 421	199 412 148	40 698 806	- По Подмярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“ от мярка 4 „Инвестиции в материални активи“ от ПРСР са осъществени 2 приема по мярката през 2015 г. и 2016 г., като общо са постъпили 6 288 бр. заявления със стойност на заявената субсидия 1 350 197 687 евро. Сключени са 1 409 договора, като към 31.12.2019 г. в процес на обработка са 19 проекта. Подпомагането по мярката

¹² Източник: <https://www.d fz .bg/bg/prsr-2014-2020/prsr--2014-2020/>, ПРСР 2014-2020, т. 10 Финансов план, т. 10.1. Годишно участие на ЕЗФРСР (в евро), стр. 676

¹³ Изпълнение на ПРСР 2014-2020 към 31.12.2019 г. -

https://www.d fz .bg/assets/17489/%D0%98%D0%B7%D0%BF%D1%8A%D0%BB%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5_%D0%BD%D0%B0_%D0%9F%D0%A0%D0%A1%D0%A0_2014-2020_%D0%BA%D1%8A%D0%BC_31.12.2019_.pdf

							<p>4.1 е насочено към модернизиране на земеделските стопанство и биологично производство чрез модернизиране на активите, свързани с организацията и управление на стопанствата, въвеждане на нови технологии, подобряване на предпазарната подготовка и съхранение на продукцията за осигуряване на устойчиво развитие на земеделското стопанство. Подпомагането по мярката насърчава и сътрудничеството между стопанствата, включително чрез подпомагане на групи и организации на производители с цел съвместни инвестиции.</p> <p>- Подмярка 4.1.2 „Инвестиции в земеделски стопанства по Тематична подпрограма за развитие на малки стопанства” е насочена към инвестиции в машини, оборудване и съоръжения за опазване на околната среда. По обявления през 2018 г. прием са подадени общо 268 бр. проектни предложения на обща стойност 3 992 529,82 евро.</p> <p>- По мярка 4.2 „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти” през 2018 г. е осъществен прием на 593 бр. заявления със стойност на заявената субсидия 359 789 389,15 евро. Към 31.12.2019 г. са сключени 134 бр. договори с размер на договорената субсидия 83 432 795 евро. Мярката е насочена към подпомагането на предприятията от хранително-вкусовата промишленост включително в насока опазване на околната среда, намаляване на вредните емисии и отпадъци.</p>
M7 Основни услуги и обновяване на селата в селските райони	531 867 024	93 858 887	0	0	0	0	<p>По мярка 7 пряко свързана с дейностите по НАТУРА 2000 е подмярка 7.5. Инвестиции за публично ползване в инфраструктура за отдих, туристическа информация и малка по мащаб туристическа инфраструктура”, по която към 31.12.2019 г. няма договорени и съответно изплатени средства.</p>
M8 Инвестиции в горски	53 076 491	10 450 884	0	0	439 839,00*	0	<p>През 2019 г. са осъществени приеми по следните 3 подмерки на Мярка 8: Подмярка 8.3 „Предотвратяване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и</p>

площи							<p>катастрофични събития“, Подмярка 8.4 „Възстановяване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития“, Подмярка 8.6 „Инвестиции в технологии за лесовъдство и в преработката, мобилизирането и търговията с горски продукти“. Подадени са общо 236 бр. проектни предложения на стойност 39 363 202,56 евро. Към 31.12.2019 г. няма сключени договори по подмерките.</p> <p>*Посочените изплатени средства от бюджета на ЕЗФРСР по Мярка 8 се отнасят за преходните договори по Мярка 223 от ПРСР 2007-2013.</p>
М10 Мерки за агроекология и климат	167 510 002	55 836 667	154 446 823	51 482 274	38 611 705	12 870 568	<p>Мярка 10 „Агроекология и климат“ стартира през 2015 г., като предоставя финансова подкрепа в следните направления:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ възстановяване и поддържане на постоянно затревени площи с висока природна стойност (ВПС); ✓ поддържане на местообитанията на зимуващите видове гъски и ливаден блатар в обработваеми земи с орнитологично значение; ✓ поддържане на местообитанията на Царски орел и Египетски лешояд в обработваеми земи с орнитологично значение; ✓ контрол на почвената ерозия; ✓ традиционни практики за сезонна паша (пасторализъм); ✓ опазване на застрашени от изчезване местни породи, важни за селското стопанство; ✓ опазване на застрашени от изчезване местни сортове, важни за селското стопанство; ✓ подsigуряване на разнообразна паша на пчелите и осигуряване на естествено опрашване <p>В рамките на осъществените приеми към 31.12.2019 г. са извършени плащания на площ с пряк принос към дейностите</p>

						<p>по НАТУРА 2000, както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Традиционни практики за сезонна паша на животните (пасторализъм); - Поддържане на местообитанията на зимуващите видове гъски и Ливадния блатар в обработваеми земи с орнитологично значение, в т.ч.: Засяване и отглеждане на есенни зърнено-житни култури в местообитанията на зимуващи видове гъски на минимум 50 % от заявените по дейността площи; Засяване и отглеждане на есенни зърнено-житни култури в местообитанията на червеногушата гъска и Прибиране на реколтата след 31 юли в площи с гнезда на ливадния блатар; - Поддържане на местообитанията на защитени видове в обработваеми земи с орнитологично значение: Поддържане на местообитанията на Царски орел и Египетски лешояд в обработваеми земи с орнитологично значение; - Възстановяване и поддържане на затревени площи с висока природна стойност: Възстановяване и поддържане на затревени площи с висока природна стойност – чрез косене; Възстановяване и поддържане на затревени площи с висока природна стойност- чрез паша. <p><i>Прием 2015 г.</i> - одобрени са 1 763 бр. заявления, по които са оторизирани плащания в размер на 11 253 840,53 евро за площ от 137 711,38 ха.</p> <p><i>Прием 2016 г.</i> - одобрени са 1 910 бр. заявления, по които са оторизирани плащания в размер на 12 612 084,94 евро за площ от 138 126,19 ха.</p> <p><i>Прием 2017 г.</i> - одобрени са 2 013 бр. заявления, по които са оторизирани плащания в размер на 14 287 604,42 евро за площ от 152 813,06 ха.</p> <p><i>Прием 2018 г.</i> - одобрени са 1 870 бр. заявления, по които са оторизирани плащания в размер на 11 612 984,09 евро за площ от 146 718,36 ха.</p>
--	--	--	--	--	--	--

							За Мярка 10 са представени данни за договорените средства, вкл. поети ангажименти по мярката, тъй като по нея се подава искане за плащане всяка година, което може да съдържа различна информация от предходните. Данните за изплатените средства в колона „Настоящи разходи за действия или подмерки от значение за „Натура 2000“ се отнасят само за изброените по-горе дейности, пряко свързани с НАТУРА 2000.
M12 Плащания по „Натура 2000“	104 757 028	34 919 009	104 757 027	34 919 009	52 354 292	17 451 430	<p>Мярка 12 „Плащания по Натура 2000 и Рамковата директива за водите” от ПРСР 2014-2020 предоставя подкрепа на фермери със земи в обхвата на защитените зони от НАТУРА 2000, които спазват забраните и ограниченията за съответната защитена зона. Подпомагат се земеделски стопани, които стопанисват земеделски земи, включително ливади и пасища от горски територии, в обхвата на защитени зони, обявени по реда на Закона за биологичното разнообразие и за които има издадени заповеди за тяхното обявяване. Подпомагането по тази мярка се предоставя под формата на годишно плащане на хектар земеделска земя. Право на подпомагане имат земеделски стопани, заявили минимален размер на ползваната площ за подпомагане от 0.3 ха, при минимален размер на парцела от 0.1 ха. За заявените площи се спазват условията за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние. Забраните, за които се предоставят компенсаторни плащания са:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Забрана за премахване на характеристиките на ландшафта (синори, единични и група дървета), при ползването на земеделски земи като такива; 2. Забрана за косене на ливадите: до 1 юли; от периферията към центъра, с бързо движеща се техника и преди 15 юли; от периферията към центъра, преди 15 юни. 3. Забрана за използването на неселективни средства за борба с вредителите в селското стопанство; 4. Забрана за използването на пестициди и минерални

							<p>торове в пасища и ливади.</p> <p>Забраните са комбинират в следните групи:</p> <p>А – забрани, важащи за постоянни пасища по т. 1, 2 и 4;</p> <p>В – забрани, важащи за обработваеми земи по т. 1 и 3;</p> <p>С – забрани, важащи за трайни насаждения по т. 1 и 3.</p> <p>В колона „Предвидени понастоящем средства за действия или подмерки от значение за „Натура 2000“ са посочени данни за общо договорените средства по мярката към 31.12.2019 г. В колона „Настоящи разходи за действия или подмерки от значение за „Натура 2000“ са представени изплатените суми към 31.12.2019 г. по данни от ПРСР за следните подмерки:</p> <p>Подмярка 12.1. Компенсаторни плащания за земеделски площи в Натура 2000:</p> <p>- за кампания 2015 г. са одобрени 10 778 бр. заявления с обхваната площ 410 414,94 ха и оторизирани плащания в размер на 24 661 281,16 евро.</p> <p>- за кампания 2016 г. са одобрени 11 820 бр. заявления с обхваната площ 366 126,31 ха и оторизирани плащания в размер на 22 274 805,18 евро.</p> <p>- за кампания 2017 г. са одобрени 11 530 бр. заявления с обхваната площ 371 658,16 ха и оторизирани плащания в размер на 22 869 637,05 евро.</p> <p>Плащанията по подмярка 12.1. са само за издадените заповеди по Директивата за птиците и са на обща стойност 69 805 723,39 евро. Темпът на усвояване на средствата по Мярка 12 е равномерен, като годишно по нея се подпомагат сходен брой бенефициенти - средно 11 376 земеделски стопани.</p>
М13 Плащания за райони с природни	206 703 506	68 901 169	206 703 506	68 901 168	172 646 719	57 548 906	<p>Мярка 13 „Плащания за райони, изправени пред природни или други специфични ограничения“ стартира през 2017 г., когато е осъществен прием на заявления по прилаганите две подмерки - 13.1 „Компенсационни</p>

или други специфични и ограничени							плащания в планински райони" и 13.2 "Компенсационни плащания за други райони, засегнати от значителни природни ограничения". Към 31.12.2019 г. по мярката са изплатени общо 230 195 626 евро, в т.ч. 172 646 720 евро от ЕЗФРСР, с което е постигнато усвояване на 83,52 % от общия бюджет на мярката, осигурен от ЕЗФРСР.
M15 Екологични услуги и услуги във връзка с климата в горското стопанство и опазване на горите	6 562 500	2 187 500	0	0	0	0	По мярка 15 „Екологични услуги и услуги във връзка с климата в горското стопанство и опазване на горите” към 31.12.2019 г. няма договорени и изплатени средства.
Други мерки	502 927 215	90 941 348	196 952 006	47 149 129	81 153 261	26 708 202	Други мерки с ефект върху защитените зони от мрежата НАТУРА 2000, но не свързани с директна инвестиция в тях, са и Подмярка 1.1. Професионално обучение и придобиване на умения, Подмярка 1.2. Демонстрационни дейности и действия по осведомяване и Подмярка 1.3. Краткосрочен обмен на опит в управлението на земеделски и горски стопанства и посещения на земеделски и горски стопанства. Към 31.12.2019 г. по тези подмерки няма договорени и изплатени средства. Мярка 2.1. „Помощ за осигуряване на консултантски услуги”, включва подмярка 2.1.1. "Консултантски услуги за земеделски и горски стопани" и подмярка 2.1.2 "Консултантски услуги за малки земеделски стопанства" – по тях изплатените средства от бюджета на ЕС към 31.12.2019 г. са съответно в размер на 1 409 991,37 евро и 4 284 031,56 евро. По подмярка 6.4.1 „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“ е осъществен прием през 2018 г., по който са ранкирани 769 бр. проектни предложения със стойност на заявената субсидия 104 420 221,29 евро. Към 31.12. 2019 г. по мярката няма договорени и изплатени

						<p>средства. Мярка 11 „Биологично земеделие“, която обхваща прилагането на две подмерки - „Плащания за преминаване към биологично земеделие“ и „Плащания за поддържане на биологично земеделие“ предоставя подпомагане в три направления - биологично растениевъдство, биологично пчеларство и биологично животновъдство. На база резултати от прилагането на мярката през 2017 г. се приемат нови заявления за подпомагане на биологични производители за дейностите и направленията по подмярка „Плащания за поддържане на биологично земеделие“. Заявяване на постоянно затревени площи в тези заявления се допуска само от земеделски стопани, които заявяват за подпомагане животни за дейности от направление „Биологично животновъдство“. За кампания 2017 по Мярка 11 са подадени 4 401 заявления за подпомагане, най-голям брой от които са по направлението „Биологично растениевъдство“ (73,4% от всички заявления). Мерки с принос към управлението и изпълнението на дейностите по НАТУРА 2000 са и Подмярка 16.1. Подкрепа за сформирани и функциониране на оперативни групи в рамките на ЕПИ (в област: Биоразнообразие, екосистемни услуги и функционалност на почвите и Натура 2000) и Подмярка 16.4. "Подкрепа за хоризонтално и вертикално сътрудничество между участниците във веригата на доставки" , по които към края на 2019 г. все още няма договорени и изплатени средства.</p> <p>По Мярка 19.2. “Прилагане на операции в рамките на стратегии за Водено от общностите местно развитие“ са подадени 1 391 проекти, сключени са 23 договора със стойност на субсидията 1 714 425,00 евро. По Подмярка 19.3. Подготовка и изпълнение на дейности за сътрудничество на местни инициативни групи са сключени 16 договора за подготвителни дейности на стойност 715 854,44 лева, както и 2 договора за вътрешнотериториално сътрудничество на стойност 309 737,11 лева.</p> <p>От представените данни е видно, че е отчетен напредък в изпълнението на мерките за НАТУРА 2020 по линия на</p>
--	--	--	--	--	--	---

							ПРСР през настоящия програмен период 2014-2020. За първи път в отделни мярка са предвидени компенсаторни плащания за земеделските стопани, които стопанисват земеделски земи в териториите от мрежата НАТУРА 2000, като към 31.12.2019 г. по Мярка 12 „Плащания по НАТУРА 2020“ е постигнато усвояване от 67 % спрямо общия бюджет на мярката. Напредък е налице и в усвояването на наличните финансови ресурси по останалите мерки на ПРСР 2014-2020, имащи пряко отношение към дейностите по НАТУРА 2020. Това показва, че е налице засилване на ролята и значението на финансирането по линия на ПРСР чрез ЕЗФРСР през настоящия програмен период за изпълнение на целите за устойчиво управление и развитие на мрежата НАТУРА 2020 в България.
Междинен сбор	2 217 933 135	488 613 798	1 190 030 491	310 044 001	544 617 964	155 277 912	
ОБЩО	2 706 546 933		1 500 074 492		699 895 876		

Г.2 Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)/Кохезионен фонд (КФ)

Общо предвидени средства от ЕФРР за държавата членка/региона: 3 567 667 611,36 евро

Общо предвидени средства от Кохезионния фонд за държавата членка/региона: 2 278 307 144,72 евро

Категория на интервенция	Предвидени средства за мерки от значение за „Натура 2000“		Настоящи разходи за мерки от значение за „Натура 2000“		Забележки (целесъобразност, опит към настоящия момент, предизвикателства за следващия период)
	От ЕС	Национални	От ЕС	Национални	
85 Опазване и укрепване на биологичното разнообразие, опазване на	1 394 909 000	246 160 411	662 888 329	108 482 823	Целите за опазване на биоразнообразието са широко интегрирани в ОП “Региони в растеж” 2014 – 2020 . Приоритетите и подприоритетите на ОПРР засягат преди всичко развитието на градската инфраструктура и урбанизираните територии, а териториите, включени в Натура 2000, обявени съгласно Директива 92/43/ЕЕС за хабитатите и Директива

<p>природата и екологосъобразна инфраструктура</p>					<p>79/409/ЕЕС за птиците, са места от територията и акваторията на страната, които отговарят на изискванията за наличие на важни за биологичното разнообразие растителни и животински видове, и типове природни местообитания, включени в Приложенията на Директивите. В този смисъл интервенциите по ОПРР засягат териториите от мрежата НАТУРА 2000, които се намират в непосредствена близост до градските агломерации. С пряко отношение към дейностите за опазване на биологичното разнообразие, екосистемите и естествените процеси, протичащи в тях са мерките в обхвата на Приоритетна ос 6 „Регионален туризъм” на ОПРР, които насърчават развитието на екотуризма и други форми на устойчив туризъм с цел популяризиране на природното и културно наследство. Това от своя страна повлиява състоянието на екосистемите в тези чувствителни територии посредством интегрираните в отделните проекти мерки за опазване на биологичното разнообразие. По тази причина в таблицата е представена информация за размера на договорените средства към края на 2019 г. по Приоритетна ос 6 на ОПРР за целите на консервацията, опазването, популяризирането и развитието на културното наследство в регионите на България. Основната насоченост на приоритетната ос е оползотворяване на неизползвания потенциал за културен туризъм в регионите, което има пряко отношение и към целите за опазване на биологичното разнообразие и природните ресурси. Към края на 2019 г. договорените средства от бюджета на ЕС по Приоритетна ос 6 на ОПРР са в размер на 66 235 160,47 евро, а реално изплатените средства - 10 705 312,50 евро (също от бюджета на ЕС). Подкрепени са 2 проекта в рамките 2 процедури – процедура „Подкрепа за инвестиции чрез финансови инструменти в проекти за регионален туризъм” и процедура „Развитие на туристически атракции”. ОПРР има отношение към дейностите по НАТУРА 2000 и посредством изпълнението на интервенциите, предвидени по Приоритетна ос 7 „Регионална пътна инфраструктура”, насочена към инвестиции в мрежата от първокласни, второкласни и третокласни пътища за подобряване на свързаността и достъпността на второстепенните и третостепенните възли в TEN-T мрежата за товари и пътници. По тази приоритетна ос към края на 2019 г. са договорени 433 202 782,42 лв./ 221 493 065,56 евро, като реално са изплатени 290 794 316,19 лв./ 148 680 772,97 евро за изпълнението на общо 30 проекта за изграждане на регионална пътна инфраструктура с директен бенефициент Агенция „Пътна инфраструктура”. Тези проекти се реализират при съобразяване с дейностите по управление на попадащите в обхвата им територии от</p>
--	--	--	--	--	---

				<p>мрежата НАТУРА 2000.</p> <p>Оперативна програма „Транспорт и транспортна инфраструктура”, финансирана от Кохезионния фонд следва общата цел за намаляване на емисиите, генериращи ефекта на затоплянето, като специално значение се отдава на принципите за устойчиво развитие, които се интегрират в изпълнението на всички приоритетни оси на ОПТТИ. На проектно ниво, всички строителни проекти за транспортната инфраструктура са предмет на прилагане на процедури за оценка на въздействието върху околната среда. В съответствие със Стратегията на ЕС за развитие на зелена инфраструктура на територията на Общността, ОПТТИ допринася за постигане на устойчиво развитие чрез реализацията на мерки за опазване на естествения ландшафт и териториите с висока природна стойност и възстановяване на местообитанията, като това включва според параметрите на всеки инфраструктурен проект по Приоритетни оси 1 и 2 на програмата, проектиране и изграждане на изкуствени екопасажи и/или екомостове с цел улесняване придвижването на видовете през труднопроходими за тях области и изградени линейни съоръжения, явяващи се изкуствени бариери за опазване и развитие на естествения ландшафт. В таблицата е представена информация за стойността на договорените средства по Приоритетни оси 1 и 2 на ОПТТИ, като стойността на реално изплатените средства по двете приоритетни оси е както следва:</p> <p>По Приоритетна ос 1 „Развитие на железопътната инфраструктура по „основната” Трансевропейска транспортна мрежа” на ОПТТИ реално са изплатени 268 552 972.97 лв. за изпълнението на общо 5 проекта за модернизация и рехабилитация на железопътна инфраструктура;</p> <p>По Приоритетна ос 2 „Развитие на пътната инфраструктура по „основната” и “разширената” Трансевропейска транспортна мрежа” на ОПТТИ са изплатени 513 295 076.10 лв. за изпълнението на 4 проекта: за изграждане на автомагистрала „Струма“ - Лот 3.1, Лот 3.3 и тунел Железница, изграждане на автомагистрала „Калотина-София”, лот 1 "Западна дъга на Софийски околовръстен път /СОП/", фаза 2, подготовка за доизграждане на автомагистрала „Черно море“ и подготовка на проект за автомагистрала „Русе - Велико Търново”.</p> <p>Значителен напредък е постигнат и в изпълнението на мерките от НПРД по НАТУРА 2000, предвидени за финансиране по ОП „Иновации и конкурентоспособност” 2014-2020 чрез ЕФРР. Пряко отношение към</p>
--	--	--	--	--

				<p>дейностите по НАТУРА 2000 имат мерките по Приоритетна ос 3 „Енергийна и ресурсна ефективност” на ОПИК, и конкретно следните 3 процедури за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Процедура BG16RFOP002-3.001 „Енергийна ефективност в малките и средните предприятия”, по която са договорени 520 424 020,11 лв. и реално изплатени - 303 894 232,34 лв. (ЕФРР и национално финансиране) за изпълнението на 428 проекта на малки и средни предприятия за извършването на инвестиции, водещи до повишаване на енергийна ефективност на дейността им; - Процедура BG16RFOP002-3.002 „Повишаване на енергийната ефективност в големи предприятия” – по процедурата са подкрепени 67 проекта, по които е договорена безвъзмездна помощ в размер на 253 393 174,83 лв. и реално са изплатени 66 735 241,49 лв. (ЕФРР и национално финансиране). Проектите се изпълняват от големи предприятия и са насочени към изпълнението на енергийно ефективни мерки за намаляване на потреблението на електрическа енергия и увеличаване на екологосъобразността на производствените процеси. - Процедура BG16RFOP002-3.004 „Подкрепа за пилотни и демонстрационни инициативи за ефективно използване на ресурсите”, по която са договорени 120 781 374,45 лв. и реално са изплатени 40 766 330,77 лв. – средства от ЕФРР и националния бюджет за изпълнението на 84 проекта. По трите процедури приоритетно са финансирани проекти, които се изпълняват около и в териториите от мрежата НАТУРА 2000. Финансирането по Приоритетна ос 3 на ОПИК като цяло води до повишаване на ресурсната и енергийна ефективност на предприятията, намаляване на генерираните отпадъчни емисии, производство на енергия и добив на суровини, което от своя страна косвено намалява натиска върху биологичното разнообразие и видовете в защитените зони от мрежата НАТУРА 2000. <p>ОП „Наука и образование за интелигентен растеж” чрез трите си приоритетни оси – Приоритетна ос 1 „Научни изследвания и технологично развитие”, Приоритетна ос 2 „Образование и учене през целия живот” и Приоритетна ос 3 „Образователна среда за активно социално приобщаване” и избора на операции по тях отчита принципите за опазване на околната среда, ефективно използване на ресурсите, както и смекчаване на изменението на климата и адаптация към него. Същото е валидно и за ОП „Развитие на човешките ресурси”, както и ОП „Добро управление” в</p>
--	--	--	--	--

				<p>настоящия програмен период. Принос към изпълнението на НПРД по НАТУРА 2000 са възможностите, които ОПНОИР и ОПРЧР предоставят за подобряване на системите за образование и обучение, адаптиране и усъвършенстване на уменията, повишаване на квалификацията на работната сила, както и създаване на нови работни места в сектори, свързани с околната среда и енергетиката, които могат да подкрепят и изграждането на квалифицирани кадри за НАТУРА 2000. ОПДУ от своя страна включва интервенции в насока реализиране на административната и съдебната реформа в България, както и мерки за въвеждането на електронното управление. Поради широкия си обхват, подкрепяните дейности биха могли да имат непряк принос и към управлението и изпълнението на дейностите по НАТУРА 2000, но към настоящия момент не е възможно да се идентифицира конкретния ресурс от бюджетите на отделните проекти, който е предназначен за реализацията на дейности и постигането на цели, свързани с опазване на биологичното разнообразие.</p> <p>Съгласно Годишния доклад за изпълнението на ОПРР за 2017 г., основните трудности, свързани с изпълнението на програмата са:</p> <ul style="list-style-type: none"> → Установен риск от постигане на етапните цели по приоритетни оси определени в рамката за изпълнение на програмата - изготвеният анализ показва риск по отношение на постигането на етапните и на крайните цели на индикатори за продукт от рамката за изпълнение на приоритетните оси на програмата, включително свързаната с дейностите по НАТУРА 2000 Приоритетна ос 6 „Регионален туризъм“. В отговор на идентифицирания риск, УО на ОПРР предприе своевременни мерки, като за ключово решение се отчете възможността за наддоговаряне на бюджета на програмата, с оглед обезпечаване на изпълнението на готови за реализация проекти по програмата. → Наличие на съдебни производства срещу наложени от УО на ОП „Региони в растеж“ 2014-2020 г. финансови корекции по договори за безвъзмездна финансова помощ - след влизането в сила на Закона за управление на средствата от Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЗУСЕСИФ) е налице тенденция бенефициентите да обжалват всяка наложена им финансова корекция, без значение от нейния размер. Въвеждането на нов ред за обжалване на издадените решения от Ръководителя на Управляващия орган, във връзка с прилагането на ЗУСЕСИФ, има като резултат увеличаване на административната тежест за Управляващия орган и забавяне на процеса по одобрение и
--	--	--	--	---

					<p>разплащане на проектите от програмен период 2007-2013.</p> <p>→ Необходимост от укрепване на капацитета на УО на ОПРР.</p> <p>→ Необходимост от укрепване на капацитета на бенефициентите по ОПРР.</p> <p>Аналогични проблеми и ограничения са установени и във връзка с изпълнението на останалите оперативни програми съгласно Годишните доклади за напредъка в изпълнението им за 2016 и 2017 г. Необходимостта от по-точно разпределение и разделение на функциите и по-адекватни системи за докладване и мониторинг, предоставяне на адекватна информация на кандидатите, както и по-ефективно прилагане на пропорционални мерки за борба с измамите е и основния фокус на препоръките от извършени отиди на системите за управление и контрол на оперативните програми в България. Обща е необходимостта от продължаващи инвестиции в развитието на административния капацитет при едновременно опростяване на административната тежест както за бенефициентите, така и за Управляващите органи и Междинните звена на програмите. Тези мерки биха повлияли положително върху степента на въздействие и постигнатия напредък в изпълнението на мерките, които имат пряко отношение към дейностите по опазване на биологичното разнообразие в контекста на целите и приоритетите на НПРД за НАТУРА 2000.</p> <p>Като положителна тенденция следва да се отбележи обстоятелството, че данните за постигнатия физически и финансов напредък от изпълнението на отделните оперативни програми в настоящия програмен период показват значителен ръст в усвояването на средствата спрямо периода 2007-2013 г. Това от своя страна означава и по-пълноценно използване на финансовите ресурси по линия на Европейските структурни и инвестиционни фондове за управление и изпълнение на дейностите по НАТУРА 2000.</p>
86 Опазване, възстановяване и устойчиво използване на мрежата „Натура 2000“	35 632 191,14	6 288 033,76	8 232 691,35	1 391 147,50	<p>През програмен период 2014-2020 основен източник на финансиране на дейностите по НАТУРА 2000 са по линия на Оперативна програма „Околна среда“ и конкретно интервенциите по Приоритетна ос 3 „НАТУРА 2000 и биоразнообразие“, финансирана от ЕФРР. По данни от ИСУН 2020 размерът на договорените средства по Приоритетна ос 3 на ОПОС е 81 989 433.46 лв./ 41 920 531,67 евро. Реално разплатените средства са в размер на 18 822 592,74 лв./ 9 623 838,85 евро. Стойността на договорените средства по данни от ИСУН 2020 е отразена в колона „Предвидени</p>

				<p>средства за мерки от значение за „Натура 2000“, а на реално изплатените – в колона Настоящи разходи за мерки от значение за „Натура 2000“. Финансираните проекти се реализират по следните процедури за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ:</p> <p>✓ Процедура BG16M1OP002-3.005 „Определяне и допълване на мрежата от морски защитени зони“: Проект „Натура 2000 в Черно море“, с бенефициент Дирекция „Национална служба за защита на природата“ към МОСВ, на обща стойност 11 734 980 лв. Проектът е стартирал през месец октомври 2017 г. и също е в процес на изпълнение.</p> <p>✓ Процедура BG16M1OP002-3.016 „Мерки за подобряване на природозащитното състояние на птици“: Проект „Подобряване природозащитното състояние на черния лешояд (<i>Aegypius monachus</i>), чрез изпълнение на мерки от Плана за действие за вида“ на стойност 2 042 658,69 лв. с бенефициент Национално ловно-рибарско сдружение Съюз на ловците и риболовците в България и Проект „Подобряване на природозащитното състояние на големия воден бик (<i>Botaurus stellaris</i> (Linnaeus, 1758) в България, чрез прилагане на комплексни мерки в ключови за вида местообитания от Натура 2000“ на обща стойност 1 776 878,52 лв. с бенефициент Сдружение "Съюз за защита на природата".</p> <p>✓ Процедура BG16M1OP002-3.006 „Повишаване на информираността на заинтересованите страни за мрежата Натура 2000“, по която се изпълнява Проект „Знания за Натура 2000“, с бенефициент Дирекция „Национална служба за защита на природата“ към МОСВ, на обща стойност 4 300 000 лв. Основните цели на проекта са уеднаквяване на нивото на първоначална информираност, надграждане на осведомеността и предоставяне на актуална и експертна информация на заинтересованите страни за мрежата Натура 2000, както и актуализиране на Националната приоритетна рамка за действие за Натура 2000. Проектът е стартирал през месец декември 2017 г. и е в етап на изпълнение.</p> <p>✓ Процедура BG16M1OP002-3.007 „Подобряване на природозащитното състояние на видове и типове природни местообитания на територията на мрежата Натура 2000, попадащи в национални паркове, природни паркове и поддържани резервати“, по която се изпълняват общо 14 проекта на размер на финансирането от ЕФРР - 29 165 953,93 лв. и национално финансиране в размер на 5 146 933,04 лв.. Общата стойност на реално изплатените суми по тези</p>
--	--	--	--	--

				<p>договори е 11 064 440,37 лв. (по данни от ИСУН 2020). Изпълняваните проекти по тази процедура включват:</p> <p>1. Проект „Възстановяване и опазване на природни местообитания и видове в Национален парк „Централен Балкан“ с бенефициент Дирекция „Национален парк Централен Балкан“ на стойност 10 934 632,22 лв. Проектът е насочен към подобряване състоянието на животински видове и природни местообитания, предмет на опазване в защитените зони от мрежата „Натура 2000“: BG0000494 „Централен Балкан“- НПЦБ и BG0001493 „Централен Балкан – буфер“ – ПР „Чамджа“. По мярка 43 в проекта е предвидено изпълнението на дейности, с които да се подкрепи подобряването на природозащитното състояние на следните природни местообитания: 9110 Букови гори от типа Luzulo-Fagetum, 9130 Букови гори от типа Asperulo-Fagetum, 9170 Дъбово-габъррови гори от типа Galio-Carpinetum 9150 Термофилни букови гори, както и да се подкрепи изпълнението на мерки за природно местообитание *9530 Субсредиземноморски борови гори с ендемични подвидове черен бор в ПР „Чамджа“.</p> <p>По мярка 98 в проекта са предвидени инвестиции в консервационни инфраструктурни дейности с пряк принос , насочени към подобряване на природозащитното състояние на следните природни местообитания: 7140 Преходни блата и плаващи подвижни торфища, 6170 Алпийски и субалпийски варовикови тревни съобщества, 62D0 Оро-мизийски ацидофилни тревни съобщества, 6230* Богати на видове картълкови съобщества върху силикатен терен в планините, 6210 Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (Festuco-brometalia) (*важни местообитания на орхидеи), 6150 Силикатни алпийски и бореални тревни съобщества, 9130 Букови гори от типа Asperulo-Fagetum, 9410 Ацедофилни гори от Picea в планинския до алпийския пояс (Vaccinio-Piceetea) и видове: главоч (1163 Cottus gobio) и белоглав лешояд (A078 Gyps fulvus).</p> <p>2. Проект „Подобряване на природозащитното състояние на видове и типове природни местообитания на територията на Защитена зона BG0000209 „Пирин“ за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, включена в списъка, приет с Решение № 122/2007 г. на Министерския съвет (обн., ДВ, бр. 21/2007 г.)/защитена територия „Национален парк Пирин“ на стойност 6 294 117,64 лв. Проектът обхваща Защитена зона BG0000209 „Пирин“ за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, включена в</p>
--	--	--	--	---

				<p>списъка, приет с Решение № 122/2007 г. на Министерския съвет (обн., ДВ, бр. 21/2007 г.)/защитена територия „Национален парк Пирин“. Областта, в която попада тя, е Благоевград. Дейностите са насочени към запазване и подобряване състоянието на растителни и животински видове и типове местообитания, предмет на опазване в защитена зона BG0000209 „Пирин“. В допълнение, ще се създадат предпоставки за по-добро изпълнение на задачите по опазване на флората и фауната, ще се намали вредното въздействие от пожари и браконьерска дейност чрез редукция на риска от пожари и незаконен лов, а от там да се подобри природозащитното състояние на растителни и животински видове, които са в неблагоприятно природозащитно състояние на територията на НП Пирин.</p> <p>3. Проект „Устойчиво управление на Национален парк „Рила“ II-ра фаза” с бенефициент ДНП „Рила“. Проектът е на стойност 11 994 781,47 лв. и е насочен към подобряване състоянието на животински видове и типове природни местообитания, предмет на опазване в защитените зони от мрежата „Натура 2000“, на територията на НП „Рила“ и постигане на съответствие с Директива 92/43/ЕИО, Директива 2009/147/ЕО и Стратегия за биоразнообразието в ЕС 2020. Специфична цел на проекта е подобряване на природозащитното състояние в следните типове природни местообитания: 95A0 – Гори от бяла и черна мура; 9110 – Букови гори от типа Luzulo-Fagetum; 9170 - Дъбово-габъррови гори от типа Galio-Carpinetum; 91BA - Мизийски гори от обикновена ела; 91CA - Рило-родопски и Старопланински бялборови гори; 6520 Планински сенокосни ливади; 3130 Олиготрофни до мезотрофни стоящи води с растителност от Littorelletea uniflorae и/или Isoetes – Nanojuncetea, както и следните видове: пряко 1371 Rupicapra rupicapra balcanica и косвено чрез създаване на благоприятни условия за развитие на: 1324 голям ношник (Myotis myotis), 1308 Широкоух прилеп (Barbastella barbastellus), 1087 Алпийска розалия (Rosalia alpina), 1089 Голям буков сечко (Morimus asper funereus) и 1093 Поточен рак (Austropotamobius torrentium) в защитена зона BG0000495 Рила, на територията на НП „Рила“;</p> <p>4. Проект „Възстановяване и поддържане на приоритетни природни местообитания и видове на територията на Природен парк „Витоша“ на стойност 419 000,40 лв. Проектът предвижда подобряване на природозащитното състояние на природни местообитания 9130 „Букови гори от типа Asperulo-Fagetum“ и 9180 „Смесени гори от типа Tilio-Acerion върху сипеи и стръмни склонове“, предмет на опазване в границите на защитена зона BG0000113 „Витоша“ за опазване на природните</p>
--	--	--	--	--

				<p>местообитания и на дивата флора и фауна, включена в списъка от защитени зони, приет с Решение № 122/2007 г. на Министерския съвет и подобряване на състоянието на популациите на Пернатотога кукумявка (<i>Aegolius funereus</i>), Бухал (<i>Bubo bubo</i>), Орел Змияр (<i>Circetus gallicus</i>), Скален орел (<i>Aquila chrysaetos</i>), Белоопашат мишелов (<i>Buteo rufinus</i>), Осяод (<i>Pernis arivorus</i>) и Черен щъркел (<i>Ciconia nigra</i>), предмет на опазване в границите на защитена зона BG0000113 „Витоша“ за опазване на дивите птици, обявена със Заповед № РД-763/28.10.2008 г. на министъра на околната среда и водите (обн. ДВ, бр. 99/2008 г.) в териториалния обхват на ПП „Витоша“.</p> <p>5. Проект „Подобряване природозащитното състояние на типове природни местообитания и видове от мрежата Natura 2000 на територията на Природен парк „Врачански Балкан“ на стойност 859 532,80 лв. Проектът е насочен към подобряване на природозащитното състояние на видове растения и животни и типове природни местообитания, предмет на опазване на територията на Природен парк „Врачански Балкан“, които попадат в границите на следните защитени зони (Natura 2000) места:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Защитена зона BG0002053 „Врачански Балкан“ за опазване на дивите птици; - Защитена зона BG0000166 „Врачански Балкан“ за опазване на природните местообитания. <p>6. Проект „Подобряване на природозащитното състояние на видове и типове природни местообитания на територията на мрежата Natura 2000, попадащи в природен парк „Златни пясъци“ на стойност 103 770,32 лв. Проектът се реализира на територията на ПП „Златни пясъци“, който попада в обхвата на Община Варна, Аксаково и Балчик, горска територия-публична държавна собственост, защитена територия съгласно ЗЗТ. ПП „Зл. пясъци“ попада в границите на: 33 BG0002082 „Батова“ и 33 BG0000118 „Златни пясъци“. Проектът предвижда дейности за подобряване на природозащитното състояние на следните видове и типове природни местообитания, предмет на опазване в 33 BG0000118 „Зл. пясъци“ на Обикновена пърчовка (<i>Himantoglossum caprinum</i>); Дългоух нощник (<i>Myotis bechsteinii</i>); Природни местообитания 91F0 Крайречни смесени гори от <i>Quercus robur</i>, <i>Ulmus laevis</i> и <i>Fraxinus excelsior</i> или <i>Fraxinus angustifolia</i> покрай големи реки (<i>Ulmion minoris</i>) и 91G0* Панонски гори с <i>Quercus petraea</i> и <i>Carpinus betulus</i>; Природни Местообитания 3150 Естествени еутрофни езера с растителност от типа <i>Magnoptamion</i> или</p>
--	--	--	--	--

				<p>Hydrocharition и 3140 Твърди олиготрофни до мезотрофни води с бентосни формации от Chaga. Подобряване състоянието на приоритетни видове птици, предмет на опазване в 33 BG0002082 „Батова“. Дейностите като почистване, коситба, изследването на физико-химичните показатели на водите, ще се извършват за период от 5 г., а дейностите по изграждането на декоративната ограда, дървен мост и улей, поставяне на бариери и табели за видовете ще бъдат изпълнени еднократно.</p> <p>7. Проект „Поддържащи и възстановителни дейности в местообитание 6430 Хидрофилни съобщества от високи треви в равнините и в планинския до алпийския пояс и на целеви хищни птици на територията на Природен парк „Рилски манастир“ на стойност 190 833,32 лв. Проектът е насочен към подобряване на природозащитното състояние на природно местообитание 6430 Хидрофилни съобщества от високи треви в равнините и в планинския до алпийския пояс, както и подобряване на състоянието на популациите на черен лешояд (<i>Aegypius monachus</i>), скален орел (<i>Aquila chrysaetos</i>) и кръстат орел (<i>Aquila heliaca</i>) на територията на Природен парк „Рилски манастир“. Природният парк попада в границите на защитена зона – „Натура 2000“ място - BG0000496 „Рилски манастир“.</p> <p>8. Проект „Подобряване на природозащитното състояние на природни местообитания 9530* Субсредиземноморски борови гори с ендемични подвидове черен бор и 91AA Източни гори от космат дъб на територията на защитена зона BG 0001031 „Родопи Средни“, попадащи в поддържани резервати „Женда“ и „Борака“ на стойност 87 880,64 лв. Основните цели на проекта са:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Подобряване на природозащитното състояние на горски природни местообитания 9530* Субсредиземноморски борови гори с ендемични подвидове черен бор и 91AA Източни гори от космат дъб на територията на защитена зона BG 0001031 „Родопи Средни“, попадащи в поддържан резерват „Борака“. - Подобряване на природозащитното състояние на горско природно местообитание 9530* Субсредиземноморски борови гори с ендемични подвидове черен бор на територията на защитена зона BG 0001031 „Родопи Средни“, попадащо в поддържан резерват „Женда“. <p>9. Проект „Подобряване природозащитното състояние на природно местообитание 9560* Ендемични гори от <i>Juniperus spp.</i> в поддържан</p>
--	--	--	--	--

				<p>резерват „Изгорялото гюне“ и преустановяване загубите на площ от местообитанието чрез премахване на неблагоприятното влияние от ерозията, свлачищните процеси и антропогенните заплахи, идентифицирани в Плана за управление на ПР” на стойност 300 032,68 лв. Основната цел на проектното предложение е подобряване състоянието на природно местообитание 9560* Ендемични гори от <i>Juniperus</i> spp. в поддържан резерват (ПР) „Изгорялото гюне“ - защитена зона от мрежата „НАТУРА 2000“ BG0001030 Родопи-Западни.</p> <p>10. Проект „Подобряване на структурата и функциите на местообитания с код 91Е0 и 91F0 на територията на поддържан резерват „Сребърна“ на стойност 898 823,53 лв. проектът е насочен към подобряване на природозащитното състояние на природни местообитания с код: 91Е0* - Алувиални гори с <i>Alnus glutinosa</i> и <i>Fraxinus excelsior</i> и 91F0 - Крайречни смесени гори от <i>Quercus robur</i>, <i>Ulmus laevis</i> и <i>Fraxinus excelsior</i> или <i>Fraxinus angustifolia</i> покрай големи реки, попадащи в границите на ПР „Сребърна“, в границите на две защитени зони с код BG0000241 „Сребърна“ от екологичната мрежа „Натура“ 2000, съгласно Директива 79/409 за опазване на дивите птици и Директива 92/43 за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна и включени в обхвата на мярка 43 от НПРД Натура 2000.</p> <p>11. Проект „Реализиране на дейности по опазване на естественото състояние на природното местообитание 9130 - буков комплекс в ПР „Богдан“ и предприемане на мерки за неговото подобряване” на стойност 642 670,27 лв. Проектът е насочен към опазване на естественото състояние на природното местообитание 9130 - Букови гори от типа <i>Asperulo-Fagetum</i> в границите на Поддържан резерват „Богдан“, попадащ на територията на защитена зона BG0001389 Средна гора. Поддържан резерват „Богдан“ се намира в община Копривщица, Софийска област.</p> <p>12. Проект „Подобряване на природозащитното състояние на природно местообитание 91Е0* Алувиални гори с <i>Alnus glutinosa</i> и <i>Fraxinus excelsior</i> в поддържан резерват „Ибиша“, попадащ в границите на защитена зона BG0000199 „Цибър“ на стойност 200 140,00 лв.Целта на проекта е възстановяване на природно местообитание 91Е0* Алувиални гори с <i>Alnus glutinosa</i> и <i>Fraxinus excelsior</i> в 33 BG0000199 „Цибър“ и попадащо в границите на поддържан резерват „Ибиша“.</p> <p>13. Проект „Подобряване природозащитното състояние на природни местообитания 91F0 и 92A0 в поддържани резервати (ПР) „Долна</p>
--	--	--	--	---

				<p>Топчия“ и „Балабана“ на обща стойност 547 058,82 лв. Специфичните цели на проекта включват:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Оводняване на резерватните територии с цел запазване на лонгозния тип растителност включваща природните местообитания 91F0 Крайречни смесени гори от „Quercus robur, Ulmus laevis и Fraxinus excelsior или Fraxinus angustifolia покрай големи реки (Ulmenion minoris)“ и 92A0 „Крайречни галерии от Salix alba и Populus alba“ в поддържан резерват „Долна Топчия“ и поддържан резерват „Балабана“. - Отстраняване на установените инвазивните видове и последващо залесяване с характерни за района растителни видове, формиращи и участващи в състава на природни местообитания 91F0 и 92A0. - Ограничаване на възможността за навлизането с МПС и с каруци в поддържаните резервати. Реализирането на предвидените в проектното предложение основни дейности, ще допринесът за постигане целите на приоритетна ос 3 „Натура 2000 и биоразнообразие“, както и за целите на процедурата за подобряване на природозащитното състояние на видовете и типове природни местообитания на територията на мрежата Натура 2000, попадащи в поддържаните резервати. <p>14. Проект „Прилагане на мерки за възстановяване и опазване на природното местообитание 91F0 Крайречни смесени гори в ПР Балтата“ на стойност 873 244,81 лв. Проектът е насочен към прилагане на мерки за възстановяване и опазване на местообитание 91F0 „Крайречни смесени гори, покрай големи реки“ в Природен резерват „Балтата“.</p> <p>✓ Процедура BG16M1OP002-3.015 „Изпълнение на приоритетни мерки във влажни зони“, по която се изпълнява Проект “Управление на сукцесионните процеси и подобряване на качеството на местообитанията на защитени водолюбиви видове във влажната зона в ПР “Сребърна” с бенефициент Регионална инспекция по околната среда и водите – Русе. Проектът е на обща стойност 8 532 373,00 лв. и включва изпълнение на дейности, предвидени в мярка 22 и 109 от Националната приоритетна мярка за действие за НАТУРА 2000 (НПРД) за периода 2014-2020 г. Чрез изграждане на „западен канал“ ще се създадат възможност и условия за ежегодно навлизане на дунавски води в ПР „Сребърна“ в количества, осигуряващи циркулация на водите, мобилизиране в актуализирания план за управление на ПР „Сребърна“, одобрен от Министъра на околната среда и водите. Каналът ще бъде земно-насипен. В По-голямата си част ще се</p>
--	--	--	--	--

				<p>осъществи чрез продълбочаване на дъното на естествения такъв и оформяне на стените и откосите. Строителни бетони и смеси ще се ползват само за изграждане на преливник и утаител. Изграденият канал ще свърже езерото „Сребърна“ с реката, за да се осигури проточност на водата и естествено изнасяне на органичната тиня и на неорганични и органични вещества, които са разтворени или суспендирани в нея през източния такъв. Едновременното функциониране на западен и източен канал ще доведе до обмяна на водата в езерото и съответно до намаляване на сукцесионните процеси.</p> <p>Като част от проекта е предвидено отнемане на тинята, изземване на кочки и натрупания детрит от дъното на езерото, които допълнително ще осигурят намаляване на еутрофикацията и достигане и поддържане на благоприятно природозащитно състояние на целевите природни местообитания и популациите на консервационни значимите видове. В рамките на проекта ще се извърши косене на тръстика, ще се обследват старите гнездилища на пеликаните, като е предвидено изграждане на нови платформи за гнездене, ще се подсигури хранителната база за обитаващите резервата водолюбиви птици чрез ежегодно зарибяване на водоема, ще бъде ограничен достъпът на хищници до птичите колонии и ще се надгради системата за мониторинг в реално време, чрез поставяне на видео камери и фотокапани в нови ключови за видовете места.</p> <p>✓ Процедура BG16M1OP002-3.001 „Развитие на управленски подход за мрежата Natura 2000 и за управление на Националната приоритетна рамка за действие (НПРД)“, по която е изпълнен проект „Управленски подход за мрежата „Натура 2000“, с директен бенефициент Дирекция „Национална служба за защита на природата“ към МОСВ, на обща стойност 980 000,00 лв. Основната дейност и цел на проекта е разработване и съгласуване на национален подход за управление на мрежата Natura 2000 и на управленски подход за Национална приоритетна рамка за действие по Natura 2000. В резултат на изпълнението му е разработен подход за управление на мрежата НАТУРА 2000, включително и подход за разработване на планове за управление на защитените зони, съобразени с последните тенденции на ниво ЕС.</p> <p>✓ Процедура BG16M1OP002-3.003 „Анализи и проучвания на видове и природни местообитания, предмет на докладване по чл. 17 от Директивата за местообитанията и чл. 12 от Директивата за птиците“ - в обхвата на тази процедура се изпълнява проект „Анализи и проучвания на</p>
--	--	--	--	--

				<p>видове и природни местообитания, предмет на докладване по чл. 17 от Директивата за местообитанията и чл. 12 от Директивата за птиците“, с бенефициент Изпълнителна агенция по околна среда, на обща стойност 18 122 412 лв.</p> <p>✓ В изпълнение на Подхода „Водено от общностите местно развитие” по Приоритетна ос 3 на ОПОС на 13.12.2019 г. е сключен и договор по процедура BG16M1OP002-3.012 МИГ „Стамболово – Кърджали 54 ”Подобряване на природозащитното състояние на видове в мрежата Natura 2000 чрез подхода BOMP в територията на МИГ „Стамболово – Кърджали 54“ с бенефициент Община Кърджали. Договорът е на обща стойност 186 644,28 лв. и е насочен към изследване и подобряване на състоянието на три вида прилепи, а именно подковнонос на Мехели (Rhinolophus mehelyi), Широкоух прилеп (Barbastellabarbastellus) и Дългоух нощник (Myotis bechsteinii). Основните дейности по проекта са свързани с провеждане на проучвания за разпространението и числеността на видовете в размножителните колонии и местата за зимуване, картиране на находищата на целевите видове и провеждането на природозащитни мероприятия - поставяне на къщички, както и маркиране и съхраняване на биотопни дървета, предоставящи убежища на видовете широкоух прилеп и дългоух нощник. В проекта се включени и провеждане на информационни дейности и въвличане на заинтересованите страни - информационни срещи, образователна кампания сред учениците и привличането на доброволци за участие в проучванията.</p> <p>Съгласно Годишните доклади за изпълнението на ОПОС в настоящия програмен период, основните усилия при изпълнението на програмата са концентрирани в осигуряване на необходимото ниво на договаряне, което да гарантира изпълнението на целите на програмата. Основният идентифициран проблем се отнася до представянето за финансиране на проекти, които не отговарят в пълна степен на изискванията на насоките за кандидатстване, поради което процесът на тяхната оценка се удължава. Финансираните проекти са комплексни и изискват ангажирането на интердисциплинарен екип за тяхната подготовка. За преодоляване на този проблем, Управляващият орган организира с всеки един бенефициент поотделно консултации и следи непрекъснато подготовката на проектните предложения.</p> <p>При изпълнението на вече сключени договори за безвъзмездна помощ</p>
--	--	--	--	--

					<p>основен проблем продължава да бъде обжалването на процедурите за избор на изпълнители или тяхното прекратяване, което забавя изпълнението на индивидуалните проекти. Сроковете за обжалване се взимат предвид при прогнозите, които УО на ОПОС прави във връзка с усвояването на средствата от европейските фондове. От гореизложеното следва, че е необходимо на най-ранен етап, още преди сключване на договора за безвъзмездна помощ, бенефициентите да стартират процедурите за избор на изпълнители, с което ще се гарантира и постигането на целите на оперативната програма.</p> <p>Остава отворен въпросът с публичността на резултатите от изпълнените проекти по тази програма. Не са налични за публичен достъп набраните данни и резултати от проведени теренни проучвания, както и създадените/изготвените документи от изпълнението на тези проекти.</p>
Други категории	неприложимо	неприложимо	неприложимо	неприложимо	
Междинен сбор	1 430 541 192	252 448 445	671 121 021	109 873 970	
ОБЩО	1 682 989 637		780 994 991		

Г.3 Европейски фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР)

Общо предвидени средства от ЕФМДР за държавата членка: 113 543 226,73 евро

Мярка	Предвидени средства за мерки от значение за „Натура 2000“		Настоящи разходи за мерки от значение за „Натура 2000“		Забележки (целесъобразност, опит към настоящия момент, предизвикателства за следващия период)
	От ЕС	Национални	От ЕС	Национални	
Приоритет 1: „Насърчаване на устойчиво в	9 681 966	3 436 241	3 169 440	1 235 285	За програмен период 2014 – 2020 г. в настоящата таблица са представени данни за договорените и реално изплатените средства (в евро) от ЕФМДР по отделните приоритети на Програмата за морско дело и рибарство (ПМДР).

<p>екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство, характеризиращо се с ефективно използване на ресурсите“</p>					<p>ПМДР допринася за изпълнение на целите на НПРД като предвижда подкрепа за прилагане на акваекологични мерки, инвестиции в рамките на НАТУРА 2000, когато нейните райони засягат риболовни дейности и дейности за производство на аквакултури, които оказват влияние върху местообитанията; изграждане на капацитет у заинтересованите страни за устойчиво управление на водни обекти и производство на аквакултури на територията на защитените зони от мрежата НАТУРА 2000. Мерките, предвидени в ПМДР 2014-2020 г. за опазване и възстановяване на водното биологично разнообразие и подобряване на екосистемите, свързани с аквакултурите и насърчаване на аквакултурите с ефективно използване на ресурсите представляват съществен принос към изпълнението на НПРД.</p> <p>Мерките по Приоритет 1: „Насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство, характеризиращо се с ефективно използване на ресурсите” са насочени към опазване и възстановяване на водното биологично разнообразие и на водните екосистеми, като целят да подкрепят опазването и развитието на водната флора и фауна чрез управлението, възстановяването и мониторинга на обекти по Натура 2000, които са засегнати от риболовни дейности, както и рехабилитацията на водите във вътрешни водоеми в съответствие с Директива 2000/60/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, включително на територии за размножаване и пътища на миграция за мигриращите видове.</p> <p>По този приоритет на 23.03.2017 г. е отворен приемът по Мярка 1.8. „Рибарски пристанища, кейове за разтоварване, рибни борси и покрити лодкостоянки“ - сектор „Инвестиции в съществуващи рибарски пристанища“ и сектор „Инвестиции насочени към изграждане и/или модернизация на покрити лодкостоянки“. Предвид важността на риболовните пристанища, кейовете за разтоварване и покритите лодкостоянки, по мярката се подпомагат инвестиции, целящи: повишаване на енергийната ефективност; опазването на околната среда и качеството на разтоварваните на сушата продукти; подобряване безопасността и условията на труд. По мярката са договорени 8 593 568,31 лв. /4 393 821,707 евро, като реално са изплатени 7 033 106,75 лв./3 595 970,38 евро за изпълнението на 2 проекта.</p> <p>На 21.04.2017 г. е отворен приемът по Мярка 1.3 „Окончателно преустановяване на риболовните дейности“ с бюджет от 1 681 036 лева. Прилагането на мярката допринася за постигане на специфична цел „Осигуряване на равновесие между риболовния капацитет и наличните</p>
---	--	--	--	--	---

					<p>възможности за риболов“. С помощта на мярката се постига приспособяване на риболовното усилие на българския риболовен флот в съответствие с наличните и достъпни ресурси и съобразно капацитета на риболовния флот на ниво сегмент, като се скрапират част от старите и неефективни плавателни съдове в небалансираните по отношение на възможностите за риболов сегменти, а именно тези до 24 м. Така се намалява вредното въздействие на флота като цяло върху морската среда и се постига балансиране на флота към възможностите за риболов. По мярката са договорени и реално са изплатени 483 173.09 лв./ 247 042,48 евро за изпълнението на 8 проекта.</p> <p>На 18.05.2018 г. стартира приемът по Мярка 1.1 „Диверсификация и нови форми на доход“ с бюджет от 3 519 919,89 лева. Чрез прилагането на дейностите, предвидени по тази мярка се осигурява възможност за опазване и възстановяване на водното биологично разнообразие и на водните екосистеми; осигуряване на равновесие между риболовния капацитет и наличните възможности за риболов; подобряване на конкурентоспособността и жизнеспособността на предприятията в сектора на рибарството, включително на дребно мащабния крайбрежен флот и подобряване на безопасността и условията на труд.</p> <p>Пряко свързана с дейностите по управление и изпълнение на дейностите по НАТУРА 2000 е и Мярка 1.6 „Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими в рамките на устойчивите риболовни дейности“ по този приоритет, която цели да насърчи устойчивото в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство, характеризиращо се с ефективно използване на ресурсите. Мярката е отворена за прием на проектни предложения на 13.12.2018 г. с краен срок за подаване на проектни предложения 13.03.2019 г. По нея са договорени 728 758,28 лв./ 372 608,20 евро.</p>
Приоритет 2: „Насърчаване на устойчиви в екологично отношение, характеризиращи се с ефективно използване на ресурсите,	14 426 947	4 808 982,51	5 613 792	1 871 264,57	<p>Чрез Приоритет 2 „Насърчаване на устойчиви в екологично отношение, иновативни, конкурентноспособни и основани на знания аквакултури, характеризиращи се с ефективно използване на ресурсите“, ПМДР подкрепя прилагането на методи за производство на аквакултури, съвместими със специфичните нужди на околната среда и обект на специфични изисквания за управление в зоните от мрежата НАТУРА 2000. Мярка 2.2 „Продуктивни инвестиции в аквакултурите“ подкрепя изпълнението на дейности за изграждане и осъвременяване на обектите и диверсификация на доходите на предприятията за аквакултури. По процедура „Продуктивни инвестиции в</p>

<p>иновативни, конкурентоспособни и основани на знания аквакултури“</p>					<p>аквакултура - Сектор „Рециркулационни системи“ и Сектор „Изграждане на нови, както и разширяване и модернизация на съществуващи аквакултурни стопанства“ по тази мярка са договорени 40 861 845,66 лв./ 20 892 329,94 евро и са изплатени 12 570 476,51 лв./ 6 427 182,58 евро от бюджета на ЕФМДР и националния бюджет. По процедура „Продуктивни инвестиции в аквакултурите - Сектор „Малки проекти“ към същата мярка са договорени 728 921,16 лв./ 37691,47 евро и са изплатени 293 913,75 лв./ 150 275,71 евро. По мярката са обявени и две процедури „Продуктивни инвестиции в аквакултурите“- по първата са договорени 912 908,84 лв./ 466 762,88 евро и са изплатени 345 092,09 лв./ 176 442,78 евро. По втората процедура са договорени 11 673 867,22 лв./ 5 968 753,53 евро и са изплатени 389 574,65 лв./ 199 186,36 евро.</p> <p>Мярка 2.3 „Насърчаване на нови производители на аквакултури, развиващи устойчиви аквакултури“ е насочена към насърчаване на предприемачеството в сектора на аквакултурите и подпомагане на създаването на предприятия за устойчиви аквакултури от нови производители на аквакултури. По процедура „Насърчаване на нови производители на аквакултури, развиващи устойчиви аквакултури“ по тази мярка са договорени 11 034 790,03 лв./ 5 641 998,55 евро, от които са изплатени 1 040 443,14 лв./ 531 970,13 евро.</p> <p>И двете мерки (Мярка 2.2 и Мярка 2.3) са ориентирани към прилагането на дейности за опазване и възстановяване на водното биологично разнообразие и подобряване на екосистемите, свързани с аквакултурите, и насърчаване на аквакултура с ефективно използване на ресурсите чрез продуктивни инвестиции, водещи до увеличаване на енергийната ефективност, както и ресурсната ефективност, намаляваща използването на вода и химикали.</p> <p>Пряко свързана с изпълнението на НПРД е мярка Мярка 2.5 „Аквакултури, осигуряващи екологични услуги“, която подпомага:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ прилагането на методи за производство на аквакултури, съвместими със специфичните нужди на околната среда и обект на специфични изисквания за управление, произтичащи от определените по НАТУРА 2000 зони; ✓ разходи, пряко свързани с участие в ex-situ опазване и възпроизводство на водни животни, в рамките на програми за опазване и възстановяване на ✓ биоразнообразието, разработени от публични органи, или под техен контрол;
---	--	--	--	--	--

					<p>✓ дейности, включващи опазването и подобряването на околната среда, биоразнообразието и управлението на ландшафта и традиционните характеристики на зоните за аквакултура.</p> <p>Приемът на проектни предложени по тази мярка в рамките на процедура BG14MFOR001-2.005 „Аквакултури, осигуряващи екологични услуги” стартира на 24.06.2019 г., като са договорени 1 709 397,32 лв./ 874 000,97 евро.</p>
Приоритет 3: „Насърчаване на изпълнението на Общата политика в областта на рибарството (ОПОР)”	6 974 326	1 252 018,34	4 814 791	715 176	<p>Мерките по Приоритет 3 „Насърчаване на изпълнението на ОПОР” на ПМДР целят да осигурят предоставянето на научни знания, подобряването на събирането и управлението на данни, установяването на ефективна система за контрол, проверка и правоприлагане, което да позволи спазването в България на минимални стандарти при провеждане на мониторинг и контрол за целите на ОПОР. Чрез интервенциите се подкрепя необходимия институционален капацитет и ефективността на публичната администрация за извършване на заложените мониторинг и контрол съгласно разпоредбите на Глава 6 от Регламента за ЕФМДР. Реално изплатените суми по този приоритет са 10 815 676,44 лв./ 5 529 967,55 евро.</p>
Приоритет 4: „Повишаване на заетостта и териториалното сближаване“	15 853 321	2 797 645	1 651 843	291 502	<p>В рамките на Приоритет 4 „Повишаване на заетостта и териториалното сближаване” реално са изплатени 508 957,74 лв./ 260 225,96 евро по 14 проекта, подкрепени по Мярка 4.1 „Подготвителна помощ за стратегии за ВОМР, в това число създаване на Национална рибарска мрежа”. Воденото от общностите местно развитие (ВОМР), прилагано от Местните инициативни рибарски групи (МИРГ) се основава на разбирането, че стратегиите за местно развитие са по-ефективни и ефикасни, ако се изготвят и прилагат на местно ниво от местните участници (подход „отдолу-нагоре“). МИРГ залагат мерки и комбинации от мерки в своите местни стратегии, с които подпомагат местното развитие и насърчаване към общи дейности на местните общности. Предвижда се също така чрез тях да бъдат дефинирани и реализирани мерки по плановете за НАТУРА 2000 в рибарските райони. Подкрепените проекти по Мярка 4.2 „Изпълнение на стратегии за водено от общностите местно развитие” са 9 с размер на предоставената помощ 35 204 940 лв./ 18 000 000 евро.</p>
Приоритет 5: „Насърчаване на предлагането на пазара и	7 317 797	2 439 265	3 025 762	1 008 587	<p>В обхвата на Приоритет 5 „Насърчаване на предлагането на пазара и преработването” на ПМДР са изплатени 6 555 723,76 лв./ 3 351 888,33 евро – средства от ЕС и националния бюджет за изпълнението на 14 проекта по Мярка 5.4 „Преработване на продуктите от риболов и аквакултури”, която</p>

преработването“					насърчава инвестициите в преработването на продукти от риболов и аквакултури, когато тези инвестиции са свързани с дейности, които: допринасят за реализирането на икономии на енергия или намаляване на въздействието върху околната среда, включително третирането на отпадъци; подобряват безопасността, хигиената, здравето и условията на труд; свързани са с преработването на странични продукти, които се получават в резултат на основни дейности от преработването; свързани са с преработването на продукти на биологичните аквакултури; водят до нови или подобрени продукти, нови или подобрени процеси или нови или подобрени управленски и организационни системи. По Мярка 5.3 „Мерки за предлагане на пазара” са догорени 453 563,18 лв./ 231 903,17 евро за изпълнението на проекти, включващи инициативи за сдружаване на собственици/ползватели на водни тела с цел съвместни дейности.
Приоритет 6: „Насърчаване на изпълнението на ИМП“	336 617	112 205	0,00	0,00	Пряко отношение към дейностите по НАТУРА 2000 има и изпълнението на мерките по Приоритет 6 „Насърчаване на изпълнението на интегрираната морска политика (ИМП)” , които подкрепят разработването и внедряването на технически инструменти за интегрирано морско наблюдение, по-специално за подпомагане на прилагането, експлоатацията и поддържането на CISE, както и допринасяне за опазване на биологичното разнообразие на морската среда и на морските защитени територии по НАТУРА 2000. По този приоритет са договорени 6 519 433,32 лв./ 3 333 333,33 евро.
Приоритет 7: „Техническа помощ“	3 358 834	1 119 611	1 584 385	528 128	Освен изброените мерки, в ПМДР 2014-2020 г. е предвидена мярка за Техническа помощ (Приоритет 7) , чиято основната цел е да се осигури изпълнението, наблюдението, оценката, информацията и контрола на програмата, както и ефективното усвояване на предвидените финансови средства по останалите мерки. По този приоритет са договорени 10 757 065,53 лв./ 5 500 000,27 евро и са изплатени 4 131 718,83 лв./ 2 112 514,29 евро за изпълнението на 12 проекта. С оглед изпълнението на ПМДР се налага извода, че за постигането на висока успеваемост в насока повишаване конкурентоспособността на сектор рибарство и постигане на целите за опазване на околната среда и ефективно използване на ресурсите, е необходимо в бъдеще да се разшири обхватът на мерките съгласно актуално действащите Регламенти на ЕС в насока: ✓ Иновации (рибарство); ✓ Консултантски услуги;

				<ul style="list-style-type: none"> ✓ Партньорства между учени и рибари; ✓ Насърчаване на човешкия капитал и социалния диалог; ✓ Улесняване на диверсификацията и създаване на работни места; ✓ Нови форми на доход; ✓ Здраве и безопасност; ✓ Иновации, свързани с опазването на морските биологични ресурси; ✓ Ограничаване на въздействието на риболова върху морската среда и приспособяване на риболова към опазването на видовете; ✓ Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми в рамките на устойчивите риболовни дейности; ✓ Смекчаване на въздействието на изменението на климата; ✓ Рибарски пристанища, кейове за разтоварване и покрити лодкостоянки; ✓ Иновации (аквакултура); ✓ Услуги по управление, възстановяване и консултантски услуги за стопанствата за аквакултури; ✓ Насърчаване на човешкия капитал и създаването на мрежи (аквакултури); ✓ Преминаване към схеми по управление на околната среда и одитиране и към биологични аквакултури; ✓ Аквакултури, осигуряващи услуги за околната среда; ✓ Застраховане на запасите от аквакултури; ✓ Мерки за развитие на рибарските райони; ✓ Планове за производство и предлагане на пазара; ✓ Помощ за складиране; ✓ Мерки за предлагане на пазара; ✓ Преработване на продуктите на риболова и аквакултурите. <p>Изпълнението на ПМДР следва да заложи на по-високата информираност относно възможностите, предлагани по отделните мерки и ползата за сектора от използване на наличния финансов ресурс, заедно с мерки за повишаване на</p>
--	--	--	--	--

					административния капацитет, включително на МИРГ за по-ефективно използване на средствата в насока устойчиво управление на морските територии по НАТУРА 2000.
Междинен сбор	57 949 813	15 965 970	19 860 016	5 649 944	
ОБЩО	73 915 783,18		25 509 961		

Г.4 Програма LIFE

Вид проект или инструмент за финансиране	Предвидени понастоящем средства за мерки от значение за „Натура 2000“		Забележки (брой проекти, целесъобразност, опит към настоящия момент, предизвикателства за следващия период)
	От ЕС	Национални	
Традиционни проекти	31 558 412	17 242 077	<p>Съгласно чл. 4 от Регламент (ЕС) № 1293/2013 за създаване на Програма за околната среда и действията по климата (LIFE) и за отмяна на Регламент (ЕО) № 614/2007, общият финансов пакет за изпълнението на програма LIFE за периода 2014-2020 г. е 3 456 655 000 евро, разпределени между двете подпрограми както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ 2 592 491 250 евро за подпрограма „Околна среда“ (75% от общия финансов пакет); ✓ 864 163 750 евро за подпрограма „Действия по климата“ (25 % от общия финансов пакет). <p>В България по подпрограма „Околна среда“, компонент „Природа и биоразнообразие“ са финансирани 17 проекта в периода от 2014 г. досега. Подкрепените проекти са на обща стойност 48 800 489 евро, като финансирането от ЕС е в размер на 31 558 412 евро.</p> <p>Продължава тенденцията по-голяма част от изпълняваните проекти с финансовата подкрепа на Програма LIFE, да са в областта на подобряването на природозащитното състояние на редки и застрашени видове птици: улесняване завръщането на евроазиатския черен лешояд в България чрез подобряване на условията и ограничаване на заплахите пред вида; възстановяване и устойчиво управление на местообитанията на царския орел в България; защита на зимуващите и мигриращите популации на застрашени видове птици по поречието на река Дунав чрез намаляване на смъртността, причинена от електрическата инфраструктура, опазване на черногушата гъска и египетския лешояд.</p> <p>През 2017 г. по програмата е финансиран проект „В подкрепа на уязвимата екологична система на крайбрежните лагуни (Проект „Лагуната на живота“ /The Lagoon of LIFE/), насочен към опазване на</p>

			<p>биологичното разнообразие на Атанасовското езеро. Подобряването на природозащитния статус на крайбрежните лагуни ще допринесе за опазването за много местни и мигриращи видове птици, като например големият воден бик (<i>Botaurus stellaris</i>). За целта се предвижда увеличаване на площта на крайбрежните лагуни, като се възстановят местата за гнездене, хранене и почивка на птиците. Проектът също така ще генерира социално-икономически ползи, включително развитие на здравен и природен туризъм, и ще помогне да продължи функционирането на солниците в района на езерото.</p> <p>Един от подкрепените проекти е насочен към опазване на естествените местообитания и подобряване на природозащитния статус на девет вида прилепи в България (Проект „Прилепи и хора — живот под един покрив” /LIFE UNDER ONE ROOF/). В рамките на проекта ще се създадат изкуствени места за почивка на прилепите и ще се възстановят предпочитаните от тях местообитания, за да се увеличи снабдяването с храни в осем защитени зони от мрежата НАТУРА 2000 в България. Друга цел на проекта е да създаде положителна нагласа у хората по отношение на прилепите, като се популяризира тяхната роля в борбата с вредителите. С цел изграждане на капацитет за защита на прилепите професионалисти и доброволци - природозащитници ще охраняват популациите по време на чувствителните периоди на размножаване и презимуване.</p> <p>Пряко свързан с дейностите по НАТУРА 2000 е Проект „Повишаване на осведомеността за „Натура 2000“ в България” (LIFEforBgNATURA). Проектът цели да повиши осведомеността относно значимостта на мрежата НАТУРА 2000 в България чрез провеждането на мащабна информационна кампания, която да достигне до 4,5 милиона души. Основен фокус на кампанията е опазването на най-застрашените видове, като например вълци, мечки, лешояди, орли и есетрови риби.</p> <p>Проектите, финансирани по Програма LIFE са координирани предимно от неправителствени организации - Българско дружество за защита на птиците, Зелени Балкани) като водещи партньори. Координатори по друга част от проектите са големи предприятия като ЧЕЗ Разпределение България АД, Просвета - София АД, както и държавни администрации, органи на местното самоуправление и горско-стопански предприятия.</p> <p>Основна трудност в подготовката на предложения е изискването за привличане на съфинансиране от страна на бенефициента. В действителност, редица проекти, адресиращи приоритетни видове и местообитания, се квалифицират за 50 % до 75 % съфинансиране от ЕС, но проблемът със съфинансирането е често пъти непреодолим за голяма част от бенефициентите, чиято иначе висока научна и техническа компетентност от страна на бенефициентите би позволила добро планиране и изпълнение на предвидените дейности. Ето защо като цяло изпълнението на програма LIFE в България остава на ниво, което е под потенциала му. Като се имат предвид процедурите за подбор на проекти от страна на ЕС, евентуалното облекчаване на изискванията за съфинансиране и помощта при подготовката на предложения за местните администрации от техническа гледна точка биха позволили едно по-добро използване на тази финансова възможност.</p>
Интегрирани	неприложимо	неприложимо	

проекти			
Други (инструмент за финансиране на природен капитал и др.)	неприложимо	неприложимо	
Междинен сбор	31 558 412	17 242 077	
ОБЩО	48 800 489		

Г.5 Други фондове на ЕС, включително Европейското териториално сътрудничество (Interreg)

Общо съфинансиране от страна на ЕС, предвидено по други програми на ЕС, за изпълнението на политиката на ЕС в областта на околната среда и свързаната с това екологосъобразна инфраструктура в държавата членка/региона: 127 521 126,74 евро

Общо национално/регионално финансиране, предвидено за съфинансиране на тези мерки: 13 705 478,58 евро

През програмен период 2014-2020 г. България участва в общо 12 програми на ЕС за териториално сътрудничество по различните компоненти - трансгранично, транснационално и междурегионално сътрудничество.

Дирекция „Управление на териториалното сътрудничество“ на Министерство на регионалното развитие и благоустройството е Управляващ орган на следните програми за трансгранично сътрудничество по външните граници на ЕС: **ИНТЕРРЕГ ИПП България – Сърбия 2014-2020, ИНТЕРРЕГ ИПП България – Македония 2014-2020 и ИНТЕРРЕГ ИПП България – Турция 2014-2020**. По останалите 9 програми за териториално сътрудничество - ИНТЕРРЕГ V-A Румъния – България 2014-2020, ИНТЕРРЕГ V-A Гърция – България 2014-2020, „Балкани – Средиземно море 2014- 2020“, „Дунав 2014-2020“, „Черноморски басейн 2014 – 2020“, „ИНТЕРРЕГ Европа 2014-2020“, ЕСПОН 2020, ИНТЕРАКТ III и УРБАКТ III 2014-2020), дирекцията изпълнява функциите на Национален орган или Национално звено за контакт.

Трите трансгранични програми по ИПП подкрепят проекти в областта на опазване на природата, устойчиво използване и управление на общите природни ресурси, предотвратяване и смекчаване на последиците от природните и предизвиканите от човека бедствия в трансграничните региони, като специфичните цели на различните програми са формулирани в съответствие с определените при програмирането нужди на регионите, попадащи в обхвата им:

✓ По Програма **ИНТЕРРЕГ ИПП България – Сърбия 2014-2020** са формулирани две специфични цели на Приоритетна ос 3 „Околна среда“ - 3.1.

„Съвместно управление на риска“ и 3.2. „Опазване на природата“. Отразените данни за тази програма по-горе се отнасят за общо 4 проекта, по които са изпълнени дейности за доставка на противопожарно оборудване и обучения на огнеборци и доброволци и които имат принос към НПРД. Това са:

- Проект СВ007.1.31.126 „Съвместна тренировъчна програма за превенция и управление на горски пожари“ на стойност 581 159,46 Евро (в т.ч. финансиране от ЕС – 493 985,54 евро);
- Проект СВ007.1.31.189 „Повишаване капацитета за управление на риска при големи горски пожари в трансграничния регион – координация, обучение, наблюдение, иновативни методи и технологии“ на стойност 587 856,32 Евро (в т.ч. финансиране от ЕС – 499 677,87 евро);
- Проект СВ007.1.31.247 „Съвместни действия при извънредни ситуации в трансграничния регион на Сърбия и България“ на стойност 585 459,69 Евро (в т.ч. финансиране от ЕС – 497 640,74 евро);
- Проект СВ007.1.31.348 „Пребори горските пожари“ на стойност 573 353,57 Евро (в т.ч. финансиране от ЕС – 487 350,53 евро).

✓ Приоритетна ос 1 „Околна среда“ на Програма **ИНТЕРРЕГ ИПП България – Македония 2014-2020** има две специфична цели: 1.1 „Опазване на околната среда и устойчиво използване на природните ресурси в трансграничния район“ и 1.2 „Предотвратяване и смекчаване на последиците от природни и причинени от човека бедствия с трансграничен характер и въздействие“. Финансовия ресурс, посочен по-горе включва финансирането на Проект СВ006.1.21.164 „Повишаване на туристическия потенциал на общините Кюстендил и Конче - устойчиво съвместно бъдеще“, дейностите по които попадат в обхвата на НАРУРА 2000 - BG0001012 „Земен“. Проектът е на стойност 412 105,36 Евро (в т.ч. финансиране от ЕС – 350 289,56 евро).

✓ По Програма **ИНТЕРРЕГ ИПП България – Турция 2014-2020** формулираните две специфични цели на Приоритетна ос 1 „Околна среда“ са: 1.1 „Предотвратяване и смекчаване на последиците от природните и предизвиканите от човека бедствия в трансграничния район“ и 1.2 „Подобряване на капацитета за опазване на природата, устойчиво използване и управление на общите природни ресурси чрез съвместни инициативи в трансграничния район“.

Финансирането, посочено по-горе включва предоставената подкрепа за изпълнението на 6 проекта, по които са реализирани дейности за доставка на противопожарно оборудване и обучения на огнеборци и доброволци:

- ✓ СВ005.1.11.005 „Повишаване на оперативния капацитет при горски пожари и подобряване превенцията от бедствия“ на стойност 591 955,11 Евро (в т.ч. финансиране от ЕС – 503 161,84 евро);
- ✓ СВ005.1.11.006 „Интелигентно стратегическо транснационално развитие за реакция в случай на мащабни природни и причинени от човека опасности и бедствия – IseC“ на стойност 568 473,20 Евро (в т.ч. финансиране от ЕС – 483 202,22 евро);
- ✓ СВ005.1.11.162 „Съвместни дейности за борба с пожарите“ със стойност на договора 468 915,20 Евро (в т.ч. финансиране от ЕС – 398 577,92 евро);
- ✓ СВ005.1.11.165 „Превенция и минимизиране на рисковете за околната среда и визия за иновативни способности /PREVENT/“ на стойност: 581 483,41 Евро (в т.ч. финансиране от ЕС – 494 260,90 евро).

В резултат на изпълнението на проект СВ005.1.12.025 „ORCHIS - проучвания на видовете орхидеи, опазване и местообитания в Странджа“ е проведено цялостно картографиране на видовете орхидеи, размера и разпределението на популациите им в Странджа. Проектът е на стойност 108 298,71 Евро (в т.ч. финансиране от ЕС – 92 053,90 евро).

Дейностите по проект СВ005.1.12.135 „Подготовка и популяризиране на процеса на изграждане на Европейска екологична мрежа НАТУРА 2000 в Странджа

планина“, са свързани с обмяна на опит и увеличаване на експертизите на турските институции, гражданите и неправителствените организации във връзка с определянето и управлението на територии по НАТУРА 2000, както и полеви проучвания и идентифициране на потенциални територии в региона на Странджа, разположена на границата на Турция с България. Проектът е на стойност 84 079,98 Евро (в т.ч. финансиране от ЕС – 71 467,98 евро).

Други програми за териториално сътрудничество с принос към НПРД са:

Програма **ИНТЕРРЕГ V-A Румъния – България 2014-2020**: свързана с дейностите по НАТУРА 2000 е подкрепата, предоставяна по Приоритетна ос 2 „Зелен регион“ на програмата. По инвестиционен приоритет 2.1 „Подобряване на устойчивото използване на природното наследство и ресурси, и културното наследство“ (Investment priority 2.1 “To improve the sustainable use of natural heritage and resources and cultural heritage”) са одобрени за финансиране 68 проекта с финансиране от ЕФРР – 51 324 736,92 евро. По инвестиционен приоритет 2.2 „Насърчаване на устойчивия мениджмънт на екосистемите в трансграничния регион“ (Investment priority 2.2 „To enhance the sustainable management of the ecosystems from the cross-border area”) са финансирани 2 проекта с бюджет от ЕФРР - 1 207 858,36 евро.

По програма **ИНТЕРРЕГ V-A Гърция – България 2014-2020**, Приоритетна ос 2-A е пряко насочена към подкрепа на дейности за опазване и възстановяване на биологичното разнообразие, насърчаване на екосистемите услуги, вкл. подкрепа за мрежата Натура 2000. Финансирани са общо 8 проекта с финансиране от ЕФРР – 5 236 645,19 евро.

Програма **„Балкани – Средиземно море 2014- 2020“** е насочена към използване на споделените териториални предимства и подпомагане на интегрираното териториално развитие и сътрудничество за повишена конкурентоспособност и устойчиво развитие на балканско-средиземноморския регион. Географският обхват на програмата включва три държави-членки на ЕС: Гърция, Кипър и България и две държави кандидат-членки на ЕС: Албания и Бивша Югославска Република Македония. Разполагаемият бюджет е 39 727 652 евро, формиран със средства от ЕФРР в размер на 28 330 108 евро, 5 126 138 евро от Инструмента за предприсъединителна помощ и 6 271 406 евро - от национално съфинансиране. Програмата включва две приоритетни оси: „Предприемачество и иновации“ и „Околна среда“. По приоритетна ос „Околна среда“ – в направленията „Биоразнообразие“ и „Принос към законодателството в областта на околната среда“ се изпълняват 6 проекта на стойност 6 597 129,67 евро.

Програмата за транснационално сътрудничество **„Дунав 2014-2020“** е финансов инструмент за насърчаване и инициране на проектни идеи, свързани с преодоляване на общите предизвикателства и нужди в специфични направления, които да постигнат реална полза за хората и да изградят ефективни връзки между властите и организациите в Дунавския регион. Програмата има четири приоритетни оси: „Иновативен и социално ангажиран Дунавски регион“, „Околна среда и културно ангажиран Дунавски регион“, „Подобрена свързаност на Дунавския регион“ и „Добре управляван Дунавски регион“. По приоритетна ос „Околна среда и културно ангажиран Дунавски регион“ са финансирани 27 проекта с финансиране от ЕФРР – 44 264 776,86 евро.

Общият бюджет на „ИНТЕРРЕГ Европа 2014-2020“ е 426 309 618 евро, като средствата от ЕФРР възлизат на 359 326 320 евро, а останалата част от 66 983 298 евро е национално съфинансиране. През настоящия програмен период програмата работи по четири теми, свързани с регионалното развитие: „Научноизследователска дейност, технологично развитие и иновации“, „Конкурентоспособност на малките и средните предприятия“, „Нисковъглеродна икономика“ и „Околна среда и ресурсна ефективност“. Финансирани са 14 проекта, чиито специфични цели ги определят като свързани с дейностите по НАТУРА 2000 на обща стойност 19 331 151 евро.

Г.6 Друго (най-вече национално) финансиране за „Натура 2000“, екологосъобразна инфраструктура и опазване на видове в периода 2014—2020 г.

Общо финансиране, предвидено за изпълнение на политиката на ЕС в областта на околната среда и свързаната с това екологосъобразна инфраструктура, за мерки или проекти, които не са обект на съфинансиране от ЕС: 15 290 000 евро (Финансов механизъм на Европейското икономическо пространство за периода 2014-2021 г.) и 29 978 874 CHF/ 27 113 773,22 евро (Българо- швейцарска програма за сътрудничество - Приоритетна ос 2 „Околна среда и инфраструктура“).

Финансиране за „Натура 2000“, подкрепа за изграждането на екологосъобразна инфраструктура и опазване на видове в периода 2014—2020 г. се осигурява и посредством **Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство за периода 2014-2021 г.** (ФМ на ЕИП). Програмното споразумение за изпълнението на **Програма „Околна среда и изменение на климата“** в рамките на ФМ на ЕИП е подписано на 10.04.2018г.

Общият бюджет на програмата е 13 млн. евро безвъзмездна помощ от ФМ на ЕИП 2014-2021 и 2,29 млн. евро национално съфинансиране или общо 15,29 млн. евро. Областите на действие на програмата включват: околна среда и екосистеми, и намаляване на вредните последици от климатичните промени и адаптация към изменението на климата. Основната цел на програмата е насочена към подобряване на екологичното състояние на екосистемите и намаляване на неблагоприятните последици от замърсяването и други човешки дейности.

По отношение на **Българо-швейцарската програма за сътрудничество като друг идентифициран източник**, по-горе е посочен общия финансов ресурс, заделен за финансиране на проекти по Приоритетна ос 2 „Околна среда и инфраструктура“ в България. Подкрепените проекти са в областта на: екологосъобразно обезвреждане на негодни за употреба пестициди и други препарати за растителна защита с изтекъл срок на годност, и проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно събиране и временно съхранение на опасни отпадъци от домакинствата, поради което имат непряк принос към изпълнението на НПРД с оглед техните цели за опазване на околната среда и поддържане на екологичното равновесие. В рамките на тематичен фонд „Фонд за реформи, свързани с участието на гражданското общество“ са финансирани 12 проекта с тематичен фокус в сферата на опазването на околната среда на стойност 5 891 468 CHF, включително Проект „Изграждане на капацитет и модели за участие на заинтересованите страни в управлението на защитените зони от Натура 2000 в България“ на стойност 137 728 CHF, реализиран в периода 10.07.2013 г. – 31.12.2015 г., както и Проект „Да свържем опазването на природата с устойчивото развитие в селските райони“ на стойност 4 790 000 CHF.

Финансиране в областта на биоразнообразието и Натура 2000 се предоставя и от **Предприятието за управление на дейности по опазване на околната среда** (ПУДООС). Предприятието осигурява издръжката на Спасителен център за диви животни към СНЦ „Зелени Балкани“, Център за размножаване и рехабилитация на сухоземни костенурки към Фондация „Геа Челония“, както и на Спасителен център на ОП „Зоопарк-СЦ“- гр. Варна. Финансирани са и проекти в областта на биоразнообразието, по-конкретно мониторинг на прилепи и други видове по Натура 2000, разработване на планове за управление, теренни проучвания и комуникационни дейности. Общият размер на финансирането от ПУДООД за периода 2014-2029 г. е в размер на 4 319 526,00 лв.

Ежегодно **националният бюджет** осигурява необходимия финансов ресурс за плащанията на щети от видове по Натура 2000 (мечка). За периода 2014-2019 г. общата разплатена сума за обезщетения е в размер на 470 672 лв.

Д. Приоритетни мерки и потребности от финансиране за периода 2021—2027 г.

В настоящата секция са представени приоритетните мерки за финансиране в периода 2021-2027 г. Те са изведени на базата на детайлен анализ, базиран на Документа за целите на Натура 2000, докладването по двете природозащитни директиви през 2020 г., анализ на резултатите от изпълнени проекти и инициативи в периода 2014-2020 г., както и експертен анализ на цялата налична информация за състоянието на целевите видове и природни местообитания.

Д.1. Хоризонтални мерки и административни разходи, свързани с „Натура 2000“

Д.1.1. Определяне на обекти и планиране на управлението

Настоящ статус и постигнат досега напредък по отношение на определяне и обозначаване на обекти и планиране на управлението (ситуация към 01.10.2021 г.)

Понастоящем в България са определени **233 защитени зони (обекти) от НАТУРА 2000 по Директивата за местообитанията**, наричани SCI (Sites of Community Importance). 13 SCI защитени зони от НАТУРА 2000 се припокриват със Special Protection Areas (SPA) – защитени зони от НАТУРА 2000 по Директивата за птиците (общата площ на припокритите защитени зони от НАТУРА 2000 е 3 138 км²).

От 233 зони по Директивата за местообитанията, 3 са изцяло с морска акватория (BG0001500 Аладжа банка, BG0001501 Емона, BG0001502 Отманли) с обща площ 560 км², а 14 включват в границите си и морска акватория (BG0000154 Езеро Дуранкулак, BG0000621 Езеро Шабла – Езерец, BG0000573 Комплекс Калиакра, BG0000103 Галата, BG0000116 Камчия, BG0000100 Плаж Шкорпиловци, BG0001004 Емине – Иракли, BG0000574 Ахелой - Равда – Несебър, BG0000620 Поморие, BG0000271 Мандра-Пода, BG0000242 Залив Ченгене скеле, BG0000146 Плаж Градина - Златна рибка, BG0001001 Ропотамо, BG0001007 Странджа).

Обща площ на SCIs: 33 679.16 км²

В България са определени **120 защитени зони от НАТУРА 2000 по Директивата за птиците**. 13 от тях се припокриват със защитени зони от НАТУРА 2000 по Директивата за местообитанията SCI зони.

Обща площ на SPAs: 25 620.61 км²

Сухоzemната площ на защитените зони от НАТУРА 2000 за птиците (SPA) и защитените зони от НАТУРА за местообитанията (SCI) при отчитане на припокриването е 38 739 км² (без акватория).

Общо НАТУРА 2000 в морска територия включва акватория на 14 защитени зони от НАТУРА 2000 за местообитанията (SCI) и акватория на 3 (SCI) изцяло морски защитени зони от НАТУРА 2000 за местообитанията.

Общо НАТУРА 2000 акватория 2 821.35 км².

Предстои извършването на проучвания, които да определят необходимостта от промени/допълване на морските защитени зони. Тази дейност е предвидена в настоящия програмен период.

Към настоящия момент планове за управление са разработени за следните защитени територии/зони:

✓ **ЗА НАЦИОНАЛНИ ПАРКОВЕ, ПОПАДАЩИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ЗАЩИТЕНИ ЗОНИ:**

- Национален парк "Пирин", приет с Решение № 646/06.08.2004 г. на Министерски съвет, (ДВ бр. 73/2004 г.) – разработен е нов план, но той все още не е влезнал в сила;
- Национален парк "Рила", приет с Решение № 522/04.07.2001 г. на Министерски съвет,

(ДВ бр. 66/2001 г.) – разработен е нов план, но той все още не е влезнал в сила;

- Национален парк "Централен Балкан", приет с Решение № 195/24.03.2016 г. на Министерски съвет, (ДВ бр. 26/01.04.2016г.)

✓ **ЗА ПРИРОДНИ ПАРКОВЕ, ПОПАДАЩИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ЗАЩИТЕНИ ЗОНИ:**

- Природен парк "Витоша", приет с Решение № 305/22.04.2005 г. на Министерски съвет, (ДВ бр. 38/2005 г.) – разработен е нов план, но той все още не е влезнал в сила;
- Природен парк "Врачански Балкан", приет с Решение № 750/14.10.2011 г. на Министерски съвет, (ДВ, бр. 82/2011 г.);
- Природен парк "Златни пясъци", приет с Решение № 460/20.06.2011 г. на Министерски съвет, (ДВ, бр. 61/2011 г.);
- Природен парк "Шуменско плато", приет с Решение № 464/23.06.2011 г. на Министерски съвет, (ДВ, бр. 61/2011 г.);
- Природен парк "Рилски манастир", приет с Решение № 121/12.03.2010 г. на Министерски съвет, (ДВ, бр. 23/2010 г.);
- Природен парк "Беласица", приет с Решение № 120/24.02.2016 г. на Министерски съвет, (ДВ бр. 17/2016г.);
- Природен парк "Персина", приет с Решение № 77/11.02.2016 г. на Министерски съвет, (ДВ бр. 13/2016г.);
- Природен парк „Българка“ – планът е разработен, но не е влезнал в сила;
- Природен парк "Русенски Лом", приет с Решение № 539/06.06.2005 г. на Министерски съвет, (ДВ, бр. 50/2005 г.) – в процес на разработване е нов план за управление.

✓ **ЗА ЗАЩИТЕНИ ЗОНИ, КОИТО НЕ СЪВПАДАТ С ГРАНИЦИТЕ НА НАЦИОНАЛНИ И ПРИРОДНИ ПАРКОВЕ:**

- BG0002015 „Язовир Конуш“, утвърден със Заповед № РД-145/24.02.2017 г. на министъра на околната среда и водите (ДВ бр. 25/24.03.2017 г.);
- BG0002023 „Язовир Овчарица“, утвърден със Заповед № РД-223/22.04.2016 г. на министъра на околната среда и водите (ДВ бр. 37/17.05.2016 г.);
- BG0002086 „Оризища Цаланица“, утвърден със Заповед № РД-44/26.01.2016 г. на министъра на околната среда и водите (ДВ бр. 12/02.02.2016 г.);
- BG0002090 „Берковица“, утвърден със Заповед № РД-45/26.01.2016 г. на министъра на околната среда и водите (ДВ бр. 12/02.02.2016 г.);
- BG0002052 „Язовир Жребчево“, утвърден със Заповед № РД-785/27.11.2015 г. на министъра на околната среда и водите (ДВ бр. 96/09.12.2015 г.);
- BG0002099 „Кочериново“, утвърден със Заповед № РД-363/28.05.2015 г. на министъра на околната среда и водите (ДВ бр. 45/19.06.2015 г.);
- BG0002101 „Мешица“, утвърден със Заповед № РД-365/28.05.2015 г. на министъра на околната среда и водите (ДВ бр. 45/19.06.2015 г.);
- Интегриран план за управление на защитени зони BG0002051 „Калиакра“, BG0000573 „Комплекс Калиакра“ и BG0002097 „Белите скали“ – планът е разработен, но не е влезнал в сила;
- Интегриран план за управление на защитени зони BG0000152 „Поморийско езеро“ и BG0000620 „Поморие“ – планът е разработен, но не е влезнал в сила.

Общата площ от Натура 2000, за която е извършен процеса на планиране е 4 318 км², което представлява 10,39% от площта на Натура 2000.

През 2017 г. бе разработен нов подход за управление на мрежата Натура 2000 в България. Съгласно този подход е предвидено разработването на териториални планове за управление на мрежата, обхващащи цялата територия на защитени зони. Предстои разработването на планове за управление на всички защитени зони в България.

Брой на обектите със:				
Зони от значение за Общността (ЗЗО) съгласно Директивата на ЕС за местообитанията	Брой обекти	законово обозначение на обекта (Special Area of Conservation — SAC или равностойно)	специфични цели за опазване на равнище обект	специфични мерки за опазване на равнище обект
Регион А - България	233	185 SCIs	Определени в заповеди за обявяване на защитените зони, за които такива са налични, както и в Документ за целите на Натура 2000.	Определени в заповеди за обявяване на защитените зони, в плановете за управление на защитени зони, за които такива са налични. Специфични мерки по зони са заложи и в НПРД 2014-2020 г.
Регион Б				
Регион В				
и др.				
Общо				

Брой на обектите със:				
Специална защитена зона (SPA) съгласно Директивата на ЕС за птиците	Брой обекти	законово обозначение на обекта (SAC или равностойно)	специфични цели за опазване на равнище обект	специфични мерки за опазване на равнище обект
Регион А - България	120	120 SPAs	Определени в заповеди за обявяване на защитените зони, както и в Документ за целите на Натура 2000.	Определени в заповеди за обявяване на защитените зони, в плановете за управление на защитени зони, за които такива са налични. Специфични мерки по зони са заложи и в НПРД 2014-2020 г.
Регион Б				
Регион В				
и др.				
Общо				

Необходими допълнителни мерки

Не е идентифицирана необходимост от определяне на нови SCIs/SPAs. В процес на изготвяне са заповеди за обявяване на защитените зони, за които те не са налични. При изготвянето на заповедите се съобразяват целите към видовете и природните местообитания по двете природозащитни директиви, определени в Документ за целите на Натура 2000, разработен от МОСВ през 2019 г. Документът определя целите на национално/биогеографско ниво, ниво

мрежа Натура 2000 и зоново ниво.

В НПРД 2014-2020 г. е заложена мярка за разработване на специфичните цели на защитените зони и мерки за постигането им. Те ще послужат като основа за разработването на плановете за управление.

В НПРД 2014-2020 г. е предвидена мярка за разработване на плановете за управление, като финансирането ѝ е предвидено от ОПОС 2014-2020 г. През 2017 г. МОСВ одобри нов подход за управление на мрежата Натура 2000, предвиждащ изграждане на органи за управление на национално и на регионално ниво. Съгласно подхода се въвежда задължението за разработване на плановете за управление, обхващащи всички защитени зони. За да се регламентира това задължение е изготвен Закон за изменение и допълнение на Закона за биологичното разнообразие (ЗИД на ЗБР). Към настоящия момент ЗИД на ЗБР е приет с Решение на Министерски съвет №147/05.03.2020. Предстои разглеждане на ЗИД на ЗБР в Народно събрание.

В тази връзка предстои разработването на плановете за управление на защитените зони, но този процес може да стартира след приемането на ЗИД на ЗБР. По тази причина финансирането на плановете за управление следва да бъде осигурено и за новия програмен период 2021-2027 г. Планирани са и някои допълнителни научни изследвания, пряко свързани с процеса на разработване на плановете за управление.

За някои видове е важно да бъдат разработени/актуализирани и плановете за действие.

Степенуване по приоритети на мерките, които трябва да бъдат изпълнени в рамките на следващата МФР

Разработване на специфичните цели на защитените зони и мерки за постигането им. Те ще послужат като основа за разработването на плановете за управление.

Разработването на плановете за управление на защитените зони от мрежата Натура 2000: разработване на ръководства, разработване на плановете за управление на защитените зони, обхващащи цялата територия на Натура 2000 в България, както и научни изследвания във връзка с изясняване на разпространението, числеността на популацията и влиянията и заплахите в конкретните находища на видове, както и площта на природни местообитания, включително за изпълнение на средносрочните цели за опазване за защитени зони по определени параметри, възникнали като необходимост в процеса на разработване на специфични цели и мерки за опазване.

Разработване/актуализиране на плановете за действие за видове *A060 Aythya nyroca*, *A091 Aquila chrysaetos*, *A404 Aquila heliaca*, *A688-B Botaurus stellaris*, *A231 Coracias garrulus*, *A122 Crex crex*, *A097 Falco vespertinus*, *A071 Oxyura leucocephala*, *A875 Microcarbo pygmaeus*, *A006 Podiceps grisegena*, *A008 Podiceps nigricollis*, *1758 Ligularia sibirica*.

Списък на приоритетните мерки, които трябва да бъдат изпълнени, и прогнозни разходи за тези мерки

Разработване на специфичните цели на защитените зони и мерки за постигането им. Те ще послужат като основа за разработването на плановете за управление.

Разработването на плановете за управление на защитените зони от мрежата Натура 2000: разработване на ръководства, разработване на плановете за управление на защитените зони, обхващащи цялата територия на Натура 2000 в България, както и научни изследвания във връзка с изясняване на разпространението, числеността на популацията и влиянията и заплахите в конкретните находища на видове, както и площта на природни местообитания, включително за изпълнение на средносрочните цели за опазване за защитени зони по определени параметри, възникнали като необходимост в процеса на разработване на специфични цели и мерки за опазване.

Разработване/актуализиране на плановете за действие за видове *A060 Aythya nyroca*, *A091 Aquila chrysaetos*, *A404 Aquila heliaca*, *A688-B Botaurus stellaris*, *A231 Coracias garrulus*, *A122 Crex crex*, *A097 Falco vespertinus*, *A071 Oxyura leucocephala*, *A875 Microcarbo pygmaeus*, *A006 Podiceps grisegena*, *A008 Podiceps nigricollis*, *1758 Ligularia sibirica*.

Наименование и кратко описание на мерките	Вид на мярката*	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p>Мярка 1: Разработване на специфични цели на защитените зони от мрежата <i>Натура 2000</i>: актуализация на Ръководството за определяне на природозащитното състояние на видове и природни местообитания; определяне на специфични цели за 255 защитени зони и мерки за всички защитени зони; разработване на каталог от решения, базирани на природата, съдържащ пакети от мерки по защитени зони; актуализация на СФД; комуникация и консултиране със заинтересованите страни в процеса на разработване на специфичните цели.</p> <p>Мярка 1 е планирана за съвместно изпълнение с <i>Мярка 10</i>: Подкрепа за развитие и управление на екосистемните услуги и оценка на състоянието на елементите на зелената инфраструктура, доколкото теренните проучвания по двете мерки се реализират съвместно. Общата стойност на двете мерки е 16 500 000 €. Те ще бъдат финансирани по МВУ. Общият бюджет формално е разделен на две, с цел да няма дублиране на финансовия ресурс.</p> <p>(общ бюджет на мярката: 8 250 000 €)</p>	еднократна	1 178 571,43	Механизъм за възстановяване и устойчивост (МВУ)
<p>Мярка 2: Разработването на планове за управление на защитените зони от мрежата <i>натура 2000</i>: разработване на ръководства; разработване на планове за управление на защитените зони, обхващащи цялата територия на <i>Натура 2000</i> в България, както и научни изследвания във връзка с изясняване на разпространението, числеността на популацията и влиянията и заплахите в конкретните находища на видове, и площта на природни местообитания; осигуряване на участието на заинтересованите страни в процеса на разработването на планове за управление – работа на Комитетите на заинтересованите страни.</p> <p>(обща стойност на мярката: 13 800 000 €)</p>	еднократна	1 971 428,57	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)
<p>Мярка 3: Разработване/актуализиране на планове за действие за видове <i>A060 Aythya nyroca</i>, <i>A091 Aquila chrysaetos</i>, <i>A404 Aquila heliaca</i>, <i>A688-B Botaurus stellaris</i>, <i>A231 Coracias garrulus</i>, <i>A122 Crex crex</i>, <i>A097 Falco vespertinus</i>, <i>A071 Oxyura leucocephala</i>, <i>A875 Microcarbo pygmaeus</i>, <i>A006 Podiceps grisegena</i>, <i>A008 Podiceps nigricollis</i>, <i>1758 Ligularia sibirica</i>: изготвяне/ актуализиране на национални планове за действие за опазване на видовете, на база на международния план и при съобразяване с националните специфики.</p> <p>(обща стойност на мярката: 600 000,00 €)</p>	еднократна	85 714,29	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)

* да се посочи дали мярката е периодична или еднократна

Детайлното представяне на обхвата на мерките е направено в Приложение 1 към НРПД 2021-2027 г.

Очаквани резултати

- ✓ Разработени специфични цели и мерки за всички защитени зони от мрежата Натура 2000;
- ✓ Разработени планове за управление на защитените зони, покриващи цялата територия на мрежата Натура 2000;
- ✓ Разработени/актуализирани планове за действие за 12 вида;
- ✓ Осигурено ефективно управление на мрежата Натура 2000 на ниво защитена зона, както чрез определени цели към конкретните целеви обекти в техните находища, така и чрез конкретни мерки за поддържане/подобряване на природозащитното им състояние.

Д.1.2. Управление на обекти и комуникация със заинтересованите страни

Настоящ статус и постигнат досега напредък по отношение на управлението на обекти и на комуникацията със заинтересованите страни

В България, съгласно Закона за биологичното разнообразие (ЗБР), отговорността за изграждането и поддържането на националната екологична мрежа (НЕМ-включваща защитени зони и защитени територии), координирането и контролирането на дейностите на заинтересованите страни (министерства, общини, научни и академични институти, собственици и ползватели на зами и др.) е на министъра на околната среда и водите. Той носи отговорността и за възлагане разработването на планове за управление на защитени зони и за утвърждаването им.

Министерство на околната среда и водите може да предоставя на неправителствените организации и други организации и сдружения правото за организиране на природозащитни дейности в защитени зони. Министерство на земеделието и храните (МЗХ), Министерство на регионалното развитие и благоустройството (МРРБ) и другите държавни органи и техните подразделения, както и общините, в сферата на тяхната компетентност, осъществяват дейности за опазване на биологичното разнообразие, за интегрирането му в планове, проекти, програми, политики и стратегии в съответния сектор. Контролът по спазването на изискванията за опазване на биологичното разнообразие, вкл. прилагането на планове за управление, е възложен на дирекциите на националните паркове и на 15^{те} директори на регионалните инспекции по околната среда и водите (РИОСВ). Другите изброени по-горе ведомства осъществяват контрол върху дейностите, извършвани от заинтересованите страни в рамките на националната екологична мрежа и си сътрудничат.

Понастоящем не е ясно разпределението на отговорностите между органите на централната и регионалните власти по отношение на мрежата Натура 2000, което води до неефективно управление на защитените зони. За да бъде преодолена тази слабост е необходимо да бъде избран национален подход, който да гарантира устойчивото управление на мрежата, чрез създаване на структура/и за управление. Необходимостта от национално решение за създаване на структура за управление на Натура 2000 произтича и от фактори, като сравнително голямото покритие на мрежата – близо 1/3 от територията на страната, голямата площ на повечето от защитените зони и разнообразната собственост на земите в тях и инвестиции, които биха оказали неблагоприятно въздействие върху дългосрочното опазване и съхраняване на местообитанията и видовете. Разпределението на отговорностите между органите на централната и регионалните власти по отношение на защитените зони, липсата на активни контрол и управление, с изключение на тези, които се припокриват със защитени територии, са съществени фактори, които предполагат определяне на отговорна/и структура/и.

През 2017 г. МОСВ одобри нов подход за управление на мрежата Натура 2000, предвиждащ изграждане на органи за управление на национално и на регионално ниво.

Национален орган за управление е министъра на околната среда и водите, подкрепян от специализирана администрация, позиционирана в Дирекция „Национална служба за защита на природата“, отдел „Натура 2000 и защитени територии“. Предвидено е изграждането на четири

специализирани звена: „Научно звено“, „Звено за координация на управлението на Натура 2000“, „Методическо звено“ и „Звено за управление на изпълнението на НПРД“. Към настоящия момент вече са назначени служители в „Звено за управление на изпълнението на НПРД“, които активно работят по разработването на НПРД 2021-2027 и участват в цялостния процес по подготовката на програмните документи за новия финансов период. Предвидено е в националния орган да работят общо 20 експерта.

На регионално ниво органи за управление ще бъдат Регионалните инспекции по околна среда и води (РИОС), които имат отговорности и по разработването на планове за управление на защитените зони. Предвидено е в регионалните органи да работят общо 120 експерта.

За осигуряване на работата на екипите от експерти на национално и регионално ниво е изготвен 10-годишен план, предвиждащ всички необходими ресурси. Това включва:

- ✓ Възнаграждения за експертите, командировъчни разходи;
- ✓ Средства за ограничени ремонтни дейности и оборудване на помещенията, в които ще работят екипите;
- ✓ Средства за закупуване на оборудване, вкл. компютри, автомобили, специализирано оборудване за теренна работа и др.;
- ✓ Средства за закупуване на софтуери, необходими за работата на екипите, в т.ч. ГИС приложения;
- ✓ Средства за текущи разходи и издръжка – отопление, осветление и т.н.

Площта на националните и природните паркове в България (припокрита с площта на защитените зони) ще продължи да бъде управлявана от парковите администрации (за националните паркове - в системата на МОСВ, за природните паркове – в системата на МЗХГ), като те ще получават допълнителна подкрепа от регионалните органи за управление на мрежата (РИОСВ).

Подходът предвижда още активна комуникация и включване на заинтересованите страни в процеса на управление на екологичната мрежа. Това ще се осъществява чрез формирането на следните органи:

- ✓ Национален консултативен съвет по Натура 2000 към министъра на околната среда и водите - постоянен действащ орган към министъра на околната среда и водите, който има следните функции:
 - Проследява и обсъжда напредъка в управлението на мрежата Натура 2000;
 - Регулярно е информиран за управлението на мрежата;
 - Допринася, чрез своите компетенции и опит, за промени в законовата и нормативна рамка за управление на мрежата;
 - Дава становища преди приемане и одобряване от министъра на околната среда и водите за всички стратегически документи по управление на мрежата;
 - Инициира предложения, с цел по-ефикасно и по-ефективно прилагане на политиките по опазване на биоразнообразието в рамките на Натура 2000.
- ✓ Комитети на заинтересованите страни, сформирани към всеки орган за регионално управление (РИОСВ), които имат следните функции:
 - Ръководи изготвянето на плановете за управление на територията, като организира работата по изготвянето им – формира работни групи по теми или територии, взема решение за наемане на необходимата допълнителна експертиза;
 - Обсъжда регулярно напредъка по изготвяне на плана – прави предписания за промени и подобрения;
 - Одобрява плана за управление преди представянето му за оценка на качеството от Националния орган за управление на Натура 2000;
 - Проследява и обсъжда регулярно напредъка по изпълнение на плана, на база изготвените доклади за мониторинг;
 - Предлага промени в плана, при оценена необходимост;
 - Предлага промени в управлението пред органа за регионално управление.

Във връзка с въвеждането на новия подход за управление на екологичната мрежа е изготвен Закон за изменение и допълнение на Закона за биологичното разнообразие (ЗИД на ЗБР), така че новите функции и роли на управленските структури и звена да бъдат правно регламентирани. Към настоящия момент ЗИД на ЗБР е приет с Решение на Министерски съвет №147/05.03.2020. Предстои разглеждане на ЗИД на ЗБР в Народно събрание.

С цел създаване на необходимите предпоставки и положителни обществени нагласи за въвеждане на новия подход, от края на 2017 г., Дирекция „Национална служба за защита на природата“ (НСЗП) в администрацията на МОСВ, изпълнява проект „Знания за Натура 2000“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014-2020 г.“. Обхватът на проектните дейности включва провеждане на три национални кампании за повишаване на капацитета и приноса на заинтересованите страни, за постигане на целите на Натура 2000, по отношение на прилагане на новия подход за управление на Натура 2000, роля и участие на заинтересованите страни в процеса на разработване на планове за управление на Натура 2000 и изпълнение на заложените в тях мерки. Разработена е комуникационна платформа за Натура 2000, предстои провеждането на национални конкурси и международни форуми по ключови въпроси за управлението на мрежата.

В допълнение, в периода 2014-2020 г. се изпълняват мерки от Националната комуникационна стратегия за Натура 2000, които са включени в НПРД. Те са насочени към информиране на широк кръг заинтересовани страни, чрез включването им в иновативни регионални събития, споделяне на информация и други комуникационни дейности.

Необходими допълнителни мерки

Финансирането на разходите за структуриране и функциониране на органите за управление на Натура 2000 на национално и регионално ниво е предвидено в НПРД 2014-2020 г. Предвидени за финансиране са разходи за персонал, закупуване на оборудване и софтуери, ремонт на помещенията, където ще се открият новите работни места за екипите на органите, режийни и командировъчни разходи, разходи за обучение и изграждане на капацитет. Изготвена е 10-годишна финансова прогноза, която представя планираните разходи на всяка отделна структура, в зависимост от предвидения за нея персонал. Поради забавяне в приемането на ЗИД на ЗБР, който да регламентира създаването на органите за управление на мрежата Натура 2000 в България, такива все още не са създадени. С цел да се осигури необходимия финансов ресурс за тази цел, за програмния период 2021-2027 г. следва да се осигури финансиране за разходи за персонал, закупуване на допълнително оборудване и софтуери, режийни и командировъчни разходи, допълнителни разходи за обучение и изграждане на капацитет.

Следва също така да продължи работата със заинтересованите страни, за по-добро разбиране и мотивация за участие, както в процесите на разработването на плановете за управление, така и по отношение прилагането на заложените в тях мерки.

На следващо място, необходимо е надграждане на Информационната система за защитени зони от екологичната мрежа Натура 2000 и Информационната система към Националната система за мониторинг на биологичното разнообразие, така че да бъде постигната необходимата функционалност за целите на управлението на мрежата, както и за систематизиране, валидиране и анализ на данни и информация от мониторинга на видове и типове природни местообитания по Директива за птиците и Директива за местообитанията.

Не на последно място, важно е да се осигури управлението на изпълнението на НРПД, чрез финансиране на звеното за управление на НРПД, част от Националната структура за управление на мрежата Натура 2000 в България.

Степенуване по приоритети на мерките, които трябва да бъдат изпълнени в рамките на следващата МФР

Приоритетно е изпълнението на мерки за създаване и функциониране на органите за управление, както и за работа със заинтересованите страни, по отношение на тяхната мотивация за участие в прилагането на разработените, в плановете за управление, мерки.

Списък на приоритетните мерки, които трябва да бъдат изпълнени, и прогнозни разходи за тези мерки

Прилагане на управленски подход в защитените зони от мрежата Натура 2000: финансиране на органите за управление на защитените зони от мрежата Натура 2000.

Изграждане на капацитет на заинтересованите страни за прилагане на мерки, заложи в плановете за управление на защитените зони: тематично структурирани обучения, информационни срещи и семинари.

Надграждане на Информационната система за защитени зони от екологичната мрежа Натура 2000 и Информационната система към Националната система за мониторинг на биологичното разнообразие - осигуряване на необходимата функционалност на Информационната система за защитените зони от екологичната мрежа Натура 2000, за целите на управлението на мрежата; осигуряване на необходимата функционалност на Информационната система към Националната система за мониторинг на биологичното разнообразие, за систематизиране, валидиране и анализ на данни и информация от мониторинга на видове и типове природни местообитания по Директива за птиците и Директива за местообитанията.

Управление на изпълнението на НРПД – финансиране на звеното за управление на НРПД, част от Националната структура за управление на мрежата Натура 2000 в България – възнаграждения на екип от 7 експерта, привличане на външна експертиза, командировъчни разходи, разходи за изграждане на капацитет.

Наименование и кратко описание на мерките	Вид на мярката*	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p>Мярка 4: Прилагане на управленски подход в защитените зони от мрежата Натура 2000: възнаграждения и командировъчни разходи за служителите на националната структура за управление на екологична мрежа (с изключение на звеното за управление на НРПД); възнаграждения и командировъчни разходи за служителите в органите за управление на Натура 2000 на регионално ниво; закупуване на оборудване и софтуер; изграждане на капацитет на служителите на националната структура и на органите за управление на Натура 2000, вкл. за мониторинг в хода на изпълнение на дейностите по заложените, в НРПД, мерки; разработване на каталог от мерки с доказан позитивен ефект върху състоянието на видовете и природните местообитания (научното звено на НРПД).</p> <p>(обща стойност на мярката: 13 200 000,00 €)</p>	периодична	1 885 714,29	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР), национален бюджет
<p>Мярка 5: Изграждане на капацитет на заинтересованите страни за прилагане на мерки, заложи в плановете за управление на защитените зони: тематично структурирани обучения, информационни срещи и семинари и др., с изключение на обучения за изпълнение на мерки в земеделски земи.</p> <p>(обща стойност на мярката: 3 000 000,00 €)</p>	еднократна	428 571,43	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)
<p>Мярка 6: Изграждане на капацитет на заинтересованите страни за прилагане на мерки, заложи в плановете за управление на защитените зони: тематично структурирани обучения,</p>	еднократна	1 428 571,43	Европейски земеделски фонд за развитие на

Наименование и кратко описание на мерките	Вид на мярката*	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
информационни срещи и семинари и др., за изпълнение на мерки в земеделски земи. (обща стойност на мярката: 10 000 000,00 €)			селските райони (ЕЗФРСР)
Мярка 7: Надграждане на Информационната система за защитени зони от екологичната мрежа Натура 2000 и Информационната система към Националната система за мониторинг на биологичното разнообразие - осигуряване на необходимата функционалност на Информационната система за защитените зони от екологичната мрежа Натура 2000, за целите на управлението на мрежата; осигуряване на необходимата функционалност на Информационната система към Националната система за мониторинг на биологичното разнообразие, за систематизиране, валидиране и анализ на данни и информация от мониторинга на видове и типове природни местообитания по Директива за птиците и Директива за местообитанията. (обща стойност на мярката: 1 200 000,00 €)	еднократна	171 428,57	Европейски социален фонд (ЕСФ), национален бюджет
Мярка 8: Управление на изпълнението на НРПД – финансиране на звеното за управление на НРПД, част от Националната структура за управление на мрежата Натура 2000 в България – възнаграждения на екип от експерти, привличане на външна експертиза, командировъчни разходи, разходи за изграждане на капацитет и др.; анализ на екологичния ефект от прилагане на мерките от НРПД върху състоянието на видовете и природните местообитания (научното звено на НРПД). (обща стойност на мярката: 1 000 000,00 €)	периодична	142 857,14	Европейски социален фонд (ЕСФ)

* да се посочи дали мярката е периодична или еднократна

Детайлното представяне на обхвата на мерките е направено в Приложение 1 към НРПД 2021-2027 г.

Очаквани резултати

- ✓ Ефективно управление на мрежата Натура 2000 в България;
- ✓ Активно участие на заинтересованите страни в процеса на изготвяне и изпълнение на плановете за управление;
- ✓ Ефективно и ефикасно изпълнение на мерките на НРПД 2021-2027 и мерките от плановете за управление на защитените зони.

Д.1.3. Мониторинг и докладване

Настоящ статус и постигнат досега напредък по отношение на мониторинга и докладването

В периода 2014-2020 г. бе постигнат напредък по отношение на организирането на дейностите

за мониторинг на видовете и природните местообитания по двете природозащитни директиви. В рамките на проект BG16M1OP002-3.003-0001 „Анализи и проучвания на видове и природни местообитания, предмет на докладване по чл. 17 от Директивата за местообитанията и чл. 12 от Директивата за птиците“ бяха изготвени докладите по чл. 17 по Директива за местообитанията и по чл. 12 на Директива за птиците. Разработени бяха национални концепции за мониторинг на целевите обекти, както и методики/схеми за мониторинг, които да бъдат прилагани през следващите години. През 2020 г. стартира интензивна теренна работа за набиране на данни и информация от мониторинг. Набраните данни ще бъдат използвани за целите на следващото докладване.

Необходими допълнителни мерки

През новия програмен период усилията следва да бъдат насочени към прилагането на националните концепции за мониторинг и набиране на данни съгласно разработените методики/схеми за мониторинг.

Степенуване по приоритети на мерките, които трябва да бъдат изпълнени в рамките на следващата МФР

Мониторинг и докладване по Директива за местообитанията и Директива за птиците

Списък на приоритетните мерки, които трябва да бъдат изпълнени, и прогнозни разходи за тези мерки

Мониторинг и докладване по директива за местообитанията и директива за птиците - прилагане на Националната концепция за мониторинг на птиците и Националната концепция за мониторинг на видове и местообитания; докладите по чл. 12 на Директива за птиците и чл. 17 на Директива за местообитанията.

Наименование и кратко описание на мерките	Вид на мярката*	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p>Мярка 9: Мониторинг и докладване по директива за местообитанията и директива за птиците - прилагане на Националната концепция за мониторинг на птиците и Националната концепция за мониторинг на видове и местообитания; изготвяне на докладите по чл. 12 на Директива за птиците и чл. 17 на Директива за местообитанията; провеждане на експертни работни срещи за обсъждане на докладите по двете природозащитни директиви.</p> <p>(обща стойност на мярката: 10 200 000,00 €)</p>	периодична	1 457 142,86	Национален бюджет

* да се посочи дали мярката е периодична или еднократна

Детайлното представяне на обхвата на мерките е направено в Приложение 1 към НРПД 2021-2027 г.

Очаквани резултати

✓ Осигурена информация за оценка на състоянието на видовете и природните

местообитания по двете природозащитни директиви;

✓ Докладване по чл. 17 на Директива за местообитанията и чл. 12 на Директива за птиците.

Д.1.4. Оставащи пропуски в знанията и потребности от научни изследвания

Настоящ статус

През последните 10 години бяха положени значителни усилия за установяване на разпространението, площта, популацията на видовете по Директива за местообитанията. Мащабното картиране в периода 2010-2012 г. позволи да се натрупа голям обем от данни и информация в тази насока. В рамките на различни проекти и инициативи нови данни са набирани за част от видовете птици, горските природни местообитания, някои бозайници.

Предвид голямото биоразнообразие на България обаче и високия брой видове и природни местообитания, предмет на докладване по двете природозащитни директиви, все още са на лице оставащи пропуски в знанията и потребности от научни изследвания.

Голяма част от неизвестните оценки по докладването по чл. 17 на Директива за местообитанията се дължат на непоследователните усилия за мониторинг на целевите обекти. Друга част от пропуските в знанията са резултат от спецификите в екологията, особено на някои видове. За част от тези видове не са налице никакви регистрации в последните 50-60 години. Крайно ограничени са знанията и за редица видове със скрит начин на живот.

Предвид факта, че някои видове и природни местообитания не са били предмет на картиране към момента (допълнени са в чек листата за последното докладване през 2019 г.), информацията за тях е изключително оскъдна.

Все още не е изяснена таксономичната принадлежност на някои видове, а последствията от реинтродукцията на неавтохтонни видове не са оценени.

Значителни пропуски в знанията са налице за морските природни местообитания и видовете, като проучвания за тяхното разпространение и природозащитно състояние са предвидени в настоящия програмен период. Финансиран е проект, който се изпълнява към момента, с бенефициент Дирекция НСЗП – МОСВ, но изпълнението на реални дейности по теренни проучвания все още не е стартирало.

Не на последно място, техническото и лабораторно оборудване за теренни изследвания и лабораторни анализи на проби в голяма част от научните лаборатории в страната е амортизирано или морално остаряло. Част от анализите не могат да се проведат на необходимото ниво или изобщо не могат да се извършват от лабораториите в страната.

Необходими допълнителни мерки

Независимо, че голяма част от пропуските в знанията за целевите обекти могат да бъдат попълнени чрез мониторинг и в рамките на разработването на планове за управление на защитените зони, необходимо е изпълнението на допълнителни мерки, за да се осигури необходимото научно познание за целите на опазването и управлението на някои видове и природни местообитания. Някои от тях са включени в чек-листите за докладване през 2019 г. и научни познания почти изцяло липсват (4038 *Lycaena helle*, 4043 *Pseudophilotes bavius*, 8150 Средноевропейски планински силикатни сипеи, 8160 Средноевропейски варовикови сипеи в предпланини и ниски планини).

Четири вида са с научна резерва (1993 *Triturus dobrogicus*, 4027 *Arytrura musculus*, 4033 *Erannis ankeraria*, 6147 *Telestes souffia*) и също трябва да бъдат проучени в съответните биогеографски райони.

Специфичен проблем с научното познание има за 1758 *Ligularia sibirica*, 1043 *Lindenia tetraphylla*.

Необходимо е установяване на таксономична принадлежност на 5364 *Triturus macedonicus*, както и установяване на последствията от разселване на неавтохтонни диви кози (1371 *Rupicapra rupicapra balcanica*).

Научни изследвания за необходими и за няколко вида птици (A095 *Falco naumanni*, A021

Botaurus stellaris, A859 *Clanga clanga*, A077 *Neophron percnopterus*, A392 *Phalacrocorax aristotelis*, A020 *Pelecanus crispus*, A122 *Crex crex*, A511 *Falco cherrug*, A042 *Anser erythropus*, A071 *Oxyura leucocephala*, A159 *Numenius tenuirostris*, A404 *Aquila heliaca*, A396 *Branta ruficollis*).

На следващо място, необходимо е осигуряване на актуална информация за състоянието на екосистемите и екосистемните услуги на територията на мрежата Натура 2000, както и осигуряване на актуална информация за състоянието на елементите на зелената инфраструктура на територията на мрежата Натура 2000.

Степенуване по приоритети на мерките, които трябва да бъдат изпълнени в рамките на следващата МФР

Провеждане на теренни проучвания за 1043 *Lindenia tetraphylla*, 1371 *Rupicapra rupicapra balcanica*, 1758 *Ligularia sibirica*, 4027 *Arytrura musculus*, 4033 *Erannis ankeraria*, 4038 *Lycaena helle*, 4043 *Pseudophilotes bavius*, 5364 *Triturus macedonicus*, 1993 *Triturus dobrogicus*, 6210 Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (Festuco-Brometalia) (*важни местообитания на орхидеи), 8150 Средноевропейски планински силикатни сипеи, 8160 Средноевропейски варовикови сипеи в предпланини и ниски планини, A095 *Falco naumanni*, A021 *Botaurus stellaris*, A859 *Clanga clanga*, A077 *Neophron percnopterus*, A392 *Phalacrocorax aristotelis*, A020 *Pelecanus crispus*, A122 *Crex crex*, A511 *Falco cherrug*, A042 *Anser erythropus*, A071 *Oxyura leucocephala*, A159 *Numenius tenuirostris*, A404 *Aquila heliaca*, A396 *Branta ruficollis*: картиране и определяне на природозащитното състояние на видове и природни местообитания; установяване на таксономична принадлежност на 5364 *Triturus macedonicus* и установяване на последствията от разселване на неавтохтонни диви кози; научни изследвания за видове птици.

Осигуряване на актуална информация за състоянието на екосистемите и екосистемните услуги на територията на мрежата Натура 2000; осигуряване на актуална информация за състоянието на елементите на зелената инфраструктура на територията на мрежата Натура 2000; обучения.

Списък на приоритетните мерки, които трябва да бъдат изпълнени, и прогнозни разходи за тези мерки

Подобряване на знанията за видове и природни местообитания чрез теренни проучвания (1043 *Lindenia tetraphylla*, 1371 *Rupicapra rupicapra balcanica*, 1758 *Ligularia sibirica*, 4027 *Arytrura musculus*, 4033 *Erannis ankeraria*, 4038 *Lycaena helle*, 4043 *Pseudophilotes bavius*, 5364 *Triturus macedonicus*, 1993 *Triturus dobrogicus*, 6210 Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (Festuco-Brometalia) (*важни местообитания на орхидеи), 8150 Средноевропейски планински силикатни сипеи, 8160 Средноевропейски варовикови сипеи в предпланини и ниски планини, A095 *Falco naumanni*, A021 *Botaurus stellaris*, A859 *Clanga clanga*, A077 *Neophron percnopterus*, A392 *Phalacrocorax aristotelis*, A020 *Pelecanus crispus*, A122 *Crex crex*, A511 *Falco cherrug*, A042 *Anser erythropus*, A071 *Oxyura leucocephala*, A159 *Numenius tenuirostris*, A404 *Aquila heliaca*, A396 *Branta ruficollis*): картиране и определяне на природозащитното състояние на видове и природни местообитания; установяване на таксономична принадлежност на 5364 *Triturus macedonicus* и установяване на последствията от разселване на неавтохтонни диви кози; научни изследвания за видове птици.

Подкрепа за развитие и управление на екосистемните услуги и оценка на състоянието на елементите на зелената инфраструктура: осигуряване на актуална информация за състоянието на екосистемите и екосистемните услуги на територията на мрежата Натура 2000; осигуряване на актуална информация за състоянието на елементите на зелената инфраструктура на територията на мрежата Натура 2000; обучения.

Наименование и кратко описание на мерките	Вид на мярката*	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p>Мярка 10: Подобряване на знанията за видове и природни местообитания чрез теренни проучвания (1043 <i>Lindenia tetraphylla</i>, 1371 <i>Rupicapra rupicapra balcanica</i>, 1758 <i>Ligularia sibirica</i>, 4027 <i>Arytrura musculus</i>, 4033 <i>Erannis ankeraria</i>, 4038 <i>Lycaena helle</i>, 4043 <i>Pseudophilotes bavius</i>, 5364 <i>Triturus macedonicus</i>, 1993 <i>Triturus dobrogicus</i>, 6210 Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (Festuco-Brometalia) (*важни местообитания на орхидеи), 8150 Средноевропейски планински силикатни сипеи, 8160 Средноевропейски варовикови сипеи в предпланини и ниски планини, A095 <i>Falco naumanni</i>, A021 <i>Botaurus stellaris</i>, A859 <i>Clanga clanga</i>, A077 <i>Neophron percnopterus</i>, A392 <i>Phalacrocorax aristotelis</i>, A020 <i>Pelecanus crispus</i>, A122 <i>Crex crex</i>, A042 <i>Anser erythropus</i>, A071 <i>Oxyura leucocephala</i>, A159 <i>Numenius tenuirostris</i>, A404 <i>Aquila heliaca</i>): картиране и определяне на природозащитното състояние на видове и природни местообитания; установяване на таксономична принадлежност на 5364 <i>Triturus macedonicus</i> и установяване на последствията от разселване на неавтохтонни диви кози; научни изследвания за видове птици.</p> <p>(обща стойност на мярката: 2 070 000,00 €)</p>	еднократна	295 714,29	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)
<p>Мярка 11: Подкрепа за развитие и управление на екосистемните услуги и оценка на състоянието на елементите на зелената инфраструктура: осигуряване на актуална информация за състоянието на екосистемите и екосистемните услуги на територията на мрежата Натура 2000; осигуряване на актуална информация за състоянието на елементите на зелената инфраструктура на територията на мрежата Натура 2000; обучения.</p> <p>Мярка 1 е планирана за съвместно изпълнение с Мярка 10: Подкрепа за развитие и управление на екосистемните услуги и оценка на състоянието на елементите на зелената инфраструктура, доколкото теренните проучвания по двете мерки се реализират съвместно. Общата стойност на двете мерки е 16 500 000 €. Те ще бъдат финансирани по МВУ. Общият бюджет формално е разделен на две, с цел да няма дублиране на финансовия ресурс.</p> <p>(общ бюджет на мярката: 8 250 000 €)</p>	еднократна	1 178 571,43	Механизъм за възстановяване и устойчивост (МВУ)

* да се посочи дали мярката е периодична или еднократна

Детайлното представяне на обхвата на мерките е направено в Приложение 1 към НРПД 2021-2027 г.

Очаквани резултати

✓ Подобрени научни знания за разпространението, площта/популацията на целеви видове и

природни местообитания, както и определено природозащитното им състояние;

- ✓ Подобрени научни знания за генетиката на целеви видове;
- ✓ Подобрени знанията за въздействието на конкретни заплахи и влияния върху целеви видове.

Д.1.5. Мерки за комуникация и повишаване на осведомеността, образование и достъп на посетители във връзка с „Натура 2000“

Настоящ статус

В Националната комуникационна и информационна стратегия на България за Натура 2000, съответно в НПРД 2014-2020 г. са заложени общо 32 мерки в за комуникация и повишаване на осведомеността, образование и достъп на посетители във връзка с „Натура 2000“.

Към момента статусът на изпълнение на мерките е както следва:

- ✓ Изпълнени са 3 мерки, основно свързани с определянето на нови защитени зони и разработването на подход за управление на мрежата Натура 2000;
- ✓ В процес на изпълнение са 16 мерки: 10 мерки за организиране и провеждане на кампании и събития, свързани с информиране на обществеността и работа със заинтересованите страни по въпроси за Натура 2000, както и за обмяна на опит и добри практики; 6 мерки, свързани с промотиране на възможностите за финансиране по отделните програми за финансиране;
- ✓ Не са стартирали 4 мерки, свързани основно с работата на Комитета за наблюдение на НПРД и НИКС, както и с развитието на механизми за обществени консултации. Не се промотират възможностите за финансиране на дейности по Натура 2000 по ОПРЧР. Не е стартирала също така мярката за екологично образование на ученици и студенти;
- ✓ Липсва информация за изпълнението на 9 мерки, свързани с консултиране на собственици/ползватели на земи/гори/водни обекти в защитените зони, както и по отношение развитие и промотиране на устойчив туризъм в Натура 2000.

Най-мощен по отношение подобряването на осведомеността на населението и заинтересованите страни е проект „Знания за Натура 2000“, финансиран по ОПСОС 2014-2020 г. В рамките на проекта са планирани три национални кампании, насочени към заинтересованите страни, провеждането на три международни научни форума, както и изграждането на платформа за споделяне на информация за Натура 2000. В рамките на същия проект през 2018 г. бе проведено социологическо проучване сред населението и заинтересованите страни на тема: „Проучване на комуникационните потребности и нагласи на заинтересованите страни за избрания подход за управление на Натура 2000, за ролята и участието на заинтересованите страни в процеса на разработване на планове и изпълнение на мерки в планове за управление на Натура 2000, както и общи нагласи на широката аудитория, препоръки и изводи за провеждане на националните информационни кампании“. То е базирано на самооценката на анкетираните доколко притежават знания за Натура 2000. Регистриран е спад в дяловете на респондентите, които пишат „слаби оценки“ на знанията си за всички тествани сфери на дейност по Натура 2000. Така например, за изминалите 7 години с 6% намаляват онези, които оценяват като „слаба“ информираността си относно мотивите за приемане на законодателството за защита на биологичното разнообразие. С цели 12% по-малко са сега анкетираните със слаба информираност за процедурите, свързани със защитата на биоразнообразието в мрежата Натура 2000. С 10% намаляват слабо информираните за ползите от стопанска дейност при спазване на изискванията за опазване на биоразнообразието в мрежата Натура. С 9% намаляват определящите се като „слабо информирани“ относно механизмите за достъп до информация за околната среда. Най-слабо изразена е положителната тенденция в сферата на законите инструменти за защита на биоразнообразието в Натура. Тук слабо информираните са намалели с 2% (от 24% на 22%). Тези данни потвърждават налагащия се в цялото изследване извод, че изразително расте самочувствието на анкетираните представители на заинтересованите страни по повод на собствената им информираност, уменията, знанията, опитът им и практиките им за боравене с Натура 2000.

Принос към комуникацията в Натура 2000 имат и следните проекти по програма LIFE:

- ✓ „Природа: Изграждане на информирана подкрепа за европейската екологична мрежа Натура 2000. Възпитание на поколение от обучени и знаещи поддръжници“, с бенефициент издателство „Просвета“ и асоцииран бенефициент Българското дружество за защита на птиците – проектът е насочен към повишаване на осведомеността за ползите от Натура 2000 по отношение на качеството на живот, екосистемните услуги и генерирането на доходи, и благосъстоянието в селските общности. Постигнати са следните резултати: проведено е национално социално-икономическо проучване за въздействието от опазването на мрежата Натура 2000, в т.ч. сред учители, фермери, ловци и предприемачи в туризма; провеждане на инициативата „Натура 2000 на колела“, насочена към поне 5 400 фермери, ловци и мениджъри на мрежовите сайтове на Натура 2000; провеждане на инициативата „Натура 2000 Imaginaria“, достигнала до поне 32 000 ученици от средни и начални училища и 120 учители; създадена мрежа за подкрепа сред учители, заинтересовани от Натура 2000; проведени поне 60 събития на национално и регионално ниво като част от медийна кампания, предназначена да достигне до 300 000 души;
- ✓ „Национална кампания за повишаване на осведомеността относно НАТУРА 2000, използваща водещи видове“, с бенефициент СНЦ „Зелени Балкани“ - проектът цели да достигне 4,5 милиона души чрез обширна кампания за повишаване на осведомеността – чрез телевизия, радио и вестници, публични събития, информационни и рекламни материали, състезания за ученици и журналисти, тематични срещи с ключови заинтересовани страни и уеб семинари за бизнеса. В допълнение, 50 институции са включени в различни дейности по проекта, насочени към опазване на целеви видове. Повече от 200 медии са отразили на действия, насочени към опазването на целевите видове;
- ✓ „Промотиране на устойчивото събиране на билки в България“, с бенефициент Фондация „Информация и природозащита“ - проектът цели повишаване на осведомеността сред ключовите заинтересовани страни, за необходимостта да се премине към устойчиви практики за събиране на билки. Изготвени са 197 програми, излъчени по Българското национално радио, международния панаир, видеофилм, който е показан повече от 11 пъти по Националната телевизия. В проекта са включени 36 експерти от 18 общини в област Пловдив, 22 регионални експерти по горско стопанство и дивеч и 30 обучители на събирачи на билки, за да повишат своите знания и да подобрят своите умения за устойчиво използване на природните ресурси. В резултат на проекта над 50 купувачи и мениджъри на преработвателни съоръжения в района на проекта, 72 в съседните области, както и 8 400 фермери и 80% от събирачите на билки в района на проекта се съгласиха да гарантират, че ресурсите и местообитанията на билките ще бъдат значително подобрени.

Необходими допълнителни мерки

Необходимо е продължаване на усилията по обмяна на опит и добри практики, свързани с Натура 2000 в рамките на проекти, финансирани от различни програми. Тази практика е доказала своята ефективност и висок принос за мотивация на обществото и заинтересованите страни.

Важна стъпка в изграждането на позитивно отношение към Натура 2000 и опазването на биологичното разнообразие, като цяло, е обхващането на младото население на страната в различни програми за екологично образование. Усилията през предходния период не успяха да доведат до значим напредък в тази важна област.

Не на последно място, усилия следва да се положат по отношение подобряване на готовността на населението, органите на изпълнителната власт и доброволците, във връзка с действията при пожари. Това е една от най-често срещаните заплахи и въздействия по отношение на природозащитното състояние на целевите обекти.

Степенуване по приоритети на мерките, които трябва да бъдат изпълнени в рамките на следващата МФР

Обучение на органите на изпълнителната власт, доброволци, лица извършващи дейности в горите и населението за действия при пожари: проучвания и анализи, разработване на програми, провеждане на обучения.

Обмяна на опит и добри практики, свързани с Натура 2000 в рамките на проекти, финансирани от различни програми - съвместни проучвания, обучения, работни срещи, разработване на съвместни програми за действие/ документи/ методически указания в областта на Натура 2000.

Разработване и изпълнение на програми за екологично образование, с фокус върху Натура 2000, за ученици и студенти - разработване на обучителни програми/ ръководства за учители/ планове за провеждане на обучения; обучение на учители/преподаватели във висши учебни заведения, за преподаване по разработените програми за обучение; провеждане на обучения в областта на Натура 2000, в системата на началното, средното и висшето образование.

Списък на приоритетните мерки, които трябва да бъдат изпълнени, и прогнозни разходи за тези мерки

Наименование и кратко описание на мерките	Вид на мярката*	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p>Мярка 12: Обучение на органите на изпълнителната власт, доброволци, лица извършващи дейности в горите и населението за действия при пожари: проучвания и анализи, разработване на програми, изграждане на капацитет на служителите на ГД ПБЗН – МВР за прилагане на добри практики.</p> <p>(обща стойност на мярката: 9 390 000,00 €)</p>	еднократна	1 341 428,57	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)
<p>Мярка 13: Обмяна на опит и добри практики, свързани с Натура 2000 в рамките на проекти, финансирани от различни програми – съвместни/трансгранични проучвания, обучения, работни срещи, разработване на съвместни програми за действие/ документи/ методически указания в областта на Натура 2000</p> <p>(обща стойност на мярката: 13 800 000,00 €)</p>	еднократна	1 971 428,57	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)
<p>Мярка 14: Разработване и изпълнение на програми за екологично образование, с фокус върху Натура 2000, за ученици и студенти: разработване на нови образователни програми/ ръководства за учители/ планове за провеждане на образование в областта на Натура 2000, в системата на предучилищното, началното, средното и висшето образование. Разработване на методологически указания за тяхното прилагане; разработване на нови образователни програми за преподаватели във висшите учебни заведения, за управление на Натура 2000 и взаимовръзката с климата, кръговата икономика и др. Разработване на методологически указания за тяхното прилагане; обучение на педагозите в учебни и образователни институции за интерпретиране по места на разработените програми/ръководства за образование; провеждане на обучения в областта на Натура 2000, в системата на предучилищното, началното, средното и висшето образование.</p> <p>(обща стойност на мярката: 10 000 000,00 €)</p>	еднократна	1 428 571,43	Европейски социален фонд (ЕСФ)

* да се посочи дали мярката е периодична или еднократна.

Очаквани резултати

- ✓ Споделени опит и добри практики, свързани с НАТУРА 2000;
- ✓ Реализирани екологични програми за ученици и студенти;
- ✓ Изграден капацитет на органите на изпълнителната власт, доброволци, собственици на гори, стопанисващи гори, лица извършващи дейности в горите и населението за действия при пожари.

Д.1.6. Препратки (за хоризонтални мерки и административни разходи, свързани с „Натура 2000“)

Използвани са анализи и натрупан опит, в рамките на следните проекти, финансирани по ОПОС 2014-2020 г.:

- ✓ Проект “Управленски подход за мрежата „Натура 2000“;
- ✓ Проект „Знания за Натура 2000“;
- ✓ Проект „Анализи и проучвания на видове и природни местообитания, предмет на докладване по чл. 17 от Директивата за местообитанията и чл. 12 от Директивата за птиците“.

По отношение на необходимостта от допълнителни знания и потребности от научни изследвания е използвана експертна оценка на базата на наличната информация за видовете и природните местообитания, както и информацията от:

- ✓ докладването по чл. 17 на Директива за местообитанията:

(http://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=bg/eu/art17/envxhyhkg/BG_habitats_reports-20190828-114556.xml&conv=589&source=remote#8310;
http://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=bg/eu/art17/envxhyhkg/BG_species_reports-20200109-124921.xml&conv=593&source=remote)

- ✓ Докладване по чл. 12 на Директива за птиците&

http://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=bg/eu/art12/envxhcg9q/BG_birds_reports_20191026-085458.xml&conv=612&source=remote

Д.2 Свързани с обекти мерки за запазване и възстановяване в рамките на „Натура 2000“ и извън нея

Д.2.1. Морски и крайбрежни води

Настоящ статус на местообитанията и видовете, предприети досега мерки за опазване и тяхното въздействие към настоящия момент, оставащи отрицателни въздействия и заплахи

Природни местообитания

От типовете природни местообитания от Анекс 1 на Директивата за местообитанията, 14 попадат в тази екосистема:

- 1110 Постоянно покрити от морска вода пясъчни и тинести плитчини
- 1130 Естуари
- 1140 Тинесто-песъчливи крайбрежни площи, които не са покрити или са едва покрити с морска вода
- 1150 Крайбрежни лагуни
- 1160 Обширни плитки заливи
- 1170 Съобщества с кафяви, червени и зелени водорасли по скалисти морски дъна (Рифове)
- 1210 Едногодишна растителност върху морски крайбрежни наноси
- 1240 Стръмни морски скали, обрасли с ендемични видове *Limonium*
- 1310 *Salicornia* и други едногодишни растения, колонизиращи тинести и пясъчни терени
- 1340 Континентални солени ливади
- 1410 Средиземноморски солени ливади
- 1180 Подводни структури, образували се под действието на просмукващи се газове
- 1530 Панонски солени степи и солени блата
- 8330 Подводни или частично подводни морски пещери

Всички **крайбрежни природни местообитания** са в неблагоприятно-незадоволително състояние (U1) по критерий Бъдещи перспективи и с неизвестно състояние по отношение на Структура и функции. Неизвестно е състоянието им по отношение на разпространението, за част от тях не е известна и площта. От **морските природни местообитания**, 1180 е в научна резерва, а за 8330 състоянието е неизвестно. В настоящия програмен период в процес на изпълнение е проект: „Натура 2000 в Черно море“, който следва да запълни пропуските в познанията за местообитанията в морския Черноморски биогеографски район, но теренни дейности по него все още не са стартирали. По експертна оценка, необходимо е екологосъобразно управление на пашата (1340, 1530), управление на риболовните дейности (1110, 1160, 1170), намаляване на фрагментацията на местообитанията (1150, 1310, 1410), възстановяване на увредени природни местообитания (1150, 1310, 1410), борба с инвазивни видове (1110, 1160, 1170), прочистване (1110, 1160, 1170), опазване на типични видове в природни местообитания (1110, 1160), намаляване на натиска и въздействията от риболова (1110, 1140, 1160, 1170),

повишаване на контрола върху забранени антропогенни дейности (1110, 1140, 1160, 1170).

По ПРСР 2014-2020 г. върху местообитания 1340 и 1530 на доброволен принцип от земеделските стопани са прилагани агроекологични дейности по направление "Възстановяване и поддържане на постоянно затревени площи с ВПС" с две възможности: за поддържане на затревените площи с ВПС чрез паша и за поддържане на затревени площи с ВПС чрез косене. Комбинацията от паша и коситба, която е задължителна в случаите на минимизиране на процесите на деградация на тези тревни съобщества, ерозия и рудерализация не е била включена в мярка 10 „Агроекология и климат“.

Видове по Директива за местообитанията

От видовете от Анекс 2 на Директивата за местообитанията, попадат в тази екосистема:

1349 *Tursiops truncatus*

1351 *Phocoena phocoena*

4125 *Alosa immaculata*

4127 *Alosa tanaica*

Съгласно докладването по чл. 17 на Директива за местообитанията през 2019 г., състоянието и на **двата вида морски бозайници** е благоприятно по отношение на разпространението. *1349 Tursiops truncatus* е в неблагоприятно-лошо (U2) по всички останали показатели. По отношение на местообитанията, състоянието на *1351 Phocoena phocoena* е благоприятно, но популацията на вида е неизвестна. По отношение на **двата вида риби**, състоянието по показатели разпространение и местообитание е благоприятно, но популацията и бъдещите перспективи са неизвестни. И четирите вида са предвидени за проучвания по проект: „Натура 2000 в Черно море“. Необходимо е намаляване на негативните взаимодействия от рибарството, както и по-ефективен контрол върху антропогенни дейности, които представляват заплаха за морските китоподобни.

Видове птици

Като цяло, видовете птици, обитаващи тази екосистема, са зависими от качеството на местообитанията им. Предвидените мерки за подобряване на крайбрежните и морските природни местообитания допринасят за поддържане/ подобряване на тяхното състояние.

Преглед на състоянието на видовете и природните местообитания по Директива за местообитанията и Директива за птици са представени в приложения 2, 3 и 4 към НРПД 2021-2027 г.

Необходими мерки за запазване или възстановяване на благоприятен природозащитен статус

Необходимо е подобряване/поддържане на природозащитното състояние на природните местообитания чрез:

- ✓ Екологосъобразно управление на пасищни и ливадни системи (1340, 1530);
- ✓ Разработване на планове за управление на риболовните дейности в мрежата от морски защитени зони (1110, 1160, 1170);
- ✓ Контрол върху обилието на инвазивни видове (1110, 1160, 1170);
- ✓ Почистване на морското дъно от морски отпадъци и изгубени рибарски уреди и принадлежности (1110, 1160, 1170);
- ✓ Подкрепа за временно преустановяване на улов на бяла мида (1110, 1160);
- ✓ Намаляване на фрагментацията (1150, 1310, 1410);
- ✓ Развитие и внедряване на ново знание, което намалява въздействието от риболова върху морските типове природни местообитания и популациите на типичните видове (1170);
- ✓ Повишаване на административния капацитет за контрол върху забранени човешки дейности в крайбрежните и морските защитените зони (1110, 1140, 1160, 1170);
- ✓ Възстановяване на нарушени/увредени природни местообитания (1150, 1310, 1410).

По отношение на видовете, необходими са дейности за:

- ✓ Повишаване на капацитета на отговорните държавни институции за осъществяване на наблюдение и ефективен контрол върху антропогенни дейности, които представляват заплаха за морските китоподобни (*1349 Tursiops truncatus* (Афала), *1351 Phocoena phocoena* (Муткур)).

Степенуване по приоритети на мерките, които трябва да бъдат изпълнени в рамките на следващата МФР

Подобряване/поддържане на природозащитното състояние на тревни типове природни местообитания чрез екологосъобразно управление на пасищни системи (1340, 1530): контролиране на интензивността на пашата (прилагане на екстензивно животновъдство) за минимизиране на процесите на деградация на тревните съобщества, ерозия и рудерализация, като резултат от интензивна пасищна експлоатация - интензитетът на пашата трябва да е с минимална гъстота 0,3 ЖЕ/ха и максимална гъстота 1 ЖЕ/ха.

Подобряване на природозащитното състояние на морски типове природни местообитания чрез разработване на планове за управление на риболовните дейности в мрежата от морски защитени зони (1110, 1160, 1170): разработване на планове за управление на риболовните дейности.

Подобряване на природозащитното състояние на морски типове природните местообитания чрез контрол върху обилието на инвазивни видове (1110, 1160, 1170): извличане на дребноразмерни класове *Rapana venosa* с прилагане на екологосъобразни методи за улов; преработка на уловите и др. Обучение на водолази и закупуване на водолазно оборудване.

Подобряване на природозащитното състояние на морски типове природните местообитания чрез почистване на морското дъно от морски отпадъци и изгубени рибарски уреди и принадлежности (1110, 1160, 1170): почистване на морското дъно от морски отпадъци и изгубени рибарски уреди, и принадлежности и др. Закупуване/изграждане на инфраструктура за осигуряване на подходящи съоръжения за приемане на изгубени риболовни уреди и

морски отпадъци.

Подобряване на природозащитното състояние на морски типове природните местообитания чрез подкрепа за временно преустановяване на улов на бяла мида (1110, 1160): компенсация за временно преустановяване на улов на бяла мида.

Развитие и внедряване на ново знание, което намалява въздействието от риболова върху морските типове природни местообитания и популациите на типичните видове (1170): проучване на популациите на типични видове черупкови (черната мида *Mytilus galloprovincialis*), подложени на риболовен натиск (за черната мида, като приулов при рапанолова и някои видове риби).

Повишаване на административния капацитет за контрол върху забранени човешки дейности в крайбрежните и морските защитените зони (1110, 1140, 1160, 1170): закупуване на оборудване и обучение за използването му за интегриран мониторинг; закупуване, обучение и използване на безпилотни летателни апарати за контрол върху забранени човешки дейности в защитените зони и др.

Повишаване на капацитета на отговорните държавни институции за осъществяване на наблюдение и ефективен контрол върху антропогенни дейности, които представляват заплаха за морските китоподобни (1349 *Tursiops truncatus* (Афала), 1351 *Phocoena phocoena* (Муткур)): изграждане на център за мониторинг на заплахи за китоподобни, с използване на дистанционни методи и др.

Подобряване на природозащитното състояние на типове природни местообитания чрез пемахване на изоставени антропогенни структури (1150, 1310, 1410): идентифициране и разчистване на остатъци от изоставена антропогенна инфраструктура в територии с разпространение на местообитанията и в непосредствена близост до тях (до 200 м) (за Балчишка тузла), които са общинска/държавна собственост.

Подобряване на природозащитното състояние на типове природни местообитания чрез възстановяване на нарушени/увредени територии (държавни или общински) (1150, 1310, 1410): пасивно и активно възстановяване в територии (държавна или общинска собственост), които са били нарушени/увредени и др.

Списък на приоритетните мерки, които трябва да бъдат изпълнени, и прогнозни разходи за тези мерки

✓ В рамките на обектите по „Натура 2000“, определени за целевите местообитания и видове

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
Мярка 15: <i>Подобряване/поддържане на природозащитното състояние на тревни типове природни местообитания чрез екологосъобразно управление на пасищни системи (1340, 1530): контролиране на интензивността на пашата (прилагане на екстензивно животновъдство) за минимизиране на процесите на деградация на тревните съобщества,</i>	периодична	4 180	хектар	647 900,00	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
ерозия и рудерализация, като резултат от интензивна пасищна експлоатация - интензитетът на пашата трябва да е с минимална гъстота 0,3 ЖЕ/ха и максимална гъстота 1 ЖЕ/ха. (стойност на годишните разходи за хектар: 155 €; обща стойност на мярката: 4 535 300,00 €)					
Мярка 16: Подобряване на природозащитното състояние на морски типове природни местообитания чрез разработване на планове за управление на риболовните дейности в мрежата от морски защитени зони (1110, 1160, 1170): разработване на планове за управление на риболовните дейности. (обща стойност на мярката: 82 000,00 €)	еднократна	2	Брой планове	11 714,29	Европейски фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР)
Мярка 17: Подобряване на природозащитното състояние на морски типове природните местообитания чрез контрол върху обилието на инвазивни видове (1110, 1160, 1170): извличане на дребноразмерни класове <i>Rarapa venosa</i> с прилагане на екологосъобразни методи за улов; преработка на уловите и др. Обучение на водолази и закупуване на водолазно оборудване. (обща стойност на мярката: 200 000,00 €)	периодична	НП	НП	28 571,43	Европейски фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР)
Мярка 18: Подобряване на природозащитното състояние на морски типове природните местообитания чрез почистване на морето от морски отпадъци и изгубени рибарски уреди и принадлежности (1110, 1160, 1170): почистване на морето от морски отпадъци и изгубени рибарски уреди, и принадлежности и др. Закупуване/изграждане на	периодична	НП	НП	128 571,43	Европейски фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
инфраструктура за осигуряване на подходящи съоръжения за приемане на изгубени риболовни уреди и морски отпадъци. (обща стойност на мярката: 900 000 €)					
Мярка 19: Подобряване на природозащитното състояние на морски типове природните местообитания чрез подкрепа за временно преустановяване на улов на бяла мида (1110, 1160): компенсация за временно преустановяване на улов на бяла мида. (обща стойност на мярката: 450 000 €)	периодична	НП	НП	64 285,71	Европейски фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР)
Мярка 20: Развитие и внедряване на ново знание, което намалява въздействието от риболова върху морските типове природни местообитания и популациите на типичните видове (1170): проучване на популациите на типични видове черупкови (черната мида <i>Mytilus galloprovincialis</i>), подложени на риболовен натиск (за черната мида, като приулов при рапанолова и някои видове риби). (обща стойност на мярката: 25 000 €)	еднократна	НП	НП	3 571,43	Европейски фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР)
Мярка 21: Повишаване на административния капацитет за контрол върху забранени човешки дейности в крайбрежните и морските защитените зони (1110, 1140, 1160, 1170): закупуване на оборудване и обучение за използването му за интегриран мониторинг; закупуване, обучение и използване на безпилотни летателни апарати за контрол върху забранени човешки дейности в защитените зони и др.	еднократна	1	Комплект оборудване	128 571,43	Европейски фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
(обща стойност на мярката: 900 000 €)					
Мярка 22: <i>Повишаване на капацитета на отговорните държавни институции за осъществяване на наблюдение и ефективен контрол върху антропогенни дейности, които представляват заплаха за морските китоподобни (1349 <i>Tursiops truncatus</i> (Афала), 1351 <i>Phocoena phocoena</i> (Муткур)):</i> изграждане на център за мониторинг на заплахи за китоподобни, с използване на дистанционни методи и др. (обща стойност на мярката: 500 000 €)	еднократна	1	център	71 428,57	Европейски фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР)
Мярка 23: <i>Подобряване на природозащитното състояние на типове природни местообитания чрез лемахване на изоставени антропогенни структури (1150, 1310, 1410):</i> идентифициране и разчистване на остатъци от изоставена антропогенна инфраструктура в територии с разпространение на местообитанията и в непосредствена близост до тях (до 200 м) (за Балчишка тузла), които са общинска/държавна собственост. (стойност на мярката: 38 000 €)	еднократна	НП	НП	5 428,57	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)
Мярка 24: <i>Подобряване на природозащитното състояние на типове природни местообитания чрез възстановяване на нарушени/увредени територии (държавни или общински) (1150, 1310, 1410):</i> пасивно и активно възстановяване в територии (държавна или общинска собственост), които са били нарушени/увредени и др. (стойност на мярката: 50 000 €)	еднократна	НП	НП	7 142,86	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)

- ✓ Допълнителни мерки извън „Натура 2000“ (мерки за по-широкообхватна екологосъобразна инфраструктура)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС

Детайлното представяне на обхвата на мерките е направено в Приложение 1 към НРПД 2021-2027 г.

Очаквани резултати за целевите видове и типовете местообитания

Пълното прилагане на планираните мерки ще доведе до постигане на следните резултати към края на 2027 г.:

- ✓ Подобрено/благоприятно природозащитно състояние на биогеографско ниво, за 12 типа природни местообитания (1110, 1130, 1140, 1150, 1160, 1170, 1210, 1240, 1310, 1340, 1410, 1530). Това включва и случаите, в които се регистрира значително подобряване на състоянието на съответните целеви обекти, независимо че не е постигнато благоприятно природозащитно състояние;
- ✓ Подобрено природозащитно състояние на биогеографско ниво, за 2 вида (1349, 1351). Това включва и случаите, в които се регистрира значително подобряване на състоянието на съответните целеви обекти, независимо че не е постигнато благоприятно природозащитно състояние.

Очаквани резултати: други ползи

Прилагането на посочените приоритетни мерки се очаква да даде принос към следните екосистемни услуги и социално-икономически ползи:

- ✓ Подкрепа за екологосъобразното управление на риболова;
- ✓ Запазване на ландшафта и положително влияние върху възможностите за развитие на морски и орнитологичен туризъм;
- ✓ Подкрепа за устойчиво ползване на екосистемата и екосистемните услуги.

Д.2.2. Степни местности и зони с храстовидна растителност

Настоящ статус на местообитанията и видовете, предприети досега мерки за опазване и тяхното въздействие към настоящия момент, оставащи отрицателни въздействия и заплахи

Природни местообитания

От типовете природни местообитания от Анекс 1 на Директивата за местообитанията, 10 попадат в тази екосистема:

- 4030 Европейски сухи ерикоидни съобщества
- 4060 Алпийски и бореални ерикоидни съобщества
- 4070 Храстови съобщества с *Pinus mugo*
- 4080 Субарктични храсталаци от *Salix* spp.
- 4090 Ендемични оро-средиземноморски съобщества от ниски бодливи храстчета
- 40A0 Субконтинентални пери-панонски храстови съобщества
- 40B0 Родопски съобщества на *Potentilla fruticosa*
- 40C0 Понто-сарматски широколистни храстчета
- 5130 Съобщества на *Juniperus communis* върху варовик
- 5210 Храсталаци с *Juniperus* spp.

Съгласно последното докладване по чл. 17 на Директива за местообитанията, почти всички местообитания (с изключение на 5130 - Алпийски биогеографски район) са в неблагоприятно-незадоволително състояние (U1) по критерий "Бъдещи перспективи". Тук се отнасят местообитанията с кодове 4030, 4060, 4070, 4080, 4090, 40A0, 40B0, 40C0, 5130 (Черноморски и Континентален биогеографски райони) и 5210. Сред основните заплахи и отрицателни влияния са: протичащи естествени сукцесионни процеси - обрастване на местообитанията с дървесни и нетипични храстови видове, пълно отсъствие на паша, интензивна паша, залесяване с горски култури, пожари, прекомерна експлоатацията на негорски ресурси (събиране на плодове и др.), рудерализация, битово замърсяване, туризъм, туристическа инфраструктура, други спортни и развлекателни дейности, климатични промени. Местообитание 4080, което образува комплекси с торфищата, има ограничено разпространение в мрежата Натура 2000 и е застрашено от засушаването. Аридизацията на климата води до сукцесионни процеси на замяна на тези хигрофилни ценози с мезофилни. Местообитание 40B0 има само един локалитет в България. Основният диагностичен и средообразуващ вид (*Potentilla fruticosa*) е представен с една единствена популация, при която пашата се явява отрицателно действащ фактор. Единственото местообитание в благоприятно състояние е 5130 в Алпийския биогеографски район. България се явява югоизточна граница на разпространение на това местообитание в Европа и има значение за поддържане на биоразнообразието. Заплаха са естествените сукцесионни процеси на навлизане на дървесна растителност в местообитанието и промяна на видовия състав.

В резултат на изпълнени проекти по ОП „Околна среда 2014-2020 г.“ косвено са повлияни местообитания с храстовидна растителност. Тук се отнасят редица проекти, включващи поддържащи и възстановителни дейности, развитие на устойчив туризъм, както и дейности по устойчиво управление на защитени територии. Такива проекти са: "Устойчиво управление на НП "Пирин" и резерват "Тисата", "Централен Балкан - парк за всички", "Устойчиво

управление на НП "Рила", "Дейности по устойчиво управление на природен парк "Витоша" и др.

В процес на изпълнение са няколко проекта, финансирани по ОПОС 2014-2020 г., чиито резултати все още не са постигнати:

- ✓ проект „Осигуряване на подкрепа за изпълнение на мерки за подобряване на природозащитното състояние на местообитания 40C0 „Понто-сарматски широколистни храстчета“ по параметър „Площ“ и „Структура и функции“, 1410 „Средиземноморски солени ливади“ по параметър „Структура и функции“, 5220 „Храсталаци с *Juniperus* spp.“ по параметър „Структура и функции“, който включва и дейност „Контрол на инвазивни чужди видове (ИЧВ) и рудерални видове и Премахване на конкурентни видове растения“, която ще се изпълнява по отношение на природно местообитание 40C0 в защитени зони BG0000138, BG0000233, BG0000239, BG0000572, BG0000602 и BG0000623. Предвидено е и ограничаване на достъпа и преминаване на туристи и МПС през местообитанието в защитена зона BG0001375. За природно местообитание 40C0 – Подпомагане на естественото размножаване на ключови видове в защитени зони BG0000602, BG0000516, BG0000138, BG0000233, BG0000239, BG0000572, BG0000623, BG0001375, както и предприемане на противопожарни мерки в BG0000516;
- ✓ проект „Подобряване на природозащитното състояние на природни местообитания 4070 и 5130 по параметър „Бъдещи перспективи“ предвиждащ – в защитена зона BG0000496 изпълнение на „Противопожарни мерки“; - в защитена зона BG0000366 изпълнение на мярка „Насърчаване на спорадична паша“.

За поддържане/подобряване на състоянието на посочените типове природни местообитания, от съществено значение е управлението на пасищните системи (4030, 4060, 4090, 5130, 5210), премахване на неблагоприятни влияния или практики, възпрепятстващи естественото възобновяване на храстовите ценози (4030, 4060, 4090, 4070, 40A0, 40B0, 40C0, 5130, 5210), повишаване на ефективността при борба с пожарите (4030, 4090, 40A0, 40C0, 5130), премахване на инвазивни чужди видове (40C0).

Мярка 10 „Агроекология и климат“ от ПРСР 2014-202 г. с направление "Възстановяване и поддържане на постоянно затревени площи с ВПС" и с направление "Традиционни практики за сезонна паша (пасторализъм)" е допринесла за поддържане/подобряване на състоянието на типове природни местообитания, за които от съществено значение е управлението на пасищните системи (4030, 4060, 4090, 5130, 5210). В същото време в резултат на прилагане на направление "Традиционни практики за сезонна паша (пасторализъм)" са отчетени и някои негативни тенденции свързани с утъпкване на местообитанията от едър рогат добитък, уетрофикация на същите, в близост до местата за напояване, включително влошаване на състоянието на повърхностни водни обекти вследствие на прекомерно количество оборски тор, както и преизпасване на определени територии в близост до местата за нощувка на стадата, които са отразени в предлаганите по-долу мерки.

Видове по Директива за местообитанията

От видовете от Анекс 2 на Директивата за местообитанията, 10 обитават тази екосистема:

4 вида безгръбначни животни

1061 *Phengaris nausithous*

4013 *Carabus hungaricus*

4028 *Catopta thrips*

4043 *Pseudophilotes bavius*

3 вида влечуги

1217 *Testudo hermanni*

2373 *Mauremys caspica*

6095 *Elaphe situla*

1 вид мъх

1379 *Mannia triandra*

2 вида висши растения

2253 *Centaurea jankae*

6948 *Echium russicum*

Съгласно докладването по чл. 17 на Директива за местообитанията, състоянието на **видовете безгръбначни животни** е както следва:

- ✓ 1061 *Phengaris nausithous* е в неблагоприятно-незадоволително състояние (U1) по показател Бъдещи перспективи, благоприятно по отношение на местообитанието, с неизвестни разпространение и популация, за Континенталния биogeографски район. Този вид е типичен за централните части на Европа и находищата у нас бележат южната граница на разпространението му. Тъй като местообитанието на вида (тревисти и храсталачести ливади с хранителното растение на гсениците *Sanguisorba officinalis*) не е застрашено или силно ограничено, ограниченото му разпространение вероятно се дължи на естествени фактори;
- ✓ 4013 *Carabus hungaricus* е в благоприятно състояние по отношение на разпространение, местообитание и бъдещи перспективи, а популацията му е неизвестна. Въпреки това, заплахите в местообитанието на вида (основно кариери за добив на инертни материали) остават, а пожарите през миналата година са предпоставка за неблагоприятни тенденции в популацията на вида, уникална за страната. Обитава открити, сухи терени където преобладава коренна или производна степна растителност;
- ✓ 4028 *Catopta thrips* в Черноморския биogeографски район е в неблагоприятно-незадоволително състояние (U1) по отношение на разпространение и популация, в благоприятно във връзка с местообитанието и неизвестни бъдещи перспективи. За Континенталния биogeографски район състоянието му е неизвестно. Независимо от това, местообитанията на вида, основно по Черноморието, остават силно увредени. Има вероятност вида да се среща и в непроучени зони. Потенциалните местообитания на вида са открити тревисти степни и полустепни местообитания с присъствие на хранителното растение на ларвите – *Artemisia*;
- ✓ Неизвестно е състоянието на 4043 *Pseudophilotes bavius* в Континенталния биogeографски район. Видът е докладван за първи път през 2019 година. Установен неотдавна (Kolev 2017; Rakosy & Weidlich 2017) на територията на две защитени зони.

И **трите вида влечуги** са в неблагоприятно-незадоволително състояние (U1). 1217 *Testudo hermanni* е с оценка U1 по отношение на разпространението, неизвестна популация, благоприятно местообитание и неблагоприятни-незадоволителни бъдещи перспективи, в Алпийски биogeографски район. В континенталния биogeографски район е с благоприятно разпространение, но оценката по популация, местообитание и бъдещи перспективи е U1. Отново в U1 е популацията на вида в Черноморския биogeографски район, като там разпространението му е благоприятно, а местообитанието и бъдещите перспективи са неизвестни. 2373 *Mauremys caspica* е с неблагоприятни-незадоволителни бъдещи перспективи, като по останалите

показатели е в благоприятно състояние в Черноморски и Континентален биогеографски райони. Неизвестна е популацията в Континенталния биогеографски район. 6095 *Elaphe situla* е с неизвестна популация и разпространение в Черноморския биогеографски район, като местообитанието и бъдещите му перспективи са в U1. За Континенталния биогеографски район в благоприятно състояние е местообитанието на вида, но по останалите показатели оценката е отново U1.

Необходими са усилия за намаляване на заплахите и въздействията върху видовете влечуги, основно чрез подобряване на местообитанията им. Специфични мерки за видове влечуги са планирани и в т. Д.3.

Мъхът 1379 *Mannia triandra* обитава природно местообитание 5210. Той е с неизвестно разпространение, популация и бъдещи перспективи, като местообитанието му е оценено като благоприятно. Независимо от това, отрицателно влияние оказва интензивната паша, особено на едри животни (коне и говеда), поради утъпкване и еутрофикация. Отрицателно въздействие оказват и естествените процеси на облесяване, както и обрастването с инвазивни видове, които се срещат по периферията му (айлант).

Двата вида висши растения са в благоприятно състояние в биогеографските райони, в които са представени, с изключение на неизвестните бъдещи перспективи. Проблем представлява влошаване на местообитанията на 6948 *Echium russicum*, поради неблагоприятен режим на паша и естествена сукцесия.

За всички посочени видове, както и за **видовете птици** от съществено значение е опазване на техните местообитания, така че мерките за поддържане/подобряване на състоянието на природните местообитания повлияват положително и върху видовете които ги обитават.

Преглед на състоянието на видовете и природните местообитания по Директива за местообитанията и Директива за птици са представени в приложения 2, 3 и 4 към НРПД 2021-2027 г.

Необходими мерки за запазване или възстановяване на благоприятен природозащитен статус

Необходимо е подобряване/поддържане на природозащитното състояние на природните местообитания чрез:

- ✓ Управление на пасищни системи (4030, 4060, 4090, 5130, 5210);
- ✓ Премахване на неблагоприятни влияния или практики, възпрепятстващи естественото възобновяване на храстовите ценози (4030, 4090, 4070, 40A0, 40B0, 40C0, 5130, 5210);
- ✓ Повишаване на ефективността при борба с пожарите в степни, пасищни и горски екосистеми (4030, 4090, 40A0, 40C0, 5130).

Степенуване по приоритети на мерките, които трябва да бъдат изпълнени в рамките на следващата МФР

Подобряване на природозащитното състояние на храстови типове природни местообитания чрез управление на пасищни системи (4030, 4060, 4090, 5130,

5210): възстановяване и поддържане на храстови типове природни местообитания чрез контролиране на интензивността на пашата, с цел възстановяване на структурата и функциите на увредени храстови местообитания и др.

Подобряване на природозащитното състояние на деградирани храстови природни местообитания чрез премахване на неблагоприятни влияния или практики, възпрепятстващи естественото възобновяване на храстовите ценози (4030, 4090, 4070, 40A0, 40B0, 40C0, 5130, 5210): премахване на охростяване с нетипични видове, навлизане на дървесни видове и др.; прочистване на дървесни видове, в т.ч. на сибирска хвойна в местообитанието на клека; предотвратяване на отстраняването на типични храстови видове и др.

Подобряване на природозащитното състояние на типове природни местообитания чрез повишаване на ефективността при борба с пожарите в степни, пасищни и горски екосистеми (4030, 4090, 40A0, 40C0, 5130): анализ на наличната инфраструктура за локализиране на пожари; изграждане на интегрирана система за ранно предупреждение за пожари; подобряване на капацитета за борба с пожарите на 57 РСПБЗН, в т.ч. закупуване на необходимото противопожарно оборудване и техника за търсене, спасяване и гасене на пожари.

Списък на приоритетните мерки, които трябва да бъдат изпълнени, и прогнозни разходи за тези мерки

✓ В рамките на обектите по „Натура 2000“, определени за целевите местообитания и видове

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p>Мярка 25: Подобряване на природозащитното състояние на храстови типове природни местообитания чрез управление на пасищни системи (4030, 4060, 4090, 5130, 5210): възстановяване и поддържане на храстови типове природни местообитания чрез контролиране на интензивността на пашата, с цел възстановяване на структурата и функциите на увредени храстови местообитания и др.</p> <p>(стойност на годишните разходи за хектар: 160 €; обща стойност на мярката: 3 360 000 €)</p>	периодична	3 000	хектар	480 000,00	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР)
<p>Мярка 26: Подобряване на природозащитното състояние на деградирани храстови природни местообитания чрез премахване на неблагоприятни влияния или практики, възпрепятстващи естественото възобновяване на храстовите ценози (4030, 4090, 4070, 40A0, 40B0, 5130, 5210): премахване</p>	периодична	3 000	хектар	420 000,00	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p>на охрестяване с нетипични видове, навлизане на дървесни видове и др.; прочистване на дървесни видове, в т.ч. на сибирска хвойна в местообитанието на клека; предотвратяване на отстраняването на типични храстови видове и др.</p> <p>(стойност на годишните разходи за хектар: 140 €; обща стойност на мярката: 2 940 000 €)</p>					
<p>Мярка 27: Подобряване на природозащитното състояние на типове природни местообитания чрез повишаване на ефективността при борба с пожарите в степни, пасищни и горски екосистеми (4030, 4070, 4090, 40A0, 40C0, 5130): анализ на наличната инфраструктура за локализиране на пожари; изграждане на интегрирана система за ранно предупреждение за пожари; подобряване на капацитета за борба с пожарите на 57 РСПБЗН, в т.ч. закупуване на необходимото противопожарно оборудване и техника за търсене, спасяване и гасене на пожари.</p> <p>Забележка: Мярката обхваща и природни местообитания 1340, 1530, 6110, 6210, 6220, 6240, 6250, 6260, 62A0, 62C0, 9110, 9130, 9150, 91S0, 9170, 91AA, 91BA, 91CA, 91D0, 91E0, 91F0, 91Z0, 91H0, 91I0, 91M0, 91W0, 9260, 92D0, 92A0, 92C0, 9410, 9530, 95A0, 92D0, 9180, 91G0, 9560. С цел избягване на дублирането на планираните финансови ресурси, същата мярка е цитирана в раздели Д.2.6. Гори и гористи местности и Д.2.4. Пасища, като финансовия ресурс за нея е заложен в Д.2.4. Пасища.</p>	еднократна	57	брой РСПБЗН с изграден капацитет	0,00	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)

Детайлното представяне на обхвата на мерките е направено в Приложение 1 към НРПД 2021-2027 г.

- ✓ Допълнителни мерки извън „Натура 2000“ (мерки за по-широкообхватна екологосъобразна инфраструктура)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС

Очаквани резултати за целевите видове и типовете местообитания

Пълното прилагане на планираните мерки ще доведе до постигане на следните резултати към края на 2027 г.:

- ✓ Подобрено природозащитно състояние на биогеографско ниво, за 10 типа природни местообитания (4030, 4060, 4070, 4090, 40A0, 40B0, 40C0, 5130, 5210). Това включва и случаите, в които се регистрира значително подобряване на състоянието на съответните целеви обекти, независимо че не е постигнато благоприятно природозащитно състояние.

Очаквани резултати: други ползи

Прилагането на посочените приоритетни мерки се очаква да даде принос към следните екосистемни услуги и социално-икономически ползи:

- ✓ Подкрепа за екологосъобразното управление на пасищата, включително тези стопанисвани от редица дребни земеделски стопани, за които това е основен бизнес и средство за препитание;
- ✓ Подкрепа за устойчиво ползване на екосистемата и екосистемните услуги, включително културните и рекреационните услуги;
- ✓ Положително влияние върху видовете, обитаващи тези местообитания;
- ✓ Запазване на ландшафта и положително влияние върху възможностите за развитие на туризъм.

Д.2.3. Тресавища, калища, мочурища и други влажни зони

Настоящ статус на местообитанията и видовете, предприети досега мерки за опазване и тяхното въздействие към настоящия момент, оставащи отрицателни въздействия и заплахи

Природни местообитания

От типовете природни местообитания от Анекс 1 на Директивата за местообитанията, 4 попадат в тази екосистема:

- 7140 Преходни блата и плаващи подвижни торфища
- 7210 Карбонатни мочурища с *Cladium mariscus* и видове от съюза *Caricion davallianae*
- 7220 Извори с твърда вода с туфести формации (*Cratoneurion*)
- 7230 Алкални блата

Съгласно докладването по чл. 17 на Директива за местообитанията, всички природни местообитания са с оценка неблагоприятно-незадоволително (U1) по Бъдещи перспективи, с изключение на 7140 в Континенталния биогеографски район. Не е известна и структурата и функциите на тези природни местообитания. В благоприятно състояние по отношение на разпространение са 7140, 7210 и 7230 в Континентален биогеографски район, 7140 в Алпийския, а 7220 в Черноморския. Неизвестно е разпространението на 7220 в Алпийския и в Континенталния биогеографски район. Благоприятна е площта на 7140 в Алпийския и Континенталния район, на 7220 в Алпийския и Черноморския район, както и на 7230 в Алпийския район. Неблагоприятно-незадоволително (U1) е състоянието по площ на 7210, 7220 и 7230 в Континенталния биогеографски район. За подобряване на състоянието на тези природни местообитания е необходимо регулиране на пашата, както и прочистване от нетипични и инвазивни видове, и натрупала се суха маса.

Видове по Директива за местообитанията

От видовете от Анекс 2 на Директивата за местообитанията, 16 са свързани с тази екосистема:

6 вида безгръбначни животни

1914 *Carabus menetriesi pacholei*

4038 *Lycaena helle*

4 вида земноводни

1166 *Triturus cristatus*

1171 *Triturus karelinii*

1188 *Bombina bombina*

5364 *Triturus macedonicus*

1 вид бозайник

1302 *Rhinolophus mehelyi*

2 вида мъхове

1389 *Meesia longiseta*

6216 *Hamatocaulis vernicosus*

4 вида висши растения

1516 *Aldrovanda vesiculosa*

1898 *Eleocharis carniolica*

4116 *Tozzia carpathica*

6996 *Dactylorhiza kalopissii*

Съгласно докладването по чл. 17 на Директива за местообитанията за **видовете безгръбначни животни**, 1914 *Carabus menetriesi pacholei* е с неизвестно разпространение и площ в Континенталния биогеографски район, докато популацията му е благоприятна, а оценката по бъдещи перспективи неблагоприятна-незадоволителна (U1). Видът е известен от единствено находище в долината на р. Луда Мара, над Петрич, Беласица планина. Хигрофил, който се среща предимно в местообитания с много влажна (омброфилна) ацидофилна растителност, като сфагнови торфища и мочурища, но е съобщаван от гористи местности на Беласица. Заплахите за вида у нас са неясни. 4038 *Lyscaena helle* е докладван за първи път през 2019 г., като данните не са основани на предишно картиране или мониторинг, поради късното му установяване в страната. Борео-монтанен вид, в Европа основно разпространен в централната и северната ѝ част. Установен неотдавна (Popović et al. 2014) на територията на защитена зона Западна Стара планина и Предбалкан, в съобщество *Geo soccinei-Deschampsietum caespitosae*. Заплахите за вида у нас са неясни. Доколкото са предвидени мерки за подобряване на природните местообитания, които представляват и местообитания на видовете, не са предвидени специфични мерки към безгръбначните.

От **видовете земноводни**, един е в благоприятно състояние (1166 *Triturus cristatus*) в Алпийския биогеографски район. 1171 *Triturus karelinii* и 1188 *Bombina bombina* са с благоприятно разпространение, но с неизвестна площ, популация и бъдещи перспективи. 1166 *Triturus cristatus* и 5364 *Triturus macedonicus* са в неблагоприятно-незадоволително състояние по бъдещи перспективи. Последният е предвиден за допълнителни научни изследвания в т. Д.1. Доколкото са предвидени мерки за подобряване на природните местообитания, които представляват и местообитания на видовете, не са предвидени специфични мерки към земноводните.

От **видовете мъхове**, състоянието на 1389 *Meesia longiseta* е неизвестно. 6216 *Hamatocaulis vernicosus* е с неизвестно разпространение и площ, благоприятно местообитание и неблагоприятни-незадоволителни бъдещи перспективи в Алпийски и в Континентален биогеографски район. Въздействията с най-силно отрицателно влияние са пашата на едри животни (коне и говеда), причиняваща утъпкване и еутрофикация, повишаване на количеството азот в почвата поради атмосферно замърсяване с свързаните с него процеси на обрастване с конкурентни видове, както и климатичните промени, водещи до засушаване. Доколкото са предвидени мерки за подобряване на природните местообитания, които представляват и местообитания на видовете, не са предвидени специфични мерки към видовете мъхове.

От **видовете висши растения**, 1516 *Aldrovanda vesiculosa* е с неизвестно разпространение и популация, благоприятно местообитание и неблагоприятни-незадоволителни бъдещи перспективи в Континенталния район. Като най-значими са посочени заплахите и въздействията, свързани със

замърсяването и еутрофикацията на водите и намаляването и неравномерността на валежите. 4116 *Tozzia carpathica* е в неблагоприятно-лошо състояние за Алпийския и Континенталния биогеографски райони, като благоприятно е единствено местообитанието ѝ. Като най-значими са посочени заплахите и въздействията, свързани с влошаването на местообитанията поради влошаване на хидрологичния режим (водохващане, корекция на водните течения, засушаване) 1898 *Eleocharis carniolica* е с благоприятно разпространение и местообитание, и с неизвестна популация и бъдещи перспективи в Континенталния биогеографски район. Като най-значими са посочени заплахите и въздействията, свързани с влошаването на местообитанията поради влошаване на хидрологичния режим (водохващане, корекция на водните течения, засушаване). 6996 *Dactylorhiza kalopissii* е с неизвестно разпространение, благоприятна популация и местообитание и неблагоприятни-незадоволителни бъдещи перспективи. Изключително важно е подобряване на местообитанията на вида чрез премахване/контрол на конкурентни дървесни и храстови видове.

Преглед на състоянието на видовете и природните местообитания по Директива за местообитанията и Директива за птици са представени в приложения 2, 3 и 4 към НРПД 2021-2027 г.

Необходими мерки за запазване или възстановяване на благоприятен природозащитен статус

Необходимо е подобряване/поддържане на природозащитното състояние на природните местообитания чрез:

- ✓ Регулиране на пашата (7140, 7220, 7230);
- ✓ Прочистване от нетипични и инвазивни видове, и натрупала се суха маса (7140, 7220, 7230);
- ✓ Премахване на остатъци от изоставена антропогенна структура, предизвикваща фрагментация в природни местообитания (7220, 7230);

Специфични усилия са необходими за премахване на конкурентна храстова и дървесна растителност (да се премахнат единични дървета и храсти в находищата на вида, независимо дали са местни или инвазивни), във връзка с подобряване на състоянието на 6996 *Dactylorhiza kalopissii*.

Степенуване по приоритети на мерките, които трябва да бъдат изпълнени в рамките на следващата МФР

Подобряване на природозащитното състояние на типове природни местообитания във влажни зони, чрез регулиране на достъпа на животни до влажните зони (7140, 7220, 7230): ограничаване на достъпа на животни в близост до местообитанията (на разстояние 50 м), с цел избягване на еутрофикация и утъпкване на местообитанията и др.

Подобряване на природозащитното състояние на типове природни местообитания във влажни зони чрез прочистване (7140, 7220, 7230): прочистване от нетипични и инвазивни видове, и натрупала се суха маса и др.

Подобряване на природозащитното състояние на вида 6996 *Dactylorhiza kalopissii* (Калописиев дланокоренник) във влажни зони: премахване на конкурентна храстова и дървесна растителност (да се премахнат единични дървета и храсти в находищата на вида, независимо дали са местни или

инвазивни) и др.

Подобряване на природозащитното състояние на типове природни местообитания чрез премахване на изоставени антропогенни структури (7220, 7230): идентифициране и разчистване на остатъци от изоставена антропогенна инфраструктура в територии с разпространение на местообитанията и в непосредствена близост до тях; премахване на изоставени и/или неизползваеми инфраструктурни обекти, предизвикващи фрагментация и др.

Списък на приоритетните мерки, които трябва да бъдат изпълнени, и прогнозни разходи за тези мерки

✓ В рамките на обектите по „Натура 2000“, определени за целевите местообитания и видове

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
Мярка 28: Подобряване на природозащитното състояние на типове природни местообитания във влажни зони, чрез регулиране на достъпа на животни до влажните зони (7140, 7220, 7230): ограничаване на достъпа на животни в близост до местообитанията (на разстояние 50 м), с цел избягване на еутрофикация и утъпкване на местообитанията и др. (обща стойност на мярката: 24 000 €)	еднократна	НП	НП	3 428,57	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)
Мярка 29: Подобряване на природозащитното състояние на типове природни местообитания във влажни зони чрез прочистване (7140, 7220, 7230): прочистване от нетипични и инвазивни видове, и натрупала се суха маса и др. (стойност на годишните разходи за хектар: 287 €; обща стойност на мярката: 120 540 €)	периодична	60	хектар	17 220,00	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)
Мярка 30: Подобряване на природозащитното състояние на вида 6996 <i>Dactylorhiza kalopissii</i> (Калописиев дланокоренник) във влажни зони: премахване на конкурентна храстова и дървесна	периодична	300	хектар	62 100,00	ПУДООС

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
растителност (да се премахнат единични дървета и храсти в находищата на вида, независимо дали са местни или инвазивни) и др. (стойност на годишните разходи за хектар: 207 €; обща стойност на мярката: 434 700 €)					
Мярка 31: Подобряване на природозащитното състояние на типове природни местообитания чрез премахване на изоставени антропогенни структури (7220, 7230): идентифициране и разчистване на остатъци от изоставена антропогенна инфраструктура в територии с разпространение на местообитанията и в непосредствена близост до тях; премахване на изоставени и/или неизползваеми инфраструктурни обекти, предизвикващи фрагментация и др. (обща стойност на мярката: 132 000 €)	еднократна	НП	НП	18 857,14	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)

Детайлното представяне на обхвата на мерките е направено в Приложение 1 към НРПД 2021-2027 г.

✓ Допълнителни мерки извън „Натура 2000“ (мерки за по-широкообхватна екологосъобразна инфраструктура)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС

Очаквани резултати за целевите видове и типовете местообитания

Пълното прилагане на планираните мерки ще доведе до постигане на следните резултати към края на 2027 г.:

- ✓ Подобрено природозащитно състояние на биогеографско ниво за 3 типа природни местообитания (7140, 7220, 7230). Това включва и случаите, в които се регистрира значително подобряване на състоянието на съответните целеви обекти, независимо че не е постигнато благоприятно природозащитно състояние;
- ✓ Подобрено природозащитно състояние на биогеографско ниво за 1 вид висше растение (6996 *Dactylorhiza kalopissii*). Това включва и случаите, в които се регистрира значително подобряване на състоянието на съответните целеви обекти, независимо че не е постигнато благоприятно природозащитно състояние.

Очаквани резултати: други ползи

Прилагането на посочените приоритетни мерки се очаква да даде принос към следните екосистемни услуги и социално-икономически ползи:

- ✓ Защита от наводнения, пречистване на повърхностни води;
- ✓ Положително влияние върху видовете, обитаващи тези местообитания;
- ✓ Подкрепа за устойчиво ползване на екосистемата и екосистемните услуги, включително регулиращите, поддържащите и рекреационните услуги;
- ✓ Запазване на ландшафта и положително влияние върху възможностите за развитие на туризъм.

Д.2.4. Пасища

Настоящ статус на местообитанията и видовете, предприети досега мерки за опазване и тяхното въздействие към настоящия момент, оставащи отрицателни въздействия и заплахи

Природни местообитания

От типовете природни местообитания от Анекс 1 на Директивата за местообитанията, попадащи в тази екосистема, 18 са напълно или частично зависими от управлението на земеделските дейности (паша или косене):

- 6110 Отворени калцифилни или базифилни тревни съобщества от *Alyso-Sedion albi*
- 6150 Силикатни алпийски и бореални тревни съобщества

6170	Алпийски и субалпийски варовикови тревни съобщества
6210	Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (<i>Festuco-Brometalia</i>) (*важни местообитания на орхидеи)
6220	Псевдостепа с житни и едногодишни растения от клас <i>Thero-Brachypodietea</i>
6230	Богати на видове картълони съобщества върху силикатен терен в планините
6240	Субпанонски степни тревни съобщества
6250	Панонски льосови степни тревни съобщества
6260	Панонски пясъчни степа
62A0	Източно субсредиземноморски сухи тревни съобщества
62C0	Понто-Сарматски степа
62D0	Оро-мизийски ацидофилни тревни съобщества
6410	Ливади с <i>Molinia</i> на карбонатни, торфени или глинести почви (<i>Molinion caeruleae</i>)
6420	Средиземноморски влажни съобщества на високи треви от съюз <i>Molinio-Holoschoenion</i>
6430	Хидрофилни съобщества от високи треви в равнините и в планинския до алпийския пояс
6440	Алувиални ливади от съюза <i>Cnidion dubii</i> в речните долини
6510	Низинни сенокосни ливади
6520	Планински сенокосни ливади

Съгласно последното докладване по чл. 17 на Директива за местообитанията, повечето са в неблагоприятно състояние, с изключение на: 6260-континентален биогеографски район, 6420-алпийски биогеографски район и 6520-алпийски биогеографски район. Последното е представено от тревни съобщества с вторичен произход, които се нуждаят от поддържащи мерки. Ако не се стопанисва правилно, местообитанието много бързо ще влоши състоянието си.

Голяма част от местообитания са в неблагоприятно-незадоволително състояние (U1) по критерий "Бъдещи перспективи", най-вече заради продължаващи основни заплахи и отрицателни влияния, като интензивна паша и превръщане на селскостопанските земи от тази категория в друг тип (основно обработваема) селскостопанска земя. 14 от посочените местообитания (6110, 6150, 6170, 6210, 6220, 6230, 6240, 6250, 62A0, 62C0, 62D0, 6410, 6510 и 6520) са били обект на прилагане на агроекологични мерки по ПРСР. Агроекологичните практики по мярка 10 „Агроекология и климата“ са били насочени към подкрепа за екстензивна паша, подкрепа за поддържане чрез косене и прилагане на мярка „пасторализъм“. Съществено влияние е оказало и прилагането на мярка 12 „Плащания за Натура 2000 и Рамковата директива за водите“, в която са регламентирани сроковете и методите за извършване на коситба в тревните местообитания, както и ограничения свързани с опазване на характеристиките на ландшафта, използването на неселективни средства за борба с вредителите и за използването на пестициди и минерални торове в пасища и ливади. Мярка 10 и мярка 12 са демаркирани и не са прилагани върху едни и същи земеделски площи едновременно. Прилагането на тези мерки е довело до намаляване на влиянието на основните отрицателни въздействия, но оценката неблагоприятно-незадоволително състояние показва необходимостта от допълнителни и продължаващи усилия при

управлението на местообитанията, поне в някои райони на разпространението им. В резултат на прилагане на направление "Традиционни практики за сезонна паша (пасторализъм)" са отчетени някои негативни тенденции свързани с утъпкване на местообитанията от едър рогат добитък, уетрофикация на същите, в близост до местата за напояване, включително влошаване на състоянието на повърхностни водни обекти вследствие на прекомерно количество оборски тор, както и преизпасване на определени територии в близост до местата за нощувка на стадата. Тази ситуация е характерна за територията на националните паркове, където е прилагано направление „Пасторализъм“. Друг важен елемент на оценката е, че планираните допустими животински единици на ха, не са отчетели различната продуктивност в суха маса/ха на посочените местообитания, включително дневните хранителни нужди на животните. С оглед на премахване на негативните тенденции в процес на изпълнение е проект, който разработва методика за регулиране на пашата в националните паркове, отчитайки гореописаните негативни наблюдения, като към методиката се предвижда и разработване на презицен механизъм за годишен мониторинг на състоянието на местообитанията. В допълнение са отчетени нуждите от прилагане едновременно на паша и коситба върху местообитанията в определени райони с цел повлияване на разпространението на редурални и нетипични за пасищните местообитания видове.

В резултат на изпълнени проекти по ОП „Околна среда 2014-2020" са повлияни пряко или косвено редица местообитания, като например 6210 в ПП "Врачански Балкан", 6430 в ПП "Рилски манастир", и 6150,6170, 6210, 6230, 62D0, 6520 в НП "Централен Балкан" и др. За някои тревни типове местообитания (особено 6110, 62A0, 6210 и др.), при силно каменлив субстрат и плитка основна скала, остава заплахата от добив на не-енергийни ресурси. Местообитание 6430 е в неблагоприятно-лошо състояние (U2), като неговите основни отрицателни въздействия са свързани и трябва да се синхронизират с мерките за съответните сладководни местообитания. Сред най-честите заплахи са обрастване на местообитанието с горскодървесна растителност (естествени сукцесионни процеси), висока пасищна натовареност, а в близост до населени места - замърсяване с битови отпадъци и органика. Регистрирани са зауствания на битови и промишлени води, които водят до замърсяване на водните течения. Местообитание 6510 в Черноморски и Континентален биогеографски регион също е в неблагоприятно-лошо състояние (U2). Основни заплахи за местообитанието са изоставянето – пълно преустановяване на коситбата или поддържане на нерегулярен сенокосен режим. Тези практики водят до промяна във видовия състав на тревните ценози, както и до навлизане на храстова и дървесна растителност в местообитанието. Други територии от същото местообитание са подложени на интензивна паша, което води до рудерализация. Необходимо е възстановяване на коситбата с последващо поддържане на регулярен сенокосен режим, както и регулиране на интензивността на пашата.

Независимо, че в НРПД 2014-2020 г. бе заложена мярка за закупуване на земи с разпространение на природно местообитание 62C0, мярката не е реализирана до този момент. Необходимо е част от площите с разпространение на местообитанието да бъдат закупени, за да се осигури адекватно опазване на местообитанието там. Със Заповед № РД-815/12.12.2017 г. на МОСВ за обявяване на защитена зона за местообитанията BG0000573 „Комплекс Калиакра“ се вменява задължението, Кметът на община Каварна да предприеме действия за възстановяване на приоритетния тип природно местообитание 62C0* „Понто-сарматски степи“ на територията на общината в границите на защитената зона. Обхватът на дейностите по възстановяване на природното местообитание е определен в разработен „План за възстановяване“, утвърден със Заповед № РД-93/15.02.2018 г. на МОСВ. В резултат, община Каварна разработи и представи в МОСВ проект „Експериментално възстановителни процеси на приоритетен хабитат 62C0* „Понто-сарматски степи в района на Калиакра“, който е финансиран от Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда /ПУДООС/, през април 2019 г. Срокът за реализация на проекта е 36 месеца. Общата цел на проекта е да се подобри природозащитното състояние по параметър „Площ“ и параметър „Структура и функции“ на природно местообитание 62C0* „Понто-сарматски степи“, чрез прилагане на мерки за опазване и възстановяване в рамките на защитена зона за местообитанията BG0000573 „Комплекс Калиакра“. Реализацията на проекта е част от мерките, предложени от Р България и е ключов фактор за успешното и пълно прилагане на Решението на Съда на Европейския съюз от 14.01.2016 г. по дело C-141/14 свързано с реализация на проекти в района на Калиакра.

При част от природните местообитания (6110, 6210, 6220, 6240, 6250, 6260, 62A0, 62C0) е отчетена заплахата от пожари. Това налага предприемане на

мерки за подобряване на готовността за борба с пожарите.

Видове по Директива за местообитанията

От видовете от Анекс 2 на Директивата за местообитанията, попадащи в тази екосистема, 29 са зависими от управлението на земеделските дейности в тази екосистема:

12 вида безгръбначни животни

1060 *Lycaena dispar*

1065 *Euphydryas aurinia*

1071 *Coenonympha oedippus*

4011 *Bolbelasmus unicornis*

4013 *Carabus hungaricus*

4020 *Pilemia tigrina*

4022 *Probaticus subrugosus*

4028 *Catopta thrips*

4037 *Lignyoptera fumidaria*

4042 *Polyommatus eroides*

4053 *Paracaloptenus caloptenoides*

1014 *Vertigo angustior*

8 вида бозайници

1304 *Rhinolophus ferrumequinum*

1307 *Myotis blythii*

1310 *Miniopterus schreibersii*

1321 *Myotis emarginatus*

1335 *Spermophilus citellus*

1371 *Rupicapra rupicapra balcanica*

2609 *Mesocricetus newtoni*

2635 *Vormela peregusna*

2 вида влечуги

1279 *Elaphe quatuorlineata*

6095 *Elaphe situla*

7 вида висши растения

2079 *Moehringia jankae*

2125 *Potentilla emilii-popii*

2253 *Centaurea jankae*

4091 *Crambe tataria*

4096 *Gladiolus palustris*

6948 *Echium russicum*

6996 *Dactylorhiza kalopissii*

Тяхното състояние зависи в голяма степен от състоянието на местообитанията им. В тази връзка, мерките насочени към подобряване на тревните типове природни местообитания ще допринесат в значителна степен за поддържане/подобряване състоянието на посочените видове. За някои висши растения обаче са необходими целенасочени действия както следва:

2125 Potentilla emilii-popii: В Континентален биогеографски район състоянието на вида е неблагоприятно – незадоволително (U1), единствено по показател „Местообитания“ той е в благоприятно състояние (FV); в Черноморски биогеографски район – неизвестно ПС (XX), единствено показател „Местообитания“ е оценен в благоприятно състояние (FV). Въздействия и заплахи: A01, A04, A09, L05, F05, I01, M09, L02, като най-значимите са свързани със загубата и влошаването на местообитанията (разораване, неблагоприятен режим на паша, естествена сукцесия, навлизане на инвазивни видове и др.). Предприети мерки към настоящия момент: защитен вид, „Критично застрашен“ (CR) на национално ниво, част от популациите са в защитени зони. Необходими мерки: подобряване на местообитанията на вида чрез осигуряване на подходящ режим на паша, премахване или контрол на конкурентни местни и инвазивни чужди видове.

4091 Crambe tataria: В Континентален биогеографски район състоянието на вида е благоприятно (FV), единствено по показател „Бъдещи перспективи“ е оценен с „неизвестно – XX“; в Черноморски биогеографски район – неблагоприятно – незадоволително (U1), като показателите „Разпространение“ и „Местообитания“ са оценени като благоприятни (FV). Въздействия и заплахи: F05, A01, B01, I01, L02, A06, като най-значими са влошаването на местообитанията в резултат на преустановяване на пашата и естествена сукцесия. Предприети мерки: защитен вид, „Застрашен“ (EN) на национално ниво, част от находищата са в защитени зони. Необходими мерки: подобряване на местообитанията на вида чрез поддържане на режим на умерена паша, премахване или контрол на конкурентни местни и инвазивни чужди видове от находищата. Мерките се налагат поради наличието на въздействия и заплахи с висока (H) значимост. Отговорността на страната ни за опазването на вида е висока (50-75%).

4096 Gladiolus palustris: : В Алпийския биогеографски район състоянието на вида е неблагоприятно – лошо (U2); : В Континентален биогеографски район състоянието на вида – „Неизвестно“ (XX). Въздействия и заплахи: L06, L02, A09, F07, F05, I01, като най-значими са влошаването на местообитанията на

вида в резултат на изоставяне на сенокосния режим на ползване на ливадите и естествена сукцесия (обрастване с дървесна и храстова растителност). Предприети мерки: защитен вид, част от находищата са в защитени зони. Необходими мерки: подобряване на местообитанията на вида чрез възстановяване и поддържане на сенокосния режим на ползване, премахване/контрол на конкуриращи местни и инвазивни чужди видове.

Специфично внимание е необходимо по отношение на вида *6927 Himantoglossum caprinum* в пасищните екосистеми на Черноморски биогеографски район, където състоянието на вида е неблагоприятно – незадоволително (U1). Въздействия и заплахи: A09, A10, L02, F05, I01, L06, като най-значимите са свързани с влошаване на местообитанията на вида поради липсата на паша или прекомерно изпасване, обрастване с дървета и храсти. Предприети мерки: защитен вид, „Уязвим“ (VU) на национално ниво, голяма част от находищата са в защитени територии или защитени зони. Необходими мерки: подобряване на местообитанията на вида чрез премахване/контрол на конкуриращи местни видове.

Видове птици

Голяма група от видове птици са зависими от пасищата. Специално внимание следва да бъде отделено на следните категории птици:

- ✓ Видове птици, приоритетни за опазване, поради намаляващи популации съгласно последното докладване по чл. 12 на Директивата за птиците: *A878 Alectoris graeca*, *A104 Bonasa bonasia*, *A403 Buteo rufinus*, *A122 Crex crex*, *A097 Falco vespertinus*, *A339 Lanius minor*, *A077 Neophron percnopterus*, *A659 Tetrao urogallus*;
- ✓ Видове птици, включени в световния червен списък на IUCN, като застрашени или полу-застрашени от изчезване в света: *A079 Aegypius monachus*, *A404 Aquila heliaca*, *A231 Coracias garrulus*, *A511 Falco cherrug*, *A095 Falco naumanni*;
- ✓ Други видове птици, за които е необходимо прилагането на мерки за поддържане на местообитанията им в пасищата: *A402 Accipiter brevipes*, , *A255 Anthus campestris*, *A091 Aquila chrysaetos*, *A858 Clanga pomarina*, *A133 Burhinus oedicnemus*, *A243 Calandrella brachydactyla*, *A224 Caprimulgus europaeus*, *A031-B Ciconia ciconia*, *A080 Circaetus gallicus*, *A084 Circus pygargus*, *A379 Emberiza hortulana*, *A078 Gyps fulvus*, *A092 Hieraaetus pennatus*, *A439 Hippolais olivetorum*, *A338 Lanius collurio*, *A433 Lanius nubicus*, *A246 Lullula arborea*, *A242 Melanocorypha calandra*, *A533 Oenanthe pleschanka*, *A072 Pernis apivorus*, *A307 Sylvia nisoria*, *A142 Vanellus vanellus*.

В секция Г. Финансиране от ЕС и национално финансиране на мрежата „Натура 2000“ в периода 2014—2020 г. е представена детайлна информация относно финансирането на дейности през настоящия програмен период. Посочени са конкретни проекти и мерки в тази насока. Допълнителна информация относно приноса на тези дейности върху конкретни видове и природни местообитания е представена в секция Д. Приоритетни мерки и потребности от финансиране за периода 2021—2027 г.

Съгласно Националния доклад за състоянието и опазването на околната среда в РБългария 2020 г. (<http://eea.government.bg/bg/soer/2018/biodiversity-nem/biologichno-raznoobrazie>): „Намаляването на индекса за състоянието на популациите на птиците е признак за влошеното състояние на съответните видове и техните местообитания. Особено тревожно е състоянието на птиците, обитаващи земеделските земи, което потвърждава общоевропейските тенденции, които са резултат от някои неустойчиви земеделски практики, насърчавани от Общоевропейската селскостопанска политика и националните програми за развитие на селските райони. Най-силно отрицателно въздействие върху дивите птици и другите елементи на биоразнообразието е премахването на синорите и ивиците от дървета и храсти в полските райони, разораването на пасищата, премахването на храсти и управлението на пасищата с шредери и използването на агрохимикали в растениевъдството. За обръщане на неблагоприятната тенденция на птиците от земеделските райони са необходими целенасочени, резултатно ориентирани и измерими агро-екологични мерки, които да са съобразени с местните условия и изискванията на целевите видове и местообитания. За промяна във видовия състав на птиците определена роля могат да играят и климатичните промени,

загуба на влажни местообитания и др. Специфичните темпове на урбанизацията и концентрацията на хора и ресурси в големите градове могат да окажат влияние върху дислокацията на някои птичи популации.“. В тази връзка, необходими са допълнителни усилия по прецеизиране на обхвата на дейностите, които да бъдат подпомагани в тази насока, през следващия програмен период.

Преглед на състоянието на видовете и природните местообитания по Директива за местообитанията и Директива за птици са представени в приложения 2, 3 и 4 към НРПД 2021-2027 г.

Необходими мерки за запазване или възстановяване на благоприятен природозащитен статус

Необходимо е усилията по подобряване/поддържане на природозащитното състояние на тревни типове природни местообитания да продължат. Те следва да бъдат насочени към екологосъобразно управление на пасищни и ливадни системи (6110, 6150, 6170, 6210, 6220, 6230, 6240, 6250, 6260, 62A0, 62C0, 62D0, 6410, 6420, 6430, 6440, 6510, 6520). Това включва контролиране на интензивността на пашата (прилагане на екстензивно животновъдство) и регулиране на коситбата за минимизиране на процесите на деградация на тревните съобщества, ерозия и рудерализация, като резултат от интензивна пасищна/ неекологосъобразна коситбена експлоатация; контролиране на естествени сукцесионни процеси на навлизане на храстова и горска растителност в местообитанието при пълно отсъствие на паша/коситба (изоставяне/ преустановяване на ползването на пасищата и ливадите). Площта на посочените природни местообитания, върху които следва да се прилага такъв тип земеделски практики е 130 760 хектара.

Премахването на инвазивни чужди видове е важно за подобряване/поддържане на природозащитното състояние на тревни типове природни местообитания (6210, 6220, 6250, 6260, 62A0, 6430, 6440, 6510). Това включва прилагане на управленски практики, насочени към намаляване въздействието на инвазивните чужди видове върху природните местообитания чрез премахване/отстраняване на инвазивни чужди видове и контролиране на популациите им върху обща площ от 7 540 хектара.

По отношение подобряването на състоянието на видове птици (*A402 Accipiter brevipes*, *A079 Aegypius monachus*, *A878 Alektoris graeca*, *A255 Anthus campestris*, *A091 Aquila chrysaetos*, *A404 Aquila heliaca*, *A858 Clanga pomarina*, *A104 Bonasa bonasia*, *A133 Burhinus oediconemus*, *A403 Buteo rufinus*, *A243 Calandrella brachydactyla*, *A224 Caprimulgus europaeus*, *A031-B Ciconia ciconia*, *A080 Circaetus gallicus*, *A084 Circus pygargus*, *A231 Coracias garrulus*, *A122 Crex crex*, *A379 Emberiza hortulana*, *A511 Falco cherrug*, *A095 Falco naumanni*, *A097 Falco vespertinus*, *A078 Gyps fulvus*, *A092 Hieraaetus pennatus*, *A439 Hippolais olivetorum*, *A338 Lanius collurio*, *A339 Lanius minor*, *A433 Lanius nubicus*, *A246 Lullula arborea*, *A242 Melanocorypha calandra*, *A077 Neophron percnopterus*, *A533 Oenanthe pleschanka*, *A072 Pernis apivorus*, *A307 Sylvia nisoria*, *A659 Tetrao urogallus*, *A142 Vanellus vanellus*), усилията следва да са насочени върху техните местообитания за гнездене в пасищата. Това включва управление на пасищни и ливадни системи, контролиране на естествени сукцесионни процеси, възстановяване на тревни местообитания или превръщане на обработваеми земеделски земи в такива.

Във връзка с намаляване на заплахите и въздействията от пожари в пасищата (6110, 6210, 6220, 6240, 6250, 6260, 62A0, 62C0), следва да бъде продължат усилията по изграждане на капацитета на Районните служби по пожарна безопасност и защита на населението (РСПБЗН). Това включва 57 РСПБЗН, разположени в районите, където тази заплаха е най-значима за целевите типове природни местообитания. Това включва анализ на наличната инфраструктура за мониторинг на пожари, изграждане на интегрирана система за ранно предупреждение за пожари, както и закупуване на необходимото техническо оборудване за непосредствено гасене на пожари.

За подобряването на състоянието на група висши растения (*1428 Marsilea quadrifolia* (Четирилистна марсилея, Четирилистно разковниче), *1902 Cypripedium*

calceolus (Венерина пантофка, Венерина обувка), 2125 *Potentilla emilii-popii* (Емилипопово прозорче), 4091 *Crambe tataria* (Татарско зеле), 4096 *Gladiolus palustris* (Блатно петльово перо), 6927 *Himantoglossum caprinum* (Пърчовка), 6996 *Dactylorhiza kalopissii* (Калописиев дланокоренник) е важно премахването на инвазивни чужди видове и конкурентни местни дървесни и храстови видове в полигоните с находища на видовете.

За подобряване на природозащитното състояние на природно местообитание 62C0 е предвидено закупуване/отчуждаване на земи, включително компенсация за правото на строеж.

Степенуване по приоритети на мерките, които трябва да бъдат изпълнени в рамките на следващата МФР

Подобряване/поддържане на природозащитното състояние на тревни типове природни местообитания и местообитания на видове птици чрез екологосъобразно управление на пасищни и ливадни системи (6110, 6150, 6170, 6210, 6220, 6230, 6240, 6250, 6260, 62A0, 62C0, 62D0, 6410, 6420, 6430, 6440, 6510, 6520, A402 *Accipiter brevipes*, A079 *Aegypius monachus*, A878 *Alectoris graeca*, A255 *Anthus campestris*, A091 *Aquila chrysaetos*, A404 *Aquila heliaca*, A858 *Clanga pomarina*, A104 *Bonasa bonasia*, A133 *Burhinus oedicephalus*, A403 *Buteo rufinus*, A243 *Calandrella brachydactyla*, A224 *Caprimulgus europaeus*, A031-B *Ciconia ciconia*, A080 *Circaetus gallicus*, A084 *Circus pygargus*, A231 *Coracias garrulus*, A122 *Crex crex*, A379 *Emberiza hortulana*, A511 *Falco cherrug*, A095 *Falco naumanni*, A097 *Falco vespertinus*, A078 *Gyps fulvus*, A092 *Hieraaetus pennatus*, A439 *Hippobolus olivaceus*, A338 *Lanius collurio*, A339 *Lanius minor*, A433 *Lanius nubicus*, A246 *Lullula arborea*, A242 *Melanocorypha calandra*, A077 *Neophron percnopterus*, A533 *Oenanthe pleschanka*, A072 *Pernis apivorus*, A307 *Sylvia nisoria*, A659 *Tetrao urogallus*, A142 *Vanellus vanellus*): контролиране на интензивността на пашата (прилагане на екстензивно животновъдство) и регулиране на коситбата за минимизиране на процесите на деградация на тревните съобщества, ерозия и рудерализация, като резултат от интензивна пасищна/ неекологосъобразна коситбена експлоатация; контролиране на естествени сукцесионни процеси на навлизане на храстова и горска растителност в местообитанието и др.

Подобряване/поддържане на природозащитното състояние на тревни типове природни местообитания и на видове висши растения чрез премахване на инвазивни чужди видове (6210, 6220, 6250, 6260, 62A0, 6430, 6440, 6510, 1428 *Marsilea quadrifolia*, 1902 *Cypripedium calceolus*, 2125 *Potentilla emilii-popii*, 4091 *Crambe tataria*, 4096 *Gladiolus palustris*, 6927 *Himantoglossum caprinum*, 1381 *Dicranum viride*): прилагане на управленски практики, насочени към намаляване въздействието на инвазивните чужди видове върху природните местообитания чрез премахване / отстраняване на инвазивни чужди видове и контролиране на популациите им в рамките на местообитанието, „подсилване“ на популациите на видове.

Превръщане на обработваеми земеделски земи в постоянно затревени площи, в гнездови райони на застрашени видове птици (A404 *Aquila heliaca*, A404 *Neophron percnopterus*, A122 *Crex crex*, A858 *Clanga pomarina*, A095 *Falco naumanni*, A511 *Falco cherrug*): превръщане на обработваеми земи в постоянно затревени площи, в гнездовите райони на посочените видове птици.

Подобряване на природозащитното състояние на типове природни местообитания чрез повишаване на ефективността при борба с пожарите в степни, пасищни и горски екосистеми (6110, 6210, 6220, 6240, 6250, 6260, 62A0, 62C0): анализ на наличната инфраструктура за локализиране на пожари; изграждане на интегрирана система за ранно предупреждение за пожари; подобряване на капацитета за борба с пожарите на 57 РСПБЗН, в т.ч. закупуване на необходимото противопожарно оборудване и техника за търсене, спасяване и гасене на пожари

Подобряване на природозащитното състояние на видове висши растения чрез подобряване на местообитанието им (2125 *Potentilla emilii-popii* (Емилипопово прозорче), 4091 *Crambe tataria* (Татарско зеле), 4096 *Gladiolus palustris* (Блатно петльово перо), 6927 *Himantoglossum caprinum* (Пърчовка)): премахване на инвазивни чужди видове и конкурентни местни дървесни и храстови видове в полигоните с находища на видовете и др.

Подобряване на природозащитното състояние на тревни типове природни местообитания чрез закупуване/отчуждаване на земи, включително компенсация за правото на строеж (62C0): закупуване/ отчуждаване на земи, включително компенсация за правото на строеж и др.

Подобряване на състоянието на местообитанията на видовете чрез прилагане и преминаване на/към биологично земеделие (*A402 Accipiter brevipes*, *A899 Accipiter gentilis*, *A898 Accipiter nisus*, *A878 Alectoris graeca*, *A394 Anser albifrons*, *A043 Anser anser*, *A042 Anser erythropus*, *A702 Anser fabalis*, *A255 Anthus campestris*, *A091 Aquila chrysaetos*, *A404 Aquila heliaca*, *A858 Clanga pomarina*, *A396 Branta ruficollis*, *A133 Burhinus oedicnemus*, *A087 Buteo buteo*, *A403 Buteo rufinus*, *A243 Calandrella brachydactyla*, *A224 Caprimulgus europaeus*, *A031-B Ciconia ciconia*, *A080 Circaetus gallicus*, *A081 Circus aeruginosus*, *A084 Circus pygargus*, *A231 Coracias garrulus*, *A037 Cygnus columbianus bewickii*, *A038 Cygnus cygnus*, *A036 Cygnus olor*, *A429 Dendrocopos syriacus*, *A379 Emberiza hortulana*, *A095 Falco naumanni*, *A099 Falco subbuteo*, *A096 Falco tinnunculus*, *A097 Falco vespertinus*, *A135 Glareola pratincola*, *A078 Gyps fulvus*, *A092 Hieraaetus pennatus*, *A131 Himantopus himantopus*, *A439 Hippolais olivetorum*, *A338 Lanius collurio*, *A339 Lanius minor*, *A433 Lanius nubicus*, *A246 Lullula arborea*, *A242 Melanocorypha calandra*, *A073 Milvus migrans*, *A077 Neophron percnopterus*, *A533 Oenanthe pleschanka*, *A129 Otis tarda*, *A072 Pernis apivorus*, *A234 Picus canus*, *A032 Plegadis falcinellus*, *A119 Porzana porzana*, *A893 Zapornia pusilla*, *A307 Sylvia nisoria*, *A165 Tringa ochropus*, *A162 Tringa totanus*, *A142 Vanellus vanellus*): поддържане/преминаване на/към биологично земеделие в земи с орнитологично значение (пасища).

Натура 2000 в пасища и ливади (видове, чиито местообитания съвпадат с пасищата и ливадите, тревни типове природни местообитания): компенсиране на наложени режими/ограничения за земеделски дейности, включени в заповедта за обявяване на съответна зона от Натура 2000

Списък на приоритетните мерки, които трябва да бъдат изпълнени, и прогнозни разходи за тези мерки

- ✓ В рамките на обектите по „Натура 2000“, определени за целевите местообитания и видове

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
Мярка 32: Подобряване/поддържане на природозащитното състояние на тревни типове природни местообитания и местообитания на видове птици чрез екологосъобразно управление на пасищни и ливадни системи (6110, 6150, 6170, 6210, 6220, 6230, 6240, 6250, 6260, 62A0, 62C0, 62D0, 6410, 6420, 6430, 6440, 6510, 6520, <i>A402 Accipiter brevipes</i> , <i>A079 Aegypius monachus</i> , <i>A878 Alectoris graeca</i> , <i>A255 Anthus campestris</i> ,	периодична	130 760	хектар	16 998 800,00	Европейски фонд за гарантиране на земеделието (ЕФГЗ), Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p>A091 <i>Aquila chrysaetos</i>, A404 <i>Aquila heliaca</i>, A858 <i>Clanga pomarina</i>, A104 <i>Bonasa bonasia</i>, A133 <i>Burhinus oedicephalus</i>, A403 <i>Buteo rufinus</i>, A243 <i>Calandrella brachydactyla</i>, A224 <i>Caprimulgus europaeus</i>, A031-B <i>Ciconia ciconia</i>, A080 <i>Circaetus gallicus</i>, A084 <i>Circus pygargus</i>, A231 <i>Coracias garrulus</i>, A122 <i>Crex crex</i>, A379 <i>Emberiza hortulana</i>, A511 <i>Falco cherrug</i>, A095 <i>Falco naumanni</i>, A097 <i>Falco vespertinus</i>, A078 <i>Gyps fulvus</i>, A092 <i>Hieraaetus pennatus</i>, A439 <i>Hippolais olivetorum</i>, A338 <i>Lanius collurio</i>, A339 <i>Lanius minor</i>, A433 <i>Lanius nubicus</i>, A246 <i>Lullula arborea</i>, A242 <i>Melanocorypha calandra</i>, A077 <i>Neophron percnopterus</i>, A533 <i>Oenanthe pleschanka</i>, A072 <i>Pernis apivorus</i>, A307 <i>Sylvia nisoria</i>, A659 <i>Tetrao urogallus</i>, A142 <i>Vanellus vanellus</i>): контролиране на интензивността на пашата (прилагане на екстензивно животновъдство) и регулиране на коситбата за минимизиране на процесите на деградация на тревните съобщества, ерозия и рудерализация, като резултат от интензивна пасищна/неекологосъобразна коситбена експлоатация; контролиране на естествени сукцесионни процеси на навлизане на храстова и горска растителност в местообитанието и др.</p> <p>(стойност на годишните разходи за хектар: 130 €; обща стойност на мярката: 118 991 600,00 €)</p>					(ЕЗФРСР)
<p>Мярка 33: Подобряване/поддържане на природозащитното състояние на тревни типове природни местообитания и на видове висши растения чрез премахване на инвазивни чужди видове (6210, 6220, 6250, 6260, 62A0, 6430, 6440, 6510, 1902 <i>Syrpidium calceolus</i> (Венерина пантофка, Венерина обувка), 4091 <i>Crambe tataria</i> (Татарско зеле), 1381 <i>Dicranum viride</i>): прилагане на управленски практики, насочени към намаляване въздействието на инвазивните чужди</p>	еднократна	5 540	хектар	1 108 000,00	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p>видове върху природните местообитания чрез премахване / отстраняване на инвазивни чужди видове и контролиране на популациите им в рамките на местообитанието, „подсилване“ на популациите на видове.</p> <p>(стойност на годишни разходи за хектар (за тригодишен период): 200 €; обща стойност на мярката: 7 756 000,00 €)</p>					
<p>Мярка 34: Превръщане на обработваеми земеделски земи в постоянно затревени площи, в гнездови райони на застрашени видове птици (A404 <i>Aquila heliaca</i>, A404 <i>Neophron peropterus</i>, A122 <i>Crex crex</i>, A858 <i>Clanga pomarina</i>, A095 <i>Falco naumanni</i>, A511 <i>Falco cherrug</i>): превръщане на обработваеми земи в постоянно затревени площи, в гнездовите райони на посочените видове птици.</p> <p>(стойност на годишните разходи за хектар: 180 €; обща стойност на мярката: 378 000,00 €)</p>	периодична	300	хектар	54 000,00	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР)
<p>Мярка 27: Подобряване на природозащитното състояние на типове природни местообитания чрез повишаване на ефективността при борба с пожарите в степни, пасищни и горски екосистеми (6110, 6210, 6220, 6240, 6250, 6260, 62A0, 62C0): анализ на наличната инфраструктура за локализиране на пожари; изграждане на интегрирана система за ранно предупреждение за пожари; подобряване на капацитета за борба с пожарите на 57 РСПБЗН, в т.ч. закупуване на необходимото противопожарно оборудване и техника за търсене, спасяване и гасене на пожари</p> <p>(обща стойност на мярката: 35 100 000,00 €)</p> <p>Забележка: Мярката обхваща природни местообитания</p>	еднократна	57	брой РСПБЗН с изграден капацитет	5 014 285,71	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
4030, 4070, 4090, 40A0, 40C0, 5130, 1340, 1530, 9110, 9130, 9150, 91S0, 9170, 91AA, 91BA, 91CA, 91D0, 91E0, 91F0, 91Z0, 91H0, 91I0, 91M0, 91W0, 9260, 92D0, 92A0, 92C0, 9410, 9530, 95A0, 92D0, 9180, 91G0, 9560. С цел избягване на дублирането на планираните финансови ресурси, същата мярка е цитирана в раздели Д.2.2. Степни местности и зони с храстовидна растителност и Д.2.6. Гори и гористи местности, без да е заложен финансов ресурс за нея.					
Мярка 35: Подобряване на природозащитното състояние на видове висши растения чрез подобряване на местообитанието им (2125 <i>Potentilla emilii-porii</i> (Емилипопово прозорче), 4091 <i>Crambe tataria</i> (Татарско зеле), 4096 <i>Gladiolus palustris</i> (Блатно петльово перо), 6927 <i>Himantoglossum caprinum</i> (Пърчовка)): премахване на инвазивни чужди видове и конкурентни местни дървесни и храстови видове в полигоните с находища на видовете и др. (стойност на годишните разходи за хектар: 200 €; обща стойност на мярката: 2 380 000 €)	периодична	1 700	хектар	340 000,00	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)
Мярка 36: Подобряване на природозащитното състояние на тревни типове природни местообитания чрез закупуване/отчуждаване на земи, включително компенсация за правото на строеж (62C0): закупуване/ отчуждаване на земи, включително компенсация за правото на строеж и др. (обща стойност на мярката: 10 200 000 €)	еднократна	до 1 000	хектар	1 457 142,86	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p>Мярка 37: Подобряване на състоянието на местообитанията на видовете чрез прилагане и преминаване на/към биологично земеделие (A402 <i>Accipiter brevipes</i>, A899 <i>Accipiter gentilis</i>, A898 <i>Accipiter nisus</i>, A878 <i>Alectoris graeca</i>, A394 <i>Anser albifrons</i>, A043 <i>Anser anser</i>, A042 <i>Anser erythropus</i>, A702 <i>Anser fabalis</i>, A255 <i>Anthus campestris</i>, A091 <i>Aquila chrysaetos</i>, A404 <i>Aquila heliaca</i>, A858 <i>Clanga pomarina</i>, A396 <i>Branta ruficollis</i>, A133 <i>Burhinus oedicnemus</i>, A087 <i>Buteo buteo</i>, A403 <i>Buteo rufinus</i>, A243 <i>Calandrella brachydactyla</i>, A224 <i>Caprimulgus europaeus</i>, A031-B <i>Ciconia ciconia</i>, A080 <i>Circaetus gallicus</i>, A081 <i>Circus aeruginosus</i>, A084 <i>Circus pygargus</i>, A231 <i>Coracias garrulus</i>, A037 <i>Cygnus columbianus bewickii</i>, A038 <i>Cygnus cygnus</i>, A036 <i>Cygnus olor</i>, A429 <i>Dendrocopos syriacus</i>, A379 <i>Emberiza hortulana</i>, A095 <i>Falco naumanni</i>, A099 <i>Falco subbuteo</i>, A096 <i>Falco tinnunculus</i>, A097 <i>Falco vespertinus</i>, A135 <i>Glareola pratincola</i>, A078 <i>Gyps fulvus</i>, A092 <i>Hieraaetus pennatus</i>, A131 <i>Himantopus himantopus</i>, A439 <i>Hippolais olivetorum</i>, A338 <i>Lanius collurio</i>, A339 <i>Lanius minor</i>, A433 <i>Lanius nubicus</i>, A246 <i>Lullula arborea</i>, A242 <i>Melanocorypha calandra</i>, A073 <i>Milvus migrans</i>, A077 <i>Neophron percnopterus</i>, A533 <i>Oenanthe pleschanka</i>, A129 <i>Otis tarda</i>, A072 <i>Pernis apivorus</i>, A234 <i>Picus canus</i>, A032 <i>Plegadis falcinellus</i>, A119 <i>Porzana porzana</i>, A893 <i>Zapornia pusilla</i>, A307 <i>Sylvia nisoria</i>, A165 <i>Tringa ochropus</i>, A162 <i>Tringa totanus</i>, A142 <i>Vanellus vanellus</i>)-поддържане/преминаване на/към биологично земеделие в земи с орнитологично значение (пасища).</p> <p>(средна стойност на годишните разходи за хектар: 102 €; обща стойност на мярката: 24 990 000,00 €)</p>	периодична	35 000	хектар	3 570 000,00	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p>Мярка 38: <i>Натура 2000 в пасища и ливади (видове, чиито местообитания съпадат с пасищата и ливадите, тревни типове природни местообитания): компенсиране на наложени режими/ограничения за земеделски дейности, включени в заповедта за обявяване на съответна зона от Натура 2000</i></p> <p>(средна стойност на годишните разходи за хектар: 30 €; обща стойност на мярката: 42 000 000,00 €)</p>	30,00	периодична	200 000	хектар	6 000 000,00

Детайлното представяне на обхвата на мерките е направено в Приложение 1 към НРПД 2021-2027 г.

- ✓ Допълнителни мерки извън „Натура 2000“ (мерки за по-широкообхватна екологосъобразна инфраструктура)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС

Очаквани резултати за целевите видове и типовете местообитания

Пълното прилагане на планираните мерки ще доведе до постигане на следните резултати към края на 2027 г.:

- ✓ Подобрено природозащитно състояние на биогеографско ниво, за 18 типа природни местообитания (6110, 6150, 6170, 6210, 6220, 6230, 6240, 6250, 6260, 62A0, 62C0, 62D0, 6410, 6420, 6430, 6440, 6510, 6520). Това включва и случаите, в които се регистрира значително подобряване на

състоянието на съответните целеви обекти, независимо че не е постигнато благоприятно природозащитно състояние;

- ✓ Подобро природозащитно състояние на биогеографско ниво, за 4 вида (2125 *Potentilla emilii-popii* (Емилипопово прозорче), 4091 *Crambe tataria* (Татарско зеле), 4096 *Gladiolus palustris* (Блатно петльово перо), 6927 *Himantoglossum caprinum* (Пърчовка)). Това включва и случаите, в които се регистрира значително подобряване на състоянието на съответните целеви обекти, независимо че не е постигнато благоприятно природозащитно състояние;
- ✓ Стабилни или нарастващи тенденции за 32 вида птици (A402 *Accipiter brevipes*, A079 *Aegypius monachus*, A878 *Alectoris graeca*, A255 *Anthus campestris*, A091 *Aquila chrysaetos*, A404 *Aquila heliaca*, A858 *Clanga pomarina*, A104 *Bonasa bonasia*, A133 *Burhinus oedicnemus*, A403 *Buteo rufinus*, A243 *Calandrella brachydactyla*, A224 *Caprimulgus europaeus*, A031-B *Ciconia ciconia*, A080 *Circaetus gallicus*, A084 *Circus pygargus*, A231 *Coracias garrulus*, A122 *Crex crex*, A379 *Emberiza hortulana*, A511 *Falco cherrug*, A095 *Falco naumanni*, A097 *Falco vespertinus*, A078 *Gyps fulvus*, A092 *Hieraaetus pennatus*, A439 *Hippolais olivetorum*, A338 *Lanius collurio*, A339 *Lanius minor*, A433 *Lanius nubicus*, A246 *Lullula arborea*, A242 *Melanocorypha calandra*, A077 *Neophron percnopterus*, A533 *Oenanthe pleschanka*, A072 *Pernis apivorus*, A307 *Sylvia nisoria*, A659 *Tetrao urogallus*, A142 *Vanellus vanellus*). Това включва и случаите, в които се регистрира значително подобряване на състоянието на съответните целеви обекти, независимо че не са постигнати стабилни или нарастващи тенденции.

Очаквани резултати: други ползи

Прилагането на посочените приоритетни мерки се очаква да даде принос към следните екосистемни услуги и социално-икономически ползи:

- ✓ Подкрепа за екологосъобразното управление на пасищата, включително тези в териториите на националните паркове, както и стопанисването от редица дребни земеделски стопани, за които това е основен бизнес и средство за препитание;
- ✓ Устойчиво ползване на екосистемата и съхранение на екосистемните услуги, включително тези с принос към климатичните промени;
- ✓ Намаляване на негативните ефекти върху пчелите и други опрашители;
- ✓ Запазване на ландшафта и положително влияние върху възможностите за развитие на културен, селски и орнитологичен туризъм, включително в местата по UNESCO.

Д.2.5. Други агроекологични системи (включително обработваеми земи)

Настоящ статус на местообитанията и видовете, предприети досега мерки за опазване и тяхното въздействие към настоящия момент, оставащи отрицателни въздействия и заплахи

Видове птици

Голяма група от видове птици са зависими от обработваемите земи. Специално внимание следва да бъде отделено на следните категории птици:

- ✓ Видове птици, приоритетни за опазване, поради намаляващи популации съгласно последното докладване по чл. 12 на Директивата за птиците: A878 *Alectoris graeca*, A394 *Anser albifrons*, A396 *Branta ruficollis*, A403 *Buteo rufinus*, A231 *Coracias garrulus*, A429 *Dendrocopos syriacus*, A097 *Falco vespertinus*, A338 *Lanius collurio*, A073 *Milvus migrans*, A077 *Neophron percnopterus*, A162 *Tringa totanus*;
- ✓ Видове птици, включени в световния червен списък на IUCN, като застрашени или полу-застрашени от изчезване в света: A042 *Anser erythropus*, A404 *Aquila heliaca*, A095 *Falco naumanni*, A129 *Otis tarda*, A142 *Vanellus vanellus*;
- ✓ Други видове птици, за които е необходимо прилагането на мерки за поддържане на местообитанията им в обработваемите земи: A402 *Accipiter brevipes*, A899 *Accipiter gentilis*, A898 *Accipiter nisus*, A247 *Alauda arvensis*, A043 *Anser anser*, A702 *Anser fabalis*, A255 *Anthus campestris*, A091 *Aquila chrysaetos*, A858 *Clanga pomarina*, A133 *Burhinus oedicephalus*, A087 *Buteo buteo*, A243 *Calandrella brachydactyla*, A224 *Caprimulgus europaeus*, A031-B *Ciconia ciconia*, A080 *Circaetus gallicus*, A081 *Circus aeruginosus*, A084 *Circus pygargus*, A037 *Cygnus columbianus bewickii*, A038 *Cygnus cygnus*, A036 *Cygnus olor*, A379 *Emberiza hortulana*, A099 *Falco subbuteo*, A096 *Falco tinnunculus*, A244 *Galerida cristata*, A135 *Glareola pratincola*, A078 *Gyps fulvus*, A092 *Hieraaetus pennatus*, A131 *Himantopus himantopus*, A439 *Hippolais olivetorum*, A251 *Hirundo rustica*, A339 *Lanius minor*, A433 *Lanius nubicus*, A156 *Limosa limosa*, A341 *Lanius senator*, A246 *Lullula arborea*, A242 *Melanocorypha calandra*, A768 *Numenius arquata*, A533 *Oenanthe pleschanka*, A861 *Philomachus pugnax*, A644 *Perdix perdix*, A072 *Pernis apivorus*, A234 *Picus canus*, A032 *Plegadis falcinellus*, A119 *Porzana porzana*, A275 *Saxicola rubetra*, A307 *Sylvia nisoria*, A210 *Streptopelia turtur*, A165 *Tringa ochropus*, A893 *Zapornia pusilla*.

През настоящия програмен период мерки се финансират по ПРСР: Мярка 10 „Агроекология и климат“, Мярка M11 — Биологично земеделие, Мярка M12 Плащания по „Натура 2000“ и Рамковата директива за водите (член 30). По мярка 10 положителни резултати са отчетени в прилагането на следните направления: „Поддържане на местообитанията на зимуващите видове гъски и ливаден блатар в обработваеми земи с орнитологично значение“ и „Поддържане на местообитанията на Царски орел и Египетски лешояд в обработваеми земи с орнитологично значение“. Съгласно Националния доклад за състоянието и опазването на околната среда в РБългария 2020 г. (<http://eea.government.bg/bg/soer/2018/biodiversity-nem/biologichno-raznoobrazie>): „Намаляването на индекса за състоянието на популациите на птиците е признак за влошеното състояние на съответните видове и техните местообитания. Особено тревожно е състоянието на птиците, обитаващи земеделските земи, което потвърждава общоевропейските тенденции, които са резултат от някои неустойчиви земеделски практики, насърчавани от Общоевропейската селскостопанска политика и националните програми за развитие на селските райони. Най-силно отрицателно въздействие върху дивите птици и другите елементи на биоразнообразието е премахването на синорите и ивиците от дървета и храсти в полските райони, разораването на пасищата, премахването на храсти и управлението на пасищата с шредери и използването на агрохимикали в растениевъдството. За обръщане на неблагоприятната тенденция на птиците от земеделските райони са необходими целенасочени, резултатно ориентирани и измерими агро-екологични мерки, които да са съобразени с местните условия и изискванията на целевите видове и местообитания. За промяна във видовия състав на птиците определена роля могат да играят и климатичните промени, загуба на влажни местообитания и др. Специфичните темпове на урбанизацията и концентрацията на хора и ресурси в големите градове могат да окажат влияние върху дислокацията на някои птичи популации.“ В тази връзка, необходими са допълнителни усилия по прецеизиране на обхвата на дейностите, които да бъдат подпомагани в тази насока, през следващия програмен период. Усилията по поддържане и подобряване на местообитанията на защитени видове птици в обработваеми земи и трайни насаждения в Натура 2000 трябва да продължат.

Преглед на състоянието на видовете и природните местообитания по Директива за местообитанията и Директива за птици са представени в приложения 2, 3 и 4 към НРПД 2021-2027 г.

Необходими мерки за запазване или възстановяване на благоприятен природозащитен статус

Необходими са усилия, насочени към поддържане и подобряване на местообитанията на защитени видове птици в обработваеми земи, чрез прилагане на подходящи мерки и дейности, съобразени с екологичните потребности на застрашени видове птици, с цел поддържане и подобряване на гнездовите им местообитания и местата за хранене.

С особено внимание следва да се подходи към обработваеми земи с голям принос към опазване на птиците, каквито са оризищата. В значителна степен значението на дигите като местообитание за видове птици, кореспондира с наличието на канали и др. територии поддържащи постоянни водни нива.

Не на последно място, мозаечният ландшафт в земеделските земи със смесено земеползване, както и елементите на зелената инфраструктура в обработваемите земи следва да бъдат запазени в добро състояние, тъй като те предоставят важни местообитания за видовете птици.

Усилията по поддържане и подобряване на местообитанията на защитени видове птици в обработваеми земи и трайни насаждения в Натура 2000 трябва да продължат.

Степенуване по приоритети на мерките, които трябва да бъдат изпълнени в рамките на следващата МФР

Поддържане и подобряване на местообитанията на червеногушата гъска в обработваеми земи в Натура 2000 (*A396 Branta ruficollis*): засяване и отглеждане на минимум 50% есенни зърнено-житни култури и минимум 30% царевица от заявената площ в местообитанията на вида.

Поддържане и подобряване на елементите на зелената инфраструктура в местообитанията на защитени видове птици в обработваеми земи (*A402 Accipiter brevipes*, *A899 Accipiter gentilis*, *A898 Accipiter nisus*, *A878 Alectoris graeca*, *A394 Anser albifrons*, *A043 Anser anser*, *A042 Anser erythropus*, *A702 Anser fabalis*, *A255 Anthus campestris*, *A091 Aquila chrysaetos*, *A404 Aquila heliaca*, *A858 Clanga pomarina*, *A133 Burhinus oedicnemus*, *A087 Buteo buteo*, *A403 Buteo rufinus*, *A243 Calandrella brachydactyla*, *A224 Caprimulgus europaeus*, *A031-B Ciconia ciconia*, *A080 Circaetus gallicus*, *A081 Circus aeruginosus*, *A084 Circus pygargus*, *A231 Coracias garrulus*, *A037 Cygnus columbianus bewickii*, *A038 Cygnus cygnus*, *A036 Cygnus olor*, *A429 Dendrocopos syriacus*, *A379 Emberiza hortulana*, *A095 Falco naumanni*, *A099 Falco subbuteo*, *A096 Falco tinnunculus*, *A097 Falco vespertinus*, *A135 Glareola pratincola*, *A078 Gyps fulvus*, *A092 Hieraaetus pennatus*, *A131 Himantopus himantopus*, *A439 Hippolais olivetorum*, *A338 Lanius collurio*, *A339 Lanius minor*, *A433 Lanius nubicus*, *A246 Lullula arborea*, *A242 Melanocorypha calandra*, *A073 Milvus migrans*, *A077 Neophron percnopterus*, *A533 Oenanthe pleschanka*, *A129 Otis tarda*, *A072 Pernis apivorus*, *A234 Picus canus*, *A032 Plegadis falcinellus*, *A119 Porzana porzana*, *A893 Zapornia pusilla*, *A307 Sylvia nisoria*, *A165 Tringa ochropus*, *A162 Tringa totanus*, *A142 Vanellus vanellus*): осигуряване на подходящи места за гнездене и хранене на видове птици в обработваеми земи чрез поддържане и подобряване на екологичната инфраструктура.

Поддържане и подобряване на местообитанията на защитени видове птици в обработваеми земи чрез разнообразяване на отглежданите културите (*A402 Accipiter brevipes*, *A899 Accipiter gentilis*, *A898 Accipiter nisus*, *A404 Aquila heliaca*, *A858 Burhinus oedicnemus*, *A087 Buteo buteo*, *A403 Buteo rufinus*, *A243 Calandrella brachydactyla*, *A224 Caprimulgus europaeus*, *A031-B Ciconia ciconia*, *A080 Circaetus gallicus*, *A081 Circus aeruginosus*, *A084 Circus pygargus*, *A231 Coracias garrulus*, *A037 Cygnus columbianus bewickii*, *A379 Emberiza hortulana*, *A095 Falco naumanni*, *A099 Falco subbuteo*, *A096 Falco tinnunculus*, *A097 Falco vespertinus*, *A439 Hippolais olivetorum*, *A338 Lanius collurio*, *A339 Lanius minor*, *A433 Lanius nubicus*, *A246 Lullula arborea*, *A242 Melanocorypha calandra*, *A073 Milvus migrans*, *A533 Oenanthe pleschanka*, *A307 Sylvia nisoria*): увеличаване на броя на културите, отглеждани в стопанството, което увеличава разнообразието в хранителната база на птиците и води до създаване на разнообразни местообитания, подходящи за различни видове птици. Това

включва и оставена под угар земя, треви и тревни фуражи; неизвършване на почвообработка в периода от прибирането на реколтата до 30 септември.

Поддържане и подобряване на местообитанията на защитени видове птици в оризищата (*A142 Vanellus vanellus*, *A162 Tringa totanus*, *A156 Limosa limosa*, *A768 Numenius arquata*, *A861 Philomachus pugnax*): наводняване на продуктивни оризища извън вегетационния период; поддържане на водно ниво в каналите в оризовите стопанства; наводняване на угар; управление на бреговата растителност; неупотреба на продукти за растителна защита (ПРЗ).

Поддържане на мозаечния ландшафт в земеделските земи със смесено земеползване (*A247 Alauda arvensis*, *A251 Hirundo rustica*, *A341 Lanius senator*, *A275 Saxicola rubetra*, *A210 Streptopelia turtur*, *A244 Galerida cristata*, *A644 Perdix perdix*, *A084 Circus pygargus*, *A376 Emberiza citrinella*): запазване на смесеното земеползване на ниво физически блок (за физическите блокове със смесено земеползване) чрез допълнително плащане към основното подпомагане на доходите за устойчивост на земеделските стопани. Това следва да бъде постигнато чрез поддържане на най-малко следните типове земеползване - обработваеми земи, постоянно затревени площи, трайни насаждения. Плащането е за всички земеделски стопани, обработващи земи в блокове със смесено земеползване, които запазят непроменен типа земеползване в своите парцели.

Подобряване на състоянието на местообитанията на видовете чрез прилагане и преминаване на/към биологично земеделие (*A402 Accipiter brevipes*, *A899 Accipiter gentilis*, *A898 Accipiter nisus*, *A878 Alectoris graeca*, *A394 Anser albifrons*, *A043 Anser anser*, *A042 Anser erythropus*, *A702 Anser fabalis*, *A255 Anthus campestris*, *A091 Aquila chrysaetos*, *A404 Aquila heliaca*, *A858 Clanga pomarina*, *A396 Branta ruficollis*, *A133 Burhinus oedicnemus*, *A087 Buteo buteo*, *A403 Buteo rufinus*, *A243 Calandrella brachydactyla*, *A224 Caprimulgus europaeus*, *A031-B Ciconia ciconia*, *A080 Circaetus gallicus*, *A081 Circus aeruginosus*, *A084 Circus pygargus*, *A231 Coracias garrulus*, *A037 Cygnus columbianus bewickii*, *A038 Cygnus cygnus*, *A036 Cygnus olor*, *A429 Dendrocopos syriacus*, *A379 Emberiza hortulana*, *A095 Falco naumanni*, *A099 Falco subbuteo*, *A096 Falco tinnunculus*, *A097 Falco vespertinus*, *A135 Glareola pratincola*, *A078 Gyps fulvus*, *A092 Hieraaetus pennatus*, *A131 Himantopus himantopus*, *A439 Hippolais olivetorum*, *A338 Lanius collurio*, *A339 Lanius minor*, *A433 Lanius nubicus*, *A246 Lullula arborea*, *A242 Melanocorypha calandra*, *A073 Milvus migrans*, *A077 Neophron percnopterus*, *A533 Oenanthe pleschanka*, *A129 Otis tarda*, *A072 Pernis apivorus*, *A234 Picus canus*, *A032 Plegadis falcinellus*, *A119 Porzana porzana*, *A893 Zapornia pusilla*, *A307 Sylvia nisoria*, *A165 Tringa ochropus*, *A162 Tringa totanus*, *A142 Vanellus vanellus*)- преминаване към биологично земеделие в земи с орнитологично значение (обработваеми земи).

Натура 2000 в обработваеми земи и трайни насаждения (Видове, чиито местообитания съвпадат с обработваеми земи и трайни насаждения): компенсирани на наложени режими/ограничения за земеделски дейности, включени в заповедта за обявяване на съответна зона от Натура 2000.

Списък на приоритетните мерки, които трябва да бъдат изпълнени, и прогнозни разходи за тези мерки

✓ В рамките на обектите по „Натура 2000“, определени за целевите местообитания и видове

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
Мярка 39: Поддържане и подобряване на местообитанията на червоногушата гъска в обработваеми земи в Натура 2000 (<i>A396 Branta ruficollis</i>): засяване и отглеждане на минимум 50%	периодична	5 000	хектар	450 000,00	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
есенни зърнено-житни култури и минимум 30% царевица от заявената площ в местообитанията на вида. (стойност на годишните разходи за хектар: 90 €; обща стойност на мярката: 3 150 000,00 €)					
Мярка 40: Поддържане и подобряване на елементите на зелената инфраструктура в местообитанията на защитени видове птици в обработваеми земи (A402 <i>Accipiter brevipes</i>, A899 <i>Accipiter gentilis</i>, A898 <i>Accipiter nisus</i>, A878 <i>Alectoris graeca</i>, A394 <i>Anser albifrons</i>, A043 <i>Anser anser</i>, A042 <i>Anser erythropus</i>, A702 <i>Anser fabalis</i>, A255 <i>Anthus campestris</i>, A091 <i>Aquila chrysaetos</i>, A404 <i>Aquila heliaca</i>, A858 <i>Clanga pomarina</i>, A133 <i>Burhinus oedicephalus</i>, A087 <i>Buteo buteo</i>, A403 <i>Buteo rufinus</i>, A243 <i>Calandrella brachydactyla</i>, A224 <i>Caprimulgus europaeus</i>, A031-B <i>Ciconia ciconia</i>, A080 <i>Circaetus gallicus</i>, A081 <i>Circus aeruginosus</i>, A084 <i>Circus pygargus</i>, A231 <i>Coracias garrulus</i>, A037 <i>Cygnus columbianus bewickii</i>, A038 <i>Cygnus cygnus</i>, A036 <i>Cygnus olor</i>, A429 <i>Dendrocopos syriacus</i>, A379 <i>Emberiza hortulana</i>, A095 <i>Falco naumanni</i>, A099 <i>Falco subbuteo</i>, A096 <i>Falco tinnunculus</i>, A097 <i>Falco vespertinus</i>, A135 <i>Glareola pratensis</i>, A078 <i>Gyps fulvus</i>, A092 <i>Hieraaetus pennatus</i>, A131 <i>Himantopus himantopus</i>, A439 <i>Hippolais olivetorum</i>, A338 <i>Lanius collurio</i>, A339 <i>Lanius minor</i>, A433 <i>Lanius nubicus</i>, A246 <i>Lullula arborea</i>, A242 <i>Melanocorypha calandra</i>, A073 <i>Milvus migrans</i>, A077 <i>Neophron percnopterus</i>, A533 <i>Oenanthe pleschanka</i>, A129 <i>Otis tarda</i>, A072 <i>Pernis apivorus</i>, A234 <i>Picus canus</i>, A032 <i>Plegadis falcinellus</i>, A119 <i>Porzana porzana</i>, A893 <i>Zapornia pusilla</i>, A307 <i>Sylvia nisoria</i>, A165 <i>Tringa ochropus</i>, A162 <i>Tringa totanus</i>, A142 <i>Vanellus vanellus</i>): осигуряване на подходящи места за гнездене и хранене на видове птици в обработваеми земи чрез поддържане и подобряване на екологичната инфраструктура.	периодична	20 000	хектар	1 000 000,00	Европейски фонд за гарантиране на земеделието (ЕФГЗ)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
(стойност на годишните разходи за хектар: 50 €; обща стойност на мярката: 7 000 000,00 €)					
<p>Мярка 41: Поддържане и подобряване на местообитанията на защитени видове птици в обработваеми земи чрез разнообразяване на отглежданите култури (A402 <i>Accipiter brevipes</i>, A899 <i>Accipiter gentilis</i>, A898 <i>Accipiter nisus</i>, A404 <i>Aquila heliaca</i>, A858 <i>Burhinus oedicnemus</i>, A087 <i>Buteo buteo</i>, A403 <i>Buteo rufinus</i>, A243 <i>Calandrella brachydactyla</i>, A224 <i>Caprimulgus europaeus</i>, A031-B <i>Ciconia ciconia</i>, A080 <i>Circaetus gallicus</i>, A081 <i>Circus aeruginosus</i>, A084 <i>Circus pygargus</i>, A231 <i>Coracias garrulus</i>, A037 <i>Cygnus columbianus bewickii</i>, A379 <i>Emberiza hortulana</i>, A095 <i>Falco naumanni</i>, A099 <i>Falco subbuteo</i>, A096 <i>Falco tinnunculus</i>, A097 <i>Falco vespertinus</i>, A439 <i>Hippolais olivetorum</i>, A338 <i>Lanius collurio</i>, A339 <i>Lanius minor</i>, A433 <i>Lanius nubicus</i>, A246 <i>Lullula arborea</i>, A242 <i>Melanocorypha calandra</i>, A073 <i>Milvus migrans</i>, A533 <i>Oenanthe pleschanka</i>, A307 <i>Sylvia nisoria</i>): увеличаване на броя на културите, отглеждани в стопанството, което увеличава разнообразието в хранителната база на птиците и води до създаване на разнообразни местообитания, подходящи за различни видове птици. Това включва и оставена под угар земя, треви и тревни фуражи; неизвършване на почвообработка в периода от прибирането на реколтата до 30 септември.</p> <p>(стойност на годишните разходи за хектар: 50 €; обща стойност на мярката: 35 000 000,00 €)</p>	периодична	100 000	хектар	5 000 000,00	Европейски фонд за гарантиране на земеделieto (ЕФГЗ)
<p>Мярка 42: Поддържане и подобряване на местообитанията на защитени видове птици в оризищата (A142 <i>Vanellus vanellus</i>, A162 <i>Tringa totanus</i>, A156 <i>Limosa limosa</i>, A768 <i>Numenius arquata</i>, A861</p>	периодична	6 000	хектар	930 000,00	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p><i>Philomachus pugnax</i>): наводняване на продуктивни оризища извън вегетационния период; наводняване на угар; използването на препарати за растителна защита (ПРЗ).</p> <p>(стойност на годишните разходи за хектар: 155 €; обща стойност на мярката: 6 510 000,00 €)</p>					(ЕЗФРСР), Европейски фонд за гарантиране на земеделието (ЕФГЗ)
<p>Мярка 43: Поддържане на мозаечния ландшафт в земеделските земи със смесено земеползване (A247 <i>Alauda arvensis</i>, A251 <i>Hirundo rustica</i>, A341 <i>Lanius senator</i>, A275 <i>Saxicola rubetra</i>, A210 <i>Streptopelia turtur</i>, A244 <i>Galerida cristata</i>, A644 <i>Perdix perdix</i>, A084 <i>Circus pygargus</i>, A376 <i>Emberiza citrinella</i>): запазване на смесеното земеползване на ниво физически блок (за физическите блокове със смесено земеползване) чрез допълнително плащане към основното подпомагане на доходите за устойчивост на земеделските стопани. Това следва да бъде постигнато чрез поддържане на най-малко два от следните типове земеползване - обработваеми земи, постоянно затревени площи, трайни насаждения. Плащането е за всички земеделски стопани, обработващи земи в блокове със смесено земеползване, които запазят непроменен типа земеползване в своите парцели; поддържане на зелена инфраструктура (съгласно Мярка 39) и/или формации от дървесно-храстова растителност – до 10% от декларираните за подпомагане площи. Допълнително заплащане при поддържане на повече от 10% до 20% зелена инфраструктура и/или формации от дървесно-храстова растителност от декларираните за подпомагане площи (за физическите блокове със смесено земеползване).</p> <p>(стойност на годишните разходи за хектар: 10 €; обща стойност на мярката: 2 800 000,00 €)</p>	периодична	40 000	хектар	400 000,00	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР), Европейски фонд за гарантиране на земеделието (ЕФГЗ)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p>Мярка 44: Подобряване на състоянието на местообитанията на видовете чрез прилагане и преминаване на/към биологично земеделие (A402 <i>Accipiter brevipes</i>, A899 <i>Accipiter gentilis</i>, A898 <i>Accipiter nisus</i>, A878 <i>Alectoris graeca</i>, A394 <i>Anser albifrons</i>, A043 <i>Anser anser</i>, A042 <i>Anser erythropus</i>, A702 <i>Anser fabalis</i>, A255 <i>Anthus campestris</i>, A091 <i>Aquila chrysaetos</i>, A404 <i>Aquila heliaca</i>, A858 <i>Clanga pomarina</i>, A396 <i>Branta ruficollis</i>, A133 <i>Burhinus oedicnemus</i>, A087 <i>Buteo buteo</i>, A403 <i>Buteo rufinus</i>, A243 <i>Calandrella brachydactyla</i>, A224 <i>Caprimulgus europaeus</i>, A031-B <i>Ciconia ciconia</i>, A080 <i>Circaetus gallicus</i>, A081 <i>Circus aeruginosus</i>, A084 <i>Circus pygargus</i>, A231 <i>Coracias garrulus</i>, A037 <i>Cygnus columbianus bewickii</i>, A038 <i>Cygnus cygnus</i>, A036 <i>Cygnus olor</i>, A429 <i>Dendrocopos syriacus</i>, A379 <i>Emberiza hortulana</i>, A095 <i>Falco naumanni</i>, A099 <i>Falco subbuteo</i>, A096 <i>Falco tinnunculus</i>, A097 <i>Falco vespertinus</i>, A135 <i>Glareola pratincola</i>, A078 <i>Gyps fulvus</i>, A092 <i>Hieraaetus pennatus</i>, A131 <i>Himantopus himantopus</i>, A439 <i>Hippolais olivetorum</i>, A338 <i>Lanius collurio</i>, A339 <i>Lanius minor</i>, A433 <i>Lanius nubicus</i>, A246 <i>Lullula arborea</i>, A242 <i>Melanocorypha calandra</i>, A073 <i>Milvus migrans</i>, A077 <i>Neophron percnopterus</i>, A533 <i>Oenanthe pleschanka</i>, A129 <i>Otis tarda</i>, A072 <i>Pernis apivorus</i>, A234 <i>Picus canus</i>, A032 <i>Plegadis falcinellus</i>, A119 <i>Porzana porzana</i>, A893 <i>Zapornia pusilla</i>, A307 <i>Sylvia nisoria</i>, A165 <i>Tringa ochropus</i>, A162 <i>Tringa totanus</i>, A142 <i>Vanellus vanellus</i>)- преминаване към биологично земеделие в земи с орнитологично значение (обработваеми земи).</p> <p>(средна стойност на годишните разходи за хектар: 250 €; обща стойност на мярката: 96 250 000,00 €)</p>	периодична	55 000	хектар	13 750 000,00	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР)
<p>Мярка 45: Натура 2000 в обработваеми земи и трайни насаждения (Видове, чиито местообитания съвпадат</p>	периодична	200 000	хектар	10 000 000,00	Европейски земеделски

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p><i>с обработваеми земи и трайни насаждения): компенсирани на наложени режими/ограничения за земеделски дейности, включени в заповедта за обявяване на съответна зона от Натура 2000.</i></p> <p>(стойност на годишни разходи за хектар: 45 €; обща стойност на мярката: 63 000 000,00,00 €)</p>					фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР)

Детайлното представяне на обхвата на мерките е направено в Приложение 1 към НРПД 2021-2027 г.

- ✓ Допълнителни мерки извън „Натура 2000“ (мерки за по-широкообхватна екологосъобразна инфраструктура)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС

Очаквани резултати за целевите видове и типовете местообитания

Пълното прилагане на планираните мерки ще доведе до постигане на следните резултати към края на 2027 г.:

- ✓ Стабилни или нарастващи тенденции в популациите на 65 вида птици. Това включва и случаите, в които се регистрира значително подобряване на състоянието на съответните целеви обекти, независимо че не са постигнати стабилни или нарастващи тенденции.

Очаквани резултати: други ползи

Прилагането на посочените приоритетни мерки се очаква да даде принос към следните екосистемни услуги и социално-икономически ползи:

- ✓ Подкрепа за екологосъобразното управление на обработваеми земи, стопанисвани от редица дребни земеделски стопани, за които това е основен бизнес и средство за препитание;
- ✓ Устойчиво ползване на екосистемата и екосистемните услуги;
- ✓ Намаляване на негативните ефекти върху пчелите и други опрашители;
- ✓ Запазване на ландшафта и положително влияние върху възможностите за развитие на селски и орнитологичен туризъм.

Д.2.6. Гори и гористи местности

Настоящ статус на местообитанията и видовете, предприети досега мерки за опазване и тяхното въздействие към настоящия момент, оставащи отрицателни въздействия и заплахи

Природни местообитания

От типовете природни местообитания от Анекс 1 на Директивата за местообитанията, попадащи в тази екосистема, 28 са зависими от управлението на горите:

- 2180 Облесени дюни
- 9110 Букови гори от типа Luzulo-Fagetum
- 9130 Букови гори от типа Asperulo-Fagetum
- 9150 Термофилни букови гори (Cephalanthero-Fagion)
- 9170 Дъбово-габърови гори от типа Galio-Carpinetum
- 9180 Смесени гори от съюза Tilio-Acerion върху сипеи и стръмни склонове
- 91AA Източни гори от космат дъб
- 91BA Мизийски гори от обикновена ела
- 91CA Рило-Родопски и Старопланински бялборови гори
- 91D0 Мочурни гори

- 91E0 Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (Alno-Pandion, Alnion incanae, Salicion albae)
- 91F0 Крайречни смесени гори от *Quercus robur*, *Ulmus laevis* и *Fraxinus excelsior* или *Fraxinus angustifolia* покрай големи реки (Ulmenion minoris)
- 91G0 Панонски гори с *Quercus petraea* и *Carpinus betulus*
- 91H0 Панонски гори с *Quercus pubescens*
- 91I0 Евро-сибирски степни гори с *Quercus* spp.
- 91M0 Балкано-панонски церово-горунови гори
- 91S0 Западнопонтийски букови гори
- 91W0 Мизийски букови гори
- 91Z0 Мизийски гори от сребролистна липа
- 9260 Гори от *Castanea sativa*
- 9270 Гръцки букови гори с *Abies borisii-regis*
- 92A0 Крайречни галерии от *Salix alba* и *Populus alba*
- 92C0 Гори от *Platanus orientalis*
- 92D0 Южни крайречни галерии и храсталаци (*Nerio-Tamaricetea* и *Securinegion tinctoriae*)
- 9410 Ацидофилни гори от *Picea* в планинския до алпийския пояс (*Vaccinio-Piceetea*)
- 9530 Субсредиземноморски борови гори с ендемични подвидове черен бор
- 9560 Ендемични гори от *Juniperus* spp.
- 95A0 Гори от бяла и черна мура

Съгласно последното докладване по чл.17 (1) всички горски местообитания с изключение на 92A0 в континенталния биогеографски район са в благоприятно състояние по параметри „Площ на разпространение“, „Площ покрита от типа местообитание в рамките на разпространението“ и „Специфични структура и функции“. В сравнение с докладването през 2013 година, 63 от всички 66 възможни оценки (по местообитания и зони) по параметър „Специфични структура и функции“ са се трансформирали от U1 (неблагоприятно-незадоволително) до FV (благоприятно състояние). През 2019 г., за 16 от горските местообитания е докладвано изцяло FV (благоприятно състояние). Заплахите, при докладването от 2019 г. са посочени със среден риск (или отнасящи се едва за 2–4% от площите на местообитанията).

Въз основа на представената в докладването информация за съществуващите рискове и заплахи и експертна преценка за състоянието на местообитанията, необходимо е предприемане на мерки по отношение на следните типове природни местообитания: 91I0, 9130, 9170, 91AA, 91HO, 91BA, 91CA, 91D0, 91E0, 91F0, 91I0, 91M0, 91W0, 9260, 92A0, 92C0, 9410, 9530. Три от посочените местообитания с цялостни благоприятни оценки 9170, 91M0 и 91W0 също са включени. Това са местообитания от предимно издънкови гори, които са подложени на силен антропогенен натиск, заемат големи площи и прилагането на мерки, насочени към адаптиране на прилаганите лесовъдски системи би довело до подобряване на състоянието и намаляване на

заплахите.

Реализираните проекти за горски местообитания през изминалия период са основно свързани с възстановяване на крайречни местообитания. Липсват реализирани мерки насочени към подобряване на състоянието и намаляване на заплахите за останалите горски местообитания. Финансирани дейности по ОПОС 2014-2020 г., насочени към подобряване на състоянието на 16 типа природни местообитания - 9110, 9130, 9150, 9170, 9180, 9410, 9530, 9560, 9180, 91BA, 91CA, 91G0, 91W0, 92A0, 95A0, 91AA в границите на 14 защитени зони. От реализираните проектни предложения 37 са с пряк принос, а 44 косвено оказват влияние върху подобряване на състоянието на местообитанията. Бенефициенти по проектите са паркови администрации и РИОСВ. Проектите са насочени най-вече към изграждане на инфраструктура (беседки, туристически маршрути, екопътеки и др.) и в по-малка степен към пряко възстановяване на местообитанията (залесяване и борба с инвазивни видове). Няма реализирани мерки, насочени пряко към адаптиране на стопанската дейност в горските природни местообитания. По ПРСР 2014-2020 г. са договорирани 10 278 682,07 евро по Мярка 226 "Възстановяване на горския потенциал и въвеждане на превантивни дейности", насочени основно към превенцията от пожари (противопожарни кули и залесяване след опожаряване) и 438 398,00 евро по Мярка 8 „Инвестиции в развитието на горските площи и подобряване на жизнеспособността на горите“. В областта на горското законодателство са направени промени, насочени към налагане на ограничения и въвеждане на изисквания и системи за природосъобразно стопанисване на горите. По отношение на параметър „Гори във фаза на старост“, през 2016 година е издадена Заповед РД49-421/02.11.2019г., с която са определени насаждения за гори във фаза на старост в държавни горски територии, попадащи в екологичната мрежа НАТУРА 2000.

Независимо от положените усилия, все още е налице риск от влошаване на състоянието на горските природни местообитания, в резултат от прилаганите лесовъдски практики и недостатъчния опит за устойчиво стопанисване на горите. В тази връзка, необходими са усилия за въвеждане на практики за устойчиво стопанисване на горите, в т.ч. подобряване на устойчивостта на горите към големи природни нарушения, трансформация на издънковите гори в семенни, прилагане на възобновителни сечи с дълъг възобновителен период; запазване на самозалесили се гори, залесяване с типични видове и премахване на инвазивни видове, увеличаване на площта на горите във фаза на старост. Част от тези усилия следва да бъдат насочени към изграждане на капацитет в организациите, стопанисващи гори и техните служители, с цел устойчива промяна в управлението на горите в България.

Видове по Директива за местообитанията

От видовете от Анекс 2 на Директивата за местообитанията, 60 обитават тази екосистема:

23 вида безгръбначни животни

1042 *Leucorrhinia pectoralis*

1060 *Lycaena dispar*

1061 *Maculinea nausithous*

1065 *Euphydryas aurinia*

1083 *Lucanus cervus*

1086 *Cucujus cinnaberinus*

1087 *Rosalia alpina*

1088	<i>Cerambyx cerdo</i>
1914	<i>Carabus menetriesi pacholei</i>
4026	<i>Rhysodes sulcatus</i>
4027	<i>Arytrura musculus</i>
4032	<i>Dioszeghyana schmidtii</i>
4033	<i>Erannis ankeraria</i>
4039	<i>Nymphalis vaualbum</i>
6169	<i>Euphydryas maturna</i>
6199	<i>Euplagia quadripunctaria</i>
6908	<i>Morimus asper funereus</i>
6966	<i>Osmoderma eremita Complex</i>
4011	<i>Bolbelasmus unicornis</i>
4014	<i>Carabus variolosus</i>
4038	<i>Lycaena helle</i>
4046	<i>Cordulegaster heros</i>
1016	<i>Vertigo moulinsiana</i>
10 вида земноводни и влечуги	
1171	<i>Triturus karelinii</i>
1188	<i>Bombina bombina</i>
1993	<i>Triturus dobrogicus</i>
5364	<i>Triturus macedonicus</i>
1166	<i>Triturus cristatus</i>
1193	<i>Bombina variegata</i>
1220	<i>Emys orbicularis</i>
1279	<i>Elaphe quatuorlineata</i>

1217 *Testudo hermanni*
5194 *Elaphe sauromates*
19 вида бозайници
1307 *Myotis blythii*
1310 *Miniopterus schreibersii*
1316 *Myotis capaccinii*
1318 *Myotis dasycneme*
1321 *Myotis emarginatus*
1355 *Lutra lutra*
1302 *Rhinolophus mehelyi*
1371 *Rupicapra rupicapra balcanica*
1303 *Rhinolophus hipposideros*
1304 *Rhinolophus ferrumequinum*
1305 *Rhinolophus euryale*
1306 *Rhinolophus blasii*
1308 *Barbastella barbastellus*
2617 *Myomimus roachi*
1323 *Myotis bechsteinii*
1324 *Myotis myotis*
1352 *Canis lupus*
1354 *Ursus arctos*
1361 *Lynx lynx*
5 вида висши растения
1758 *Ligularia sibirica*
4096 *Gladiolus palustris*

- 4116 *Tozzia carpathica*
6927 *Himantoglossum jankae*
1902 *Cypripedium calceolus*
3 вида мъхове
1379 *Mannia triandra*
1381 *Dicranum viride*
1386 *Buxbaumia viridis*

От **видовете безгръбначни животни** повечето са в благоприятно състояние за всички биогеографски райони, съгласно последното докладване по чл. 17 на Директива за местообитанията през 2019 г. 1079 *Limoniscus violaceuse* е в неблагоприятно - незадоволително състояние (U1) в Континентален биогеографски район по отношение на параметър Бъдещи перспективи. Известен е само от долината на р. Лебница (Gouix et al. 2012). Развива се в стари широколистни дървета – както в гори, така и единични. Основни заплахи за вида са отстраняването на стари дървета и мъртва дървесина, което вероятно е реална заплаха в зона Огражден-Малешево. По същият параметър в Континентален биогеографски район в неблагоприятно - незадоволително състояние (U1) е и 1914 *Carabus menetriesi pacholei*. Известен е от единствено находище в долината на река Луда Мара над Петрич, Беласица планина. Хигрофил, който се среща предимно в местообитания с много влажна (омброфилна) ацидофилна растителност, като сфагнови торфища и мочурища, но е съобщаван от гористи местности на Беласица. Заплахите за вида у нас са неясни. 1061 *Maculinea nausithous* е с неизвестно състояние по отношение на разпространение и популация, в благоприятно състояние на местообитанието и с неблагоприятни-незадоволителни бъдещи перспективи, в Континентален биогеографски район. Подобряване на състоянието на трите посочени вида може да се очаква във връзка с устойчивото управление на горите, като техни местообитания. Доколкото такъв тип мерки вече са предвидени за горските типове природни местообитания, не се налага предприемането на допълнителни специфични мерки към посочените видове.

От **видовете земноводни и влечуги**, половината да в благоприятно състояние за всички биогеографски райони. 1166 *Triturus cristatus* е в неблагоприятно - незадоволително състояние (U1) по параметър Бъдещи перспективи в Алпийския биогеографски район. 1217 *Testudo hermanni* е в неблагоприятно - незадоволително състояние (U1) по параметър Разпространение в Алпийския биогеографски район, по параметър Популация в Черноморския, по параметри Популация, Местообитание и Бъдещи перспективи в Континенталния, а по Бъдещи перспективи – в трите биогеографски района. 1279 *Elaphe quatuorlineata* е в неблагоприятно - незадоволително състояние (U1) по параметри Бъдещи перспективи и Местообитание, в Континенталния биогеографски район. 5194 *Elaphe sauromates* е в неблагоприятно - незадоволително състояние (U1) по параметри Местообитание и Бъдещи перспективи в Черноморския и Континенталния биогеографски райони. 5364 *Triturus macedonicus* е в неблагоприятно - незадоволително състояние (U1) по параметър Бъдещи перспективи в Алпийския биогеографски район. . Доколкото мерки за подобряване на местообитанията на видовете вече са предвидени за горските типове природни местообитания, не се налага предприемането на допълнителни специфични мерки за тях в това отношение. Допълнителни мерки са предвидени в т. Д.1. и Д.3.

От **видовете прилепи** основната част са в неблагоприятно - незадоволително състояние (U1) по параметър Бъдещи перспективи, за всички биогеографски райони. Като основни заплахи се посочва упражняването на някои рекреативни дейности, както и безпокойството и ограничаването на достъпа до убежища. Горската екосистема осигурява хранителни местообитания за тези видове и мерките, предвидени за горските типове природни местообитания спомагат за тяхното добро състояние.

От **големите хищници**, природозащитното състояние на вълка е благоприятно. Мечката е неблагоприятно - незадоволително състояние (U1) по

параметри Популация и Бъдещи перспективи, както в Алпийския, така и в Континенталния биогеографски район. С цел подобряване на състоянието на вида през 2019 г. бе обявена нова защитена зона BG0000636. Подобряване на състоянието на вида може да се очаква във връзка с устойчивото управление на горите, като техни местообитания. Доколкото такъв тип мерки вече са предвидени за горските типове природни местообитания, не се налага предприемането на допълнителни специфични мерки за вида в това отношение. Допълнителни мерки са предвидени в т. Д.3. Съгласно докладването по чл. 17 на Директива за местообитанията, рисът е с оценка Неизвестно (XX) по всички параметри. Това прави процесът на определяне на специфични мерки за него невъзможен. Предвидените мерки за подобряване на състоянието на горските природни местообитания благоприятстват опазването на вида.

През настоящия програмен период са предприети мерки за посочените видове бозайници в следните проекти: Видове прилепи (1323, 1308) и мечка са обект на конзервационни дейности в рамките на проекти, изпълнявани от Дирекциите на НП „Пирин“, НП „Рила“. За видовете прилепи е от значение проектът на ДНП „Централен Балкан“ № BG16M1OP002-3.007-0006, Дейност 1: Възстановяване на коренни горски природни местообитания върху площи, залесени с чуждоземни видове. Дейност 2: Възстановяване и опазване на горски природни местообитания, засегнати от антропогенни процеси. Дейност 3: Ограничаване на негативното влияние на домашни животни върху горски природни местообитания. Дейност 9: Опазване на природни местообитания предмет на паша на домашни животни. За видовете 1308 и 1323 от значение са дейностите по проект № BG16M1OP002-3.007-0003 „Подобряване на природозащитното състояние на видове и типове природни местообитания на територията на мрежата Натура 2000, попадащи в природен парк „Златни пясъци“ , Дейност 3: Подобряване на природозащитното състояние на вида Дългоух нощник *Myotis bechsteinii* предмет на опазване в защитена зона BG0000118.

От **мъховете**, само *1381 Dicranum viride* е в неблагоприятно - незадоволително състояние (U1) в Алпийския биогеографски район, по параметър Бъдещи перспективи, докато за параметри Състояние на популацията и Местообитание е благоприятно. Видът се среща единствено в стари гори с постоянно висока въздушна влажност. Всяко нарушаване на структурата на гората – антропогенно или природно, води до силно влошаване на състоянието на местообитанието и изчезване на вида. Разпространението в Алпийския биогеографски район е неизвестно, а за Континенталния - видът не е установен и няма потенциал да се среща там. Подобряване на състоянието на вида може да се очаква във връзка с устойчивото управление на горите, като негово местообитание. Доколкото са предвидени мерки за горските типове природни местообитания (9110, 9130, 91W0, 9150, 9170), не се налага предприемането на допълнителни специфични мерки за вида по отношение на неговите местообитания. Предвидено е подсилване на популацията в т. Д.3.

При **видовете висши растения**, *1758 Ligularia sibirica* е в неблагоприятно-лошо състояние (U2) в Алпийски биогеографски район, по показатели Популация и Бъдещи перспективи и в неблагоприятно - незадоволително (U1) – по показател Разпространение. *4096 Gladiolus palustris* е в неблагоприятно-лошо състояние (U2) в Алпийски биогеографски район, по показатели Разпространение, Популация и Бъдещи перспективи, а за Континенталния биогеографски район състоянието му е неизвестно. *4116 Tozzia carpathica* е в неблагоприятно-лошо състояние (U2) в Алпийски и Континенталния биогеографски район, по показатели Разпространение, Популация и Бъдещи перспективи. Състоянието на *6927 Himantoglossum jankae* е неблагоприятно - незадоволително (U1) за Алпийския и Черноморския биогеографски район, по показател Бъдещи перспективи. Предвид високата отговорност на България към опазването на тези видове, поддържането на техните местообитания е критично важно, при ниската им популация. Мерки за отделни видове са предвидени в т. Д.1. и Д.3.

Видове птици

Голяма група от видове птици обитават горите. Специално внимание следва да бъде отделено на следните категории птици:

- ✓ Видове с намаляващи популации за периода 2013 – 2018 г., включително световно застрашени видове с намаляващи популации: *A024 Ardeola ralloides*, *A104 Bonasa bonasia*, *A403 Buteo rufinus*, *A231 Coracias garrulus*, *A239 Dendrocopos leucotos*, *A429 Dendrocopos syriacus*, *A026 Egretta*

garzetta, A511 *Falco cherrug*, A097 *Falco vespertinus*, A073 *Milvus migrans*, A077 *Neophron percnopterus*, A023 *Nycticorax nycticorax*, A659 *Tetrao urogallus*;

- ✓ Видове от световния червен списък на IUCN, включително такива с неизвестна тенденция в популациите за периода 2013 – 2018: A079 *Aegypius monachus*, A404 *Aquila heliaca*, A442 *Ficedula semitorquata*, A875 *Microcarbo pygmaeus*;
- ✓ Други видове птици, за които е необходимо прилагането на мерки за поддържане на местообитанията им в пасищата: A402 *Accipiter brevipes*, A028 *Ardea cinerea*, A899 *Accipiter gentilis*, A773 *Ardea alba*, A029 *Ardea purpurea*, A898 *Accipiter nisus*, A223 *Aegolius funereus*, A091 *Aquila chrysaetos*, A087 *Buteo buteo*, A224 *Caprimulgus europaeus*, A734 *Chlidonias hybridus*, A198 *Chlidonias leucopterus*, A197 *Chlidonias niger*, A858 *Clanga pomarina*, A030 *Ciconia nigra*, A080 *Circaetus gallicus*, A236 *Dryocopus martius*, A103 *Falco peregrinus*, A099 *Falco subbuteo*, A096 *Falco tinnunculus*, A320 *Ficedula parva*, A217 *Glaucidium passerinum*, A078 *Gyps fulvus*, A075 *Haliaeetus albicilla*, A092 *Hieraaetus pennatus*, A179 *Larus ridibundus*, A246 *Lullula arborea*, A868 *Leopicus medius*, A072 *Pernis apivorus*, A391 *Phalacrocorax carbo sinensis*, A241 *Picoides tridactylus*, A234 *Picus canus*, A034 *Platalea leucorodia*, A032 *Plegadis falcinellus*, A220 *Strix uralensis*.

Усилията към тях следва да бъдат насочени основно към подобряване на местообитанията за гнездене.

Преглед на състоянието на видовете и природните местообитания по Директива за местообитанията и Директива за птици са представени в приложения 2, 3 и 4 към НРПД 2021-2027 г.

Необходими мерки за запазване или възстановяване на благоприятен природозащитен статус

По отношение на горските природни местообитания, най-голям фактор за благоприятното им природозащитно състояние е устойчивото управление на горите. В редица нормативни и стратегически документи е посочено, че такъв тип практики следва да се прилагат, но все още не е налице достатъчен опит за тази цел. Това е причината, поради която е необходимо планиране и извършване на пилотни дейности в следните посоки:

- ✓ демонстриране и въвеждане на лесовъдски практики за устойчиво стопанисване на горите от местообитанията (91BA, 91CA, 91D0, 91F0, 91W0, 9260);
- ✓ демонстриране и въвеждане на лесовъдски практики, насочени към поддържане на структури, устойчиви към големи природни нарушения (9110, 9130, 91BA, 91CA, 9410, 9530);
- ✓ демонстриране и въвеждане на лесовъдски практики за трансформация на издънковите гори в семенни (91AA, 91H0, 91I0, 91M0, 9170): демонстриране и въвеждане на лесовъдски практики за трансформация на издънковите гори в семенни; прилагане на лесовъдски практики (вкл. отгледни мероприятия) за трансформация на издънковите гори в семенни и за подобряване на състава;
- ✓ проучвания и експериментиране на лесовъдски практики за успешно възобновяване на черния бор.

Един път въведени, тези практики могат да се прилагат устойчиво и през следващите програмни периоди.

На следващо място, необходимо е стимулирането на подобряване на потенциала на горските местообитания за предоставят екосистемните услуги. По

този начин ще се осигури дългосрочното опазване на горските природни местообитания и по-доброто им природозащитно състояние.

Насърчаването на залесяването с типични видове също ще подобрят/поддържат природозащитното състояние на горските местообитания (2180, 91E0, 91F0, 92A0). Същият ефект се търси и чрез изпълнението на дейности за компенсиране на наложени режими/ограничения за горскостопански дейности, включени в заповедите за обявяване на защитените зони (9110, 9130, 9150, 91S0, 9170, 91AA, 91BA, 91CA, 91D0, 91E0, 91F0, 91Z0, 91H0, h91I0, 91M0, 91W0, 9260, 92D0, 92A0, 92C0, 9410, 9530, 95A0, 92D0, 9180, 91G0, 9560).

Не на последно място, подобряване на природозащитното състояние на типове горски природни местообитания чрез повишаване на ефективността при борба с пожарите (9110, 9130, 9150, 91S0, 9170, 91AA, 91BA, 91CA, 91D0, 91E0, 91F0, 91Z0, 91H0, 91I0, 91M0, 91W0, 9260, 92D0, 92A0, 92C0, 9410, 9530, 95A0, 92D0, 9180, 91G0, 9560) е ключово за тяхното опазване.

За видовете птици усилията следва да бъдат насочени към опазване на гнездовите им местообитания чрез запазване и увеличаване на площта на горите във фаза на старост; опазване гнездовите местообитания на дневни и нощни грабливи птици и черен щъркел; запазване на минимум 10 броя/ха живи биотопни дървета; оставяне без стопанско ползване на защитни/буферни ивици с ширина минимум 20 м.; поддържане на най-малко 10% мъртва дървесина от запаса, но не по-малко от 10 до 25 m³/ha в зависимост от типа природно местообитание; оставяне без стопанско ползване на гори върху терени/дерета с наклон по-голям от 35°; увеличаване на възобновителния период на възобновителните сечи с един клас на възраст или трансформация на насажденията (*A402 Accipiter brevipes*, *A899 Accipiter gentilis*, *A898 Accipiter nisus*, *A223 Aegolius funereus*, *A079 Aegyptius monachus*, *A091 Aquila chrysaetos*, *A404 Aquila heliaca*, *A858 Clanga pomarina*, *A087 Buteo buteo*, *A403 Buteo rufinus*, *A030 Ciconia nigra*, *A080 Circaetus gallicus*, *A511 Falco cherrug*, *A103 Falco peregrinus*, *A099 Falco subbuteo*, *A096 Falco tinnunculus*, *A097 Falco vespertinus*, *A217 Glaucidium passerinum*, *A078 Gyps fulvus*, *A075 Haliaeetus albicilla*, *A092 Hieraaetus pennatus*, *A073 Milvus migrans*, *A077 Neophron percnopterus*, *A072 Pernis apivorus*, *A220 Strix uralensis*, *A659 Tetrao urogallus*).

Степенуване по приоритети на мерките, които трябва да бъдат изпълнени в рамките на следващата МФР

Подобряване на природозащитното състояние на горски природните местообитания чрез пилотни дейности: демонстриране и въвеждане на лесовъдски практики за устойчиво стопанисване на горите от местообитанията (91BA, 91CA, 91D0, 91F0, 91W0, 9260): демонстриране и въвеждане на лесовъдски практики за устойчиво стопанисване на горите от местообитанието и за поддържане на състава на насажденията; прилагане на лесовъдски практики и др.

Подобряване на природозащитното състояние на природните местообитания чрез пилотни дейности: демонстриране и въвеждане на лесовъдски практики, насочени към поддържане на структури, устойчиви към големи природни нарушения (9110, 9130, 91BA, 91CA, 9410, 9530): научни проучвания върху структурата на горите за устойчивостта им към големи природни нарушения и за възстановителния им потенциал; демонстриране и въвеждане на лесовъдски практики, насочени към поддържане на структури, устойчиви към големи природни нарушения и др.

Подобряване на природозащитното състояние на природните местообитания - пилотни дейности: демонстриране и въвеждане на лесовъдски практики за трансформация на издънковите гори в семенни (91AA, 91H0, 91I0, 91M0, 9170): демонстриране и въвеждане на лесовъдски практики за трансформация на издънковите гори в семенни; прилагане на лесовъдски практики (вкл. отгледни мероприятия) за трансформация на издънковите гори в семенни и за подобряване на състава и др.

Подобряване на природозащитното състояние на Субсредиземноморски борови гори с ендемични подвидове черен бор (9530): проучвания и експериментиране на лесовъдски практики за успешно възобновяване на черния бор и др.

Екосистемни услуги от горите (9110, 9130, 9150, 91S0, 9170, 91AA, 91BA, 91CA, 91D0, 91E0, 91F0, 91Z0, 91H0, 91I0, 91M0, 91W0, 9260, 92D0, 92A0, 92C0,

9410, 9530, 95A0, 92D0, 9180, 91G0, 9560, A402 *Accipiter brevipes*, A899 *Accipiter gentilis*, A898 *Accipiter nisus*, A223 *Aegolius funereus*, A079 *Aegypius monachus*, A091 *Aquila chrysaetos*, A404 *Aquila heliaca*, A858 *Clanga pomarina*, A087 *Buteo buteo*, A403 *Buteo rufinus*, A030 *Ciconia nigra*, A080 *Circaetus gallicus*, A511 *Falco cherrug*, A103 *Falco peregrinus*, A099 *Falco subbuteo*, A096 *Falco tinnunculus*, A097 *Falco vespertinus*, A217 *Glaucidium passerinum*, A078 *Gyps fulvus*, A075 *Haliaeetus albicilla*, A092 *Hieraaetus pennatus*, A073 *Milvus migrans*, A077 *Neophron percnopterus*, A072 *Pernis apivorus*, A220 *Strix uralensis*, A659 *Tetrao urogallus*): запазване и увеличаване на площта на горите във фаза на старост; опазване гнездовите местообитания на дневни и нощни грабливи птици и черен щъркел; запазване на минимум 10 броя/ха живи биотопни дървета; оставяне без стопанско ползване на защитни/буферни ивици с ширина минимум 20 м.; поддържане на най-малко 10% мъртва дървесина от запаса, но не по-малко от 10 до 25 т3/ха в зависимост от типа природно местообитание; оставяне без стопанско ползване на гори върху терени/дерета с наклон по-голям от 35°; увеличаване на възобновителния период на възобновителните сечи с един клас на възраст или трансформация на насажденията.

Възстановяване на горски природни местообитания чрез залесяване с типични видове (2180, 91E0, 91F0, 92A0): изпълнение на дейности за залесяване на земеделски и неземеделски земи, както и поддръжка на новосъздадените култури с типични за природните местообитания видове по структура и състав. Поддръжка на новосъздадените култури с отглеждане до петата година след създаването и попълване до третата година след създаването.

Натура 2000 в горите (горски природни местообитания и видове, чиито местообитания съвпадат с горските природни местообитания): изпълнението на дейности за компенсиране на наложени режими/ограничения за горскостопански дейности, включени в заповедта за обявяване на съответна зона от Натура 2000.

Подобряване на природозащитното състояние на типове природни местообитания чрез повишаване на ефективността при борба с пожарите в степни, пасищни и горски екосистеми (9110, 9130, 9150, 91S0, 9170, 91AA, 91BA, 91CA, 91D0, 91E0, 91F0, 91Z0, 91H0, 91I0, 91M0, 91W0, 9260, 92D0, 92A0, 92C0, 9410, 9530, 95A0, 92D0, 9180, 91G0, 9560): анализ на наличната инфраструктура за мониторинг на пожари; изграждане на интегрирана система за ранно предупреждение за пожари; подобряване на капацитета за борба с пожарите на 57 РСПБЗН.

Списък на приоритетните мерки, които трябва да бъдат изпълнени, и прогнозни разходи за тези мерки

✓ В рамките на обектите по „Натура 2000“, определени за целевите местообитания и видове

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
---	----------------	------------------	---------------	--	--

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
Мярка 46: Подобряване на природозащитното състояние на горски природните местообитания чрез пилотни дейности: демонстриране и въвеждане на лесовъдски практики за устойчиво стопанисване на горите от местообитанията (91BA, 91CA, 91D0, 91F0, 91W0, 9260): демонстриране и въвеждане на лесовъдски практики за устойчиво стопанисване на горите от местообитанието и за поддържане на състава на насажденията; прилагане на лесовъдски практики и др. (еднократна стойност на демонстрационните дейности за хектар, за 480 хектара: 1410 €; стойност на годишните разходи за хектар, за 5 000 хектара, два пъти за 6 годишен период: 210 €; обща стойност на мярката: 2 776 800 €)	еднократна за демонстрационни дейности периодична за устойчиво стопанисване	5 480	хектар	396 685,71	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР), Държавен бюджет
Мярка 47: Подобряване на природозащитното състояние на природните местообитания чрез пилотни дейности: демонстриране и въвеждане на лесовъдски практики, насочени към поддържане на структури, устойчиви към големи природни нарушения (9110, 9130, 91BA, 91CA, 9410, 9530): научни проучвания върху структурата на горите за устойчивостта им към големи природни нарушения и за възстановителния им потенциал; демонстриране и въвеждане на лесовъдски практики, насочени към поддържане на структури, устойчиви към големи природни нарушения и др. (стойност на годишните разходи за хектар: 300 €; обща стойност на мярката: 504 000,00 €)	еднократна	240	хектар	72 000,00	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР), Държавен бюджет
Мярка 48: Подобряване на природозащитното състояние на природните местообитания - пилотни дейности: демонстриране и въвеждане на лесовъдски практики за трансформация на издънковите гори в семенни (91AA, 91H0, 91I0, 91M0, 9170): демонстриране и въвеждане на лесовъдски практики за трансформация на издънковите гори в семенни; прилагане на лесовъдски практики (вкл. отгледни мероприятия) за трансформация на издънковите гори в	еднократна за демонстрационни дейности периодична за прилагане на лесовъдски	40 240	хектар	2 460 514,29	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР), Държавен бюджет

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
семенни и за подобряване на състава и др. (еднократна стойност на демонстрационните дейности за хектар, за 240 хектара: 1765 €; стойност на годишните разходи за хектар, за 40 000 хектара, два пъти за 6 годишен период: 210 €; обща стойност на мярката за целия период: 17 223 600,00 €)	практики				
Мярка 49: Подобряване на природозащитното състояние на Субсредиземноморски борови гори с ендемични подвидове черен бор (9530): проучвания и експериментирание на лесовъдски практики за успешно възобновяване на черния бор и др. (обща стойност проучването: 621 000,00 €)	еднократна	1	брой проучвания	88 714,29	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР) , Държавен бюджет
Мярка 50: <i>Екосистемни услуги от горите</i> (9110, 9130, 9150, 91S0, 9170, 91AA, 91BA, 91CA, 91D0, 91E0, 91F0, 91Z0, 91H0, 91I0, 91M0, 91W0, 9260, 92D0, 92A0, 92C0, 9410, 9530, 95A0, 92D0, 9180, 91G0, 9560, A402 <i>Accipiter brevipes</i> , A899 <i>Accipiter gentilis</i> , A898 <i>Accipiter nisus</i> , A223 <i>Aegolius funereus</i> , A079 <i>Aegypius monachus</i> , A091 <i>Aquila chrysaetos</i> , A404 <i>Aquila heliaca</i> , A858 <i>Clanga pomarina</i> , A087 <i>Buteo buteo</i> , A403 <i>Buteo rufinus</i> , A030 <i>Ciconia nigra</i> , A080 <i>Circaetus gallicus</i> , A511 <i>Falco cherrug</i> , A103 <i>Falco peregrinus</i> , A099 <i>Falco subbuteo</i> , A096 <i>Falco tinnunculus</i> , A097 <i>Falco vespertinus</i> , A217 <i>Glaucidium passerinum</i> , A078 <i>Gyps fulvus</i> , A075 <i>Haliaeetus albicilla</i> , A092 <i>Hieraaetus pennatus</i> , A073 <i>Milvus migrans</i> , A077 <i>Neophron percnopterus</i> , A072 <i>Pernis apivorus</i> , A220 <i>Strix uralensis</i> , A659 <i>Tetrao urogallus</i>): запазване и увеличаване на площта на горите във фаза на старост; опазване гнездовите местообитания на дневни и нощни грабливи птици и черен щъркел; запазване на минимум 10 броя/ха живи биотопни дървета; оставяне без стопанско ползване на защитни/буферни ивици с ширина минимум 20 м.; поддържане на най-малко 10% мъртва дървесина от запаса, но не по-малко	периодична	100 000	хектар	3 000 000,00	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
от 10 до 25 m ³ /ha в зависимост от типа природно местообитание; оставяне без стопанско ползване на гори върху терени/дерета с наклон по-голям от 35°; увеличаване на възобновителния период на възобновителните сечи с един клас на възраст или трансформация на насажденията. (стойност на годишни разходи за хектар: 30 €; обща стойност на мярката: 21 000 000,00 €)					
Мярка 51: Възстановяване на горски природни местообитания чрез залесяване с типични видове (2180, 91E0, 91F0, 92A0): изпълнение на дейности за залесяване на земеделски и неземеделски земи, както и поддръжка на новосъздадените култури с типични за природните местообитания видове по структура и състав. Поддръжка на новосъздадените култури с отглеждане до петата година след създаването и попълване до третата година след създаването. (стойност на разходи за хектар: 6 380 €; обща стойност на мярката: 6 380 000,00 €)	периодична	1 000	хектар	911 428,57	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР)
Мярка 52: Натура 2000 в горите (горски природни местообитания и видове, чиито местообитания съвпадат с горските природни местообитания): изпълнението на дейности за компенсиране на наложени режими/ограничения за горскостопански дейности, включени в заповедта за обявяване на съответна зона от Натура 2000. (стойност на годишни разходи за хектар: 50 €; обща стойност на мярката: 35 000 000,00 €)	периодична	100 000	хектар	5 000 000,00	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР)
Мярка 27: Подобряване на природозащитното състояние на типове природни местообитания чрез повишаване на ефективността при борба с пожарите в степни, пасищни и горски екосистеми (9110, 9130, 9150, 91S0, 9170, 91AA,	еднократна	57	брой РСПБЗН с изграден капацитет	0,00	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p>91BA, 91CA, 91D0, 91E0, 91F0, 91Z0,91H0, 91I0, 91M0, 91W0, 9260, 92D0, 92A0, 92C0, 9410, 9530, 95A0, 92D0, 9180, 91G0, 9560): анализ на наличната инфраструктура за мониторинг на пожари; изграждане на интегрирана система за ранно предупреждение за пожари; подобряване на капацитета за борба с пожарите на 57 РСПБЗН.</p> <p><i>Забележка:</i> Мярката обхваща природни местообитания 4030, 4070, 4090, 40A0, 40C0, 5130, 1340, 1530, 6110, 6210, 6220, 6240, 6250, 6260, 62A0, 62C0. С цел избягване на дублирането на планираните финансови ресурси, същата мярка е цитирана в раздели Д.2.2. Степни местности и зони с храстовидна растителност и Д.2.4. Пасища, като финансовия ресурс за нея е заложен в Д.2.4. Пасища.</p>					

Детайлното представяне на обхвата на мерките е направено в Приложение 1 към НРПД 2021-2027 г.

- ✓ Допълнителни мерки извън „Натура 2000“ (мерки за по-широкообхватна екологосъобразна инфраструктура)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС

Очаквани резултати за целевите видове и типовете местообитания

Пълното прилагане на планираните мерки ще доведе до постигане на следните резултати към края на 2027 г.:

- ✓ Подобрено/благоприятно природозащитно състояние на биогеографско ниво, за 28 типа природни местообитания (2180, 9110, 9130, 9150, 9170, 9180, 91AA, 91BA, 91CA, 91D0, 91E0, 91F0, 91G0, 91H0, 91I0, 91M0, 91S0, 91W0, 91Z0, 9260, 9270, 92A0, 92C0, 92D0, 9410, 9530, 9560, 95A0). Това включва и случаите, в които се регистрира значително подобряване на състоянието на съответните целеви обекти, независимо че не е постигнато благоприятно природозащитно състояние;
- ✓ Стабилни или нарастващи тенденции в популациите на 26 вида птици (*A402 Accipiter brevipes*, *A899 Accipiter gentilis*, *A898 Accipiter nisus*, *A223 Aegolius funereus*, *A079 Aegypius monachus*, *A091 Aquila chrysaetos*, *A404 Aquila heliaca*, *A858 Clanga pomarina*, *A087 Buteo buteo*, *A403 Buteo rufinus*, *A030 Ciconia nigra*, *A080 Circaetus gallicus*, *A511 Falco cherrug*, *A103 Falco peregrinus*, *A099 Falco subbuteo*, *A096 Falco tinnunculus*, *A097 Falco vespertinus*, *A217 Glaucidium passerinum*, *A078 Gyps fulvus*, *A075 Haliaeetus albicilla*, *A092 Hieraaetus pennatus*, *A073 Milvus migrans*, *A077 Neophron percnopterus*, *A072 Pernis apivorus*, *A220 Strix uralensis*, *A659 Tetrao urogallus*). Това включва и случаите, в които се регистрира значително подобряване на състоянието на съответните целеви обекти, независимо че не са постигнати стабилни или нарастващи тенденции. Изпълнението на мерките ще благоприятства и други видове птици, обитаващи горските екосистеми.

Очаквани резултати: други ползи

Прилагането на посочените приоритетни мерки се очаква да даде принос към следните екосистемни услуги и социално-икономически ползи:

- ✓ Подкрепа за екологосъобразното управление на горите, в т.ч. стопанисвани от частни собственици;
- ✓ Устойчиво ползване на екосистемата и екосистемните услуги, включително абсорбиране на емисиите на парникови газове, защита на почвата от ерозия, участие във водния кръговрат и регулация на местния климат, улавяне на част от въглеродния диоксид;
- ✓ Запазване на ландшафта и положително влияние върху възможностите за развитие на планински, културен и орнитологичен туризъм, включително в местата по UNESCO.

Д.2.7. Скални местообитания, дюни и зони с рядка растителност

Настоящ статус на местообитанията и видовете, предприети досега мерки за опазване и тяхното въздействие към настоящия момент, оставащи отрицателни въздействия и заплахи

Природни местообитания

От типовете природни местообитания от Анекс 1 на Директивата за местообитанията, 14 попадат в тази екосистема:

1210	Едногодишна растителност върху морски крайбрежни наноси
1240	Стръмни морски скали, обрасли с ендемични видове <i>Limonium</i>
2110	Зараждащи се подвижни дюни
2120	Подвижни дюни с <i>Ammophila arenaria</i> по крайбрежната ивица (бели дюни)
2130	Неподвижни крайбрежни дюни с тревна растителност (сиви дюни)
2190	Влажни понижения между дюните
2340	Панонски вътрешноконтинентални дюни
8110	Силикатни сипеи от планинския до снежния пояс
8120	Сипеи върху варовити терени и калциеви шисти във високите планини
8150	Средноевропейски силикатни сипеи
8160	Средноевропейски варовикови сипеи на хълмисто и планинско ниво
8210	Хазмофитна растителност по варовикови скални склонове
8220	Хазмофитна растителност по силикатни скални склонове
8230	Силикатни скали с пионерна растителност от съюзите <i>Sedo-Scleranthion</i> или <i>Sedo albi-Veronicion dillenii</i>

Съгласно докладването по чл. 17 на Директива за местообитанията, природозащитното състояние на всички природни местообитания е неблагоприятно-незадоволително (U1) по отношение на бъдещите перспективи, неизвестно по отношение на структура и функции и благоприятно за разпространение и площ, с изключение на 2120 и 2190 в Черноморския биогеографски район и за 8120, и 8220 за Континенталния. Изключение прави и 8110, който е в U1 по отношение на разпространението и площта в Континенталния биогеографски район. Две от природните местообитания са с изцяло неизвестно природозащитно състояние, затова са предвидени за научни изследвания в т. Д.1.

За някои от крайбрежните дюнни местообитания (2110, 2120, 2130 и 2180) са изготвяни карти за разпространението им, съгласно действащото законодателство. Основните отрицателни въздействия и заплахи за скалните и дюнни местообитания по крайбрежието (1210, 1240, 2110, 2120, 2130, 2180, 2190) са изграждане/развитие на разнообразна инфраструктура, свързана с туристически и спортни дейности. За дюнните и скални местообитания във вътрешността на страната (2340, 8210, 8220, 8230), основните отрицателни въздействия са добив на не-енергийни ресурси. Тези заплахи продължават да имат висока или средна оценка на въздействие, което показва необходимостта от допълнителни и продължаващи усилия при управлението на местообитанията, поне в някои райони на разпространението им.

В процес на изпълнение са няколко проекта, финансирани по ОПОС 2014-2020 г., които имат отношение към подобряването на състоянието на природни местообитания от тази група:

- ✓ По процедура BG16M1OP002-3.021 Подобряване природозащитното състояние на природни местообитания е одобрен проект, насочен към природни местообитания 2130 и 2180, който ще се изпълнява в 33 BG0000116, BG0000146, BG0001001, BG0001007, BG0000100, BG0000102 и BG0000574. Съгласно прил. 1 към насоките за кандидатстване следва да се изпълнят и дейности по ограничаване и насочване на движението на

туристи, МПС и др., контрол върху къмпингуването и антропогенната дейност;

- ✓ По процедури BG16M1OP002-3.015 Изпълнение на приоритетни мерки във влажни зони и BG16M1OP002-3.021 Подобряване природозащитното състояние на природни местообитания е предвидено подобряване на природозащитното състояние на дюнни типове природни местообитания чрез възстановяване на типични видове и отстраняване на инвазивни чужди видове (2120, 2130, 2190, 2340): дейности по възстановяване на типични видове и отстраняване на инвазивни чужди видове и др.
- ✓ по отделни проекти са предвидени дейности за подобряване на природозащитното състояние на дюнни типове природни местообитания чрез възстановяване на типични видове и отстраняване на инвазивни чужди видове.

Като цяло, усилията следва да продължат в посока борба с инвазивни видове, премахване на нетипичната храстова и дървесна растителност, както и намаляване на увреждането в резултат от туристопотока.

Видове по Директива за местообитанията

От видовете от Анекс 2 на Директивата за местообитанията, 12 обитават тази екосистема:

7 вида влечуги

1217 *Testudo hermanni*

1219 *Testudo graeca*

1220 *Emys orbicularis*

1279 *Elaphe quatuorlineata*

2373 *Mauremys caspica*

5194 *Elaphe sauromates*

6095 *Elaphe situla*

1 вид бозайник

1371 *Rupicapra rupicapra balcanica*

4 вида висши растения

2079 *Moehringia jankae*

2253 *Centaurea jankae*

4080 *Centaurea immanuelis-loewii*

6927 *Himantoglossum caprinum*

От **видовете влечуги**, само 1220 *Emys orbicularis* е в благоприятно състояние. Всички останали видове са в неблагоприятно-незадоволително състояние (U1), с изключение на 1219 *Testudo graeca*, който е в неблагоприятно-лошо (U2) състояние в Черноморския биогеографски район. Неизвестна е популацията на 1217 *Testudo hermanni* и 1219 *Testudo graeca* в Алпийския биогеографски район, на 1219 *Testudo graeca*, 1279 *Elaph quatuorlineata*, 2373 *Mauremys caspica* и 5194 *Elaphe sauromates* в Континенталния и на 5194 *Elaphe sauromates* и 6095 *Elaphe situla* – в Черноморския.

Състоянието на **дивата коза** в Алпийския и в Континенталния биогеографски райони е неблагоприятно-незадоволително (U1) по бъдещи перспективи, както и по отношение на популацията в Континенталния биогеографски район. По останалите параметри, състоянието е благоприятно. Доколкото са предвидени мерки за подобряване на състоянието на природните местообитания, които са и местообитания на този вид, не е предвидено предприемане на специфични мерки за него. Предвидени са научни изследвания в т. Д.1.

От **видовете висши растения**, единствено 6927 *Himantoglossum caprinum* е в неблагоприятно-незадоволително състояние (U1) в Алпийския и Черноморския биогеографски райони. Неизвестни са бъдещите перспективи за 2253 *Centaurea jankae*, 4080 *Centaurea immanuelis-loewii* и 6927 *Himantoglossum caprinum* в Континенталния биогеографски район, както и популацията на 4080 *Centaurea immanuelis-loewii* в Континенталния район. Разпространението и популацията на 6927 *Himantoglossum caprinum* също са неизвестни. Сред основните заплахи и влияния за тези видове са ниския репродуктивен потенциал, засушаването на климата, както и влошаване на местообитанията им. Доколкото са предвидени мерки за подобряване на състоянието на природните местообитания, които са и местообитания на тези видове, не е предвидено предприемане на специфични мерки за тях.

Преглед на състоянието на видовете и природните местообитания по Директива за местообитанията и Директива за птици са представени в приложения 2, 3 и 4 към НРПД 2021-2027 г.

Необходимите мерки за запазване или възстановяване на благоприятен природозащитен статус

По отношение на природните местообитания, подобряването на природозащитното състояние може да се осигури чрез:

- ✓ Отстраняване на инвазивни чужди видове (2340);
- ✓ Премахване на нетипична храстова и дървесна растителност (1210, 1240, 2110, 2120, 2130, 2190, 8210, 8220, 8230);
- ✓ Възстановяване на типични видове и отстраняване на инвазивни чужди видове (2120, 2190);
- ✓ Изграждане/ поддържане на съоръжения за обществен достъп (1210, 1240, 2110, 2120, 2190): изграждане и поддържане на съоръжения за обществен достъп; поставяне на информационни табели, табла за „внимание“ и др.

Степенуване по приоритети на мерките, които трябва да бъдат изпълнени в рамките на следващата МФР

Подобряване на природозащитното състояние на дюнни типове природни местообитания чрез отстраняване на инвазивни чужди видове (2340):

отстраняване на инвазивни чужди видове и др.

Подобряване на природозащитното състояние на крайбрежни, скални и дюнни типове природни местообитания чрез премахване на нетипична храстова и дървесна растителност (1210, 1240, 2110, 8210, 8220, 8230): дейности по идентифициране и премахване на нетипични дървесни и храстови видове в територии с разпространение на местообитанията и в непосредствена близост до тях и др.

Подобряване на природозащитното състояние на дюнни типове природни местообитания чрез премахване на нетипична храстова и дървесна растителност, възстановяване на типични видове и отстраняване на инвазивни чужди видове (2120, 2190): дейности по премахване на нетипична храстова и дървесна растителност, възстановяване на типични видове и отстраняване на инвазивни чужди видове и др.

Подобряване на природозащитното състояние на крайбрежни и дюнни типове природни местообитания чрез изграждане/ поддържане на съоръжения за обществен достъп (1210, 1240, 2110, 2120, 2190): изграждане и поддържане на съоръжения за обществен достъп; поставяне на информационни табели, табла за „внимание“ и др.

Списък на приоритетните мерки, които трябва да бъдат изпълнени, и прогнозни разходи за тези мерки

✓ В рамките на обектите по „Натура 2000“, определени за целевите местообитания и видове

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
Мярка 53: Подобряване на природозащитното състояние на дюнни типове природни местообитания чрез отстраняване на инвазивни чужди видове (2340): отстраняване на инвазивни чужди видове и др. (стойност на годишните разходи за хектар: 288 €; обща стойност на мярката: 2 016 000,00 €)	периодична	1 000	хектар	288 000,00	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)
Мярка 54: Подобряване на природозащитното състояние на крайбрежни, скални и дюнни типове природни местообитания чрез премахване на нетипична храстова и дървесна растителност (1210, 1240, 2110, 8210, 8220, 8230): дейности по идентифициране и премахване на нетипични дървесни и храстови видове в територии с разпространение на местообитанията и в непосредствена близост до тях и др. (стойност на разходи за хектар: 288 €; обща стойност на	еднократна	500	хектар	144 000,00	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
мярката: 1 008 000,00 €)					
Мярка 55: Подобряване на природозащитното състояние на дюнни типове природни местообитания чрез премахване на нетипична храстова и дървесна растителност, възстановяване на типични видове и отстраняване на инвазивни чужди видове (2120, 2190): дейности по премахване на нетипична храстова и дървесна растителност, възстановяване на типични видове и отстраняване на инвазивни чужди видове и др. (стойност на разходи за хектар: 2000 €; обща стойност на мярката: 420 000 €)	еднократна	210	хектар	60 000,00	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)
Мярка 56: Подобряване на природозащитното състояние на крайбрежни и дюнни типове природни местообитания чрез изграждане/ поддържане на съоръжения за обществен достъп (1210, 1240, 2110, 2120, 2190): изграждане и поддържане на съоръжения за обществен достъп; поставяне на информационни табели, табла за „внимание“ и др. (стойност на разходи за хектар: 2450 €; обща стойност на мярката: 980 000,00 €)	еднократна	400	хектар	140 000,00	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)

Детайлното представяне на обхвата на мерките е направено в Приложение 1 към НРПД 2021-2027 г.

✓ Допълнителни мерки извън „Натура 2000“ (мерки за по-широкообхватна екологосъобразна инфраструктура)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
---	----------------	------------------	---------------	--	--

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС

Очаквани резултати за целевите видове и типовете местообитания

Пълното прилагане на планираните мерки ще доведе до постигане на следните резултати към края на 2027 г.:

- ✓ Подобро природозащитно състояние на биогеографско ниво, за 10 типа природни местообитания (1210, 1240, 2110, 2120, 2130, 2190, 2340, 8210, 8220, 8230). Това включва и случаите, в които се регистрира значително подобряване на състоянието на съответните целеви обекти, независимо че не е постигнато благоприятно природозащитно състояние.

Очаквани резултати: други ползи

Прилагането на посочените приоритетни мерки се очаква да даде принос към следните екосистемни услуги и социално-икономически ползи:

- ✓ Намаляване на ерозията;
- ✓ Положително влияние върху видовете, обитаващи тези местообитания;
- ✓ Устойчиво ползване на екосистемата и екосистемните услуги;
- ✓ Запазване на ландшафта и положително влияние върху възможностите за развитие на планински и морски туризъм.

Д.2.8. Сладководни местообитания (реки и езера)

Настоящ статус на местообитанията и видовете, предприети досега мерки за опазване и тяхното въздействие към настоящия момент, оставащи отрицателни въздействия и заплахи

Природни местообитания

От типовете природни местообитания от Анекс 1 на Директивата за местообитанията, 6 попадат в тази екосистема:

- 3130 Олиготрофни до мезотрофни стоящи води с растителност от *Littorelletea uniflorae* и/или *Isoeto-Nanojuncetea*
- 3140 Твърди олиготрофни до мезотрофни води с бентосни формации от *Chara*
- 3150 Естествени еутрофни езера с растителност от типа *Magnopotamion* или *Hydrocharition*
- 3160 Естествени дистрофни езера
- 3260 Равнинни или планински реки с растителност от *Ranunculion fluitantis* и *Callitricho-Batrachion*
- 3270 Реки с кални брегове с *Chenopodion rubri* и *Bidention* p.p.

Съгласно докладването по чл. 17 на Директива за местообитанията, състоянието на природните местообитания е както следва:

- ✓ 3130 – в Континенталния биогеографски район с благоприятно разпространение и неблагоприятно-незадоволително състояние по отсаналите критерии. В Алпийския състоянието е благоприятно. Неблагоприятното състояние се дължи на фрагментации на местообитанието от антропогенни структури, промени в хидрологичния режим поради изпомпване на води, еутрофикация от отпадни води от хижите, както и необходимост от допълнителни проучвания за площта и състоянието, особено в Алпийския биогеографски район. Мерките трябва да са насочени към ограничаване на регистрираните въздействия;
- ✓ 3140 – в Алпийския и Континенталния състоянието е неблагоприятно-незадоволително по отношение на структурата и функциите, и бъдещите перспективи. С U1 е оценена и площта в Континенталния биогеографски район. В Черноморския биогеографски район състоянието е благоприятно. Местообитанието е фрагментирано от антропогенни структури. Необходими са мерки за ограничаване на регистрираните въздействия;
- ✓ 3150 – състоянието и в трите биогеографски района е оценено с U1 по отношение на бъдещи перспективи, структурата и функциите са неблагоприятни-незадоволителни в Алпийския и Континенталния район, и неизвестни в Черноморския. И в трите биогеографски района състоянието е благоприятно по отношение на разпространение и площ. Местообитанието е фрагментирано от антропогенни структури. Водите се замърсяват от селскостопански дейности, отглеждане на животни. Водното количество намалява, поради обрастване с тръстика и нарушена връзка с морето, строителство в близост до полигоните на местообитанието, затлачване с дънни наноси, засипване със земна маса от строителни дейности, замърсяване от сметища са влияния, срещу които следва да се предприемат мерки;
- ✓ 3160 – състоянието е благоприятно по отношение на разпространение и площ, и неблагоприятно-незадоволително по структура и функции, и бъдещи перспективи, в Континенталния и Алпийския биогеографски райони. Влияние на паша - вток на биогенни елементи, утъпкване на плаващите острови, заблацияване в периферните участъци на езерата в ALP регион. Влиянията в CON регион са свързани с климатични промени и намалено ниво на подпочвените води;
- ✓ 3260 – състоянието е оценено с U1 по отношение на структура и функции, и бъдещи перспективи в Алпийския и Черноморския биогеографски райони. Разпространението е благоприятно, площта е благоприятна в Алпийския и неизвестна в Черноморския биогеографски район. В значителна част от зоните в Алпийския биогеографски регион е регистрирано замърсяване с битови отпадни води, водещо до еутрофикация и изменение в оптималните физикохимични параметри на водите. Наблюдава се навлизане на чужди видове. В Черноморския са необходими инвестиции за

преодоляване на фрагментацията на природни местообитания, засегнати от антропогенна дейност (каптажи, баражи, сгради, пътища). В Континенталния има замърсяване с битови отпадъци;

- ✓ 3270 е в неблагоприятно лошо състояние. Необходимост от инвестиции за преодоляване на фрагментацията на природни местообитания, засегнати от антропогенна дейност и ограничаване навлизането на чужди видове

Видове по Директива за местообитанията

От видовете от Анекс 2 на Директивата за местообитанията, 21 обитават тази екосистема:

3 вида безгръбначни животни

4064 *Theodoxus transversalis*

1032 *Unio crassus*

1037 *Ophiogomphus cecilia*

10 вида риби

1130 *Aspius aspius*

1145 *Misgurnus fossilis*

2484 *Eudontomyzon mariae*

2533 *Cobitis elongata*

5291 *Alburnus sarmaticus*

6143 *Gobio kessleri*

6145 *Gobio uranoscopus*

6147 *Leuciscus souffia*

6964 *Barbus meridionalis*

6965 *Cottus gobio*

5 вида земноводни

1166 *Triturus cristatus*

1171 *Triturus karelinii*

1188 *Bombina bombina*

1993 *Triturus dobrogicus*

5364 *Triturus macedonicus*

3 вида висши растения

1428 *Marsilea quadrifolia*

1516 *Aldrovanda vesiculosa*

1758 *Ligularia sibirica*

При **видовете безгръбначни животни** състоянието е следното:

- ✓ 1032 *Unio crassus* – неизвестно разпространение в Алпийския биогеографски район, където местообитанието е благоприятно, а бъдещите перспективи – неблагоприятни-незадоволителни. Неизвестна популация и бъдещи перспективи в Черноморския и Континенталния, благоприятно разпространение и местообитание. Доколкото са предвидени мерки към природните местообитания, които са и местообитания на вида, не се предвиждат допълнителни специфични мерки за него;
- ✓ 1037 *Ophiogomphus cecilia* – в Алпийския биогеографски район е с благоприятно разпространение и местообитание, и с неизвестна популация и бъдещи перспективи. В Черноморския район е с благоприятна популация и неизвестно разпространение, местообитание и бъдещи перспективи. В Континенталния район е с благоприятна популация, неизвестно разпространение и местообитание, и с неблагоприятни-незадоволителни бъдещи перспективи. Доколкото са предвидени мерки към природните местообитания, които са и местообитания на вида, не се предвиждат допълнителни специфични мерки за него;
- ✓ 4064 *Theodoxus transversalis* – в Континенталния биогеографски район е с неблагоприятно-незадоволително разпространение и бъдещи перспективи, и с неизвестна популация и местообитание. Доколкото са предвидени мерки към природните местообитания, които са и местообитания на вида, не се предвиждат допълнителни специфични мерки за него.

При **видовете риби** състоянието е следното: 1130 *Aspius aspius*: неизвестно състояние в Черноморския биогеографски район. В Континенталния биогеографски район състоянието на вида е благоприятно. 1145 *Misgurnus fossilis*: благоприятно по отношение на разпространение и местообитание в Черноморски и Континентален биогеографски район, с неизвестна популация и бъдещи перспективи. 2484 *Eudontomyzon mariae*: благоприятно местообитание в Континентален биогеографски район, с неизвестно разпространение, популация и бъдещи перспективи. 2533 *Cobitis elongata*: благоприятно местообитание в Континентален биогеографски район, с неизвестно разпространение, популация и бъдещи перспективи. 5291 *Alburnus sarmaticus* и 6143 *Gobio kessleri*: благоприятно състояние в Континентален биогеографски район. 6145 *Gobio uranoscopus*: благоприятно разпространение и местообитание, неизвестна популация и бъдещи перспективи в Алпийски и Континентален биогеографски район. 6964 *Barbus meridionalis*: благоприятно състояние в Континентален биогеографски район, в Алпийски – благоприятно разпространение и местообитание, неблагоприятно-незадоволително по отношение на популация и бъдещи перспективи. 6965 *Cottus gobio*: благоприятно разпространение и местообитание, неизвестна популация и бъдещи перспективи в Алпийския и Континенталния биогеографски район. Подобряването на състоянието на видовете може да се постигне чрез подобряване на тяхното местообитание, като една от ключовите мерки следва да бъде подобряване на надлъжната свързаност на реките. Предвидени са и мерки за и за подсилване на популациите в т. Д.3.

Състоянието при **видовете земноводни** е следното: 1066 *Apatura metis*: неизвестно разпространение и популация, благоприятно местообитание и бъдещи перспективи в Континенталния биогеографски район. 1171 *Triturus karelinii*: благоприятно разпространение, неизвестна популация, местообитание и

бъдещи перспективи в Алпийски, Черноморски и Континентален биогеографски район. 1188 *Bombina bombina*: благоприятно разпространение, неизвестна популация, местообитание и бъдещи перспективи в Черноморския и Континенталния биогеографски район. 1993 *Triturus dobrogicus* и 5364 *Triturus macedonicus*: благоприятно разпространение, популация и местообитание, неблагоприятни-незадоволителни бъдещи перспективи в Черноморски, Континентален и Алпийски биогеографски район. Проектът по ОПОС „Управление на сукцесионните процеси и подобряване на качеството на местообитанията на защитени водолюбиви видове във влажната зона в ПР „Сребърна“ спомага за подобряване местообитанието на 1993 *Triturus dobrogicus*. В рамките на проекти по ОПОС 2014-2020, Дирекциите на НП „Пирин“, НП „Рила“, ПП „Врачански Балкан“, ПП „Златни пясъци“ изпълняват дейности, насочени към подобряване на природозащитното състояние на природни местообитания 3130, 3140, 31150, 3160, свързани с ограничаване на еутрофикацията, затлачването и влиянието на туризма. Тези проекти могат косвено да подобрят и местообитанията на видовете тритони, 1220 *Emys orbicularis*. Подобряването на състоянието на видовете може да се постигне чрез подобряване на тяхното местообитание. Предвидени са и научни изследвания в т. Д.1.

Състоянието на **видовете висши растения** е както следва: 1428 *Marsilea quadrifolia* и 1516 *Aldrovanda vesiculosa* са с неизвестно разпространение и популация, благоприятно местообитание и неблагоприятни-незадоволителни бъдещи перспективи в Континенталния район. 1758 *Ligularia sibirica* е с неблагоприятно-незадоволително разпространение, неблагоприятно-лоша популация и бъдещи перспективи, с благоприятно местообитание. Подобряването на състоянието на видовете може да се постигне чрез подобряване на тяхното местообитание, в т.ч. възстановяване на хидрологичния режим.

Видове птици

Голяма група от видове птици са зависими от тази екосистема. Специално внимание следва да бъде отделено на следните категории птици:

- ✓ Видове птици, приоритетни за опазване, поради намаляващи популации съгласно последното докладване по чл. 12 на Директивата за птиците: A229 *Alcedo atthis*, A857 *Spatula clypeata*, A024 *Ardeola ralloides*, A156 *Limosa limosa*, A023 *Nycticorax nycticorax*, A006 *Podiceps grisegena*, A008 *Podiceps nigricollis*, A161 *Tringa totanus*, A024 *Ardeola ralloides*;
- ✓ Видове птици, включени в световния червен списък на IUCN, като застрашени или полу-застрашени от изчезване в света: A060 *Aythya nyroca*, A026 *Egretta garzetta*, A875 *Microcarbo pygmaeus*, A060 *Aythya nyroca*, A020 *Pelecanus crispus*, A142 *Vanellus vanellus*;
- ✓ Други видове птици, за които е необходимо прилагането на мерки за поддържане на местообитанията им: A293 *Acrocephalus melanopogon*, A054 *Anas acuta*, A052 *Anas crecca*, A053 *Anas platyrhynchos*, A856 *Spatula querquedula*, A889 *Mareca strepera*, A028 *Ardea cinerea*, A029 *Ardea purpurea*, A059 *Aythya ferina*, A061 *Aythya fuligula*, A021 *Botaurus stellaris*, A149 *Calidris alpina*, A147 *Calidris ferruginea*, A145 *Calidris minuta*, A136 *Charadrius dubius*, A734 *Chlidonias hybrida*, A198 *Chlidonias leucopterus*, A197 *Chlidonias niger*, A030 *Ciconia nigra*, A081 *Circus aeruginosus*, A036 *Cygnus olor*, A773 *Ardea alba*, A125 *Fulica atra*, A123 *Gallinula chloropus*, A075 *Haliaeetus albicilla*, A131 *Himantopus himantopus*, A022 *Ixobrychus minutus*, A459 *Larus cachinnans*, A179 *Larus ridibundus*, A768 *Numenius arquata arquata*, A094 *Pandion haliaetus*, A391 *Phalacrocorax carbo*, A861 *Calidris pugnax*, A034 *Platalea leucorodia*, A032 *Plegadis falcinellus*, A032 *Plegadis falcinellus*, A140 *Pluvialis apricaria*, A007 *Podiceps auritus*, A005 *Podiceps cristatus*, A119 *Porzana porzana*, A892 *Zapornia parva*, A118 *Rallus aquaticus*, A894 *Hydroprogne caspia*, A193 *Sterna hirundo*, A004 *Tachybaptus ruficollis*, A048 *Tadorna tadorna*, A161 *Tringa erythropus*, A166 *Tringa glareola*, A164 *Tringa nebularia*, A165 *Tringa ochropus*, A163 *Tringa stagnatilis*, A054 *Anas acuta*, A059 *Aythya ferina*, A855 *Mareca penelope*, A004 *Tachybaptus ruficollis*.

Усилията следва да бъдат насочени към възстановяване и поддържане на местообитанията на птиците на територията на стопанства за аквакултури, в т.ч.

осигуряване на спокойствие и условия за хранене. От съществено значение е и възстановяването на хидрологичния режим. Преминаването към биологични аквакултури ще повлияе позитивно върху състоянието на тези видове птици.

Преглед на състоянието на видовете и природните местообитания по Директива за местообитанията и Директива за птици са представени в приложения 2, 3 и 4 към НРПД 2021-2027 г.

Необходими мерки за запазване или възстановяване на благоприятен природозащитен статус

Подобряването на типовете природни местообитания може да се постигне чрез:

- ✓ Намаляване на замърсяването на водите (3260, 3270);
- ✓ Премахване на инвазивни видове (3260, 3270);
- ✓ Ограничаване на пашата (3130, 3150, 3160, 3260);
- ✓ Намаляване на фрагментацията (3130, 3150, 3260, 3270).

Подобряването на състоянието на видовете може да се постигне чрез:

- ✓ Подобряване на състоянието на типове природни местообитания и видове чрез преминаване към биологични аквакултури (h3150, h3160, h3260, h3270, A293 *Acrocephalus melanopogon*, A229 *Alcedo atthis*, A054 *Anas acuta*, A857 *Spatula clypeata*, A052 *Anas crecca*, A855 *Mareca penelope*, A053 *Anas platyrhynchos*, A856 *Spatula querquedula*, A889 *Mareca strepera*, A028 *Ardea cinerea*, A029 *Ardea purpurea*, A024 *Ardeola ralloides*, A059 *Aythya ferina*, A061 *Aythya fuligula*, A060 *Aythya nyroca*, A021 *Botaurus stellaris*, A149 *Calidris alpina*, A147 *Calidris ferruginea*, A145 *Calidris minuta*, A136 *Charadrius dubius*, A734 *Chlidonias hybrida*, A198 *Chlidonias leucopterus*, A197 *Chlidonias niger*, A030 *Ciconia nigra*, A081 *Circus aeruginosus*, A036 *Cygnus olor*, A773 *Ardea alba*, A026 *Egretta garzetta*, A125 *Fulica atra*, A123 *Gallinula chloropus*, A075 *Haliaeetus albicilla*, A131 *Himantopus himantopus*, A022 *Ixobrychus minutus*, A459 *Larus cachinnans*, A179 *Larus ridibundus*, A156 *Limosa limosa*, A768 *Numenius arquata arquata*, A023 *Nycticorax nycticorax*, A094 *Pandion haliaetus*, A391 *Phalacrocorax carbo*, A875 *Microcarbo pygmaeus*, A861 *Calidris pugnax*, A607-B *Platalea leucorodia*, A032 *Plegadis falcinellus*, A140 *Pluvialis apricaria*, A007 *Podiceps auritus*, A005 *Podiceps cristatus*, A006 *Podiceps grisegena*, A008 *Podiceps nigricollis*, A892 *Zapornia parva*, A119 *Porzana porzana*, A118 *Rallus aquaticus*, A894 *Hydroprogne caspia*, A193 *Sterna hirundo*, A004 *Tachybaptus ruficollis*, A048 *Tadorna tadorna*, A161 *Tringa erythropus*, A166 *Tringa glareola*, A164 *Tringa nebularia*, A165 *Tringa ochropus*, A163 *Tringa stagnatilis*, A162 *Tringa totanus*);
- ✓ Осигуряване на спокойствие и условия за хранене в оптимални местообитания на защитени видове птици в чиито местообитания е разположено стопанството за производство на аквакултури (1355 *Lutra lutra*, A293 *Acrocephalus melanopogon*, A229 *Alcedo atthis*, A054 *Anas acuta*, A857 *Spatula clypeata*, A052 *Anas crecca*, A855 *Mareca penelope*, A053 *Anas platyrhynchos*, A856 *Spatula querquedula*, A889 *Mareca strepera*, A028 *Ardea cinerea*, A029 *Ardea purpurea*, A024 *Ardeola ralloides*, A059 *Aythya ferina*, A061 *Aythya fuligula*, A060 *Aythya nyroca*, A021 *Botaurus stellaris*, A149 *Calidris alpina*, A147 *Calidris ferruginea*, A145 *Calidris minuta*, A136 *Charadrius dubius*, A734 *Chlidonias hybrida*, A198 *Chlidonias leucopterus*, A197 *Chlidonias niger*, A030 *Ciconia nigra*, A081 *Circus aeruginosus*, A036 *Cygnus olor*, A773 *Ardea alba*, A026 *Egretta garzetta*, A125 *Fulica atra*, A123 *Gallinula chloropus*, A075 *Haliaeetus albicilla*, A131 *Himantopus himantopus*, A022 *Ixobrychus minutus*, A459 *Larus cachinnans*, A179 *Larus ridibundus*, A156 *Limosa limosa*, A768

Numenius arquata arquata, A023 *Nycticorax nycticorax*, A094 *Pandion haliaetus*, A391 *Phalacrocorax carbo*, A875 *Microcarbo pygmaeus*, A861 *Calidris pugnax*, A607-B *Platalea leucorodia*, A032 *Plegadis falcinellus*, A140 *Pluvialis apricaria*, A007 *Podiceps auritus*, A005 *Podiceps cristatus*, A006 *Podiceps grisegena*, A008 *Podiceps nigricollis*, A892 *Zapornia parva*, A119 *Porzana porzana*, A118 *Rallus aquaticus*, A894 *Hydroprogne caspia*, A193 *Sterna hirundo*, A004 *Tachybaptus ruficollis*, A048 *Tadorna tadorna*, A161 *Tringa erythropus*, A166 *Tringa glareola*, A164 *Tringa nebularia*, A165 *Tringa ochropus*, A163 *Tringa stagnatilis*, A162 *Tringa totanus*);

- ✓ Възстановяване на хидрологичния режим (1428 *Marsilea quadrifolia* (Четирилистна марсилея, Четирилистно разковниче), A229 *Alcedo atthis* A054 *Anas acuta*, A857 *Spatula clypeata*, A052 *Anas crecca*, A855 *Mareca penelope*, A053 *Anas platyrhynchos*, A856 *Spatula querquedula*, A889 *Mareca strepera*, A024 *Ardeola ralloides*, A059 *Aythya ferina*, A060 *Aythya nyroca*, A021 *Botaurus stellaris*, A734 *Chlidonias hybrida*, A198 *Chlidonias leucopterus*, A197 *Chlidonias niger*, A773 *Ardea alba*, A026 *Egretta garzetta*, A179 *Larus ridibundus*, A023 *Nycticorax nycticorax*, A391 *Phalacrocorax carbo*, A875 *Microcarbo pygmaeus*, A034 *Platalea leucorodia*, A005 *Podiceps cristatus*, A006 *Podiceps grisegena*, A008 *Podiceps nigricollis*, A004 *Tachybaptus ruficollis*, A156 *Limosa limosa*, A161 *Tringa totanus*, A142 *Vanellus vanellus*);
- ✓ Възстановяване на надлъжната свързаност на реките (1130 *Aspius aspius* (Паспер), 6143 *Gobio kessleri* (Балканска Кротушка), 6145 *Gobio uranoscopus* (Малка Кротушка), 6964 *Barbus meridionalis* (Балканска Мряна), 6965 *Cottus gobio* (Главоч));
- ✓ Възстановяване на съществуващи/потенциални (или бивши ефективни) местообитания (1145 *Misgurnus fossilis*).

Степенуване по приоритети на мерките, които трябва да бъдат изпълнени в рамките на следващата МФР

Подобряване природозащитното състояние на сладководни типове природни местообитания чрез изграждане и поддържане на съоръжения за пречистване на отпадни води (3260, 3270): пилотно изграждане на малки пречиствателни съоръжения на планински туристически и други обекти; изграждане на малки пречиствателни съоръжения към планински ферми и предприятия, чиито води се заустват в реките. Мярката се прилага извън територията на националните паркове.

Осигуряване на спокойствие и условия за хранене в оптимални местообитания на защитени видове рибоядните животни и птици, в чиито местообитания е разположено стопанството за производство на аквакултури (1355 *Lutra lutra*, A293 *Acrocephalus melanopogon*, A229 *Alcedo atthis*, A054 *Anas acuta*, A857 *Spatula clypeata*, A052 *Anas crecca*, A855 *Mareca penelope*, A053 *Anas platyrhynchos*, A856 *Spatula querquedula*, A889 *Mareca strepera*, A028 *Ardea cinerea*, A029 *Ardea purpurea*, A024 *Ardeola ralloides*, A059 *Aythya ferina*, A061 *Aythya fuligula*, A060 *Aythya nyroca*, A021 *Botaurus stellaris*, A149 *Calidris alpina*, A147 *Calidris ferruginea*, A145 *Calidris minuta*, A136 *Charadrius dubius*, A734 *Chlidonias hybrida*, A198 *Chlidonias leucopterus*, A197 *Chlidonias niger*, A030 *Ciconia nigra*, A081 *Circus aeruginosus*, A036 *Cygnus olor*, A773 *Ardea alba*, A026 *Egretta garzetta*, A125 *Fulica atra*, A123 *Gallinula chloropus*, A075 *Haliaeetus albicilla*, A131 *Himantopus himantopus*, A022 *Ixobrychus minutus*, A459 *Larus cachinnans*, A179 *Larus ridibundus*, A156 *Limosa limosa*, A768 *Numenius arquata arquata*, A023 *Nycticorax nycticorax*, A094 *Pandion haliaetus*, A391 *Phalacrocorax carbo*, A875 *Microcarbo pygmaeus*, A861 *Calidris pugnax*, A607-B *Platalea leucorodia*, A032 *Plegadis falcinellus*, A140 *Pluvialis apricaria*, A007 *Podiceps auritus*, A005 *Podiceps cristatus*, A006 *Podiceps grisegena*, A008 *Podiceps nigricollis*, A892 *Zapornia parva*, A119 *Porzana porzana*, A118 *Rallus aquaticus*, A894 *Hydroprogne caspia*, A193 *Sterna hirundo*, A004 *Tachybaptus ruficollis*, A048 *Tadorna tadorna*, A161 *Tringa erythropus*, A166 *Tringa glareola*, A164 *Tringa nebularia*, A165 *Tringa ochropus*, A163 *Tringa stagnatilis*, A162 *Tringa totanus*): поддържане на водно ниво и оводняване на изоставени басейни в рибовъдни стопанства; непродуктивни инвестиции в аквакултурните стопанства, компенсация за годишна загуба на приходи от рибоядните животни и птици; използване на екологосъобразни фуражи в рибопроизводството.

Подобряване на природозащитното състояние на видове и типове природни местообитания чрез възстановяване на хидрологичния режим (1428 *Marsilea quadrifolia* (Четирилистна марсилея, Четирилистно разковниче), A229 *Alcedo atthis* A054 *Anas acuta*, A857 *Spatula clypeata*, A052 *Anas crecca*, A855 *Mareca penelope*, A053 *Anas platyrhynchos*, A856 *Spatula querquedula*, A889 *Mareca strepera*, A024 *Ardeola ralloides*, A059 *Aythya ferina*, A060 *Aythya nyroca*, A021 *Botaurus stellaris*, A734 *Chlidonias hybrida*, A198 *Chlidonias leucopterus*, A197 *Chlidonias niger*, A773 *Ardea alba*, A026 *Egretta garzetta*, A179 *Larus ridibundus*, A023 *Nycticorax nycticorax*, A391 *Phalacrocorax carbo*, A875 *Microcarbo pygmaeus*, A034 *Platalea leucorodia*, A005 *Podiceps cristatus*, A006 *Podiceps grisegena*, A008 *Podiceps nigricollis*, A004 *Tachybaptus ruficollis*, A156 *Limosa limosa*, A161 *Tringa totanus*, A142 *Vanellus vanellus*): възстановяване на напоителни канали и поддържане на определен воден режим; премахване на изоставени и/или неизползваеми инфраструктурни обекти, предизвикващи фрагментация; възстановяване на хидрологичния режим в територии с хигрофилни храстови местообитания, чувствителни към промени в хидрологичния режим; почистване/поддържане на съществуващи канали; възстановяване на разрушени диги; изграждане на връзка с морето; възстановяване естествения воден режим на влажните зони и поддържане на подходящ воден режим, който осигурява пълноценно им функциониране и използване; възстановяване на бивши гнездовища на вида; частично възстановяване на пресушени, в миналото, естествени водоеми от значение за къдроглавия пеликан; управление на тръстиковите масиви и др.

Подобряване на природозащитното състояние на сладководни типове природни местообитания чрез премахване на инвазивни видове (3260, 3270): дейности по премахване на инвазивни чужди видове от територията на местообитанията и др.

Подобряване на природозащитното състояние на сладководни типове природни местообитания чрез ограничаване на пашата (3130, 3150, 3160, 3260): действия за ограничаване на паша – поставяне на информационни табели, прегради (за територията на националните паркове се поставят електропастири) и др.

Подобряване на природозащитното състояние на видовете чрез възстановяване на надлъжната свързаност на реките (1130 *Aspius aspius* (Распер), 6143 *Gobio kessleri* (Балканска Кротушка), 6145 *Gobio uranoscopus* (Малка Кротушка), 6964 *Barbus meridionalis* (Балканска Мряна), 6965 *Cottus gobio* (Главач)): изграждане/ рехабилитация (и/или премахване и новоизграждане на алтернативни съоръжения) на рибни проходи и премахване или минимизиране на влиянието на съществуващи бариери и др.

Подобряване на природозащитното състояние на видовете чрез пилотно възстановяване на съществуващи/потенциални (или бивши ефективни) местообитания (1145 *Misgurnus fossilis*): влажни зони, меандри по поречието на Дунав и на дунавски притоци и др.

Подобряване на природозащитното състояние на типове природни местообитания чрез премахване на изоставени антропогенни структури (3130, 3140, 3150, 3260, 3270): идентифициране и разчистване на остатъци от изоставена антропогенна инфраструктура в територии с разпространение на местообитанията и в непосредствена близост до тях; премахване на изоставени и/или неизползваеми инфраструктурни обекти, предизвикващи фрагментация и др.

Подобряване природозащитното състояние на сладководни типове природни местообитания чрез изграждане и поддържане на съоръжения за пречистване на отпадни води (3130, 3260): пилотно изграждане на малки пречиствателни съоръжения на планински туристически и други обекти. Мярката се прилага на територията на националните паркове.

Подобряване на състоянието на типове природни местообитания и видове чрез преминаване към биологични аквакултури (h3150, h3160, h3260, h3270, A293 *Acrocephalus melanopogon*, A229 *Alcedo atthis*, A054 *Anas acuta*, A857 *Spatula clypeata*, A052 *Anas crecca*, A855 *Mareca penelope*, A053 *Anas platyrhynchos*, A856 *Spatula querquedula*, A889 *Mareca strepera*, A028 *Ardea cinerea*, A029 *Ardea purpurea*, A024 *Ardeola ralloides*, A059 *Aythya ferina*, A061 *Aythya fuligula*, A060 *Aythya nyroca*, A021 *Botaurus stellaris*, A149 *Calidris alpina*, A147 *Calidris ferruginea*, A145 *Calidris minuta*, A136 *Charadrius dubius*, A734 *Chlidonias hybrida*, A198 *Chlidonias leucopterus*, A197 *Chlidonias niger*, A030 *Ciconia nigra*, A081 *Circus aeruginosus*, A036 *Cygnus olor*, A773 *Ardea alba*, A026

Egretta garzetta, A125 Fulica atra, A123 Gallinula chloropus, A075 Haliaeetus albicilla, A131 Himantopus himantopus, A022 Ixobrychus minutus, A459 Larus cachinnans, A179 Larus ridibundus, A156 Limosa limosa, A768 Numenius arquata arquata, A023 Nycticorax nycticorax, A094 Pandion haliaetus, A391 Phalacrocorax carbo, A875 Microcarbo pygmaeus, A861 Calidris pugnax, A607-B Platalea leucorodia, A032 Plegadis falcinellus, A140 Pluvialis apricaria, A007 Podiceps auritus, A005 Podiceps cristatus, A006 Podiceps grisegena, A008 Podiceps nigricollis, A892 Zapornia parva, A119 Porzana porzana, A118 Rallus aquaticus, A894 Hydroprogne caspia, A193 Sterna hirundo, A004 Tachybaptus ruficollis, A048 Tadorna tadorna, A161 Tringa erythropus, A166 Tringa glareola, A164 Tringa nebularia, A165 Tringa ochropus, A163 Tringa stagnatilis, A162 Tringa totanus): подкрепа за биологично производство на аквакултури.

Списък на приоритетните мерки, които трябва да бъдат изпълнени, и прогнозни разходи за тези мерки

✓ В рамките на обектите по „Натура 2000“, определени за целевите местообитания и видове

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
Мярка 57: Подобряване природозащитното състояние на сладководни типове природни местообитания чрез изграждане и поддържане на съоръжения за пречистване на отпадни води (3260, 3270): пилотно изграждане на малки пречиствателни съоръжения на планински туристически и други обекти; изграждане на малки пречиствателни съоръжения към планински ферми и предприятия, чиито води се заустват в реките. Мярката се прилага извън територията на националните паркове. (обща стойност на мярката: 3 450 000 €)	еднократна	НП	НП	492 857,14	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР)
Мярка 58: Осигуряване на спокойствие и условия за хранене в оптимални местообитания на защитени видове рибоядните животни и птици, в чиито местообитания е разположено стопанството за производство на аквакултури (1355 <i>Lutra lutra</i> , A293 <i>Acrocephalus melanopogon</i> , A229 <i>Alcedo atthis</i> , A054 <i>Anas acuta</i> , A857 <i>Spatula clypeata</i> , A052 <i>Anas crecca</i> , A855 <i>Mareca penelope</i> , A053 <i>Anas platyrhynchos</i> , A856 <i>Spatula querquedula</i> , A889 <i>Mareca strepera</i> , A028 <i>Ardea cinerea</i> , A029 <i>Ardea purpurea</i> , A024 <i>Ardeola ralloides</i> , A059 <i>Aythya</i>	периодична	НП	НП	1 971 428,57	Европейски фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p><i>ferina, A061 Aythya fuligula, A060 Aythya nyroca, A021 Botaurus stellaris, A149 Calidris alpina, A147 Calidris ferruginea, A145 Calidris minuta, A136 Charadrius dubius, A734 Chlidonias hybrida, A198 Chlidonias leucopterus, A197 Chlidonias niger, A030 Ciconia nigra, A081 Circus aeruginosus, A036 Cygnus olor, A773 Ardea alba, A026 Egretta garzetta, A125 Fulica atra, A123 Gallinula chloropus, A075 Haliaeetus albicilla, A131 Himantopus himantopus, A022 Ixobrychus minutus, A459 Larus cachinnans, A179 Larus ridibundus, A156 Limosa limosa, A768 Numenius arquata arquata, A023 Nycticorax nycticorax, A094 Pandion haliaetus, A391 Phalacrocorax carbo, A875 Microcarbo pygmaeus, A861 Calidris pugnax, A607-B Platalea leucorodia, A032 Plegadis falcinellus, A140 Pluvialis apricaria, A007 Podiceps auritus, A005 Podiceps cristatus, A006 Podiceps grisegena, A008 Podiceps nigricollis, A892 Zapornia parva, A119 Porzana porzana, A118 Rallus aquaticus, A894 Hydroprogne caspia, A193 Sterna hirundo, A004 Tachybaptus ruficollis, A048 Tadorna tadorna, A161 Tringa erythropus, A166 Tringa glareola, A164 Tringa nebularia, A165 Tringa ochropus, A163 Tringa stagnatilis, A162 Tringa totanus):</i> поддържане на водно ниво и оводняване на изоставени басейни в рибовъдни стопанства; непродуктивни инвестиции в аквакултурните стопанства, компенсация за годишна загуба на приходи от рибоядните животни и птици; използване на екологосъобразни фуражи в рибопроизводството.</p> <p>(обща стойност на мярката: 13 800 000,00 €)</p>					
<p>Мярка 59: Подобряване на природозащитното състояние на видове и типове природни местообитания чрез възстановяване на хидрологичния режим (1428 <i>Marsilea quadrifolia</i> (Четирилистна марсиля, Четирилистно разковниче),</p>	еднократна	НП	НП	1 414 285,71	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p>A229 <i>Alcedo atthis</i> A054 <i>Anas acuta</i>, A857 <i>Spatula clypeata</i>, A052 <i>Anas crecca</i>, A855 <i>Mareca penelope</i>, A053 <i>Anas platyrhynchos</i>, A856 <i>Spatula querquedula</i>, A889 <i>Mareca strepera</i>, A024 <i>Ardeola ralloides</i>, A059 <i>Aythya ferina</i>, A060 <i>Aythya nyroca</i>, A021 <i>Botaurus stellaris</i>, A734 <i>Chlidonias hybrida</i>, A198 <i>Chlidonias leucopterus</i>, A197 <i>Chlidonias niger</i>, A773 <i>Ardea alba</i>, A026 <i>Egretta garzetta</i>, A179 <i>Larus ridibundus</i>, A023 <i>Nycticorax nycticorax</i>, A391 <i>Phalacrocorax carbo</i>, A875 <i>Microcarbo pygmaeus</i>, A034 <i>Platalea leucorodia</i>, A005 <i>Podiceps cristatus</i>, A006 <i>Podiceps grisegena</i>, A008 <i>Podiceps nigricollis</i>, A004 <i>Tachybaptus ruficollis</i>, A156 <i>Limosa limosa</i>, A161 <i>Tringa totanus</i>, A142 <i>Vanellus vanellus</i>): възстановяване на напоителни канали и поддържане на определен воден режим; премахване на изоставени и/или неизползваеми инфраструктурни обекти, предизвикващи фрагментация; възстановяване на хидрологичния режим в територии с хигрофилни храстови местообитания, чувствителни към промени в хидрологичния режим; почистване/поддържане на съществуващи канали; възстановяване на разрушени диги; изграждане на връзка с морето; възстановяване естествения воден режим на влажните зони и поддържане на подходящ воден режим, който осигурява пълноценно им функциониране и използване; възстановяване на бивши гнездовища на вида; частично възстановяване на пресушени, в миналото, естествени водоеми от значение за къдроглавия пеликан; управление на тръстиките масиви и др.</p> <p>(обща стойност на мярката: 9 900 000,00 €)</p>					
<p>Мярка 60: Подобряване на природозащитното състояние на сладководни типове природни местообитания чрез премахване на инвазивни видове (3260, 3270): дейности по премахване на инвазивни</p>	<p>еднократна</p>	<p>1 200</p>	<p>хектар</p>	<p>148 114,29</p>	<p>Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)</p>

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
чужди видове от територията на местообитанията и др. (стойност на разходи за хектар: 864 € (за тригодишен период); обща стойност на мярката: 1 036 800,00 €)					
Мярка 61: Подобряване на природозащитното състояние на сладководни типове природни местообитания чрез ограничаване на пашата (3130, 3150, 3160, 3260): действия за ограничаване на паша – поставяне на информационни табели, прегради (за територията на националните паркове се поставят електропастири) и др. (стойност на разходи за хектар: 2 000 €; обща стойност на мярката: 800 000,00 €)	еднократна	400	хектар	114 285,71	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)
Мярка 62: Подобряване на природозащитното състояние на видовете чрез възстановяване на надлъжната свързаност на реките (1130 <i>Aspius aspius</i> (Распер), 6143 <i>Gobio kessleri</i> (Балканска Кротушка), 6145 <i>Gobio uranoscopus</i> (Малка Кротушка), 6964 <i>Barbus meridionalis</i> (Балканска Мряна), 6965 <i>Cottus gobio</i> (Главоch)): изграждане/ рехабилитация (и/или премахване и новоизграждане на алтернативни съоръжения) на рибни проходи и премахване или минимизиране на влиянието на съществуващи бариери и др. (обща стойност на мярката: 2 070 000,00 €)	еднократна	НП	НП	295 714,29	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)
Мярка 63: Подобряване на природозащитното състояние на видовете чрез пилотно възстановяване на съществуващи/потенциални (или бивши ефективни) местообитания (1145 <i>Misgurnus fossilis</i> (Виюн)): влажни зони, меандри по поречието на Дунав и на дунавски притоци и др. (обща стойност на мярката: 3 174 000,00 €)	еднократна	НП	НП	453 428,57	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p>Мярка 64: Подобряване на природозащитното състояние на типове природни местообитания чрез премахване на изоставени антропогенни структури (3130, 3140, 3150, 3260, 3270): идентифициране и разчистване на остатъци от изоставена антропогенна инфраструктура в територии с разпространение на местообитанията и в непосредствена близост до тях; премахване на изоставени и/или неизползваеми инфраструктурни обекти, предизвикващи фрагментация и др.</p> <p>(обща стойност на мярката: 662 400,00 €)</p>	еднократна	НП	НП	94 628,57	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)
<p>Мярка 65: Подобряване природозащитното състояние на сладководни типове природни местообитания чрез изграждане и поддържане на съоръжения за пречистване на отпадни води (3130, 3260): пилотно изграждане на малки пречиствателни съоръжения на планински туристически и други обекти. Мярката се прилага на територията на националните паркове.</p> <p>(обща стойност на мярката: 1 552 500,00 €)</p>	еднократна	НП	НП	221 785,71	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)
<p>Мярка 66: Подобряване на състоянието на типове природни местообитания и видове чрез преминаване към биологични аквакултури (h3150, h3160, h3260, h3270, A293 <i>Acrocephalus melanopogon</i>, A229 <i>Alcedo atthis</i>, A054 <i>Anas acuta</i>, A857 <i>Spatula clypeata</i>, A052 <i>Anas crecca</i>, A855 <i>Mareca penelope</i>, A053 <i>Anas platyrhynchos</i>, A856 <i>Spatula querquedula</i>, A889 <i>Mareca strepera</i>, A028 <i>Ardea cinerea</i>, A029 <i>Ardea purpurea</i>, A024 <i>Ardeola ralloides</i>, A059 <i>Aythya ferina</i>, A061 <i>Aythya fuligula</i>, A060 <i>Aythya nyroca</i>, A021 <i>Botaurus stellaris</i>, A149 <i>Calidris alpina</i>, A147 <i>Calidris ferruginea</i>, A145 <i>Calidris minuta</i>, A136 <i>Charadrius dubius</i>, A734 <i>Chlidonias hybrida</i>, A198 <i>Chlidonias leucopterus</i>, A197 <i>Chlidonias niger</i>, A030 <i>Ciconia</i></p>	периодична	250	хектар	50 000,00	Европейски фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p><i>nigra</i>, A081 <i>Circus aeruginosus</i>, A036 <i>Cygnus olor</i>, A773 <i>Ardea alba</i>, A026 <i>Egretta garzetta</i>, A125 <i>Fulica atra</i>, A123 <i>Gallinula chloropus</i>, A075 <i>Haliaeetus albicilla</i>, A131 <i>Himantopus himantopus</i>, A022 <i>Ixobrychus minutus</i>, A459 <i>Larus cachinnans</i>, A179 <i>Larus ridibundus</i>, A156 <i>Limosa limosa</i>, A768 <i>Numenius arquata arquata</i>, A023 <i>Nycticorax nycticorax</i>, A094 <i>Pandion haliaetus</i>, A391 <i>Phalacrocorax carbo</i>, A875 <i>Microcarbo pygmaeus</i>, A861 <i>Calidris pugnax</i>, A607-B <i>Platalea leucorodia</i>, A032 <i>Plegadis falcinellus</i>, A140 <i>Pluvialis apricaria</i>, A007 <i>Podiceps auritus</i>, A005 <i>Podiceps cristatus</i>, A006 <i>Podiceps grisegena</i>, A008 <i>Podiceps nigricollis</i>, A892 <i>Zapornia parva</i>, A119 <i>Porzana porzana</i>, A118 <i>Rallus aquaticus</i>, A894 <i>Hydroprogne caspia</i>, A193 <i>Sterna hirundo</i>, A004 <i>Tachybaptus ruficollis</i>, A048 <i>Tadorna tadorna</i>, A161 <i>Tringa erythropus</i>, A166 <i>Tringa glareola</i>, A164 <i>Tringa nebularia</i>, A165 <i>Tringa ochropus</i>, A163 <i>Tringa stagnatilis</i>, A162 <i>Tringa totanus</i>): подкрепа за биологично производство на аквакултури.</p> <p>(стойност на годишни разходи за хектар: 200 €; обща стойност на мярката: 350 000,00 €)</p>					

Детайлното представяне на обхвата на мерките е направено в Приложение 1 към НРПД 2021-2027 г.

✓ Допълнителни мерки извън „Натура 2000“ (мерки за по-широкообхватна екологосъобразна инфраструктура)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС

Очаквани резултати за целевите видове и типовете местообитания

Пълното прилагане на планираните мерки ще доведе до постигане на следните резултати към края на 2027 г.:

- ✓ Подобрено природозащитно състояние на биогеографско ниво за 6 типа природни местообитания Това включва и случаите, в които се регистрира значително подобряване на състоянието на съответните целеви обекти, независимо че не постигнато е благоприятно природозащитно състояние;
- ✓ Подобрено природозащитно състояние на биогеографско ниво за 21 вида. Това включва и случаите, в които се регистрира значително подобряване на състоянието на съответните целеви обекти, независимо че не постигнато е благоприятно природозащитно състояние;
- ✓ Стабилни или нарастващи тенденции за 65 вида птици.

Очаквани резултати: други ползи

Прилагането на посочените приоритетни мерки се очаква да даде принос към следните екосистемни услуги и социално-икономически ползи:

- ✓ Защита от наводнения, пречистване на повърхностни води;
- ✓ Положително влияние върху видовете, обитаващи тези местообитания;
- ✓ Устойчиво ползване на екосистемата и екосистемните услуги;
- ✓ Запазване на ландшафта и положително влияние върху възможностите за развитие на туризъм, включително в местата по UNESCO.

Д.2.9. Други (пещери и др.)

Настоящ статус на местообитанията и видовете, предприети досега мерки за опазване и тяхното въздействие към настоящия момент, оставащи отрицателни въздействия и заплахи

Природни местообитания

От типовете природни местообитания от Анекс 1 на Директивата за местообитанията, 1 попада в тази екосистема:

8310 Неблагоустроени пещери

В Алпийския, Черноморския и континенталния биогеографски район състоянието на този тип местообитание е идентично: благоприятно разпространение и площ, неизвестна структура и функции, и неблагоприятни-незадоволителни бъдещи перспективи. Основните причини за това са вандализмът и палежите, както и нерегламентираното проникване в пещери и увреждане на местообитанието в тях.

Видове по Директива за местообитанията

От видовете от Анекс 2 на Директивата за местообитанията, 7 вида прилепи обитават тази екосистема:

1302 *Rhinolophus mehelyi*

1306 *Rhinolophus blasii*

1307 *Myotis blythii*

1310 *Miniopterus schreibersii*

1316 *Myotis capaccinii*

1323 *Myotis bechsteinii*

1324 *Myotis myotis*

Състоянието на посочените видове прилепи за Алпийски, Черноморски и Континентален биогеографски район е благоприятно по разпространение, популация и местообитание, с изключение на няколко случая, в които е неизвестна популацията и/или разпространението. Бъдещите перспективи обаче са неблагоприятни-незадоволителни, с изключение на благоприятните перспективи за 1302 *Rhinolophus mehelyi* в Алпийския район и неизвестните перспективи за 1307 *Myotis blythii* в Черноморския район. Основните заплахи и въздействия са свързани с вандализъм и палежи, ограничаване на достъпа до убежища, безпокойството. Необходими са усилия за възстановяване и поддържане на входовете на пещерите и микроклимата в тях.

Преглед на състоянието на видовете и природните местообитания по Директива за местообитанията и Директива за птици са представени в приложения 2, 3 и 4 към НРПД 2021-2027 г.

Необходими мерки за запазване или възстановяване на благоприятен природозащитен статус

Необходимите мерки за подобряване на природозащитното състояние на видовете прилепи са свързани с инсталиране и поддържане на врати на входовете на необлагоденените пещери, проектирани по начин, който не възпрепятства достъпа им до убежищата. Необходимо е още инсталиране на огради около входовете на пещерата. Същите мерки са подходящи и за природно местообитание 8310.

Степенуване по приоритети на мерките, които трябва да бъдат изпълнени в рамките на следващата МФР

Подобряване на природозащитното състояние на пещеролюбиви видове прилепи чрез възстановяване и поддържане на входовете и микроклимата в пещери (1302 *Rhinolophus mehelyi* (Подковонос На Мехели), 1306 *Rhinolophus blasii* (Средиземноморски Подковонос), 1307 *Myotis blythii* (Остроух Нощник), 1310 *Miniopterus schreibersii* (Пещерен Дългокрил), 1316 *Myotis capaccinii* (Дългопръст Нощник), 1323 *Myotis bechsteinii* (Дългоух (Бехщайнов Нощник), 1324 *Myotis myotis* (Голям Нощник)): инсталиране и поддържане на врати на входовете на пещери, инсталиране на огради около входовете на пещерата и др.

Списък на приоритетните мерки, които трябва да бъдат изпълнени, и прогнозни разходи за тези мерки

- ✓ В рамките на обектите по „Натура 2000“, определени за целевите местообитания и видове

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
Мярка 67: Подобряване на природозащитното състояние на пещеролюбиви видове прилепи чрез възстановяване и поддържане на входовете и микроклимата в пещери (1302 <i>Rhinolophus mehelyi</i> (Подковонос На Мехели), 1306 <i>Rhinolophus blasii</i> (Средиземноморски Подковонос), 1307 <i>Myotis blythii</i> (Остроух Нощник), 1310 <i>Miniopterus schreibersii</i> (Пещерен Дългокрил), 1316 <i>Myotis capaccinii</i> (Дългопръст Нощник), 1323 <i>Myotis bechsteinii</i> (Дългоух (Бехщайнов Нощник)), 1324 <i>Myotis myotis</i> (Голям Нощник)): инсталиране и поддържане на врати на входовете на пещери, инсталиране на огради около входовете на пещерата и	еднократна	НП	НП	55 714,29	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
др. (обща стойност на мярката: 390 000 €)					

Детайлното представяне на обхвата на мерките е направено в Приложение 1 към НРПД 2021-2027 г.

- ✓ Допълнителни мерки извън „Натура 2000“ (мерки за по-широкообхватна екологосъобразна инфраструктура)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС

Очаквани резултати за целевите видове и типовете местообитания

Пълното прилагане на планираните мерки ще доведе до постигане на следните резултати към края на 2027 г.:

- ✓ Подобрено природозащитно състояние на биогеографско ниво, за 7 вида прилепи (1302 *Rhinolophus mehelyi* (Подковонос На Мехели), 1306 *Rhinolophus blasii* (Средиземноморски Подковонос), 1307 *Myotis blythii* (Остроух Нощник), 1310 *Miniopterus schreibersii* (Пещерен Дългокрил), 1316 *Myotis capaccinii* (Дългопръст Нощник), 1323 *Myotis bechsteinii* (Дългоух (Бехщайнов Нощник)), 1324 *Myotis myotis* (Голям Нощник)). Това включва и случаите, в които се регистрира значително подобряване на състоянието на съответните целеви обекти, независимо че не е постигнато благоприятно природозащитно състояние.

Очаквани резултати: други ползи

Прилагането на посочените приоритетни мерки се очаква да даде принос към следните екосистемни услуги:

- ✓ Намаляване на увреждането на местообитанието на други видове;
- ✓ Положително влияние върху състоянието на природно местообитание 8310.

Д.2.10. Препратки към свързани с обекти мерки за запазване и възстановяване в рамките на „Натура 2000“ и извън нея

Използвана е наличната информация за изпълнени проекти в настоящия и миналия програмен период, детайлно представени в т. D. Повече информация може да бъде намерена тук: <https://eumis2020.government.bg/> и тук: <https://www.d fz .bg/bg/prsr-2014-2020/prsr--2014-2020-pulic/>

Направен е анализ на съществуващи планове за управление на защитени територии/ зони и планове за действие за видове (<https://www.moew.government.bg/bg/priroda/>)

Използвана е информацията от:

- ✓ докладването по чл. 17 на Директива за местообитанията:
(http://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=bg/eu/art17/envxhyhkg/BG_habitats_reports-20190828-114556.xml&conv=589&source=remote#8310; http://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=bg/eu/art17/envxhyhkg/BG_species_reports-20200109-124921.xml&conv=593&source=remote)
- ✓ Докладване по чл. 12 на Директива за птиците&
http://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=bg/eu/art12/envxhbcg9q/BG_birds_reports_20191026-085458.xml&conv=612&source=remote

Извършен е преглед на научни публикации, издания, през настоящия програмен период.

Част от мерките са идентифицирани на базата на експертна оценка.

Д.3. Допълнителни мерки за конкретни видове, които не са свързани със специфични екосистеми или местообитания

Д.3.1. Мерки и програми за конкретни видове, които не са посочени другаде

Настоящ статус на вида

Освен мерките, предвидени към конкретни видове чрез подобряване на състоянието на техните местообитания, някои видове се нуждаят от специфични

мерки, които не са свързани със специфични екосистеми или местообитания:

2 вида риби, при които е необходимо подсилване на локални популации на вида:

1145 *Misgurnus fossilis*

6965 *Cottus gobio*

7 вида влечуги, чиито местообитания са фрагментирани от пътната мрежа – основна причина за неблагоприятното състояние на тези видове:

1217 *Testudo hermanni*

1219 *Testudo graeca*

1220 *Emys orbicularis*

1279 *Elaphe quatuorlineata*

2373 *Mauremys caspica*

5194 *Elaphe sauromates*

6095 *Elaphe situla*

1 вид бозайник, за който специфични мерки са предвидени в Д.3:

1354 *Ursus arctos*

4 защитени видове птици (A079 *Aegypius monachus*, A404 *Aquila heliaca*, A078 *Gyps fulvus*, A077 *Neophron percnopterus*), които следва да бъдат подхранвани.

Гупа видове птици, при които е от съществено значение обезопасяването на електропреносната мрежа:

A402 *Accipiter brevipes*, A899 *Accipiter gentilis*, A898 *Accipiter nisus*, A054 *Anas acuta*, A857 *Spatula clypeata*, A052 *Anas crecca*, A855 *Mareca penelope*, A053 *Anas platyrhynchos*, A856 *Spatula querquedula*, A889 *Mareca strepera*, A091 *Aquila chrysaetos*, A859 *Clanga clanga*, A404 *Aquila heliaca*, A858 *Clanga pomarina*, A028 *Ardea cinerea*, A029 *Ardea purpurea*, A024 *Ardeola ralloides*, A059 *Aythya ferina*, A060 *Aythya nyroca*, A021 *Botaurus stellaris*, A087 *Buteo buteo*, A403 *Buteo rufinus*, A734 *Chlidonias hybrida*, A198 *Chlidonias leucopterus*, A197 *Chlidonias niger*, A031-B *Ciconia ciconia*, A030 *Ciconia nigra*, A080 *Circaetus gallicus*, A081 *Circus aeruginosus*, A082 *Circus cyaneus*, A083 *Circus macrourus*, A084 *Circus pygargus*, A231 *Coracias garrulus*, A773 *Ardea alba*, A026 *Egretta garzetta*, A098 *Falco columbarius*, A095 *Falco naumanni*, A103 *Falco peregrinus*, A099 *Falco subbuteo*, A096 *Falco tinnunculus*, A097 *Falco vespertinus*, A002 *Gavia arctica*, A001 *Gavia stellata*, A189 *Gelochelidon nilotica*, A127 *Grus grus*, A078 *Gyps fulvus*, A130 *Haematopus ostralegus*, A075 *Haliaeetus albicilla*, A092 *Hieraaetus pennatus*, A131 *Himantopus himantopus*, A022 *Ixobrychus minutus*, A459 *Larus cachinnans*, A182 *Larus canus*, A640 *Larus fuscus*, A180 *Larus genei*, A176 *Larus melanocephalus*, A862 *Larus minutus*, A179 *Larus ridibundus*, A860 *Limicola falcinellus*, A157 *Limosa lapponica*, A156 *Limosa limosa*, A073 *Milvus migrans*, A074 *Milvus milvus*, A077 *Neophron percnopterus*, A058 *Netta rufina*, A768 *Numenius arquata*, A158 *Numenius phaeopus*, A023 *Nycticorax nycticorax*, A094 *Pandion haliaetus*, A020 *Pelecanus crispus*, A019 *Pelecanus onocrotalus*, A072 *Pernis apivorus*, A391 *Phalacrocorax carbo*, A875 *Microcarbo pygmaeus*, A170 *Phalaropus lobatus*, A861 *Calidris pugnax*, A034 *Platalea leucorodia*, A032 *Plegadis falcinellus*, A140 *Pluvialis apricaria*, A141 *Pluvialis squatarola*, A005 *Podiceps cristatus*, A006 *Podiceps grisegena*, A008 *Podiceps nigricollis*, A892 *Zapornia parva*, A119 *Porzana porzana*, A132 *Recurvirostra avosetta*, A885 *Sternula albifrons*, A894 *Hydroprogne caspia*, A193 *Sterna hirundo*, A863 *Thalasseus sandvicensis*, A004 *Tachybaptus ruficollis*, A397 *Tadorna ferruginea*, A48 *Tadorna tadorna*, A161 *Tringa*

erythropus, A166 *Tringa glareola*, A164 *Tringa nebularia*, A165 *Tringa ochropus*, A163 *Tringa stagnatilis*, A162 *Tringa totanus*, A142 *Vanellus vanellus*. В процес на изпълнение са проекти за обезопасяване на елементи на електропреносната мрежа, финансирани по ОПОС 2014-2020 г. „Изпълнение на мерки от Плана за действие за опазване на ловния сокол (*Falco cherrug*) в Република България“, „Изпълнение на мерки от Плана за действие за опазване на кръстатия орел (*Aquila heliaca*) в Република България“ и „Подобряване на природозащитното състояние на големия воден бик (*Butaurus stellaris* (Linnaeus, 1758) в България, чрез прилагане на комплексни мерки в ключови местообитания от Натура 2000“. Необходимо е усилията в тази посока да продължат.

Необходимо е и специално внимание по отношение на есетровите видове риби. Те са включени в Конвенцията за опазване на мигриращите видове диви животни (CMS), както и в Конвенцията за опазване на дивата Европейска флора и фауна, и естествените местообитания (Бернска конвенция). По време на 38^{та} среща на Постоянния комитет на Бернската конвенция е приет Паневропейски план за действие за есетрите. Основна тема 4 в Плана са действията по повторно въвеждане и възстановяване на популациите на есетровите риби и заребяване с есетри.

Преглед на състоянието на видовете и природните местообитания по Директива за местообитанията и Директива за птици са представени в приложения 2, 3 и 4 към НРПД 2021-2027 г.

Необходими мерки за запазване или възстановяване на благоприятен природозащитен статус

Подобряване на природозащитното състояние на видове влечуги чрез увеличаване на свързаността на местообитанията им (изграждане на зелена инфраструктура) (1217 *Testudo hermanni* (Шипоопашата Костенурка), 1219 *Testudo graeca* (Шипобедрена костенурка), 1220 *Emys orbicularis* (Обикновена блатна костенурка), 1279 *Elaphe quatuorlineata* (Ивичест смок), 2373 *Mauremys caspica* (Каспийска Костенурка), 5194 *Elaphe sauromates* (Пъстър смок), 6095 *Elaphe situla* (Леопардов Смок)).

Подобряване на природозащитното състояние на видове риби чрез „подсилване“ на популацията им в подходящи местообитания (1145 *Misgurnus fossilis* (Виюн), 6965 *Cottus gobio* (Главоч)).

Извършване на подхранвания на защитени видове птици (A079 *Aegypius monachus*, A404 *Aquila heliaca*, A078 *Gyps fulvus*, A077 *Neophron percnopterus*).

Обезопасяване на електропреносната мрежа (A402 *Accipiter brevipes*, A899 *Accipiter gentilis*, A898 *Accipiter nisus*, A054 *Anas acuta*, A857 *Spatula clypeata*, A052 *Anas crecca*, A855 *Mareca penelope*, A053 *Anas platyrhynchos*, A856 *Spatula querquedula*, A889 *Mareca strepera*, A091 *Aquila chrysaetos*, A859 *Clanga clanga*, A404 *Aquila heliaca*, A858 *Clanga pomarina*, A028 *Ardea cinerea*, A029 *Ardea purpurea*, A024 *Ardeola ralloides*, A059 *Aythya ferina*, A060 *Aythya nyroca*, A021 *Botaurus stellaris*, A087 *Buteo buteo*, A403 *Buteo rufinus*, A734 *Chlidonias hybrida*, A198 *Chlidonias leucopterus*, A197 *Chlidonias niger*, A031-B *Ciconia ciconia*, A030 *Ciconia nigra*, A080 *Circaetus gallicus*, A081 *Circus aeruginosus*, A082 *Circus cyaneus*, A083 *Circus macrourus*, A084 *Circus pygargus*, A231 *Coracias garrulus*, A773 *Ardea alba*, A026 *Egretta garzetta*, A098 *Falco columbarius*, A095 *Falco naumanni*, A103 *Falco peregrinus*, A099 *Falco subbuteo*, A096 *Falco tinnunculus*, A097 *Falco vespertinus*, A002 *Gavia arctica*, A001 *Gavia stellata*, A189 *Gelochelidon nilotica*, A127 *Grus grus*, A078 *Gyps fulvus*, A130 *Haematopus ostralegus*, A075 *Haliaeetus albicilla*, A092 *Hieraaetus pennatus*, A131 *Himantopus himantopus*, A022 *Ixobrychus minutus*, A459 *Larus cachinnans*, A182 *Larus canus*, A640 *Larus fuscus*, A180 *Larus genei*, A176 *Larus melanocephalus*, A862 *Larus minutus*, A179 *Larus ridibundus*, A860 *Limicola falcinellus*, A157 *Limosa lapponica*, A156 *Limosa limosa*, A073 *Milvus migrans*, A074 *Milvus milvus*, A077 *Neophron percnopterus*, A058 *Netta rufina*, A768 *Numenius arquata*, A158 *Numenius phaeopus*, A023 *Nycticorax nycticorax*, A094 *Pandion haliaetus*, A020 *Pelecanus crispus*, A019 *Pelecanus onocrotalus*, A072 *Pernis apivorus*, A391 *Phalacrocorax carbo*, A875 *Microcarbo pygmaeus*, A170 *Phalaropus lobatus*, A861 *Calidris pugnax*, A034 *Platalea leucorodia*, A032 *Plegadis falcinellus*, A140

Pluvialis apricaria, A141 *Pluvialis squatarola*, A005 *Podiceps cristatus*, A006 *Podiceps grisegena*, A008 *Podiceps nigricollis*, A892 *Zapornia parva*, A119 *Porzana porzana*, A132 *Recurvirostra avosetta*, A885 *Sternula albifrons*, A894 *Hydroprogne caspia*, A193 *Sterna hirundo*, A863 *Thalasseus sandvicensis*, A004 *Tachybaptus ruficollis*, A397 *Tadorna ferruginea*, A48 *Tadorna tadorna*, A161 *Tringa erythropus*, A166 *Tringa glareola*, A164 *Tringa nebularia*, A165 *Tringa ochropus*, A163 *Tringa stagnatilis*, A162 *Tringa totanus*, A142 *Vanellus vanellus*).

Подсилване на популациите на есетрови видове риби (*Acipenser goeldenstaedtii*, *Acipenser ruthenus*, *Acipenser stellatus*, *Huso huso*).

Степенуване по приоритети на мерките, които трябва да бъдат изпълнени в рамките на следващата МФР

Подобряване на природозащитното състояние на видове влечуги чрез увеличаване на свързаността на местообитанията им (изграждане на зелена инфраструктура) (1217 *Testudo hermanni* (Шипоопашата Костенурка), 1219 *Testudo graeca* (Шипобедрена костенурка), 1220 *Emys orbicularis* (Обикновена блатна костенурка), 1279 *Elaphe quatuorlineata* (Ивичест смок), 2373 *Mauremys caspica* (Каспийска Костенурка), 5194 *Elaphe saurimates* (Пъстър смок), 6095 *Elaphe situla* (Леопардов Смок)): изграждане на проходи и насочващи огради в избрани участъци от пътната мрежа и др.

Подобряване на природозащитното състояние на видове риби чрез „подсилване“ на популацията им в подходящи местообитания (1145 *Misgurnus fossilis* (Виюн), 6965 *Cottus gobio* (Главоч)) „подсилване“ на локални популации на вида в естествения им ареал.

Извършване на подхранвания на защитени видове птици (A079 *Aegypius monachus*, A404 *Aquila heliaca*, A078 *Gyps fulvus*, A077 *Neophron percnopterus*): поддържане на площадки за подхранване на вида и извършване на подхранвания.

Обезопасяване на електропреносната мрежа (A402 *Accipiter brevipes*, A899 *Accipiter gentilis*, A898 *Accipiter nisus*, A054 *Anas acuta*, A857 *Spatula clypeata*, A052 *Anas crecca*, A855 *Mareca penelope*, A053 *Anas platyrhynchos*, A856 *Spatula querquedula*, A889 *Mareca strepera*, A091 *Aquila chrysaetos*, A859 *Clanga clanga*, A404 *Aquila heliaca*, A858 *Clanga pomarina*, A028 *Ardea cinerea*, A029 *Ardea purpurea*, A024 *Ardeola ralloides*, A059 *Aythya ferina*, A060 *Aythya nyroca*, A021 *Botaurus stellaris*, A087 *Buteo buteo*, A403 *Buteo rufinus*, A734 *Chlidonias hybrida*, A198 *Chlidonias leucopterus*, A197 *Chlidonias niger*, A031-B *Ciconia ciconia*, A030 *Ciconia nigra*, A080 *Circaetus gallicus*, A081 *Circus aeruginosus*, A082 *Circus cyaneus*, A083 *Circus macrourus*, A084 *Circus pygargus*, A231 *Coracias garrulus*, A773 *Ardea alba*, A026 *Egretta garzetta*, A098 *Falco columbarius*, A095 *Falco naumanni*, A103 *Falco peregrinus*, A099 *Falco subbuteo*, A096 *Falco tinnunculus*, A097 *Falco vespertinus*, A002 *Gavia arctica*, A001 *Gavia stellata*, A189 *Gelochelidon nilotica*, A127 *Grus grus*, A078 *Gyps fulvus*, A130 *Haematopus ostralegus*, A075 *Haliaeetus albicilla*, A092 *Hieraaetus pennatus*, A131 *Himantopus himantopus*, A022 *Ixobrychus minutus*, A459 *Larus cachinnans*, A182 *Larus canus*, A640 *Larus fuscus*, A180 *Larus genei*, A176 *Larus melanocephalus*, A862 *Larus minutus*, A179 *Larus ridibundus*, A860 *Limicola falcinellus*, A157 *Limosa lapponica*, A156 *Limosa limosa*, A073 *Milvus migrans*, A074 *Milvus milvus*, A077 *Neophron percnopterus*, A058 *Netta rufina*, A768 *Numenius arquata*, A158 *Numenius phaeopus*, A023 *Nycticorax nycticorax*, A094 *Pandion haliaetus*, A020 *Pelecanus crispus*, A019 *Pelecanus onocrotalus*, A072 *Pernis apivorus*, A391 *Phalacrocorax carbo*, A875 *Microcarbo pygmaeus*, A170 *Phalaropus lobatus*, A861 *Calidris pugnax*, A034 *Platalea leucorodia*, A032 *Plegadis falcinellus*, A140 *Pluvialis apricaria*, A141 *Pluvialis squatarola*, A005 *Podiceps cristatus*, A006 *Podiceps grisegena*, A008 *Podiceps nigricollis*, A892 *Zapornia parva*, A119 *Porzana porzana*, A132 *Recurvirostra avosetta*, A885 *Sternula albifrons*, A894 *Hydroprogne caspia*, A193 *Sterna hirundo*, A863 *Thalasseus sandvicensis*, A004 *Tachybaptus ruficollis*, A397 *Tadorna ferruginea*, A48 *Tadorna tadorna*, A161 *Tringa erythropus*, A166 *Tringa glareola*, A164 *Tringa nebularia*, A165 *Tringa ochropus*, A163 *Tringa stagnatilis*, A162 *Tringa totanus*, A142 *Vanellus vanellus*): подмяна, модифициране или модернизация на електропроводи за предотвратяване на токови удари в ключовите места за целевите видове птици и др.

Подсилване на популациите на есетрови видове риби (*Acipenser goeldenstaedtii*, *Acipenser ruthenus*, *Acipenser stellatus*, *Huso huso*): подсилване на

популациите на есетровите видове риби чрез зарибяване, което ще компенсира силно ограниченото естествено размножаване.

Списък на приоритетните мерки, които трябва да бъдат изпълнени, и прогнозни разходи за тези мерки

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p>Мярка 68: Подобряване на природозащитното състояние на видове влечуги чрез увеличаване на свързаността на местообитанията им (изграждане на зелена инфраструктура) (1217 <i>Testudo hermanni</i> (Шипоопашата Костенурка), 1219 <i>Testudo graeca</i> (Шипобедрена костенурка), 1220 <i>Emys orbicularis</i> (Обикновена блатна костенурка), 1279 <i>Elaphe quatuorlineata</i> (Ивичест смок), 2373 <i>Mauremys caspica</i> (Каспийска Костенурка), 5194 <i>Elaphe sauromates</i> (Пъстър смок), 6095 <i>Elaphe situla</i> (Леопардов Смок)): изграждане на проходи и насочващи огради в избрани участъци от пътната мрежа и др.</p> <p>(обща стойност на мярката: 1 620 000,00 €)</p>	еднократна	НП	НП	231 428,57	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)
<p>Мярка 69: Подобряване на природозащитното състояние на видове риби чрез „подсилване“ на популацията им в подходящи местообитания (1145 <i>Misgurnus fossilis</i> (Виюн), 6965 <i>Cottus gobio</i> (Главоч)) „подсилване“ на локални популации на вида в естествения им ареал.</p> <p>(обща стойност на мярката: 300 000,00 €)</p>	еднократна	НП	НП	42 857,14	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)
<p>Мярка 70: Извършване на подхранвания на защитени видове птици (A079 <i>Aegypius monachus</i>, A404 <i>Aquila heliaca</i>, A078 <i>Gyps fulvus</i>, A077 <i>Neophron percnopterus</i>): поддържане на площадки за подхранване на вида и извършване на подхранвания.</p>	еднократна периодична	НП	НП	375 000,00	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
(разход за 1 площадка на годишна база: 25 000 €, обща стойност на мярката: 2 625 000,00 €)					
Мярка 71: Обезопасяване на електропреносната мрежа (A402 <i>Accipiter brevipes</i> , A899 <i>Accipiter gentilis</i> , A898 <i>Accipiter nisus</i> , A054 <i>Anas acuta</i> , A857 <i>Spatula clypeata</i> , A052 <i>Anas crecca</i> , A855 <i>Mareca penelope</i> , A053 <i>Anas platyrhynchos</i> , A856 <i>Spatula querquedula</i> , A889 <i>Mareca strepera</i> , A091 <i>Aquila chrysaetos</i> , A859 <i>Clanga clanga</i> , A404 <i>Aquila heliaca</i> , A858 <i>Clanga pomarina</i> , A028 <i>Ardea cinerea</i> , A029 <i>Ardea purpurea</i> , A024 <i>Ardeola ralloides</i> , A059 <i>Aythya ferina</i> , A060 <i>Aythya nyroca</i> , A021 <i>Botaurus stellaris</i> , A087 <i>Buteo buteo</i> , A403 <i>Buteo rufinus</i> , A734 <i>Chlidonias hybrida</i> , A198 <i>Chlidonias leucopterus</i> , A197 <i>Chlidonias niger</i> , A031-B <i>Ciconia ciconia</i> , A030 <i>Ciconia nigra</i> , A080 <i>Circaetus gallicus</i> , A081 <i>Circus aeruginosus</i> , A082 <i>Circus cyaneus</i> , A083 <i>Circus macrourus</i> , A084 <i>Circus pygargus</i> , A231 <i>Coracias garrulus</i> , A773 <i>Ardea alba</i> , A026 <i>Egretta garzetta</i> , A098 <i>Falco columbarius</i> , A095 <i>Falco naumanni</i> , A103 <i>Falco peregrinus</i> , A099 <i>Falco subbuteo</i> , A096 <i>Falco tinnunculus</i> , A097 <i>Falco vespertinus</i> , A002 <i>Gavia arctica</i> , A001 <i>Gavia stellata</i> , A189 <i>Gelochelidon nilotica</i> , A127 <i>Grus grus</i> , A078 <i>Gyps fulvus</i> , A130 <i>Haematopus ostralegus</i> , A075 <i>Haliaeetus albicilla</i> , A092 <i>Hieraaetus pennatus</i> , A131 <i>Himantopus himantopus</i> , A022 <i>Ixobrychus minutus</i> , A459 <i>Larus cachinnans</i> , A182 <i>Larus canus</i> , A640 <i>Larus fuscus</i> , A180 <i>Larus genei</i> , A176 <i>Larus melanocephalus</i> , A862 <i>Larus minutus</i> , A179 <i>Larus ridibundus</i> , A860 <i>Limicola falcinellus</i> , A157 <i>Limosa lapponica</i> , A156 <i>Limosa limosa</i> , A073 <i>Milvus migrans</i> , A074 <i>Milvus milvus</i> , A077 <i>Neophron percnopterus</i> , A058 <i>Netta rufina</i> , A768 <i>Numenius arquata</i> , A158 <i>Numenius phaeopus</i> , A023 <i>Nycticorax nycticorax</i> , A094 <i>Pandion haliaetus</i> , A020 <i>Pelecanus crispus</i> , A019 <i>Pelecanus onocrotalus</i> , A072 <i>Pernis apivorus</i> , A391 <i>Phalacrocorax carbo</i> , A875	еднократна	НП	НП	248 571,43	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
<p><i>Microcarbo pygmaeus</i>, A170 <i>Phalaropus lobatus</i>, A861 <i>Calidris pugnax</i>, A034 <i>Platalea leucorodia</i>, A032 <i>Plegadis falcinellus</i>, A140 <i>Pluvialis apricaria</i>, A141 <i>Pluvialis squatarola</i>, A005 <i>Podiceps cristatus</i>, A006 <i>Podiceps grisegena</i>, A008 <i>Podiceps nigricollis</i>, A892 <i>Zapornia parva</i>, A119 <i>Porzana porzana</i>, A132 <i>Recurvirostra avosetta</i>, A885 <i>Sternula albifrons</i>, A894 <i>Hydroprogne caspia</i>, A193 <i>Sterna hirundo</i>, A863 <i>Thalasseus sandvicensis</i>, A004 <i>Tachybaptus ruficollis</i>, A397 <i>Tadorna ferruginea</i>, A48 <i>Tadorna tadorna</i>, A161 <i>Tringa erythropus</i>, A166 <i>Tringa glareola</i>, A164 <i>Tringa nebularia</i>, A165 <i>Tringa ochropus</i>, A163 <i>Tringa stagnatilis</i>, A162 <i>Tringa totanus</i>, A142 <i>Vanellus vanellus</i>): подмяна, модифициране или модернизация на електропроводи за предотвратяване на токови удари в ключовите места за целевите видове птици и др.</p> <p>(обща стойност на мярката: 1 740 000 €)</p>					
<p>Мярка 72: Подсилване на популациите на есетрови видове риби (<i>Acipenser goeldenstaedtii</i>, <i>Acipenser ruthenus</i>, <i>Acipenser stellatus</i>, <i>Huso huso</i>): подсилване на популациите на есетровите видове риби чрез зарибяване, което ще компенсира силно ограниченото естествено размножаване.</p> <p>(обща стойност на мярката: 1 100 000 €, което включва ежегодно освобождаване на 50 000 еднолетни малки в р. Дунав)</p>	еднократна	НП	НП	157 142,86	Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)

Детайлното представяне на обхвата на мерките е направено в Приложение 1 към НРПД 2021-2027 г.

Очаквани резултати за целевите видове

Пълното прилагане на планираните мерки ще доведе до постигане на следните резултати към края на 2027 г.:

- ✓ Подобро природозащитно състояние на 13 вида по Директива за местообитанията (1145 *Misgurnus fossilis*, 6965 *Cottus gobio*, 1217 *Testudo hermanni*, 1219 *Testudo graeca*, 1220 *Emys orbicularis*, 1279 *Elaphe quatuorlineata*, 2373 *Mauremys caspica*, 5194 *Elaphe sauromates*, 6095 *Elaphe situla*, 1381 *Dicranum viride*, 4091 *Crambe tataria*, 1902 *Cypripedium calceolus*, 1354 *Ursus arctos*);
- ✓ Стабилни или нарастващи тенденции за 99 вида птици: A402 *Accipiter brevipes*, A899 *Accipiter gentilis*, A898 *Accipiter nisus*, A054 *Anas acuta*, A857 *Spatula clypeata*, A052 *Anas crecca*, A855 *Mareca penelope*, A053 *Anas platyrhynchos*, A856 *Spatula querquedula*, A889 *Mareca strepera*, A091 *Aquila chrysaetos*, A859 *Clanga clanga*, A404 *Aquila heliaca*, A858 *Clanga pomarina*, A028 *Ardea cinerea*, A029 *Ardea purpurea*, A024 *Ardeola ralloides*, A059 *Aythya ferina*, A060 *Aythya nyroca*, A021 *Botaurus stellaris*, A087 *Buteo buteo*, A403 *Buteo rufinus*, A734 *Chlidonias hybrida*, A198 *Chlidonias leucopterus*, A197 *Chlidonias niger*, A031-B *Ciconia ciconia*, A030 *Ciconia nigra*, A080 *Circaetus gallicus*, A081 *Circus aeruginosus*, A082 *Circus cyaneus*, A083 *Circus macrourus*, A084 *Circus pygargus*, A231 *Coracias garrulus*, A773 *Ardea alba*, A026 *Egretta garzetta*, A098 *Falco columbarius*, A095 *Falco naumanni*, A103 *Falco peregrinus*, A099 *Falco subbuteo*, A096 *Falco tinnunculus*, A097 *Falco vespertinus*, A002 *Gavia arctica*, A001 *Gavia stellata*, A189 *Gelochelidon nilotica*, A127 *Grus grus*, A078 *Gyps fulvus*, A130 *Haematopus ostralegus*, A075 *Haliaeetus albicilla*, A092 *Hieraaetus pennatus*, A131 *Himantopus himantopus*, A022 *Ixobrychus minutus*, A459 *Larus cachinnans*, A182 *Larus canus*, A640 *Larus fuscus*, A180 *Larus genei*, A176 *Larus melanocephalus*, A862 *Larus minutus*, A179 *Larus ridibundus*, A860 *Limicola falcinellus*, A157 *Limosa lapponica*, A156 *Limosa limosa*, A073 *Milvus migrans*, A074 *Milvus milvus*, A077 *Neophron percnopterus*, A058 *Netta rufina*, A768 *Numenius arquata*, A158 *Numenius phaeopus*, A023 *Nycticorax nycticorax*, A094 *Pandion haliaetus*, A020 *Pelecanus crispus*, A019 *Pelecanus onocrotalus*, A072 *Pernis apivorus*, A391 *Phalacrocorax carbo*, A875 *Microcarbo pygmaeus*, A170 *Phalaropus lobatus*, A861 *Calidris pugnax*, A034 *Platalea leucorodia*, A032 *Plegadis falcinellus*, A140 *Pluvialis apricaria*, A141 *Pluvialis squatarola*, A005 *Podiceps cristatus*, A006 *Podiceps grisegena*, A008 *Podiceps nigricollis*, A892 *Zapornia parva*, A119 *Porzana porzana*, A132 *Recurvirostra avosetta*, A885 *Sternula albifrons*, A894 *Hydroprogne caspia*, A193 *Sterna hirundo*, A863 *Thalasseus sandvicensis*, A004 *Tachybaptus ruficollis*, A397 *Tadorna ferruginea*, A48 *Tadorna tadorna*, A161 *Tringa erythropus*, A166 *Tringa glareola*, A164 *Tringa nebularia*, A165 *Tringa ochropus*, A163 *Tringa stagnatilis*, A162 *Tringa totanus*, A142 *Vanellus vanellus*.
- ✓ Възстановени популации на есетрови видове риби.

Очаквани резултати: други ползи

Прилагането на посочените приоритетни мерки се очаква да даде принос към следните екосистемни услуги и социално-икономически ползи:

- ✓ Подобро пътна безопасност;
- ✓ Намален брой аварии по електропреносната мрежа.

Д.3.2. Превенция, смекчаване или компенсиране на щети, причинени от защитени видове

Настоящ статус по отношение на превенция, смекчаване и компенсиране на щети

В България всяка година има случаи на мечки, които нанасят щети на кошери, чупят клони в овощни градини, похищават домашни животни, навлизат в

селища, за да се хранят от сметищата. Това се случва в слабо населени и икономически неразвити райони, където местните жители разчитат главно на земята и природата за прехраната си. Щетите от мечки са изолирани случаи, но поради липсата на друг поминък и бедността, имат силен отрицателен ефект върху добруването и на хората, и на мечките. Ежегодно Министерството на околната среда и водите изплаща щети, нанесени от кафявата мечка. За намаляване на щетите от мерки, важни са и превантивните действия, които следва да бъдат предприети.

Преглед на състоянието на видовете и природните местообитания по Директива за местообитанията и Директива за птици са представени в приложения 2, 3 и 4 към НРПД 2021-2027 г.

Необходими мерки

Съгласно чл. 79, ал. 2 от Закона за лова и опазване на дивеча, са предвидени обезщетения за щети, нанесени от кафявата мечка, които се заплащат от Министерството на околната среда и водите.

Необходими са и действия по превенция и ограничаване на щетите от мечки.

Степенуване по приоритети на мерките, които трябва да бъдат изпълнени в рамките на следващата МФР

Обезщетения за щети, нанесени от кафявата мечка, които се заплащат от Министерството на околната среда и водите.

Изпълнение на превантивни мерки срещу щети от мечки.

Списък на приоритетните мерки, които трябва да бъдат изпълнени, и прогнозни разходи за тези мерки

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
Мярка 73: Компенсация за щети, причинени от мечка – съгласно чл. 79, ал. 2 от Закона за лова и опазване на дивеча (обща стойност на мярката: 690 000 €)	периодична	НП	НП	98 571,43	Национален бюджет
Мярка 74: Подобряване на природозащитното състояние на вида 1354 <i>Ursus arctos</i> чрез изпълнение на превантивни мерки срещу щети: поставяне на	еднократна	НП	НП	172 142,86	Европейски фонд за регионално развитие

Наименование и кратко описание на мярката	Вид на мярката	Цел (количество)	Цел (единица)	Прогнозни разходи в евро (на годишна основа)	Възможен източник на съфинансиране от ЕС
електропастири, обезопасяване на пчелини и др.; идентифициране на проблемни индивиди и предприемане на действия за ограничаване на щетите от тях чрез закупуване на специализирано оборудване за проследяване, обезопасяване, ДНК изследвания и др. (обща стойност на мярката: 1 205 000,00 €)					(ЕФРР)

Детайлното представяне на обхвата на мерките е направено в Приложение 1 към НРПД 2021-2027 г.

Очаквани резултати за целевите видове

Подобряване на природозащитното състояние на *1354 Ursus arctos*, по отношение на бъдещите перспективи.

Очаквани резултати: други ползи

Компенсирани щети от мечка. Предотвратен на конфликта между мечката и човека.

Д.3.3. Препратки към допълнителни мерки за конкретни видове, които не са свързани със специфични екосистеми или местообитания

Използвана е наличната информация за изпълнени проекти в настоящия и миналия програмен период, детайлно представени в т. D. Повече информация може да бъде намерена тук: <https://eumis2020.government.bg/>

Направен е анализ на съществуващи планове за управление на защитени територии/ зони и планове за действие за видове (<https://www.moew.government.bg/bg/priroda/>)

Използвана е информацията от:

✓ докладването по чл. 17 на Директива за местообитанията:

(http://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=bg/eu/art17/envxhyhkg/BG_habitats_reports-20190828-

[114556.xml&conv=589&source=remote#8310;](http://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=bg/eu/art17/envxhyhkg/BG_species_reports-20200109-124921.xml&conv=593&source=remote) [http://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=bg/eu/art17/envxhyhkg/BG_species_reports-20200109-124921.xml&conv=593&source=remote\)](http://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=bg/eu/art17/envxhyhkg/BG_species_reports-20200109-124921.xml&conv=593&source=remote)

✓ Докладване по чл. 12 на Директива за птиците.

http://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=bg/eu/art12/envxhbcg9g/BG_birds_reports_20191026-085458.xml&conv=612&source=remote

Извършен е преглед на научни публикации, издания, през настоящия програмен период.

Част от мерките са идентифицирани на базата на експертна оценка.

Е. Допълнителна добавена стойност на приоритетните мерки

НРПД 2021-2027 г. цели да обърне процеса на загуба на биоразнообразие, като даде приоритет на необходимите мерки за опазване на целеви видове и природни местообитания по Директива за птиците и Директива за местообитанията, на територията на мрежата Natura 2000, да определи екологичния статус на екосистемите и екосистемните услуги и на елементите на зелената инфраструктура за осигуряване на свързаност на мрежата Natura 2000 и създаване на екологични коридори. Това ще допринесе за прилагането на политиката и законодателството на ЕС не само в областта на двете природозащитни директиви, но също така и по отношение на Стратегията за биоразнообразие 2030, както и Европейския зелен пакт.

Рамката се фокусира върху следните области на подобрение:

- ✓ Управлението на мрежата Natura 2000 в България;
- ✓ Знанията за целевите видове и природни местообитания, така че да се подобри процеса на тяхното управление;
- ✓ Комуникацията със заинтересованите страни и обществото във връзка с управлението на мрежата Natura 2000 и осигуряването на подкрепата на обществеността;
- ✓ Състоянието на целевите обекти на биогеографско/национално ниво, както и на ниво защитена зона;
- ✓ Мониторинга и оценката на състоянието на целевите обекти, както и на ефекта от изпълнените мерки.

В процес на разработване е новата Стратегия за биологично разнообразие на България. Стратегията ще бъде безсрочен документ с национален обхват. Тя ще съдържа рамката на дългосрочната национална политика по отношение на биологичното разнообразие, като зададе основните параметри по опазване и устойчиво ползване на биологичното разнообразие и генетичните ресурси, основаващи се на анализ на сектора и добрите международни практики, както и националната, европейската и глобална визия за развитието им в бъдеще. Към Стратегията ще се разработи и Национален план за опазване и устойчиво ползване на биологичното разнообразие и генетичните ресурси 2020 - 2024 г. НРПД 2021-2027 г. и Стратегията за биологично разнообразие са два стратегически документа, които следва да си кореспондират. В тази връзка, при разработването на НРПД е осигурена допълняемост, така че да се предотвратят евентуални противоречия между двата документа.

Много от икономическите сектори на България зависят от качеството на околната среда и екосистемите – въздух, почви, води и биологично разнообразие. В този смисъл, подобряването на състоянието на видовете и природните местообитания в България ще допринесе за опазването на природното наследство, здравето, благосъстоянието на хората и националната идентичност.

Постоянното осъзнаване на биологичното разнообразие и неговото значение за живота на хората е важна задача, за изпълнението на която следва да се полагат постоянни усилия. В тази връзка, в НРПД 2021-2027 г. е поставен специален фокус върху повишаване на информираността и насърчаване на положителна ангажираност на населението към Natura 2000 в България. Рамката популяризира важността на широк спектър от екосистеми, природни местообитания и видове, за обществото като цяло и тяхната икономическа стойност ще бъде допълнително разработена, чрез монетарно остойностяване на стойността на екосистемните услуги. Доказано е, че защитата на биологичното разнообразие осигурява буфер от въздействието на изменението на климата и съществено допринася за намаляване на риска от възникване на пандемии като Ковид 19. Подобро управление на природните екосистемите може да увеличи естествения адаптационен капацитет на биологичното разнообразие, като същевременно допринесе за смекчаване на изменението на климата, устойчиво социално и икономическо развитие с положителен ефект върху благосъстоянието на местното население.

Биоразнообразието, екосистемните услуги и икономическите, социалните и културните ползи, които те предоставят, са жизненоважни за продължаващо икономическо възстановяване от Ковид 19 и здравословно и устойчиво бъдеще на България. Националната програма за развитие на България 2030, Националната стратегия за намаляване на риска от бедствия 2018 - 2030 г., Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013 - 2025 г.,

Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие до 2030 г. признават ролята на природното наследство за икономическото развитие и просперитет на България. В допълнение към инвестициите във физическа инфраструктура, инвестирането директно в опазването на биологичното разнообразие е от основно значение за поддържане и подобряване на ползите, които получаваме от природата. Като се има предвид, че въздействието от изменението на климата върху икономиката, обществото и водната среда ще бъдат усетени най-тежко по непряк начин, чрез влошаването на екосистемните услуги и биоразнообразието, което ще има значителни социално-икономическите ефекти, предвидените преки и непреки конзервационни дейности са изключително належащи. В допълнение, тези дейности ще генерират зелени работни места и ще допринесат за постигане на целите на Плана за възстановяване и устойчивост и за постигане на целите на ЕС за климатична неутралност.

Пчелите играят важна и незаменима роля като опрашители в околната среда. Освен предоставянето на мед, прашец, восък и други ценни пчелни продукти, от решаващо значение е пчелното опрашване. Опрашването от пчелите и дивите опрашители е регулираща екосистемна услуга, която е в основата на производството на храни, принос към генетичните ресурси и възстановяването на екосистемите. В световен мащаб, 264 вида култури са определени като зависими от опрашването.

Според оценка на Организацията по прехрана и земеделие (FAO) от 2016 г, общата икономическа стойност на опрашването в световен мащаб е на стойност между 235 и 577 млрд. щатски долара годишно. От опрашването зависи хранителната независимост на дадена страна. Опрашвайки културите, пчелите подпомагат процеса на производство на храни и значителното увеличаване на добивите.

В определението на „Икономика на екосистемите и биологичното разнообразие“ (TEEB) екосистемните услуги са приносят на екосистемите за човешкото благополучие. В „Тематичната оценка за опрашители, опрашване и производство на храни“ (The assessment report on pollinators, pollination and food production - 2017), осъществена под егидата на Междуправителствената платформа за биоразнообразие и екосистемни услуги (IPBES), се посочва, че като регулираща екосистемна услуга опрашването е от съществено значение за производството на храни (повишава количеството и качеството на произведената селскостопанска продукция), за въздействието върху човешкото благосъстояние, за опазване биологичното разнообразие и нейният принос към генетичните ресурси и възстановяването на екосистемите.

През последните две – три десетилетия в целия свят, особено в индустриално развитите страни, се наблюдава бързо и голямо намаляване на пчелните популации и на дивите опрашители. Учените се единни в становището, че масовото изчезване на пчелни семейства (така наречният „синдром на празния кошер“) се дължи на комплекс от причини. Водеща причина затова е интензивното земеделие. То е монокултурно и силно химизирано, и води от една страна до еднообразна храна, а от друга страна индиректно или директно убива пчелите и дивите опрашители.

Подобряването на управлението на екосистемите и намаляването на антропогенния натиск върху тях ще отговори и на потребностите за оптимално опрашване на ентомофилните растения, за устойчиво осигуряване на хранителната независимост (по данни от Европейския парламент 76% от производството на храни в Европа зависи от опрашителите), за поддържане на биоразнообразието и на екологичното равновесие в природата. В тази връзка, изпълнението на мерките на НРПД 2021-2027 г. ще окажат положителен ефект и по отношение на опрашителите.

Не на последно място, НРПД има съществен принос за изпълнение на целите заложи в Стратегията на ЕС „От фермата до трапезата“ за намаляване на използването на пестициди и насърчаване на биологичното земеделие, вкл. прилагане на земеделски практики, допринасящи за адаптация към климатичните промени, като подобряване на почвената екосистема и хранителните вещества в почвите и способността на земеделските и горски екосистеми да поглъщат въглерод.

НРПД пряко допринася за изпълнение на Парижкото споразумение и Стратегията за горите на ЕС за опазване и адаптация на горите към климатичните промени. Ще се запази и подобри състоянието на приоритетни горски хабитати и ще се допринесе за постигане на целта за обособяване на 10% гори във фаза на старост. Ще се постигнат целите на Зелената сделка на ЕС за възстановяване на биологичното разнообразие и намаляване на замърсяването, чрез подобряване на превенцията на горски пожари. Възстановяването на ключови за

биоразнообразието и климата екосистеми ще осигури свързаност на мрежата Natura 2000, което ще допринесе за постигане на целите от Стратегията за биоразнообразието на ЕС 2030, с принос към Плана за възстановяване на природата. Усилията са насочени и към възстановяване на увредени екосистеми и към намаляване на риска от природни бедствия и тяхното въздействие.

Препратки

Национална стратегия за намаляване на риска от бедствия 2018 - 2030 г. -

<http://www.strategy.bg/FileHandler.ashx?fileId=17617>

Национална програма за развитие: България 2030 – <https://www.minfin.bg/bg/1394>

Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013 - 2025 г.

<https://www.eufunds.bg/bg/oprd/node/4554>

Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие до 2030 г.

- <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=1294>

Национален план за възстановяване и устойчивост - <https://www.nextgeneration.bg/>

Стратегия за биологичното разнообразие за 2030 г. -

https://ec.europa.eu/environment/strategy/biodiversity-strategy-2030_bg

Стратегия „От фермата до трапезата“ - [https://eur-lex.europa.eu/legal-](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?qid=1590404602495&uri=CELEX%3A52020DC0381)

[content/BG/TXT/?qid=1590404602495&uri=CELEX%3A52020DC0381](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?qid=1590404602495&uri=CELEX%3A52020DC0381)

Европейски зелен пакт - https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_bg

Стратегията на ЕС за региона на река Дунав (EUSDR) -

https://ec.europa.eu/regional_policy/index.cfm?action=publications.details&languageCode=bg&publicationId=1133

Нова стратегия на ЕС за горите за 2030 г. - [https://eur-lex.europa.eu/legal-](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0572&from=EN)

[content/BG/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0572&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0572&from=EN)